

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**MUHASEBE KALİTESİ İLE SAHİPLİK YAPISI ARASINDAKİ İLİŞKİ:
BORSA İSTANBUL'DA İMALAT SEKTÖRÜ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan

Serkan DEMİRKAN

İşletme Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Danışman

Doç Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN

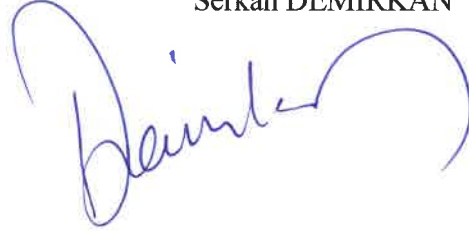
TOKAT – 2020

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN danışmanlığında hazırlamış olduğum "Muhasebe Kalitesi ile Sahiplik Yapısı Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul'da İmalat Sektörü Üzerine Bir Araştırma" adlı Doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

... / ... / ...

Serkan DEMİRKAN

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasında; doktora eğitimim süresince tanımaktan övünç duyduğum, gerek bilgi ve birikimi gerekse manevi olarak desteğini daima gördüğüm saygıdeğer ve sevgili danışman hocam Doç. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN'a, katkıları ve önerileri için Doç. Dr. Türker ŞİMŞEK'e, fikirleri, desteği ve önerileri ile Dr. Öğr. Üyesi Atila KARKACIER'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

ÖZET

Muhasebe bilgilerinin kalitesi, bilgi kullanıcılarının doğru bilgilendirilmesini ve kararlarının isabetli olmasını sağlar. Muhasebe kalitesi; literatüre göre muhasebe uygulamalarındaki farklılıklardan, işletmelere ve ülkelere özgü faktörlerden etkilenmektedir. Bu çalışmanın amacı; işletmelere özgü faktörlerden sahiplik yapısı unsurunun muhasebe kalitesi ile ilişkisini muhasebe kalitesinin birden fazla boyutunu dikkate alarak incelemektir. Sahiplik yapısı, işletme sermayesinin kimler tarafından sağlandığını ve bunların sermaye paylarının büyüklüğünü belirtmektedir. Muhasebe kalitesiyle ilgili yapılan çalışmalarda genellikle; muhasebe kalitesi boyutları çalışma konusu yapılmış, ya da sahiplik yapısı ile ilişkisi bağlamında yapılan çalışmalarda muhasebe kalitesi tek boyutlu incelenmiş birden fazla boyut dikkate alınarak yapılan çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışmanın odak noktası olan muhasebe kalitesi ve sahiplik yapısı ilişkisini test etmek amacıyla Borsa İstanbul'da yer alan imalat sektörü işletmeleri için 2009-2018 yılları zaman aralığı olarak alınmış ve panel veri analizi yöntemi uygulanmıştır. Muhasebe kalitesi; değer ilgisi, kar düzleştirmesi, kar yönetimi ölçütleri bağlamında değerlendirilmiştir. Değer ilgisi değişkeni için muhasebe rakamlarının pay senetlerine yansıma derecesi, kar düzleştirmesi değişkeni için net kardaki değişimlerin sapması, kar yönetimi değişkeni için isteğe bağlı tahakkukların büyüklüğü temsilcileri bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler olan sahiplik yapısı değişkenleri ise kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleridir. Analizler sonucunda değer ilgisi ölçütü için yabancı, dağınık ve aile sahipliği ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kar düzleştirmesi ölçütünde aile sahipliği ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Kar yönetimi ölçütünde ise aile sahipliği ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmanın; sahiplik yapısının muhasebe kalitesine etkilerini birden çok boyutta inceleyerek özgün bir çalışma olma niteliğinin yanında; işletme yönetimlerine, yatırımcılara, analistlere iyi yönetim modeli kurma, halka açılma ve yatırım konularında perspektif sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sahiplik Yapısı, Muhasebe Kalitesi, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

The quality of accounting information ensures that information users are informed correctly and their decisions are accurate. According to the literature; the quality of accounting is affected by differences in accounting practices, factors specific to businesses and countries. The purpose of this study; To examine the relationship between the factor of ownership structure and accounting quality, which is one of the factors specific to businesses, by considering more than one dimension of accounting quality. Ownership structure indicates who provided the working capital and the size of their capital shares. In studies related to accounting quality, generally; Accounting quality dimensions have been the subject of study, or studies conducted in the context of their relationship with ownership structure have not encountered any study conducted considering the multiple dimensions of accounting quality.

In order to test the relationship between accounting quality and ownership structure, which is the focus of the study, 2009-2018 was taken as the time interval for the manufacturing sector companies in Borsa Istanbul and panel data analysis method was applied. Accounting quality; value relevance, profit flattening were evaluated in the context of profit management criteria. For the value interest variable, the degree of reflection of the accounting figures on the stocks, the deviation of the changes in the net profit for the profit flattening variable, and the size of the optional accruals for the profit management variable were used as dependent variables. Ownership structure variables, which are independent variables, are institutional, foreign, scattered, and family ownership types. As a result of the analyzes, a statistically significant relationship was determined with foreign, messy and family ownership for the value interest criterion. A statistically significant relationship was found with family ownership in the profit flattening measure. In the profit management criterion, a statistically significant relationship was found with family ownership. Working; In addition to being an original study by examining the effects of ownership structure on accounting quality in multiple dimensions; it is thought that it will provide perspective to business management, investors, analysts on establishing a good management model, going public and investment.

Keywords: Ownership Structure, Accounting Quality, Panel Data Analysis

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	i
Teşekkür.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	iv
Tablolar Listesi	ix
Şekiller Listesi	xii
Kısaltmalar Listesi	xiii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: MUHASEBE KALİTESİ.....	5
1.1. MUHASEBE KALİTESİ KAVRAMI.....	5
1.2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE MUHASEBE KALİTESİ İLİŞKİSİ	9
1.3. KALİTELİ FİNANSAL RAPORLAMA ÇIKTILARI.....	11
1.3.1. Sermaye Maliyetinin Azalması ve Likiditenin Artması.....	12
1.3.2. Kar Yönetiminin Azalması	13
1.3.3. Muhasebe Bilgilerinin Hisse Senetlerine Yansıma Derecesinin Artması	20
1.4. MUHASEBE KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	22
1.4.1. Muhasebe Uygulamalarındaki Farklılıkların Muhasebe Kalitesi Üzerindeki Etkileri	22
1.4.2. Ülkeler Arası Farklılıkların Muhasebe Kalitesine Etkisi	23
1.4.2.1. Muhasebe Mesleğinin Altyapısı ve Muhasebe Mesleğine Verilen Önemin Muhasebe Kalitesine Etkisi	24
1.4.2.2. Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Muhasebe Kalitesine Etkisi.....	25
1.4.2.3. Kültürün Muhasebe Kalitesine Etkisi	26
1.4.2.4. Vergi Sisteminin Muhasebe Kalitesine Etkisi	30
1.4.2.5. Finansal Piyasaların Gelişmişlik Düzeyinin Muhasebe Kalitesine Etkisi	31
1.4.2.6. Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Etkisi.....	31
1.4.2.7. Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Direkt Etkisi.....	32
1.4.2.8. Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Dolaylı Etkisi	35
1.4.2.9. Rekabet Ortamının Muhasebe Kalitesine Etkisi	37
1.4.3. Muhasebe Kalitesini Etkileyen İşletmelere Özgü Unsurlar	38
1.4.3.1. İşletme Büyüklüğünün Muhasebe Kalitesine Etkisi.....	38
1.4.3.2. Sermaye Yapısının Muhasebe Kalitesine Etkisi	39

1.4.3.3. Sahiplik Yapısının Muhasebe Kalitesine Etkisi.....	40
1.4.3.4. Denetim ve Muhasebe Kalitesine Etkisi	41
1.4.3.5. Kurumsal Yönetim İlkelerine Verilen Önemin Muhasebe Kalitesine Etkisi	41
1.4.3.6. Yabancı Menkul Kıymet Borsalarına Kote Olmanın Muhasebe Kalitesine Etkisi	42
BÖLÜM 2: MUHASEBE KALİTESİNİN ÖLÇÜLMESİ.....	43
2.1. MUHASEBE KALİTESİNİN UNSURLARI	43
2.2. MUHASEBE KALİTESİNİN ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN YÖNTEMLER ..	44
2.2.1. Muhasebe Bilgileri ve Değer İlgisi	45
2.2.1.1. Değer İlgisi Yaklaşımında Kullanılan Modeller.....	46
2.2.1.2. Değer İlgisi İle İlgili Literatür	49
2.2.2. Kar Kalitesi	64
2.2.2.1. Karların Sürekliliği	66
2.2.2.2. Kar Yönetimi	67
2.2.2.3. Kar Düzleştirmesi (Kar Uyumlaştırılması/Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi) ...	68
2.2.2.3.1. Kar Düzleştirmesi İle İlgili Çalışmalar ve Ölçüm Yöntemi.....	71
2.2.2.4. Zararların Zamanında Kaydedilmesi	78
2.2.2.5. Belirlenen Hedeflere Ulaşma.....	79
2.2.2.6. Kar Tepki Katsayısı	80
2.2.2.7. Karların Yanlış Raporlandığının Dışsal Göstergeleri	80
2.2.3. Tahakkukların Kalitesi ve Büyüklüğü	80
2.2.3.1. Tahakkukların Sınıflandırılması	83
2.2.3.2. Tahakkuk Ölçüm Modelleri.....	87
2.2.3.2.1. Healy Modeli.....	87
2.2.3.2.2. De Angelo Modeli.....	89
2.2.3.2.3 Jones Modeli	90
2.2.3.2.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli	93
2.2.3.2.5. Sektör Modeli.....	94
2.2.3.2.6. Performansa Dayalı Modifiye Edilmiş Jones Modeli	94
2.2.3.2.7. Dechow- Dichev Modeli	95
2.2.3.2.8. Ecker-Francis- Ollson ve Schipper	97
2.2.3.3. Özel Tahakkukları (Spesifik) Baz alan Çalışmalar.....	99
2.2.4. Nakit Akışlarının Tahmin Edilebilirliği	101
2.2.4.1. Nakit Akış Tablosu ve Nakit Akışlarının Önemi.....	103

2.2.4.2. İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışlarının Raporlanması	104
2.2.4.2.1. Brüt Yöntem.....	105
2.2.4.2.2. Net Yöntem	105
2.2.4.3. Nakit Akışlarının Tahmin Edilmesi İle İlgili Yapılan Çalışmalar	106
BÖLÜM 3: SAHİPLİK YAPISI	110
3.1. SAHİPLİK KAVRAMI	110
3.2. SAHİPLİK YAPISI VE BİLEŞENLERİ	111
3.2.1. Sahiplik Yoğunluğu	113
3.2.2. Sahiplik Kimliği	115
3.3. SAHİPLİK VE KONTROL AYRIMI	116
3.3.1. Bir Hisse-Bir Oy Kuralından Sapmalar	120
3.3.2. Karşılıklı Hissedarlık	121
3.3.3. Piramit Yapılar	122
3.4. SAHİPLİK YAPISI TÜRLERİ	124
3.4.1. Aile Sahipliği	125
3.4.2. Kamu (Devlet) Sahipliği	127
3.4.3. Yönetici Sahipliği	129
3.4.4. Çalışan Sahipliği	130
3.4.5. Dağınık Sahiplik (Yaygın- Geniş Tabanlı Sahiplik)	131
3.4.6. Yabancı Sahiplik	133
3.4.7. Kurumsal Yatırımcı Sahipliği	134
3.4.8. Sahiplik Yoğunluğu Değişkenleri	134
3.4.8.1. En Büyük Hissedarın Sermaye Sahipliği	135
3.4.8.2. En büyük Üç Ortağın Sermaye Sahipliği	135
3.4.8.3. Halka Açıklık Oranı	135
BÖLÜM 4: MUHASEBE KALİTESİ İLE SAHİPLİK YAPISI ARASINDAKİ İLİŞKİ: BORSA İSTANBUL'DA İMALAT SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	136
4.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ	138
4.2. LİTERATÜR TARAMASI	140
4.3. ÇALIŞMANIN KISITLARI VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ	151
4.4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	153
4.4.1. Değer İlgisi İle İlgili Hipotezler	157
4.4.2. Kar Düzleştirme ile İlgili Hipotezler	158

4.4.3. Kar Yönetimi İle İlgili Hipotezler.....	159
4.5. ÇALIŞMANIN BULGULARI.....	161
4.5.1. Tanımlayıcı İstatistikler, Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testleri	162
4.5.1.1. Değer İlgisi Ölçütü.....	162
4.5.1.2. Kar Düzleştirmesi Ölçütü Modeli.....	166
4.5.1.3. Kar Yönetimi Modeli	174
4.5.2. Statik Panel Veri Analizi.....	176
4.5.2.1. Değer İlgisi Ölçütü.....	177
4.5.2.2. Kar Düzleştirmesi Ölçütü Modeli (NKD) Sonuçları.....	182
4.5.2.3. Kar Yönetimi- Tahakkuk Kalitesi Modeli	188
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	194
KAYNAKÇA	198
ÖZGEÇMİŞ.....	233

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No

Tablo 1.1: Kar Yönetimi Nedenleri ve Beklenen Olumlu Karşılıklar	18
Tablo 1.2: Ulusal Muhasebe Sistemlerinin Farklılaşma Sebeplerini Araştıran Çalışmalar ve Bu Çalışmalarda İncelenen Etmenler	24
Tablo 2.1: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Formatı	104
Tablo 2.2: TMS-7 FORMATI	104
Tablo 4.1: Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	139
Tablo 4.2: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Değişkenler İçin Tanımlayıcı İstatistikler Ve Normallik Testleri	163
Tablo 4.3: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik MVPS Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı Ve Birim kök Testi Sonuçları	164
Tablo 4.4: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik BVPS Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı Ve Birim Kök Testi Sonuçları	165
Tablo 4.5: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik PPS Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı Ve Birim Kök Testi Sonuçları	165
Tablo 4.6: Kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik değişkenler için tanımlayıcı istatistikler ve normallik testleri	166
Tablo 4.7: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik DELTANI Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	170
Tablo 4.8: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik SIZE Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	171
Tablo 4.9: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik GROWTH Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	171
Tablo 4.10: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik EISSUE Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	172
Tablo 4.11: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik LEV Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	172
Tablo 4.12: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik DISSUE Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	173
Tablo 4.13: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik TURN Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları	173

Tablo 4.14: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik CFO Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları.....	174
Tablo 4.15: Kar Yönetimi Ölçütüne Yönelik İsteğe Bağlı Tahakkuk Değişkeni İçin Tanımlayıcı İstatistikler	174
Tablo 4.16: Kar Yönetimi Ölçütüne Yönelik İsteğe Bağlı Tahakkuk Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı Ve Birim Kök Testi Sonuçları	175
Tablo 4.17: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Model Seçim Testleri.....	177
Tablo 4.18: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Otokorelasyon Ve Heteroskedastisite Testleri	178
Tablo 4.19: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Kurumsal Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	178
Tablo 4.20: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Yabancı Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	179
Tablo 4.21: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Dağınık Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	180
Tablo 4.22: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Aile Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	181
Tablo 4.23: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Model Seçim Testleri.....	182
Tablo 4.24: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Otokorelasyon Ve Heteroskedastisite Testleri.....	183
Tablo 4.25 Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Kurumsal Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	183
Tablo 4.26: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Yabancı Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	184
Tablo 4.27: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Dağınık Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	186
Tablo 4.28: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Aile Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	187
Tablo 4.29: Modifiye Edilmiş Jones Modeline Ait Panel Regresyon Analizi Sonuçları	189
Tablo 4.30: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Model Seçim Testleri	189

Tablo 4.31: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Otokorelasyon Ve Heteroskedastisite testleri	190
Tablo 4.32: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Kurumsal Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	190
Tablo 4.33: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Yabancı Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	191
Tablo 4.34: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Dağınk Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	192
Tablo 4.35: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Aile Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri.....	193
Tablo 4.36: Analiz Bulguları Özeti.....	195

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No

Şekil 1.1: Yasal ve politik sistemin Muhasebe Kalitesine Etkisi	33
Şekil 2.1: Kar Düzleştirmesinin Sınıflandırılması	70
Şekil 3.1: Piramit Yapı.....	123

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AGKGMİ: Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe ilkeleri

AMEX: ABD Borsası (American Stock Exchange)

AUD: Denetim (Audit)

BİST: Borsa İstanbul

BVPS: Hisse Başına Defter Değeri (Book Value Per cent Share)

CASH: Nakit ve Nakit Benzerleri

CFO: Faaliyet Nakit Akışları (Cash Flow From Operating Activities)

DA: İsteğe Bağlı Tahakkuklar (Discretionary Accruals)

DAX: Alman Birleşik Borsa endeksi

DİSSUE: Borç İhracı

EISSUE: Sermaye Arttırımı

FASB= Finansal Muhasebe Standartları Kurulu

GAAP: Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri

GKGMİ: Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri

GROWTH: Net Satışlardaki Yüzde Değişim

PPS: Hisse Başına Kar (Profit Percent Share)

IASB: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

İBT: İsteğe Bağlı Tahakkuklar

KGK: Kamu Gözetimi Kurumu

LEV: Finansal Kaldıraç (Financial Leverage)

MSUGT: Muhasebe Sistemi Uygulamaları Genel Tebliği

MVPS: Hisse başına Piyasa Değeri (Market Value Percent Share)

NASDAQ: National Association of Securities Dealers Automated Quotations

NI: Net Kar (Net Income)

NDA: İsteğe Bağlı Olmayan Tahakkuklar (Non-Discretionary Accruals)

NYSE: New York Borsası (New York Stock Exchange)

PPE: Brüt Maddi Duran Varlıklar (Gross Property, Plant and Equipment)

REC: Ticari Alacaklar (Receivables)

REV: Net Satışlar (Revenue)

SEC: ABD Menkul Kıymetler ve Borsalar Komisyonu (Securities And Exchange Commission)

SIZE: Piyasa Değerinin Doğal Logaritması

TA: Toplam Tahakkuklar (Total Accruals)

TDHP: Tek Düzen Hesap Planı

TDK: Türk Dil Kurumu

TDMS: Tek Düzen Muhasebe Sistemi

TURN: Net Satışlar/Toplam Aktif

UMS: Uluslararası Muhasebe Standartları

UMSK: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

GİRİŞ

Kalite kavramı, bir ürünün bilinen en iyi özellikleri ihtiva etmesi olarak ifade edilebilir. 1950’li ve 60’lı yıllara kadar, işletmelerde belirli kişi ve bölümlerin sorumluluğunda olan bir iş olarak kabul edilen kalite kavramı, küreselleşme sürecinde tüm işletme faaliyetlerine yön veren, işletmeler açısından stratejik öneme sahip bir kavram olmuştur. Kalite kavramının stratejik açıdan ele alınması; kalitenin, ürün ve hizmetlerin kullanıcıları durumunda olan tüketiciler bakımından ifade ettiği anlamın irdelenmesini ve dikkate alınmasını gerektirmektedir. Kalite kavramı kullanıcılar bakımından ele alındığında kullanıma uygunluk olarak ifade edilmekte ve kullanıcı tarafından yapılan öznel bir değerlendirmeye dayanmaktadır. Muhasebe ve finans araştırmalarında muhasebe kalitesi kavramı esastır, ancak muhasebe kalitesinin en iyi nasıl tanımlanacağı ve ölçüleceği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Muhasebe kalitesi, bir işletmenin ekonomik durumunu ve performansını güvenilir, açık, şeffaf, net ve gerçeğe uygun şekilde yansıtmaları olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre, muhasebe kalitesinin yüksek olması, yatırımcıları ve diğer paydaşları, yönetimini fırsatçı davranışlarına karşı korumak olarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda muhasebe kalitesi, işletmenin hem finansal durum tablosunu hem de kar veya zarar tablosunu etkilemektedir. Bir işletme ile ilgili olan analist, yatırımcı, çalışan, yönetici vs.’ye işletme ile ilgili yapacağı değerlendirmeler için kullanacağı işletmenin finansal durumunun, faaliyet durumunun, performansının; kısacası yatırım kararlarını etkileyebilecek mali nitelikteki bütün unsurlarının gerçeğe uygun sunulma derecesi olarak da ifade edilebilecek muhasebe kalitesi; muhasebe sistemi sürecinin, ilgisine ve gereğine göre kullandığı tüm bilgileri ilgililere ne kadar doğru ve hassas bir şekilde sunduğuna göre değerlendirilir.

Muhasebe bilgilerinin kalitesi birçok açıdan önemli bir konudur. Kaliteli muhasebe bilgileri, öncelikle bilgi kullanıcılarının doğru bilgilendirilmesini sağlayarak, kararlarının isabetli olmasını sağlar. Piyasalarda asimetrik bilgi problemlerini azaltarak, menkul kıymetlerin doğru fiyatlandırılmasına ve piyasaların etkin işlemesine yardımcı olur. Böylece bir yandan ekonomik kaynakların israf edilmesinin önüne geçerken, diğer yandan katılımcıların sisteme olan güvenini tesis ederek, uzun vadede sistemin

gelişmesine katkıda bulunur. Kaynak kullanımının etkin ve verimli olabilmesi için finansal sistemin doğru ve düzenli işlemesi gerekmektedir.

Esasen ülkelerin finansal sistemleri ile muhasebe bilgilerinin kalitesi arasında doğrudan ve karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Muhasebe bilgilerinin kalite düşüklüğü, yatırımcıların bekledikleri durum ile gerçek olan durum arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkarır ve bu da sistemde güven duygusuna zarar vererek finansal sıkıntıların patlak vermesine neden olur. Kalitesi yüksek düzeyde hazırlanan finansal tablolar; işletmelerin finansman, yatırım, faaliyet durumunu ve nakit akışları ile ilgili pozisyonlarını gerçek şekilde veya mümkün olabilen en gerçekçi şekilde ifade eder. Bunu da yüksek muhasebe kalitesi sağlayacaktır.

Muhasebe kalitesi muhasebe altyapısı, sosyal, ekonomik, politik sistemden bağımsız düşünülemeyecek bir kavramdır. Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler; muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, ülkelere özgü faktörler ve işletmelere özgü faktörler olarak incelenmektedir. Her bir faktör kendi içinde alt maddeleri ihtiva etmekle birlikte, bu çalışmada muhasebe kalitesini etkileyen faktörlerden işletmelere özgü faktörler grubuna giren ve işletme sermayesinin kimler tarafından sağlandığını gösteren sahiplik yapısının muhasebe kalitesi ile ilişkisi incelenmiştir.

Ulusal ve uluslararası literatüre bakıldığında muhasebe kalitesi; birden çok boyutu ihtiva eden, işletmelerin finansal durumunu gerçeklik bağlamında niteleyen ayrıca ülkelerin finansal sistemlerini gerçeklik ve şeffaflık bağlamında nitelendirmede önemli bir değerlendirme parametresi olan bir olgudur. Bu olguyu etkileyen birçok faktörün olduğu da bir gerçektir. Bu faktörler muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar; ülkelerarası farklılıklar kapsamında muhasebe meslek alt yapısı, ekonomik ve sosyal faktörler, kültür, vergi, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, politik ve yasal sistem; işletmelere özgü faktörler kapsamında; sermaye yapısı, sahiplik yapısı, kurumsal yönetim ilkeleri, yabancı menkul kıymet borsalarına kote olma durumu vb.'dir. Bu çalışmada literatür incelemesi kapsamında özellikle ulusal literatürde muhasebe kalitesini etkileyen unsurlarla ilgili çalışmalar makale ölçeğinde kalmış daha geniş kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda muhasebe kalitesini etkileyen unsurlardan sahiplik yapısının muhasebe kalitesinin birden çok boyutuyla ilişkisini tespit etmek bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Çalışma amacı üzerine

Borsa İstanbul'da işlem gören imalat sektöründe yer alan 178 işletmenin 2009-2018 yılları arası 10 yıllık dönem için verileri örneklem olarak alınmıştır.

Çalışmada muhasebe kalitesi ölçütleri olarak değer ilgisi, kar düzeltmesi ve kar yönetimi esas alınmıştır. Değer ilgisinin göstergesi olarak muhasebe rakamlarının pay senedi değerlerine yasama derecesi, kar düzeltmesinin göstergesi olarak net kardaki değişimin büyüklüğü, kar yönetiminin göstergesi olarak ise isteğe bağlı tahakkukların mutlak değerlerinin büyüklüğü dikkate alınmıştır. Çalışmada sahiplik yapısı değişkenleri olarak ise; kurumsal sahiplik, aile sahipliği, dağınık sahiplik ve yabancı sahiplik kullanılmış ve değişken değerleri Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan temin edilmiştir.

Çalışmada muhasebe kalitesi ve sahiplik yapısı arasındaki ilişkiye bakmak için panel veri analizi yapılmıştır. Muhasebe kalitesi ölçümü ile ilgili kullanılan ilk ölçüt değer ilgisi ölçütüdür. Değer ilgisi baz alınarak değer ilgisi için kullanılan modelde bağımsız değişkenlerin açıklayıcılığı test edilmiştir. Muhasebe kalitesinin ikinci ölçütü olarak kar düzeltmesi ölçütü alınmış ve kar düzeltmesinin temsilcisi olarak kullanılan, net kardaki değişimlerin sapması ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişki test edilmiş olup analiz sonuçları bulgular kısmında raporlanmıştır. Son ölçüt ise kar yönetimi olarak alınmıştır. Kar yönetimi ölçütünün temsilcisi, isteğe bağlı tahakkukların mutlak değerinin büyüklüğüdür. Bu değer hesaplanarak; çalışmanın bağımsız değişkenlerinin bu kalite ölçütüyle ilişkisi analiz edilmiştir.

Dört bölüm olarak tasarlanmış çalışmanın birinci bölümünde; öncelikle muhasebe kalitesi kavramına açıklık getirilmiştir. Muhasebe kalitesinin muhasebe bilgi sistemiyle olan ilişkisi anlatılmış, kaliteli finansal rapor ve muhasebe kalitesi ilişkisi incelenmiştir. Sonrasında ise; muhasebe kalitesini etkileyen faktörler öncelikle muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, ülkelere özgü farklılıklar ve işletmelere özgü farklılıklar olarak üç maddede sınıflandırılmış daha sonra her bir madde ile muhasebe kalitesinin nasıl bir etkileşim içerisinde bulunduğu detaylı şekilde ifade edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde bir önceki bölümde detaylı şekilde anlatılan muhasebe kalitesinin, ölçüm metodları teorik olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öncelikle muhasebe kalitesinin unsurları ifade edilmiştir. Sonrasında bu

Çalışmanın kapsamını oluşturan muhasebe kalitesi ölçüm araçları detaylı şekilde anlatılmış ve bunlarla ilgili literatür çalışmaları verilmiştir.

Üçüncü bölümde sahiplik kavramı, sahiplik yapısının ilişkili olduğu temel kavramlar anlatılmıştır. Sahiplik yapısı kavramı çerçevesinde çalışmanın bağımsız değişkenlerini de kapsayacak şekilde sahiplik yapısı bileşenlerine değinilmiştir. Sahiplik bileşenleri olan sahiplik yoğunluğu ve sahiplik türleri detaylı şekilde anlatılmıştır. Ayrıca sahiplik ve kontrol ayrımı kavramları detaylı şekilde anlatılmış olup kontrol türleri de ifade edilerek bölüm kavramsal olarak detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise muhasebe kalitesi ve sahiplik yapısı arasındaki ilişkiyi araştırmak için yapılan uygulamanın amacı, önemi, örnekleme ve yöntemi hakkında bilgiler verilerek, çalışmanın hipotezleri, kullanılan modeller ve değişkenler açıklanmıştır. Modellere ilişkin sonuçlar, sistematik bir şekilde raporlanarak yorumlanmıştır. Sonuç ve değerlendirme kısmında, uygulama sonuçları bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın kısıtları göz önünde bulundurularak, gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 1

MUHASEBE KALİTESİ

Ülkelerin sahip oldukları kaynakların etkin ve verimli kullanılması, yatırımların yapılmasında da verimlilik başta olmak üzere birçok önemli kritere göre hareket edilmesi; o ülkelerin ekonomik sistemlerinin sorunsuz çalışmasını sağlar. Kaynak kullanımının etkin ve verimli olabilmesi için ise finansal sistemin doğru ve düzenli işlemesi gerekmektedir.

Ülkelerin finansal sistemleri ile muhasebe bilgilerinin kalitesi arasında doğrudan ve karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Muhasebe bilgilerinin kalite düşüklüğü, yatırımcıların bekledikleri durum ile gerçek olan durum arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkarır ve bu da sistemde güven duygusuna zarar vererek finansal sıkıntıların patlak vermesine neden olur. Kalitesi yüksek düzeyde hazırlanan finansal tablolar; işletmelerin finansman, yatırım, faaliyet durumunu ve nakit akışları ile ilgili pozisyonlarını gerçek şekilde veya mümkün olabilen en gerçekçi şekilde ifade eder. Bunu da yüksek muhasebe kalitesi sağlayacaktır.

Bu bölümde muhasebe kalitesi kavramına açıklık getirilmiştir. Kaliteli finansal rapor ve muhasebe kalitesi ilişkisi, muhasebe bilgi sistemi ve muhasebe kalitesi ilişkisi incelenmiş sonrasında ise; muhasebe kalitesini etkileyen faktörler maddeler halinde anlatılmıştır.

1.1. MUHASEBE KALİTESİ KAVRAMI

Kalite kavramı, bilinen en iyi özelliklerin üretilecek ürünün kapsamında yer alması olarak ifade edilebilir (TDK, 2019). Kalite kavramı, kullanıcılar bakımından değerlendirilirse; kullanıma uygunluk şeklinde ifade edilebilmekte ve kullanıcı tarafından yapılan sübjektif bir değerlendirmeye dayanmaktadır (Efil, 1999: 10).

Ülkelerin ekonomilerinin başarılı bir performans sergilemesi etkin kaynak kullanımı ve yatırımların verimli alanlara yönlendirilmesiyle gerçekleşebilir. Bunlar ise sorunsuz işleyen bir finansal sistemle mümkün olabilir. Finansal sistemler büyük bir oranda muhasebe bilgilerinin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Muhasebe bilgilerinin

kalitesiz olması, beklentiler ile gerçek durum arasında bir dengesizlik ortaya çıkararak piyasadaki güven duygusunu zedeler. Bu da finansal sıkıntıları meydana getirebilir. Yüksek muhasebe kalitesi ise gerçek durumu ya da gerçeğe en yakın durumu ortaya koymaktadır.

Genel kabul gören bir tanımı olamamakla birlikte muhasebe kalitesi muhasebe karı ile ekonomik kar arasındaki güçlü ilişkiyi ifade eden bir kavramdır. Chen vd. (2010) yapmış oldukları çalışmada muhasebe kalitesini; finansal raporlarda verilen bilgilerin gerçeğe uygunluk derecesi ve bu raporların yatırımcılara işletme faaliyetleri ile ilgili vermiş olduğu bilgilerin doğruluğu ve hassaslığı olarak ifade etmişlerdir (Chen vd., 2010: 222). Finansal raporlarda yer alan bilgilerin bu raporlarla ilgili yatırımcıların ihtiyaçlarına uygun olmasını da anlatan muhasebe kalitesinin; yatırımcıların ihtiyaçlarının çeşitli olabileceği durumundan ötürü, kapsamı değişebilmekte ve ölçümünde karmaşık durumlara rastlanılabilmektedir (Gençoğlu ve Ertan, 2012: 3).

İşletmeler için stratejik bir öneme sahip olan muhasebe kalitesinin; bir yandan finansal piyasaların işlemesinde daha sağlıklı bir ortam meydana getirmesi, diğer yandan yatırımcıların; işletmeler hakkında, işletmelerin finansal görünümü ve yatırımları hakkında kolay değerlendirme yapmaları ve bilgi sahibi olmalarını sağlaması nedeniyle tasarruflarını işletmeye yönlendirmesi ile sermaye maliyetini azaltıcı etkisi bulunmaktadır. Muhasebe kalitesinin düşük olması işletmelerin kaynaklarının maliyetinin yükselmesine neden olmaktadır. Muhasebe kalitesinin yüksek olmasının bilgi asimetrisini¹ azalttığını ve yatırımların etkinlik ve verimliliğini artırdığını Biddle ve Hillary (2006: 22) yılında yapmış oldukları çalışmada ortaya koymuşlardır

Muhasebe kalitesi düşük olan işletmeler çoğunlukla bankalardan fon edinebilmektedir. Bunların sermaye piyasalarından borçlanmaları halinde yatırımcılar ters seçimden ötürü yanlış karar verme olasılıklarından dolayı işletmeye kaynak sağlamaya daha az istekli olacaklardır. Bunun nedeni işletmenin sunduğu bilgilerin yanıltıcı olma riskinin yüksek olması ve dolayısıyla işletmeye kaynak verme isteklerinin daha az olmasıdır. Bankaların istedikleri bilgiye özel şekillerde ulaşabilmesi ters seçim²

¹Bigi asimetrisi, yatırımcıların finansal piyasalar hakkında eşit bilgiye sahip olmamalarını ifade eder.

²Ters seçim, herhangi bir işlemin taraflarından birinin diğer taraf açısından olumsuz sonuçlar doğurabilecek faaliyetlerde bulunma imkanına sahip olmasını ifade eder.

maliyetlerini düşürebilmektedir. Böyle bir durumda işletmeler bankalardan sağlayabileceği kaynaklar için daha yüksek oranlarda faiz ve vade koşullarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar (Bharath vd., 2006: 2-3).

ABD’de başlayan ve küresel bir hal alan 2008 ekonomik krizinin en önemli nedenlerinden birisi bağımsız denetimden geçen ve Uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun olan fakat işletmenin gerçek durumunu yansıtmayan finansal tablolardır. Bu da muhasebe kalitesinin ve muhasebe denetiminin sorgulanmaya başlanmasına neden olmuştur (Can, 2010: 25)

Yatırımcılar yatırımla ilgili kararlarını verirken finansal tablolarda yer alan kar rakamına; temettü tutarı, nakit akımı, faiz ve vergi öncesi gelir gibi diğer performans araçlarına göre daha çok önem vermekte ve dikkat etmektedirler. Graham ve diğerleri de (2005) yaptıkları çalışmada finansal aktörlerin değerlendirme ölçütleri içinde anahtar olarak değerlendirdikleri ölçütün kar rakamı olduğunu ifade etmişlerdir (Graham vd. 2005: 65). Buna göre muhasebe kalitesinin yatırımcı ve yönetici tarafını kar tutarı yoluyla etkilediği söylenebilir (Ertan, 2011: 30). Özellikle yöneticilerin çeşitli muhasebe uygulamaları arasından yapabilecekleri seçimlerine göre ve işletmede içsel birtakım özelliklere göre kar rakamı değişebilmekte, bu da karın değişik yollarla ve değişik amaçlarla istenilen doğrultuda yönlendirilebilmesi durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Bu da esasında kar kalitesinin önemliliğini vurgulamaktadır (Ertan, 2011: 30).

Muhasebe kalitesi; bir başka tanımla ifade edilmeye çalışılırsa, rapor edilen kazançların, bu kazançların temelinde var olan ekonomik durumu ve aynı zamanda temel muhasebe kavramlarını güvenilir olarak yansıtmaya derecesi şeklinde ifade edilebilir. Muhasebe kalitesi kavramına ilişkin çalışmaların çoğunluğunda bu kavram kazançların kalitesi olarak adlandırılmıştır. Bu durumun nedeni; kazançların kalitesini ölçmek için kullanılan araçların, muhasebe kalitesinin ölçümünü yapmak için de kullanılması olabilir. Çalışmada muhasebe kalitesi kavramı, kazançların kalitesi kavramı, finansal raporlama kalitesi kavramları aynı anlamda kullanılmıştır.

Muhasebe kalitesi ile ilgili yapılan çalışmalarda; kazançların kaliteli olması bakımından olması lazım gelen özellikler çeşitli çalışmalarda aşağıdakiler gibi ifade

edilmiştir (Francis vd., 2004: 38; Biddle ve Hilary, 2006: 22; Yoon S., 2007; Wang, 2006; Mahmut vd., 2009; Meek ve Nabar, 2006):

- **Tahakkuk Kalitesi:** Muhasebe sisteminde kazançların ortaya çıkmasında tahakkukların önemi çok büyüktür. İşletme yöneticileri sübjektif yaklaşımlarıyla fırsatçı olarak tahakkukları yönetebilmekte bu da kazançların işletmenin performansını göstermekte daha az güvenilir (daha az kaliteli) olmasına neden olabilmektedir.
- **İstikrar:** Sürdürülebilirliği ifade etmektedir ve kazançların istikrarlı olması daima istenen bir durumdur.
- **Tahmin Edilebilirlik:** Gelecekte meydana gelebilecek kazançların öngörülebilirliğinin yüksek oranda olmasını ifade etmektedir. Bu durum analiz yapanlar ve standartları koyanlar için arzulanan bir durumdur.
- **Güvenilirlik:** Görece güvenilir kazançlar işletme performansını gerçeğe daha uygun göstereceği ve de faydalanan kullanıcılara daha faydalı bilgiler sağlaması bakımından daha kaliteli addedilir.
- **İlgililik (Hisse Senetlerine Yansıma derecesi):** Kazançların pay senedi getirilerindeki değişkenlik durumunu açıklama gücüdür. Burada daha fazla açıklama gücü daha kaliteli kazançları işaret etmektedir.
- **Zamanında Sunum ve İhtiyatlılık:** Görece daha yüksek şeffaflık ve gerçeğe daha uygun, güvenilir kazançların göstergesidir.

Kar tutarının kaliteli olabilmesi yani muhasebe kalitesinin yüksek olabilmesi için yukarıda açıklanan unsurları taşıması gerekmektedir. Bu unsurlardan tahakkukların kalitesi, karın sürdürülebilirliğini ifade eden istikrar, karın tahmin edilebilirliği, karın düzleştirilmesi muhasebe temelli nitelikler olarak isimlendirilmektedir. Bunun nedeni sadece muhasebe bilgileri ile ölçülebilmeleridir. Diğer unsurlar ise yani değer ilgisi, zamanlılık ve ihtiyatlılık piyasa temelli olarak nitelendirilmektedir. Bunun nedeni ise muhasebe bilgilerinin kullanılması ile beraber pay senetlerinin piyasa fiyatı/getirisi

arasındaki ilişkinin tahmin edilmesiyle ölçülmesidir. Muhasebe kalitesinin ölçülmesinde kullanılan bu unsurlar çalışmanın ilerleyen kısımlarında açıklanmaktadır.

1.2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE MUHASEBE KALİTESİ İLİŞKİSİ

Muhasebe bilgi sistemi ile muhasebe bilgilerinin kalitesi arasında önemli bir ilişki vardır. Finansal raporlarda üretilip sunulan muhasebe bilgileri bir muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilmiş olup bu; muhasebe bilgilerinin kalitesi, muhasebe bilgi sisteminin yapısı ve kalitesiyle doğrudan ilişkilidir.

Bilgi ekonomisinin yaşandığı küresel dünyada bilgi rekabetin en önemli unsurlarından biri olmuştur. Somut rekabet unsurlarından öte soyut bir kavram olan entelektüel bir unsura dönüşen bilgi en temel rekabet unsuru olmuştur (Dinç, 2009: 158). Burada veri bilgi ayrımını yapmak doğru olacaktır. Veri belirli bir hedef için toplanabilen her türlü şekil, sayı, ses vb. unsurlardır. Bilgi ise bu toplanan verilerin belli bir süreçten geçirilerek bir değer ifade eden şekle gelmesiyle meydana gelir. Yani işlenmemiş bilgi veri, tersinden söylenirse işlenmiş veri bilgidir (Perker, 1989: 12).

Sistem ise, birbiri ve çevre ile ilişkide bulunan parçalardan meydana gelen kendisi de daha büyük bir sistemin elemanı olan bir yapı olarak ifade edilebilmektedir (Koçel, 2001: 186). Her işletmenin bir işletme bilgi sistemi vardır. Bu sistem de kendi içinde alt parçalara ayrılmıştır. Bu parçalardan birisi de muhasebe bilgi sistemidir. Bu sistemde işletmeye ait varlıklar, bu varlıkların elde edilmesinde kullanılan sermaye ve kaynaklar belirtilmektedir. Muhasebe bilgi sistemi; işletme varlık ve kaynakları üzerinde meydana gelen finansal nitelikli olaylara ait verileri toplayan, bu toplanan verileri işleyerek bilgiye dönüştüren, dönüştürülen bilgileri de raporlayan sistemdir (Sürmeli vd., 2006: 43). Muhasebe bilgi sisteminde veriler bu sisteme belgeleriyle birlikte entegre edilmekte ve entegre olan veriler bilgi işleme yoluyla bilgiye dönüştürülmektedir. Dönüştürülen bu bilgiler raporlar haline getirilerek karar vericiler ve kullanıcılar başta olmak üzere ilgililere sunulmaktadır (Sürmeli vd., 2006: 59).

Muhasebe sisteminde gerçekleştirilen faaliyetler muhasebe disiplininin kapsamında olan ilke ve standartlara göre gerçekleştirilmektedir. Sistemde toplanan veriler, toplanan verilerin işlenmesi, dönüştürülmesi, raporlanması ve sunulması belirli

ilke ve standartlara göre yapılmaktadır. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GKGMİ), Tek Düzen Hesap Planı (TDHP) ve Muhasebe Standartları bu ilke ve standartları oluşturmaktadır. Bu kurallar finansal raporlarda yer alan muhasebe bilgilerinin kalitesiyle doğrudan ilişkilidir.

Muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen bilgileri ifade etmek gerekirse; bunlar işletme finansal ve mali yapısı, karlılığı, işlem hacmi, sektörel durumu vb. gibi yatırımcıların yatırım yapma konusundaki risk ve getirilerini hesaplamalarında çok önemli olan unsurlardır. Yatırımcılar kendilerine sunulan bu bilgiler ne kadar kaliteli ise o derecede etkin olmaktadır (Akbulut, 2001: 41).

Muhasebe bilgilerinin kaliteli olması, bahsi geçen muhasebe standart ve ilkelerine göre gerçeğe uygun ve güvenilir olmasına bağlı iken bunun yanı sıra kurumsal yönetim ilkelerine uyum da bu bağlamda çok önemlidir. Özellikle kurumsal yönetimin ilkelerinden sorumluluk anlayışı, şeffaflık, hesap verebilirlik, adil yaklaşım ile zamanında açık bir sunum yapılması önem arz etmektedir. Bu da muhasebe bilgi kalitesinin yüksek olmasını sağlayacaktır.

Belirlenmiş ilke ve standartlara uygun hazırlanıp sunulan finansal raporlar, yatırımcılar ve ilgililer için işletme ile ilgili finansal durum, finansal performans ve nakit akımlarını gerçeğe en uygun şekilde sunmaktadırlar. İlke ve standartlarda muhasebe kalitesiyle ilgili bir tanımlama yapılmasa bile muhasebe kalitesi ile sağlam bir ilişki vardır. Bu ilişkiyi, sebep sonuç ilişkisi gibi, finansal raporların sahip olması gereken standartlar sonunda kaliteli bir raporun ortaya çıkmasını tetikler anlayışıyla değerlendirmek ve buna göre muhasebe ilke ve standartlarına bakmak gerekmektedir.

2005 yılında 25702 sayılı resmi gazetede yayımlanan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS)'nda kavramsal çerçeve kısmında yer alan;

İhtiyaca uygunluk: Raporlanan bilgilerin ilgililerce verilecek kararlarda ihtiyaçlarını karşılayabilmesi;

Gerçeğe uygun sunum: Bilginin gerçeğe uygun olarak sunulması için; tam, objektif, açık ve hatasız olması ayrıca ilgililer bakımından anlaşılabilmesi için de tanımlama ve açıklamaların ihtiyaç duyulan tüm bilgileri içermesi;

Karşılaştırılabilirlik: İlgililerin gerek belirli zaman dilimleri için bir işletmenin finansal durumlarını karşılaştırabilme, gerekse diğer işletmelerle karşılaştırma yaparak kendi durumlarını değerlendirebilme imkanı bulabilmeleri ve bunun için de tutarlılık ilkesinin uygulanması;

Doğrulanabilirlik: Farklı bilgi düzeyine sahip ilgililerin belirli bir açıklamanın gerçeğe uygun sunumunun yapıldığı ile ilgili görüş birliğinde bulunması;

Zamanında sunum: İlgililerin kararlarını etkileyebilecek bilginin zamanında sunulması;

Anlaşılabilirlik: İlgililerin işletme faaliyet kolu ile ilgili bilgi sahibi olduğu, muhasebe bilgisine sahip olduğu varsayımı altında finansal rapordaki bilgilerin tam olarak anlaşılabilir olması, kavramları muhasebe kalitesiyle doğrudan ilişkili kavramlardır. Standart ve ilkelere göre yapılacak iş ve işlemler muhasebe kalitesinin yüksek olmasını sağlayacaktır.

1.3. KALİTELİ FİNANSAL RAPORLAMA ÇIKTILARI

Finansal sistemler büyük ölçüde muhasebe bilgilerinin kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Muhasebe bilgilerinin kalitesiz olması; yatırımcı beklentisi ve gerçek durum arasında bir dengesizlik durumu meydana getirir ki bu da piyasadaki güven duygusuna zarar vererek büyük finansal sıkıntılara sebebiyet verebilir. Yüksek kaliteli kavramlar ve ilkelere göre hazırlanmış finansal tablolar, işletmelerin finansal pozisyonlarını, faaliyet sonuçlarını ve nakit akışlarını en gerçekçi biçimde gösterir. Muhasebe kalitesinin yüksek olması gerçek durumu ya da gerçeğe en yakın durumu ortaya koyar (Karabayır, 2012: 65).

Muhasebe bilgilerinin kaliteli olması ve dolayısıyla kaliteli finansal raporlama yapılmasının işletmede; sermaye maliyeti ve likidite, şeffaflık, etkin sermaye dağılımı, kar yönetiminin azalması, muhasebe rakamlarının pay senedi fiyatlarına yansması, bilgi asimetrisi, uluslararası sermaye hareketleri vb. konularda sonuçlar doğurduğu ile ilgili literatürde çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları Barth vd. (2008), Biddle ve Hillary (2006), Sun (2005) tarafından yapılan çalışmalardır. Muhasebe

bilgilerinin kalitesinin artması ve kaliteli finansal raporlamanın çıktıları aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

1.3.1. Sermaye Maliyetinin Azalması ve Likiditenin Artması

İşletmede yöneticiler işletmenin değerini artırmak amacıyla çalışıyorlarsa bu amaca yönelik yapmaları gereken en önemli unsurlardan birisi kaynak kullanımında maliyeti minimize etmektir. Bu kaynak maliyeti sermaye maliyeti olup karar verme süreçlerinde önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. İşletme elinde bulundurduğu nakitleri karpayı olarak dağıtabileceği gibi bir yatırım projesinde de değerlendirebilir. Bu iki durum için pay sahipleri kar paylarını yatırım projesiyle aynı risk oranına sahip bir finansal varlığa yatırabiliyorsa, aynı riskte beklenen getirisi daha yüksek olan yatırımı yapmayı tercih edecektir. Proje, beklenen getirisi projeyle karşılaştırılabilen risk oranına sahip bir finansal varlıktan daha fazla getiri sağlıyorsa tercih edilmelidir. Burada bahsi geçen beklenen getiri sermaye maliyetidir (Ross vd., 1999: 292-293).

İşletme yapacağı yatırımları ya özsermaye ya da yabancı sermayeyle karşılayacaktır. Özsermaye ile yapılacak finansman pay sahiplerinin elde etmiş oldukları kar paylarının tamamı ya da bir kısmından vazgeçmeleri ile; yabancı kaynak ile yapılacak finansman ise banka ve diğer sermaye piyasası kurumlarından sağlanacak faiz karşılığı fonlarla olacaktır. Sermaye piyasasından sağlanabilecek kaynakların maliyeti dışarıdaki yatırımcıların bekledikleri getiri olacaktır. Likidite ise bir varlığın, değerinin mümkün olan en yüksek seviyede korunarak kısa sürede nakde dönüştürülebilme kabiliyeti olarak ifade edilmektedir. Likiditenin az olması, varlığın alınıp satılan bir piyasasının olmaması ya da değerinin yaklaşık olarak tahmin edilemediği durumlarda görülmektedir (Karabayır, 2012: 82).

Muhasebe, finans ve ekonomi disiplinlerindeki çalışmalar likidite, sermaye maliyeti ve finansal raporlama kalitesi arasında teorik ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. İşletmelerin şeffaflık ve halka açılma ile ilgili yönelimlerini artırmak sermaye piyasalarında oluşabilecek bilgi asimetrisini azaltabilir ve yatırımcıların piyasaya olan ilgisi artabilir ve ayrıca yatırımcıların ödemeye razı oldukları fiyat da artabilir. Bunların yanı sıra kaliteli finansal raporlama tahmin riskini düşürebilir ve ekonomide risk paylaşımını arttırabilir. Bu durumdan ötürü de sermaye maliyeti düşer

(Hail ve Leuz, 2007). İhtiyaca uygun bilgilerin zamanında açıklanması bilgi asimetrisini azaltmaktadır (Frankel ve Li, 2004).

Piyasaların likiditesi bilgi asimetrisi ve ters seçim kavramlarıyla ilişkilidir. Halka açıklanmış bilgilerin işletme düzeyinde faydalarını görmek için piyasa likiditesi üzerindeki etkilerine bakmak gerekir. Bilgisi olmayan ya da daha az bilgiye sahip olan yatırımcılar bilgiye sahip olanlarla işlem yapma konusunda endişeye kapılır ve zarardan korunmak adına daha düşük veya daha yüksek fiyattan işlem yapmaya çalışırlar. Pay senetlerinin alım satımlarında düşüklüğe sebep olabilecek bu durum, pay senedi piyasalarının likiditesini azaltıcı etki yapar (Verrecchia, 2001 ve Karabayır, 2012:84). Halka açılmalarda kurumsallık derecesinin yüksekliği ters seçim probleminin etkilerini azaltır ve yatırımcıları aynı seviyeye getirerek piyasanın likiditesini yükseltir. Yapılan çalışmalar finansal raporlama ile piyasa likiditesi ve sermaye maliyeti arasındaki ilişkiyi doğrular. Kaliteli raporlama piyasa likiditesini aynı doğrultuda artırırken sermaye maliyetini de düşürmektedir. Yani likidite ve sermaye maliyeti temsilcilerinin, finansal raporlama kalitesindeki değişimleri değerlendirmek için kullanılması mümkündür (Hail ve Leuz, 2007).

1.3.2. Kar Yönetiminin Azalması

Kazanç, en alt satır veya net kar olarak da isimlendirilebilen kar; finansal tablolarda en önemli unsurdur ve bir işletmenin değer yaratma işleviyle ilgili faaliyetlerinin derecesidir. Esasında işletmenin pay senetlerinin teorik olarak değeri o işletmenin ileride elde edebileceği karların bugünkü değeridir. Kar işletme için ne kadar önemliyse yönetim açısından da bu karın nasıl rapor edileceği o kadar önemlidir. İşletme yönetimi aldıkları kararların çoğunda işletmenin karını etkileyecek şekilde hareket eder. Bu da işletme yönetiminin her halukarda kar yönetimiyle ilgili olduklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra yöneticilerin kaynak temininde maliyetleri minimum şekilde elde etmek için faaliyet sonuçlarını apaçık bir biçimde ilgililere rapor etme sorumluluğu vardır. Bu sebeplerden dolayı işletme yönetiminin aldığı kararların karı nasıl etkileyeceği ile ilgili bilincinin olması gerekmektedir (Ayarlıoğlu, 2007: 40).

Kar yönetimi, yöneticilerin olağan meşgul olduğu bir alan olmasına rağmen literatürde, menfaat sağlamak adına karların aşağıya ya da yukarıya doğru

yönlendirilerek finansal bilgilerin kullanıcılarını yanıltmak olarak tanımlanmaktadır (Karabayır, 2012: 85).

Kar yönetimi Mulford ve Comisky'nin (2002) yapmış oldukları çalışmada; önceden belirlenmiş bir amaca yönelik, karların etkin şekilde manipülasyonu olarak ifade edilmiştir (Mulford ve Comisky, 2002: 86-87). Aynı çalışmada kar yönetimini, ayrıca finansal durumun iyi olmadığı yıllarda kullanmak üzere finansal durumun iyi olduğu yıllardaki karın gizlenmesi için gerçekleştirilen uygulamalar olarak da düşünmek gerektiğini ifade etmişlerdir. Shipper ise yaptığı çalışmasında kar yönetimini, belirli şahsi menfaatler sağlamak adına dışsal finansal raporlama sürecine bilinçli bir müdahale anlamında halka açıklama yönetimi olarak ifade etmiştir (Shipper, 1989:92).

Küçüksözen (2004) yapmış olduğu çalışmasında kar yönetimini literatürdeki tanımlamalardan yola çıkarak, bir işletmenin ekonomik performansı ile ilgili finansal bilgi kullanıcılarının yanıltılması veya kamuoyuna açıklanan kar tutarına bağlı olarak sözleşmelerle ilgili sonuçların etkilenmesi amacıyla işletme yöneticilerinin finansal raporlama sürecinde verdikleri kararlarla ya da uyguladıkları işlemlerle finansal sonuçları değiştirmeleri, diğer bir ifade ile ilgililerin karar süreçlerini ve düşüncelerini etkileyecek veya değiştirecek şekilde muhasebe verilerinin veya önemli olayların bilinçli ve kasıtlı olarak yanlış veya hiç açıklanmaması olarak ifade etmiştir (Küçüksözen, 2004: 66).

Healy ve Wahlen (1999) yapmış olduğu çalışmasında kar yönetimini, işletme yöneticilerinin finansal tablo kullanıcılarını yanıltmak amacıyla mevzuat ve muhasebe standartlarının kendilerine tanıdığı takdir imkanını kullanarak ya da işletmenin gerçek faaliyetlerini yapılandırarak finansal raporlarda değişiklik yapma süreci olarak ifade etmiştir (Healy ve Wahlen, 1999: 368). Bu tanımda; kar yönetimini, finansal raporlarla ilgili şeffaflık ve güvenilirlik kavramlarını olumsuz etkileyen faaliyetler olarak ifade etmişlerdir. Bu durum da muhasebe kalitesini azaltan bir unsur olmaktadır. Bu açıklamada dikkat edilecek diğer bir husus ise kar yönetiminin muhasebe standart ve ilkelerinin sunmuş olduğu esneklikten faydalanılarak yapılabildiği gibi işletme faaliyetlerinin yapılandırılması yoluyla da yapılabildiğidir. İşletmelerde varlık satışı durumunda elde etme maliyeti ile satış arasındaki fark gelir veya gider olarak

raporlanmaktadır. Yöneticiler satışı yapılan varlıkların satış zamanını ayarlayarak kar yönetimi yapabilmektedir.

Kar yönetimi ile ilgili yapılan diğer bir tanım ise, işletme yöneticilerinin mevzuat ve standartların kendilerine sunmuş oldukları takdir yetkisine dayanarak sahip oldukları işletmelerin özel bilgilerini finansal tablolara yansıtabilmesi ve bu şekilde işletmenin gerçek finansal durumunun daha iyi yansıtılmasıdır. Bu taraftan bakıldığında kar yönetimi muhasebe kalitesini arttıran bir unsur olarak görülebilir (Sankar ve Subramanyam, 2001: 386)

Evert ve Wagenhofer, daha az esnek olan muhasebe uygulamalarının kar yönetimine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, muhasebe ilkelerindeki esneklikten yararlanılarak yapılan kar yönetimi faaliyetleri ve yöneticilerin gerçek işletme faaliyetlerini yapılandırarak yaptıkları kar yönetimi faaliyetleri birbirinden ayrılmıştır. Çalışmada, muhasebe ilkelerinin tanıdığı esneklikler azaldıkça, bu esneklikler kullanılarak yapılan kar yönetimi faaliyetlerinin de azaldığı ancak bu durumda gerçek işletme faaliyetleri yapılandırılarak yapılan kar yönetimi faaliyetlerinin marjinal faydasının³ artması nedeniyle, daha fazla yapıldığı ortaya konmuştur (Evert ve Wagenhofer, 2005: 1101).

Literatürde diğer bir tanımda kar yönetimi karın önceden yönetici tarafından saptanmış veya analistler tarafından tahmin edilmiş bir hedefe doğru manipüle edilmesi olarak ifade edilmiştir. Genel itibarıyla muhasebe manipülasyonlarının içinde yer alan kar yönetimi uygulamaları daha geniş bir kapsamda olup kar düzeltmesi ve büyük temizlik muhasebesi ile ilgili faaliyetleri de içermektedir (Mulford ve Comiskey, 2002: 3).

Muhasebe manipülasyonu, işletme yöneticilerinin işletme dönem karını artırabilme ya da azaltabilme kabiliyetidir. Bu manipülasyonlar düşük maliyetle fon sağlamak, vergiyi düşürmek vb. amaçlarla işletmenin faydası için yapılabileceği gibi; teşvik almak, prim almak amacıyla işletme sahipleri veya yöneticileri tarafından menfaat için de yapılabilmektedir (Küçüksözen, 2010: 4). Yapılan manipülasyonlar

³Ekonomik bir terim olan marjinal fayda; bir malın tüketilen her ek bir biriminin daha önceki tüketilen birimlerden elde edilen toplam faydada yarattığı değişikliği gösterir. Özet olarak son tüketilen birimin faydasıdır.

yasa ve standartlarda yer alan esnekliklerden yararlanılarak aykırı olmayacak şekilde yapılabilirken bunlara aykırı şekilde yani mevzuata aykırı şekilde finansal bilgi ve faaliyet sonuçlarının değiştirilmesi şeklinde de yapılabilmektedir. Yasa ve ilkelere aykırı olmayarak yapılabilecek manipölasyonlar servet transferini etkileme yollarına göre yaratıcı muhasebe uygulamaları ve kar yönetimi olarak sınıflandırılabilir.

Büyük temizlik muhasebesi, işletme yöneticilerinin değişmesi durumunda yeni yöneticilerin olağan dışı kar uygulamalarına verilen isimdir (Küçükşözen, 2014:96). Bu ise gelecekte elde edilecek karları artırmak amacıyla finansal durum tablosunda yer alan varlık ve borçların tablo dışında bırakılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Yani büyük temizlik muhasebesi işletmelerin yönetiminin değiştiği durumlarda yeni yönetimin verimsiz bazı aktifleri gider yazarak finansal durum tablosundan çıkarması, bu şekilde bir taraftan geçmiş yönetimlerdeki dönemlerin olduğundan daha zararlı diğer taraftan gelecek dönemlerin daha karlı olduğu görünümünün verilmesine yönelik bir muhasebeleştirme manipölasyonudur (Ayarlıoğlu, 2010: 21).

Yaratıcı muhasebe uygulamaları ise düzenlemelerde yer alan boşluktan yararlanarak muhasebe rakamları ile oynamak, finansal tabloların olduğu durumdan farklı gözükmesi amacıyla bu tablolarda yer alan bilgilerin sunuluşunu değiştirmek yoluyla yapılan uygulamalardır (Saltoğlu, 2003: 107-116). Yaratıcı muhasebe uygulamalarıyla yatırımcılara kar rakamıyla ilgili görmek istedikleri sürekli artan iyi bir durumu sunarak yatırımlara yönlendirme amaçlanmaktadır. Hile ve manipölasyon uygulamaları ile karıştırılsa da yaratıcı muhasebe uygulamaları yasalara aykırı olmayan uygulamalardır (Çıtak, 2009:86). Literatürde kar yönetimi uygulamaları ile yaratıcı muhasebe uygulamaları birbiriyle eş anlamlı kullanılsa bile kar yönetimi uygulamaları esasen pay başına düşen karın ayarlanabilmesi için gerçekleştirilen uygulamalar olup amacı kar tutarının değiştirilmesidir. Yaratıcı muhasebe uygulamalarında ise amaç kar tutarının değiştirilmesi olabileceği gibi, finansal durum tablosunda mevcut olan kalemlerin değiştirilerek borç/özsermaye oranının ayarlanması da olabilmektedir (Stolowly, 2000: 4).

Kar yönetimi uygulamalarının diğer bir türü olan karın düzleştirilmesi ise karların yıllar itibariyle birbiriyle uyumlu olduğu bir ortam yaratmaktır. Kar düzleştirilmesi ile sunulan kar tutarlarında dönemler itibariyle ortaya çıkan dalgalanmanın hafifletilmesi

ifade edilmektedir. Yatırımcıların ilgisini çekebilmek için yıllar itibariyle karda ortaya çıkabilecek dalgalanma durumlarının işletmeler için normal kabul edilebilecek bir seviyeye indirilmesi için yapılan karın düzleştirmesi ile yatırımcılara; işletmelerin yapmış oldukları yatırımların neticesinde katlanmış oldukları riskin azaldığı görünümü verilmeye çalışılmaktadır (Baruch ve Kunitky, 1974: 269). Yani esasında karın düzleştirmesi yıllar itibariyle işletmede raporlanan kar rakamlarındaki değişimin azaltılması maksadıyla yapılan kar yönetimi uygulamalarını ifade etmektedir.

Karın düzleştirmesinin muhasebe kalitesine etkisi ile ilgili bir takım araştırmacılar, işletme yöneticilerin şahsi olarak sahip olduğu özel bilgileri kara yansıtarak işletme performansının daha gerçekçi bir şekilde ortaya konduğu görüşünden hareketle muhasebe kalitesini artırdığını ileri sürmüşlerdir (Francis, 2004: 972). Fakat kar düzleştirmesi faaliyetleri, yatırımcıların yasalar tarafından korunduğu zaman ve yatırımcıların lehine olan faaliyetler şeklinde olduğu zaman olumlu tam tersi durumda ise yatırımcıların aleyhinde olan faaliyetler olarak ifade edilebilir (Leuz vd., 2003: 506). Özellikle yatırımcı korumasının yüksek olduğu ekonomilerde kurumsal yönetim yapılarının da yüksek olduğu durumlarda olumlu bir durum söz konusu iken aksi durumda yani kurumsal yönetim yapısının zayıf olduğu durumlarda bu durum, işletme hesaplarının denetiminin düşük olmasından ötürü, yöneticilerin takdir yetkilerini daha rahat kullanılmasına neden olmaktadır. Böylece, yöneticiler fırsatçı davranışlar sergileyeceklerdir. Görece Türkiye’de yatırımcıların koruma seviyesi düşük olduğundan; buradaki kar düzleştirmesi faaliyetleri, işletme performansının daha gerçekçi yansıtılmasından çok yöneticilerin fırsatçı davranışları için yapılmaktadır (Ertan, 2010: 84). Kar yönetiminin neden yapıldığı ve sonucunda beklenen olumlu karşılıkların neler olduğu ile ilgili Mulford ve Chomisky’nin görüşleri Tablo 1.1’de yer almaktadır.

Tablo 1.1: Kar Yönetimi Nedenleri ve Beklenen Olumlu Karşılıklar

Kar Yönetimi Nedenleri	Beklenen Olumlu Karşılıklar
İşletmenin elde edebileceği karların finansal analistler tarafından beklenen kardan düşük olması.	İşletmenin pay senedi değerinde ortaya çıkabilecek muhtemel düşüşlerden kaçınmayı sağlar.
İşletme pay senetlerini ilk kez halka arz etmeye hazırlanmaktadır.	Halka arz edilecek pay senetlerinin fiyatlarını maksimum olmasını sağlamak hedefiyle olabilecek en iyi kar görüntüsünü sunmayı sağlar.
İşletmede elde edilebilecek karın işletme yöneticilerinin prim alabilmesine sağlayacak sınırlar içinde olmaması.	Aşırı kar elde edildiğinin düşünülmesinin önüne geçerek siyasi baskıların minimize edilmesi sağlar.
Kredi sözleşmelerindeki şartları sağlayamayacak düzeyde kar elde etme durumu vardır.	Kar yönetimiyle işletmenin sözleşme şartlarına uyum sağlamasını sağlar.
Elde edilecek kar, kar tutarlarındaki dönemler itibarıyla devam eden istikrarı bozabilecek niteliktedir.	İstikrarsız kar izlenimi vermenin olumsuz etkilerinden korunulur.
Karda olağanüstü durumlar nedeniyle değişiklikler meydana gelmiştir.	Karda değişkenliği indirmek için kar yönetimi yapılır ve işletmenin risk algısı düşürülür.
İşletme üst yönetimi değişmiştir.	Yeni yönetimin kar yönetimi uygulamalarıyla geleceklerini garanti etmeye çalışırken, olası suçlamaları eski yönetimin üzerine atmalarına imkan sağlar.
Geçmiş dönemlerde tahakkuk ettirilmiş büyük tutarda karşılıklar mevcuttur.	Daha sonraki dönemlerde tahakkukların abartılmış kısımları tersine döndürülerek arzu edilen kar hedeflerine ulaşılması sağlanır.

Kaynak: Muford ve Chomisky, 2002: 61

Muford ve Chomisky (2002: 61) çalışmalarında potansiyel kar yönetimi tekniklerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir.

- Amortisman yöntemlerinde değişiklik yapılması
- Amortisman hesaplamaları için kullanılacak faydalı ömür sürelerinin değiştirilmesi
- Hurda değer tahminlerinin değiştirilmesi

- Tahsil edilemeyen alacaklar için karşılıkların belirlenmesi
- Ertelenmiş vergi varlıkları için gerekli değerleme karlıklarının kararlaştırılması
- Değeri kaybolmuş aktifin ve ilgili zarar tahakkuklarının tespiti
- Tamamlanma yüzdesi yöntemine göre işlerin tamamlanma yüzdesinin tahmini
- Sözleşmelerden doğacak taleplerin muhasebeleştirilme olasılığının tahmini
- Belirli yatırımların değer düşme işlemlerinin tahmini
- Yeniden yapılandırma tahakkuklarının tespiti
- Stok değer düşüklüğü gerekliliği ve miktarının saptanması
- Çevresel yükümlülüklerle ilgili tahakkukların tahmini
- Emeklilikle ilgili aktüer hasapların yapılması veya değiştirilmesi
- Herhangi bir satın alma işleminin fiyatının ne kadarlık bölümünün devam etmekte olan araştırma geliştirme giderlerine katılacağına belirlenmesi
- Maddi olmayan kalemlerin itfa sürelerinin saptanması veya değiştirilmesi
- Arazi geliştirme, doğrudan pazarlama, ve yazılım geliştirme vb. çeşitli giderlerin ne kadarlık bölümünün aktifleştirileceğinin saptanması
- Finansal türevlerin uygun finansal riskten korunma sınıflandırmasının saptanması
- Yatırımların, yatırımın yapıldığı işletme üzerinde kontrol gücü sağlayıp sağlamadığının tespiti
- Yatırımların piyasa değerindeki düşüşlerin geçici bir durum olup olmadığının saptanması

Kar yönetimi esasında ülkelerdeki muhasebe düzenlemelerinin (GKGMİ veya muhasebe standartları) sağladığı esnekliklerden azami derecede faydalanılması olarak düşünülebilir. Yukarıda yapılan açıklamalara bakıldığında kar yönetiminin yapılmasının baş sorumluları olarak yöneticiler gösterilmektedir. Yöneticiler üzerine odaklanan kar yönetiminin ölçülmesi ise kolay bir şey değildir (Karabayır, 2012: 90). Dolayısıyla kar yönetiminin, olağanüstü bir kar yönetimi çeşidi (Dechow ve Skinner, 2000: 239) olan ve literatürde açıkça ifade edilmiş olan finansal hile⁴ kavramından ayırt edilebilmesi

⁴Finansal hile; bilgi kullanıcılarının karar ve yargılarını değiştirecek düzeyde önemli gerçeklerin, önceden planlanmış ve kasti olarak yanıltıcı bir şekilde beyan edilmesi veya saklanması olarak ifade edilmektedir (Dechow ve Skinner, 2000: 38).

için, yöneticilerin kar yönetimini mevzuat sınırları içerisinde yapıp yapmadıklarının da tespit edilmesi gerekir (Karabayır, 2012: 91).

1.3.3. Muhasebe Bilgilerinin Hisse Senetlerine Yansımaya Derecesinin Artması

Muhasebe bilgileri ile pay senedi fiyatlarının ilgililik derecesinin belirlenmesi muhasebe kalitesi bakımından çok önemlidir. Muhasebe verilerinin finansal piyasalara yüksek oranlarda yansımaları bu verilerin kapsamının kalitesinin yüksek olması ihtimali muhasebe kalitesindeki artışı o denli yüksek tutacaktır.

Hung (2001) yapmış olduğu çalışmada; muhasebe bilgilerinin pay senedi fiyatlarına yansımalarını, muhasebe bilgi sisteminden edinilen rakamların işletme değerini etkileyen bilgileri kapsama ya da özetleme kabiliyeti şeklinde ifade etmiştir. Yansımaya derecesi ile muhasebe rakamları ile piyasalardaki veriler arasında yüksek korelasyonun olmasını kastedilmektedir. Yani muhasebe verilerinin piyasa rakamları ve getirilerle ilişki derecesi ne kadar yüksekse bu verilerin piyasaya yansımaları o denli yüksektir (Filip ve Raffournier, 2010: 77).

Muhasebe verilerinin pay senedi rakamlarına yansımaya derecesi sistemde üretilen bilgilerin sermaye piyasalarındaki yararlılığı ile alakalıdır ve temeli sermaye teorisine dayanır. Ball ve Brown (1968) yılında yapmış oldukları çalışmada; bilginin sermaye varlıklarının fiyatlarını belirlemede yararlı olması durumunda, sermaye piyasalarının etkin ve yansız olacağı ifade edilmiştir. Piyasaların, sonrasında, anormal kazançlara imkan verilmeyecek şekilde bu bilgiye göre kendini ayarlayacağı da ifade edilmiştir. Şayet pay senedi fiyatları yeni bilgi kullanılabilir olduğu durumda hızlıca bu yeni bilgiye göre kendini ayarlayabiliyorsa, pay senedi fiyatlarındaki değişimler de bilgi akışını piyasalara yansıtacaktır. (Ball ve Brown, 1968: 160-161).

Yukarıda bahsedilen yaklaşıma göre bir mesaj, bir finansal rapor ya da yayımlanan bir haber şayet mesajı alanın ilgili değişken üzerindeki olasılık dağılımında bir değişikliğe sebep oluyorsa bilgi aktardığı söylenebilir. Olasılık dağılımındaki bu şekilde bir değişim bir fiile sebep olur ve bu fiil, örneğin fiyat veya hacimdeki bir değişim, bilgiyle alakalı bulunursa bu bilgi faydalı bilgi olarak kabul edilir (Lev, 1989).

Pay senedi getirileri ile kazançlar arasındaki korelasyonu amaçlayan çalışmaların temel mantığını Lev (1989), kazançlar pay senedi getirilerinin tahminini kolaylaştırmak amacıyla kullanılıyorsa gerçek getiri/ kazanç korelasyonunun derecesi kazançların kullanışlılığıyla ilgili çok önemli bir ölçüdür şeklinde ifade etmiştir. Aynı şekilde muhasebe verilerinin, özsermayenin piyasa değeri ile tahmin edilmiş yüksek bir ilişkisi olması durumunda literatürde bu durum yansıma derecesi yüksek olarak kabul edilmektedir (Karabayır, 2012: 94).

Yine Lev ve Ohlson (1982) çalışmalarında muhasebe verileri ve pay senedi piyasaları arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan araştırmaları piyasa tabanlı muhasebe araştırmaları olarak ifade etmişlerdir. Bu ilişkiyi ifade etmek için yansıma derecesi kavramı da ilk olarak Amir vd.'nin 1993 yılındaki çalışmalarında kullanılmıştır (Özkan ve Balsarı, 2010: 20). Berglof (1990) çalışmasında, banka ve piyasa merkezli olarak iki finansal sistem olduğunu ifade etmiştir. Banka merkezli finansal sistemlerde işletmelerin sermaye ihtiyaçlarını karşıladıkları bankalarla sahip oldukları ilişkilerden dolayı bankaların işletme bilgilerine doğrudan ulaşma imkanı olmakta bu nedenle finansal raporlamaya ihtiyacı olmamaktadır. Bunun aksine piyasa merkezli sistemlerde yatırımcılar ihtiyaç duydukları bilgileri genellikle kamuya açıklanan finansal raporlardan sağlamaktadırlar. Bu nedenle kamuya açıklanan bu bilgilerde muhasebe verilerinin pay senedi fiyatlarına yansıma derecesinin daha yüksek olması beklenmektedir (All ve Hwang, 2000).

Kaliteli finansal raporlama hususunun işletmelere faydaları dikkate alındığında işletmelerin raporlama kalitelerini en yüksek dereceye çıkarmaya çalışacakları düşünülse de bilginin edinilmesi ve sunumuyla ilgili katlanılan maliyetler bu duruma olumsuz etki etmektedir. Kalitenin yüksek olduğu raporlardaki bilginin maliyeti işletmeler arası rekabeti olumsuz etkileyebilmektedir. İşletmeler bu maliyetlerin yararlılığı aştığı durumlarda daha az bilgi raporlamakta ve böylece finansal raporun kalitesi de düşebilmektedir (Cohen, 2010: 17). Wagenhofer (1990; 350) ise raporların açıklama derecesinin; sunumu yapılacak bilginin kapsamından, politik maliyetlerden ve rakip işletmelerin piyasaya girmesinden etkilenebileceğini ifade etmiştir

Baiman ve Verrechia'nın (1996) yılında yapmış oldukları çalışmalarında bilgi sunumunun maliyeti ve faydası karşılaştırılmış, sunumu yapılan bilgilerin bir taraftan

sermaye maliyetini düşürürken diğer taraftan işletme yöneticilerinin içeriden bilgilendirme sonucunda elde ettiği yararı azalttığı, bundan dolayı da işletme yöneticilerinin bilgi sunulmasında ikilemde kaldıkları ifade edilmiştir (Baiman ve Verrechia, 1996: 1-22).

1.4. MUHASEBE KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Muhasebe kalitesi muhasebe altyapısı, sosyal, ekonomik, politik sistemden bağımsız düşünülemeyecek bir kavramdır. Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler; muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, ülkelere özgü faktörler ve işletmelere özgü faktörler olarak incelenmektedir. Bu sınıflandırmalar maddeler halinde aşağıda ayrıntılı biçimde ifade edilmiştir.

1.4.1. Muhasebe Uygulamalarındaki Farklılıkların Muhasebe Kalitesi Üzerindeki Etkileri

Literatürde muhasebe uygulamalarından kasıt olarak genellikle ilke esaslı muhasebe uygulamaları ile kural esasına dayanan muhasebe uygulamaları şeklinde bir sınıflandırmadan bahsedilmektedir. Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ilke esaslı iken Generally Accepted Accountly Principles (GAAP) kural esasına dayanmaktadır. İlke esasına dayanan sistemde temel ilkeler ve bunlara yorumların da eklenebileceği bir durum, kural esasında ise kural ve ilkelere göre yorum gerektirmeyen, kesin ifadeli katı bir durum kastedilmektedir (Balsarı ve Dalkılıç, 2007: 106).

İlke esaslı standartlarda kuralların çok az olması ve burada yer alan genel ilkelerin yorumlanması, kişisel niyetleri ve takdir yetkisini ortaya çıkarmaktadır. Yani iyi niyetli yönetici yaklaşımı olduğunda ilke esaslı standartlar, işletme yöneticilerine işletmenin gerçek performansı ve durumunu ortaya koyacak seçeneklere sahip olması hususunda fırsatlar sunmaktadır. Fakat ilke esaslı standartlar, bu durumun aksine de sebep olabilmektedir. Özellikle geçmişte yaşanmış olan işletme skandalları bu duruma örnek teşkil etmektedir. Kural esasına dayanan standartlarda ise kişisel yorumlara ve fırsatçı davranışlara yer bırakmayan bir durum söz konusudur. İlke esaslı standartlar sisteminde ilkeler yöneticilerin mesleki tecrübe ve bilgisine göre yorumlanacağından

kişilere göre değişiklik gösteren bir hal alacak bu da finansal raporların karşılaştırılabilirliğini azaltan bir durum olacaktır. Diğer taraftan kural esaslı standartlarda ne yapılacağının şekil ve içerik bakımından belli olması, muhasebecilerin ve yöneticilerin aynı şekilde davranma konusunda büyük bir yakınsama sağlayacak ve böylece karşılaştırılabilirlik sağlanmış olacaktır. Kural esaslı sistem olay ve durumlar karşısında yapılabilecek şeylerin yöntemlerini açık ve net biçimde ortaya koyduğundan, değişimin bu kadar yüksek boyutlarda olduğu bir dünya da değişime karşı ihtiyacı karşılamada yetersiz kalabilmektedir (Gücenme ve Tan, 2012: 4).

Barth vd., (2006) yapmış oldukları çalışmada; kar yönetimi amacıyla alternatif muhasebe yöntemlerinin kullanılmasının işletmenin gerçek performansını ortaya koymadığını ve bu nedenle bu yöntemlerin dışarıda bırakılarak muhasebe kalitesinin artırılabilirliğini ifade etmişlerdir (Barth vd., 2006: 2). Böyle bakıldığında yukarıda bahsedilen kural esaslı sistem ile muhasebe kalitesinin artabileceği düşünülse de geçmişte yaşanmış işletme skandallarından dolayı bu ilkeler eleştirilmiştir. Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FMSK) ilke esaslı standartları kural esaslı standartlar karşısında savunmuştur (Benston vd., 2006: 168). Daha sonraları ise Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) ve FMSK 2002 yılında kendileri tarafından oluşturulan standartların birbiriyle uyumlaştırılması ve kalitelerinin artırılması hususlarında çaba harcamaya karar vermişlerdir (Tan, 2012: 32-33).

1.4.2. Ülkeler Arası Farklılıkların Muhasebe Kalitesine Etkisi

Ulusal muhasebe sistemlerinin ülkeler arası gösterdiği farklılaşmanın sebeplerini ortaya koyan çalışmalar ve çalışmalar kapsamında incelenen faktörler tablo 1.2’de belirtilmiştir (Gücenme ve Tan, 2012: 5):

Tablo 1.2: Ulusal Muhasebe Sistemlerinin Farklılaşma Sebeplerini Araştıran Çalışmalar ve Bu Çalışmalarda İncelenen Etmenler

Yazar	Yasal Sistem	Politik Sistem	Finansal Piyasaların Gelişmişlik Düzeyi	Finansman Kaynakları	Vergi Sistemi	Kültür	Muhasebe Mesleğinin Gelişmişlik Düzeyi	Ekonomik Faktörler
Choi-Muller (1978)	X			x				x
Goldberg Goldwin (1997)	X			x	x		x	x
Nobes (1998)	X	x		x	x	x	x	x
Soderstrom-Sun (2007)	X	x	X		x			
Ding-Lean Stolovy(2007)	X			x			x	x
Nobes- parker (2008)	X			x	x	x	x	x
Şensoy (2008)	X			x	x	x	x	x

Kaynak: Gücenme ve Tan, 2012:5

Tabl 1.2.'den anlaşılabacağı üzere; işletmelerin faaliyet gösterdiği ülkelerin; mevcut politik ve yasal sistemi, finansal piyasalarının gelişmişliği, kültürü, uyguladığı muhasebe standartları, ülkede muhasebe mesleğine verilen önem, sosyal ve ekonomik koşullar, vergi sistemi, finansal raporlamayı teşvik eden unsurlar (finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, işletmelerin sermaye ve sahiplik yapısı) işletmelerin müdahale edemeyeceği sistematik unsurlar olup muhasebe kalitesini etkileyen ülkelere özgü faktörler arasında yer almaktadır.

1.4.2.1.Muhasebe Mesleğinin Altyapısı ve Muhasebe Mesleğine Verilen Önemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Muhasebe sistemlerinde ortaya çıkabilecek ihtiyaçlar bağlamında muhasebe uygulamalarının geliştirilmesinde ve finansal raporlamanın kalitesini yüksek tutmak amacıyla muhasebe meslek kuruluşları önemli rol üstlenmektedirler. Bu kuruluşlar bir taraftan muhasebe uygulamalarının geliştirilmesi sürecinde diğer taraftan yeniliklere uyum sağlanması sürecinde aktif rol üstlenmekte ve profesyonel bakış açıları ve yargılarıyla muhasebe kalitesinin artmasını sağlamaktadırlar (Goldberg ve Godwin, 1999: 1).

Muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere uyumunun sağlanması bakımından meslek kuruluşları ilke ve kurallar oluşturmakta ve faaliyetler

gerçekleştirmektedirler. Mesleki yetkinlik ve gelişimin sağlanması açısından da çağın gerektirdiği koşullarda eğitim sisteminin oluşturulması ve eğitimlerin sunulması muhasebe kalitesini olumlu olarak etkilemektedir.

1.4.2.2.Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Ülkelerin ekonomisinin gelişmesi ve büyümesi finansal aktiviteyi arttıracak, işletmelerin yeni yatırımlar yapabilmek için finansman bulma gereksinimi artacaktır. İşletmelerin finansman gereksinimlerini karşılamak amacıyla finansal raporlarının kalitelerini yüksek tutmaları gerekmektedir. Bu da muhasebe kalitesinin artması beklentisini oluşturur.

Muhasebe uygulamalarını etkileyen bir diğer önemli faktör ise enflasyondur. Paranın satın alma gücünde zaman içerisinde meydana gelen değişimin dikkate alınmaması durumunda, finansal raporlar kullanıcıları bu durumdan zarar görmektedir ve bu durum raporlanan bilgileri gerçekliğe ve ihtiyaca uygunluktan uzaklaştırmaktadır. Ülkelerde enflasyonun bu olumsuz etkilerinin azaltılması için çeşitli yöntem ve teknikler uygulanmakta, bu da muhasebe uygulamalarında farklılıklar meydana getirmektedir. Türkiye enflasyonu yaşayan ülkelerden biri olarak enflasyonun etkisinden korunabilmek adına son giren ilk çıkar stok yöntemini, azalan bakiyeler amortisman yöntemini uygulamış ve karşılıklar ayırmıştır (Gücenme, 2005: 86-88). Daha sonra Türkiye’de enflasyon muhasebesi uygulamasıyla enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisi kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu uygulama Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından 2003 yılında başlatılmıştır.

Muhasebe kalitesini etkileyen diğer bir faktör ekonomik krizler olup ekonomik kriz döneminde işletme yöneticileri meydana gelen daralmadan asgari seviyede etkilenmek adına kazanç yönetimi uygulamalarına başvurmakta; bu yolla finansal raporları daha iyi gösterme eğiliminde olabilmektedirler. Bu durum da muhasebe kalitesini olumsuz etkilemektedir. Öte yandan muhasebe kalitesi ve standartlarının kalitelerinin düşük seviyede olması da finansal krizlerin tetikleyicisi olabilmektedir (Gençoğlu ve Tan, 2012: 14-15; Durak ve Gürel, 2014: 101).

Bir ülkenin sosyal özelliklerinin de ekonomik faktörlerin yanı sıra finansal raporlama dolayısıyla muhasebe kalitesi üzerinde etkili olması beklenir. Özellikle eğitim seviyesi, bu bağlamda çok önemlidir. Eğitim seviyesi yüksek olan toplumlarda bilgi ihtiyaç ve talepleri daha gelişmiş muhasebe sistemleri ile karşılanmaktadır. Muhasebe uygulamaları ve standartlarında meydana gelen bu karmaşık durum yorumlama ve uygulamanın daha eğitilmiş kimseler tarafından yapılmasını gerektirmektedir. Acar ve Özçelik 2011 yılında yapmış oldukları çalışmada muhasebe bilgilerinin kalitesini etkileyen kritik başarı unsurlarının algılanma düzeyini ölçmeyi amaçlamışlar ve eğitim olgusunun en çok önem verilen operasyonel başarı unsurlarından birisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda eğitim düzeyinin artışı, finansal bilgilerin kalitesini dolayısıyla muhasebe kalitesini artırıcı etki yapmaktadır (Durak ve Gürel, 2014: 101).

1.4.2.3. Kültürün Muhasebe Kalitesine Etkisi

Bir toplumu veya halkı duyuş, düşünüş, yaşama şekliyle diğerlerinden farklı kılan ürünler olarak tanımlanabilen kültür; karşılaştırmalı uluslararası muhasebe alanında yapılan çalışmalarda ortaya koyulan muhasebe sistemlerinin çevresel faktörlerden etkilendiği sonucuna dayalı olarak, bu çevresel faktörlerin içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Ülkelerin sahip oldukları kültürlerine yön veren dört değer boyutu; otoriteye mesafe düzeyi, bireysellik-kollektiflik, belirsizlikten kaçınma düzeyi ve erilik-dişillikdir (Hofstede, 1991: 51). Otorite mesafesi boyutu toplum içinde yer alan kuruluş ve organizasyonlardaki eşit olmayan güç ve otorite dağılışının kabullenilme derecesini ifade etmekte, bireysellik-kollektiflik boyutu; toplumu meydana getiren bireylerin birbirine bağlılık düzeyini ifade etmekte bu kapsam içerisinde bireysellik toplumdaki bireylerin birbirine bağlılıklarının zayıf olduğu durumu kollektiflik ise bağlılıkların güçlü olduğu durumu anlatmaktadır (Hofstede, 1991: 51). Bir diğer boyut olan belirsizlikten kaçınma derecesi toplumu meydana getirenlerin belirsizlikten hangi derecede rahatsız olduklarını ifade etmekte, bu derecenin yüksek olduğu toplumlarda inanç ve davranış kuralları daha katı olmakta ve aykırı kişiler ve fikirler dışlanmaktadır (Hofstede, 1991: 113). Erillik ve dişilik boyutuna gelindiğinde erillik, toplumda başarının ve iddiacılığın ön planda olduğu durumları ifade ederken; dişillik de toplumsal

ilişkilerde başarılı ve alçakgönüllü olunması durumunu ve yaşam kalitesinin yüksek olmasının tercih edilmesini ifade eder. Eril toplumlar başarı ve performansa dayalı kurulurken, dişil toplumlar refah toplumları olup yaşam kalitesine önem verir, güçsüzleri korumaya çalışırlar (Hofstede, 1991: 82).

Hofstede (1991) tarafından ortaya koyulmuş kültürle ilgili bu boyutları Gray; kültürel özelliklerin ülkelerdeki muhasebe uygulamalarını ve finansal raporlama kalitesini etkileyeceği savıyla kullanmış ve muhasebe değerleri olarak aşağıdaki değerleri ileri sürmüştür (Gray, 1988: 9-11):

- **Profesyonellik ve yasal kontrol:** bu değer bireysellik ya da belirsizlikten kaçınma özelliğiyle ilişkilendirilmiş olup esasında bireysel veya profesyonel yargıların veya kanuni zorunlulukların tercih edilme derecesini ifade etmektedir. Muhasebe uygulamalarında kanuni zorunluluklar ve mesleki yargılar arasından hangisine tercih önceliği verildiğinin bir ölçütüdür. Belirsizlikten kaçınma derecesinin yüksek olduğu toplumlarda ayrıntılı kural ve yasalar tercih edilmekte, bireysel ve profesyonel yargıya öncelik verilen toplumlarda kurallar daha esnek olmaktadır.
- **Tekdüzen veya esneklik:** Bütün işletmelerde uygulanacak olan tek düzen uygulamaları mı yoksa esnek muhasebe uygulamaları mı tercih edilecektir sorusunu karşılayan değer boyutunu ifade etmektedir. Eğer tek düzen uygulamaları tercih ediliyorsa belirsizlikten kaçınma eğilimi bulunmaktadır ve kolektif toplumlarda bu bağlamda tek düzen muhasebe uygulamaları tercih edilebilir. Otorite mesafesi yüksek olan toplumlarda otorite sorgulandığı için tek düzen muhasebe uygulamaları daha rahat benimsenebilir.
- **İhtiyatlılık veya İyimserlik:** Belirsizlik karşısındaki risk tutumunun derecesini ifade eder. Belirsizlikten kaçınma derecesi arttıkça muhasebe uygulamalarında ihtiyatlılık derecesi de artmaktadır.
- **Gizlilik veya Şeffaflık:** Finansal bilgilerin yöneticilere yani işletme içine mi yoksa şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gereği işletme dışına mı sunulması arasındaki tercihi ifade etmektedir. Gizlilik ve belirsizlikten kaçınma yakın

ilişkidedir. Ayrıca otorite mesafesi yüksek olan toplumlar bilgiyi gizleyeme yoluyla güç dağılımındaki eşitsizliği korumaya çalışmaktadır. Kolektif toplumlarda gizlilik yönünde bir eğilim görülmektedir.

Gray (1988) tarafından kültürün muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisi bağlamında kurulan hipotez, Askary ve Yazdifar (2008: 86) tarafından Türkiye ölçeğinde test edilmiştir. Çalışmada Türkiye’deki muhasebe uygulamalarında belirsizlik ve riskten kaçınma tutumu sebebiyle Tek Düzen Muhasebe Sistemi (TDMS) uygulamalarının tercih edildiği, ihtiyatlı tutum eğiliminin olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada ayrıca muhasebe uygulamalarında mesleki yargının ön planda tutulduğu ve finansal raporlarda bilgi açıklamasında şeffaflık eğiliminin olduğu ifade edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise Türkiye’nin Avrupa birliği üyeliği doğrultusundaki çabalarının, kültür olgusunun muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisini azalttığı ifade edilmiştir.

Kültürün Hofstede’nin tanımlamış olduğu değer boyutlarını Karabınar (2005) yapmış olduğu çalışmasında Türkiye bağlamında açıklamıştır. Bu çalışmasında Karabınar; bireysel kültürlerde muhasebe sisteminin ürettiği bilgilerin daha ciddi olarak dikkate alındığını ve kolektif kültürlerdeki göre daha vazgeçilmez bir olgu olarak algılandığını ifade etmiştir. Kolektif toplumlarda muhasebe mesleği daha düşük bir statüyü işaret edecek, muhasebe bir ritüel olarak görüldüğünden alınacak kararlara etkisi ya hiç olmayacak ya da az olacaktır (Karabınar, 2005: 35). Bu perspektiften bakıldığında Türk kültüründe dayanışmacılık (kollektivist) ve himayecilik (paternalizm) yönlerinin yüksek düzeyde olduğu bilimsel çalışmalarla ifade edilmiştir (Karabınar, 2005: 35).

Otorite mesafesi boyutu; bireyin otorite ile ilişkisinin düzeyini gösterir. Bu boyut örgüt ve kurumlarda yetki ve otoritenin dağılımı ile ilgilidir. Güç mesafesinin yüksek (geniş) olduğu toplumlarda hiyerarşik bir yapılanma söz konusudur. Dar güç mesafesi olan toplumlarda üyeler; geniş güç mesafesi bulunan toplumların aksine birtutum içindedirler. Güç mesafesinin derecesi; otoritenin merkezileşmesi, otokratik liderlik ve yönetim derecesi ile alakalı bir durumdur. Bireysel toplumlarda güç mesafesi düşük (dar) iken kolektif toplumlarda yüksek (geniş) güç mesafesi bulunmaktadır (Karabınar, 2005: 35). Bazı kültürlerde güç mesafesi görece düşük düzeydeyken bazı kültürlerde

yüksek düzeyde olabilmektedir. Güç mesafesinin yüksek olan toplumlarda bireylerarası ilişkilerde eşitsizlik ve birinin ötekine bağımlılığı varken, güç mesafesinin düşük olduğu toplumlarda bireylerarası bir eşitlik durumundan bahsedilebilir. Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda aşılması zor bir hiyerarşi mevcuttur. Alt kademelerde bulunanlar üst kademelerdekilere saygı göstermek durumundadırlar. Güç mesafesi düşük kültürlerde ise çeşitli kademelerde bulunan kişiler arasında fazla fark yoktur. Daha katılımcı bir ortam olduğundan bulunmaktadır. Bu nedenle alt kademedekilerde alınan kararlara katılabilmektedir. Güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda merkeziyetçilik hakim anlayıştır. Kararlara katılım düşüktür ve emirle iş yapma ve yaptırma söz konusudur. Güç mesafesi düşük toplumlarda ise merkeziyetçilikten uzaklaşmakta ve kararlara katılımın artması beklenmektedir. Türk kültüründe güç mesafesinin geniş olduğunun bilimsel çalışmalarla kanıtlandığını Karabınar (2005: 36) çalışmasında ifade etmiştir.

Belirsizlikten kaçınma derecesi düşük olan toplumlarda bireylerin değişime uyum sağlaması daha kolaydır. Kural ve ilkelerden ziyade daha serbest bir ortam tercih ederler. Belirsizlikten kaçınma düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda muhasebe sistemi daha detaylıyken, belirsizlikten kaçınmanın düşük olduğu toplumlarda sistemler daha pragmatik olacaktır. (Karabınar, 2005: 36). Bir toplumun belirsizlikten kaçınma düzeyi yüksek ise bu, muhasebe düzeyini de etkileyecektir. Şöyle ki; belirsizlikten kaçınma düzeyinin daha yüksek olduğu toplumlarda farklı olaylara uygulanacak kesin kurallar konulması istenir. Türk kültürünün belirsizlikten mümkün olduğunca kaçınan, belirlenimci (deterministik) bir konumda olduğu bilimsel çalışmalarla gösterilmiştir (Sargut, 2001).

Eril toplum, sonuca ulaşmaya, kahramanlığa, cesaret ve somut başarıya daha çok vurgu yaparken, dişil toplumda sosyal ilişkilere, uysallığa, güçsüzleri korumaya ve yaşam kalitesine öncelik tanınmaktadır (Karabınar, 2005: 37). Eril toplumlarda oluşan muhasebe sistemlerinin özellikleri için şunlar söylenebilecek şeyler; eril toplumlarda ölçülebilen sonuçların dişil toplumlardakinden daha önemli olduğu, eril toplumlardaki muhasebe sisteminin, yöneticilerin kahraman veya istenmeyen adam olarak görülmelerini sağlayan sonuçları vermeye daha yatkın olarak dizayn edildiğidir. Diğer bir deyişle; bazı sonuçların kanıtlanmasında veya haklılığının saptanmasında sayısal veriler daha çok tercih edilir (Karabınar, 2005: 38). İşletme başarısızlıkları ile; kişi

basına düşen milli gelir, güç mesafesi, eril toplum kültürü ve belirsizlikten kaçınma boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bilimsel çalışmalarla gösterilmiştir (Vliert ve diğ., 1999: 339). Hofstede'nin araştırmalarına göre Türkiye kadınsı değerlerin baskın olduğu ülkeler grubunda gösterilmiştir. Sargut'un 1994 yılında yaptığı araştırmaya göre de erkeklerin kadınsı değerleri, erkeksi değerlerden daha fazla tercih ettikleri sonucuna varılmaktadır (Tecimer, 2010: 25-27).

Kültür, ülkelerin yasal ve politik sistemiyle sermaye piyasaları gibi dışsal etkilere göre finansal raporlamayı daha dolaylı etkilemektedir. Muhasebenin çevresini analiz yaparken politik sistemler, kurumsal finansman ve vergi sistemleri gibi doğrudan muhasebe uygulamalarını etkileyecek sistemler daha dikkatle incelenmelidir. Bu sistemlerin etkileri kültürle birleşerek bulunan ülkedeki finansal raporlamayı ve muhasebe mesleğinin gelişimini ve muhasebeyi etkilemektedir (Durak ve Gürel, 2014: 99).

1.4.2.4. Vergi Sisteminin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Ülkelerde muhasebe uygulamaları ile vergi uygulama ve düzenlemeleri arasındaki ilişkinin derecesi muhasebe kalitesine etki etmektedir. Bu bağlamda muhasebe uygulamaları ile vergi düzenlemeleri arasındaki ilişkinin yüksek olması muhasebe kalitesini düşürücü etki yapmaktadır. Bunun nedeni vergi düzenlemelerinin politik amaçlara hizmet etmekte olması ve yatırımcılar açısından bilgi kalitesiyle ilgilenmemesidir. Vergi merkezli muhasebe, finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarından ziyade vergi otoritelerinin vergi matrahının saptanması yönündeki gereksinimlerini karşılamak üzere kullanılmaktadır (Durak ve Gürel, 2014: 104). Vergi oranlarının yüksek veya düşük olması yöneticilerin finansal bilgiler üzerindeki manipülasyon olasılığıyla doğrudan ilintili olmakla birlikte, bu oranın yüksek olması durumunda işletmeler vergilendirilebilir gelirin düşük hesaplanması doğrultusunda işlem yapabilmekte bu da muhasebe kalitesini düşürmektedir (Soderstrom, 2007: 693).

Türkiye’de 1956-2011 yılları arasında uygulanan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)’nın muhasebe düzenlemelerine ayrıntılı olarak yer vermemesi, ayrıntılı düzenleme ve yaptırımların Vergi Usul Kanunu (VUK)’nda yer alması muhasebe uygulamalarının vergi mevzuatı çerçevesinde yürütülmesini gerektirmiştir.

1.4.2.5. Finansal Piyasaların Gelişmişlik Düzeyinin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Finansal piyasalarda yatırımcılar yatırımlarını yönlendirme ile ilgili bilgiye ihtiyaç duymakta ve bu bilgi talebi finansal piyasaların gelişmişlik düzeyiyle yakından ilgili olmaktadır. Bu iki durum arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Sermaye piyasası gelişmiş olan, yayılmış bir ortaklık yapısına sahip, yatırımcı korumasının güçlü olduğu ve yasal yaptırımları olan ülkelerde işletmeler daha az kazanç yönetimine başvurmaktadırlar (Leuz vd., 2003: 516). Bu durum, işletme yöneticilerinin muhasebe kalitelerini artırma konusunda teşvik edici bir faktör olmaktadır.

Muhasebe kalitesi ve dolayısıyla finansal raporlamanın kalitesinin artması yatırımcıların sermaye piyasasına girişlerini teşvik edici bir durum olmakta, yatırımcı portföyü ve sayısının artması pay senetlerinin daha geniş bir tabana yayılmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu durum bilgi talep eden kesimleri artırması nedeniyle işletmeleri finansal raporlarını daha kaliteli duruma getirmeleri konusunda baskıda tutmaktadır. İşletmelerin güvenlerini ve değerlerini kaybetmemeleri adına bilgilerinin kaliteli olmasına özen göstermeleri gerekmektedir.

Sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyinin saptanmasında genellikle; piyasa kapitilizasyonu, işlem hacmi, yurtiçi tasarrufların gayri safi milli hasılaya oranı, yerel ve kurumsal yatırımcı tabanı, türev piyasaların mevcudiyeti, borsada işlem gören menkul kıymet çeşitliliği, akışkanlık, yoğunlaşma, dışa açıklık derecesi, yeni ihraç sayısı, borsaya kote olan işletme sayısı, ortalama işletme büyüklükleri, teknolojik altyapı ve borsanın kurulma tarihi gibi kriterler dikkate alınmaktadır (Aktaş, 2006: 47).

Gelişmiş bir sermaye piyasası olmak hususunda yatırımcı koruması önemli bir faktör olmaktadır. Finansal raporların kalitesinin düşük olması durumunun işletmelere sosyal, ekonomik ve yasal yaptırımlar şeklinde döneceğinin işletmelerce bilinmesi kalite konusunda işletmeleri teşvik edecektir.

1.4.2.6. Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

İşletmeler ve faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki politik sistemle aralarındaki ilişkiler muhasebe kalitesini etkileyen önemli bir faktördür. Politik sistemlerin düzgün

işlemediği yerlerde işletmeler kamu ihalelerini alabilmek, ödeyeceği vergi tutarını düşürebilmek vb. amaçlarla politikacılarla bağlantı kurarak, birtakım harcamalar yaparak finansal bilgileri gerçeğe uygun bir şekilde yansıtmaktan kaçınabilmektedir. Watts ve Zimmerman (1978: 115) yapmış oldukları çalışmalarında yüksek politik maliyetlerle karşı karşıya olan işletme yöneticilerinin daha düşük kar raporlama eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir.

Kamulaştırma ve yolsuzlukların yoğun olduğu ülkelerde sosyal ve politik araştırma, inceleme ve denetlemelerden kaçınmak adına sözleşmelerin gizli bir şekilde tamamlanması olasılığı yükselmektedir. Böyle ülkelerde finansal tablolar bilgi açısından oldukça az kullanılmakta ve bilgi talebinin az olması da muhasebe kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır (Gençoğlu ve Tan, 2012: 10).

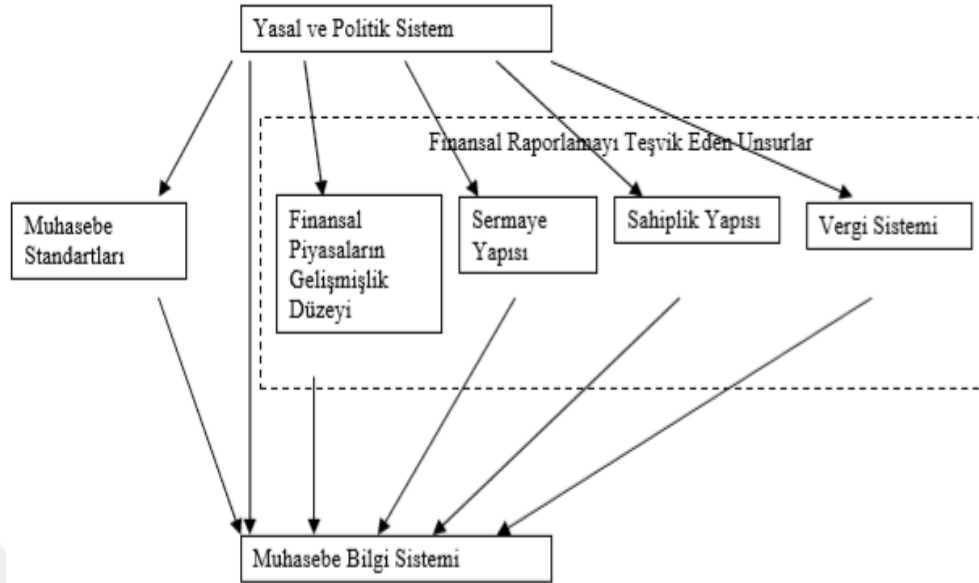
1.4.2.7. Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Direkt Etkisi

Yasal sistemler işletmelerde muhasebe standartlarının uygulanmasını zorunlu tutarak ayrıca yönetici ve denetleyicilerin faaliyetlerinin kontrolünü sağlayarak muhasebe kalitesini doğrudan etkilemektedir. Standartlar kurullar tarafından yayımlanabilir fakat uygulanmasını sağlamak yaptırım gücüne bağlıdır. Bu da ülkelerde yasal sistemin sağlayacağı kurallar ve mahkemelerce sağlanır.

Literatürde yasal sistemler, ortak hukuk sistemi ve yasalara dayalı hukuk sistemi olmak üzere iki grupta ele alınabilmektedir. Ortak hukuk sistemi ilke esaslı muhasebe uygulamalarını kapsayan, bundan dolayı olaya özgü çözümler ortaya koyan bir sistemdir. Diğer taraftan yasalara dayanan hukuk sistemi kural esasına dayanmakta, kuralların bütün olaylarda aynı şekilde uygulanmasını gerektirmektedir. UFRS ilke esaslı standartlar olup denetçi ve muhasebe meslek mensuplarına ayrıntılı standartlar değil de genel ilkeler sunmakta ve bu genel ilkeler özel durumlara uygulanmaktadır. Bu durum yöneticilerin fırsatçı davranmalarına zemin vermektedir. Bu bağlamda yasal sistem, standartların uygulanmasında zorlayıcı bir etkinin önemini ortaya koymaktadır (Soderdstorm ve Sun, 2007: 690). La Porta ve Lopez de Silanez (1998: 1121) yaptıkları bir çalışmada; Alman ve İskandinav yasalara dayalı hukuk sistemlerinin yasal zorlama bakımından en yüksek kaliteye sahip olduklarını, bu ülkeleri ortak hukuk sistemlerinin

izlediğini ve Fransız yasalara dayalı hukuk sistemlerinde ise yasal zorlama kalitesinin en düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Ülkelerdeki yasal sistemler o ülkelerde işletmelerin finansman tercihleri üzerinde belirleyici bir etken olmaktadır. Ortak hukuk sisteminin olduğu ülkelerde ilk finansman tercihi sermaye piyasaları iken yasalara dayalı hukuk sistemi olan ülkelerde ilk tercih bankalardan finansman olmaktadır. Buna göre ortak hukuk sistemine sahip ülkelerde yatırımcıların daha fazla korunması gerekmektedir. La Porta ve Lopez De Silanez ortak hukuk sistemindeki ülkelerde yatırımcıların görece daha fazla korunduğunu ileri sürmüşlerdir (La Porta ve Lopez de Silanez, 1998: 1121). Öte yandan yasalara dayalı hukuk sisteminin olduğu ülkelerde işletmeler genellikle bankalar ve hükümet tarafından büyük ölçüde baskılanmakta ve hatta bu kurumlar yönetime karışabilmektedirler. Ayrıca bankalar ve hükümet gereksinim duydukları finansal bilgileri doğrudan işletmeden sağlayabildikleri için söz konusu işletmelerin muhasebe ve finansal raporlama kalitesine sahip olduğuna kesin bir gözle bakılamamaktadır. Keza denetimde de bu durum söz konusudur (Nobes ve Parker, 2008:120). Ortak hukuk sisteminin olduğu ülkelerde; işletmeler finansal raporlarını bilgiye doğrudan ulaşımı olamayan yatırımcılara sunduklarından işletmeler üzerinde gerçeğe uygun sunum, tam açıklama ve denetim baskısı büyük olmakta bu nedenle de gerek finansal raporlama kalitesi gerekse muhasebe kalitesinin buralarda yüksek olması beklenmektedir. Ortak hukuka dayalı finansal raporlama yapan ülkelerde açıklama miktarının daha fazla olduğunu Jaggi ve Low (2000) yapmış oldukları çalışmada belirtmişlerdir. Diğer taraftan Bushman ve Piotroski (2006) yapmış oldukları çalışmada, bu ülkelerde zararların finansal raporlara yansımalarının daha hızlı olduğunu ifade etmektedirler.

Şekil 1.1: Yasal ve politik sistemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Kaynak: Soderdstorm, 2007: 688

Şekil 1.1’de yasal ve politik sistemin muhasebe kalitesiyle ilişkisi, muhasebe standartları, muhasebe bilgi sistemi ve finansal raporlamayı teşvik eden unsurlar bağlamında ifade edilmiştir. Muhasebe standartları, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, sermaye yapısı ve vergi sistemi muhasebe kalitesi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Yasal ve politik sistem, bir taraftan muhasebe kalitesini doğrudan etkilemekte diğer taraftan muhasebe kalitesini etkileyen faktörleri etkileyerek muhasebe kalitesi üzerinde dolaylı bir etki meydana getirmektedir.

Yasal sistemin muhasebe kalitesine etkisini gösteren önemli bir durum da muhasebe bilgilerinin açıklanması ve ölçülmesine dair genel esasları barındıran şirketler hukukunun ve vergi hukukunun yasal düzenlemelerin bir parçası olmasıdır (Jaggi ve Low, 2000: 500). Bunun yanı sıra UFRS’de açık bir şekilde tanımlanmayan durumlarda yasal düzenlemeler devreye girmekte ve boşluğu doldurmaktadır.

1.4.2.8. Yasal ve Politik Sistemin Muhasebe Kalitesine Dolaylı Etkisi

Yasal ve politik sistem muhasebe kalitesini muhasebe standartları ve finansal raporlamaya etki eden faktörler yoluyla dolaylı olarak etkilemektedir. Muhasebe standartları oluşturulma süreci; vergi otoritelerinin, bankaların, pay senedi sahiplerinin, yöneticilerin ve mesleki kuruluşların etkili olabildiği politik bir süreçtir (Zeff, 2002: 46).

Ortak hukuk sistemine tabi olan ülkelerde muhasebe sistemleri gerçeğe uygun sunum, şeffaflık ve tam açıklama kavramları etrafında şekillenmiştir. Finansal muhasebe ve vergi muhasebesi arasında ayrım vardır. Bu sistemlerde işletmeler gereksinim duydukları finansmanı ağırlıklı olarak sermaye piyasalarından tedarik etmekte, finansal raporlar yatırımcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla hazırlanmaktadır. Muhasebe ve finansal raporlama standartlarını hazırlayan kuruluşlar özel sektör teşebbüsleriyle ilgilenmekte, muhasebe standart ve uygulamalarının hazırlanmasında muhasebe mesleğinin rolü büyük olmaktadır (Soderdstorm ve Sun, 2007: 689; Saudagaran, 2000: 6; Alexander ve Nobes, 2004: 28). Lindahl ve Schadewitz çalışmalarında ortak hukuk sistemine sahip ülkelerde muhasebe kalitesinin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir (Lindahl ve Schadewitz, 2008: 2).

Yasalara dayalı hukuk sistemlerinin olduğu ülkelerde muhasebe sistemi yasal düzenlemeler çatısı altında yetersiz ve şeffaf olmayan açıklamalar ile şekillenmiştir. Finansal muhasebe ve vergi muhasebesi uygulamaları iç içe geçmiştir. Bu ülkelerde işletmeler genellikle bankalar, kredi kurumları ve hükümetlerden finansman sağlamaktadırlar. Muhasebe düzenlemeleri ve finansal raporlar kreditorleri korumaya odaklanmıştır. Muhasebe ve finansal raporları hazırlayan kuruluşlar kamu faaliyetleriyle ilgilenmekte ve standartların hazırlanışında meslek mensuplarının etkisi az olmaktadır (Soderdstorm ve Sun, 2007: 689; Saudagaran, 2000: 6; Alexander ve Nobes, 2004: 28).

Ortak hukuk sistemine tabi ülkelerde pay sahipleri yasalara dayalı hukuk sistemlerinin olduğu ülkelere göre daha fazla korunmaktadırlar. Bu nedenle ortak hukuk sistemine tabi olan ülkelerde sermaye piyasalarına yatırım yapma isteği daha fazla olmakta sermaye piyasaları daha fazla gelişim göstermektedir. Diğer taraftan yasalara dayalı hukuk sistemine tabi olan ülkelerde fon alış verişi az sayıda grup arasında

sözleşmelerle yapılmaktadır (La Porta vd., 1998: 3; Soderdstorm ve Sun, 2007: 691; La Porta ve Lopez de Silanez, 1998: 1117). Bu bağlamda finansal piyasaların gelişimini etkileyen yasal ve politik sistem muhasebe kalitesini de dolaylı yoldan etkilemiş olmaktadır. Kredi kullandıranlar yasalar tarafından korunmaları güçlü olduğunda işletmeler daha ucuz banka finansmanı elde edebilirler. Yatırımcılar haklarının yasalar tarafından korunduğu durumda ise yatırımcıların sermaye veya borç olarak sağladıkları fonlar karşılığında kar paylarını veya faizleri elde edebileceklerine inançları artmaktadır. Kamulaştırma ve yolsuzlukların yoğun olması ise politik ve sosyal denetimlerden korunmak ve kaçınmak için gizli işlemlerin yapılmasına sebep olmakta, bilgi talebi düşük olmakta ve muhasebe kalitesi olumsuz etkilenmektedir.

Yasal ve politik sistem sahiplik yapısı yoluyla muhasebe kalitesini dolaylı olarak etkilemektedir. Yatırımcı korumasının düşük olduğu ülkelerde sahiplik yoğunlaşması yüksek oranda görülmektedir. Yani sahiplik belirli kişi veya gruplarda yoğunlaşmaktadır. Yatırımcı korumasının düşük olması halinde küçük yatırımcılar bakımından pay senedine yapılacak yatırımlar cazibesini kaybetmekte, mülkiyetin tabana yayılması mümkün olamamaktadır.

Yasal ve politik sistem vergi sistemi yoluyla da muhasebe kalitesini dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Yasalara dayalı hukuk sistemine sahip ülkelerde finansal raporlar hükümetin vergi alacağını saptamaya çalışırken ortak hukuk sistemine sahip ülkelerde finansal raporlama bilgi asimetrisini azaltmak için yapılmaktadır. Uygulanacak vergi oranları politik bir süreç içerisinde şekillenmektedir. Bundan dolayıdır ki yasal ve politik sistem vergi sistemine etki etmekte, muhasebe kalitesi de dolaylı olarak bu durumdan etkilenmektedir (Soderdstorm ve Sun, 2007: 694).

İşletmelerin politik maliyetlerinin yükseldiği bir diğer durum da, olağanüstü politik ve ekonomik dönemlerde elde edilen yüksek karlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalarda, ilgili dönemlerde şirketlerin bilinçli olarak düşük kar raporladıkları sonucuna ulaşmıştır. Düşük kar raporlamanın başlıca sebebi, 1979 petrol krizinde olduğu gibi, çok yüksek kar raporlayan petrol şirketlerinin ertesi yıl kamuoyu ve hükümet baskısıyla ek vergi ödemek zorunda kalmalarıdır (Han ve Wang, 1998: 113-117). Petrol işletmeleri bakımından yaşanan bu olumsuz durum ve elde edilen deneyim, körfez savaşı sırasında kendini göstermiştir. Karlarında belirgin artış olan işletmeler,

kamuoyu ve hükümet baskısından kurtulmak amacıyla çeşitli kar yönetim tekniklerini kullanmışlar, giderlerini yükselterek dikkat çekmeyecek miktarda kar raporlamışlardır (Han ve Wang, 1998: 113-117).

Hall ve Stammerjohan'ın (1997) 1974–1992 arasında haklarında çeşitli sebeplerden yüksek tutarlarda tazminat davası açılmış petrol işletmelerinin dava dönemlerinde kar yönetimi yapıp yapmadıklarını araştırdıkları çalışmalarından elde ettikleri bulgular, işletmelerin dava dönemlerinde muhasebe ilkelerine tam bir bağlılık içinde kalarak, tespiti görece daha kolay olan çalışma sermayesi tahakkukları ile manipülasyona gitmediklerini, fakat çalışma sermayesi dışındaki tahakkukları (amortisman ve itfa giderleri vb.) çok başarılı kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Benzer bir risk de, ABD Kongre seçimleri sırasında kablolu Televizyon işletmeleri için ortaya çıkmaktadır. Bu dönemlerde denetleme kurumları, televizyon şirketlerini sıkı denetimlere tabi tutarlar. Bu denetimlerden sorunsuz kurtulmak isteyen televizyon işletmeleri şirketleri de, düşük kar raporlamaya yönelir (Key, 1997).

1.4.2.9. Rekabet Ortamının Muhasebe Kalitesine Etkisi

Rekabet ortamı işletmelerde finansal bilgileri açıklama kararlarında etkili olmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda bazı modeller rekabet artışının raporlama kalitesini ve dolayısıyla muhasebe kalitesini arttırdığı ifade edilmiştir. Darrouggh ve Stoughton (1990) yaptıkları çalışmalarında mevcut durumdaki rakip işletmelerin rekabetçi piyasalarda daha çok bilgi açıklaması yaparak, piyasaya gelecekte yapılabilecek girişleri engelleyebileceklerini ifade etmişlerdir (Darrouggh ve Stoughton, 1990: 180-183). Verrecchia (1983) ise bunun aksine mevcut rekabetin işletmelerde raporlama isteğini olumsuz etkilediğini bundan dolayı da rekabetçi piyasalarda finansal raporlamaların daha az bilgi içerdiğini ifade etmektedir (Verrecchia, 1983: 184). Sermaye yoğun bir endüstride piyasaya giriş diğer endüstrilere göre daha azdır (Piotroski, 2003: 26). Bu durum sermaye yoğun olmakla, finansal raporlama kalitesi ve dolayısıyla muhasebe kalitesi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Sermaye yoğun işletmelerin yayımladığı muhasebe bilgileri gelecekteki nakit akışlarını daha iyi tahmin etmektedir (Cohen, 2003).

1.4.3. Muhasebe Kalitesini Etkileyen İşletmelere Özgü Unsurlar

Muhasebe kalitesini etkileyen işletmelere özgü unsurlar işletme büyüklükleri, sermaye yapısı, sahiplik yapısı, denetim firmaları, yabancı menkul kıymet pazarlarına kote olma durumları, kurumsal yönetime verilen önem derecesi gibi unsurlardır. Bu unsurlar aşağıda açıklanmıştır.

1.4.3.1. İşletme Büyüklüğünün Muhasebe Kalitesine Etkisi

İşletme büyüklüğü faktörünün muhasebe kalitesine etkisi bağlamında farklı görüşler mevcuttur. Bazı çalışmalarda; büyük işletmelerdeki sahipliğin küçük işletmelerdekine göre daha fazla sayıda kişi ya da grupların elinde bulunmasından ötürü, bu kişilerin bilgi talebini karşılamak adına daha kapsamlı sunum ve açıklamalar yapılmakta böylece bu işletmelerin muhasebe kaliteleri yüksek olmaktadır. Büyük işletmelerin vekalet maliyetlerini azaltmak ve sermaye gereksinimlerini karşılayabilmek adına daha fazla ve yüksek kalitede finansal açıklamalar yapmaları beklenmektedir (Çelik vd., 2006: 108). İşletmelerin büyümesi ve karlılığın artması diğer taraftan politik incelemelerle karşı karşıya gelmelerine de neden olabilmektedir. Bu durum işletmelerde kazanç yönetimi uygulamalarına başvurularak kazançları düşük gösterme eğilimine girilmesine neden olabilmektedir. Böylece muhasebe kalitesi de olumsuz etkilenebilmektedir (Watts ve Zimmerman, 1990: 139). Paiva ve Lourenço (2010) muhasebe kalitesini etkileyen bir faktör olarak kar yönetimini dikkate aldıkları çalışmalarında muhasebe kalitesiyle işletme büyüklüğü arasında negatif ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Yani işletme büyüklüğü arttıkça muhasebe kalitesinin tersi yönde azaldığını ifade etmişlerdir.

Muhasebe politikası seçiminde işletme büyüklüğü önemli bir ekonomik belirleyicidir. İşletme büyüklüğü konusunda büyüklük hipotezi, ki bu politik maliyet hipotezi olarak da bilinmektedir, büyük işletmelerin küçük işletmelere göre politik bakımdan daha duyarlı oldukları ve dolayısıyla bu işletmelere daha fazla servet transferi yüklendiği varsayımına dayalıdır (Astami ve Tower, 2006: 5). Politik maliyetler, yalnızca yasalar ve yönetmelikler aracılığıyla hükümet müdahalesi şeklinde ortaya çıkmaz; aynı zamanda fırsat maliyetiyle sonuçlanabilen sendikalardan, müşterilerden yapılan misillemeler biçiminde de ortaya çıkabilir. Çünkü, büyük işletmelerin; devlet,

işletmede çalışanları, müşteriler ve rakip işletmeler dahil işletme ile ilgili çok sayıda ilgilinin dikkatini çekmesi daha kolaydır (Missonier-Piera, 2004: 125). Bu bağlamda işletme büyüklüğü ne kadar çok olursa politik maliyetlerin büyüklüğü de o kadar çok olacaktır (Watts ve Zimmerman, 1978: 115). Bu nedenledir ki büyük işletmelerin yöneticileri, işletme tarafından katlanılan politik maliyetleri azaltmak için gelirin raporlanmasını geciktiren muhasebe politikalarını seçme eğiliminde olabilirler (Missonier-Piera, 2004: 125; Holland, 1998: 265). İşletme büyüklüğü bağlamında geliştirilen büyüklük hipotezi ya da politik maliyet hipotezi, diğer koşullar sabit olduğunda işletmeler ne kadar büyük olursa, işletme yöneticilerinin raporlanan kazancı cari dönemden gelecek dönemlere erteleyen muhasebe politikalarını tercih etme olasılığının da o kadar yüksek olacağını ifade eder (Gopalakrishnan, 1994: 34; Zinkeviciene ve Rudzioniene, 2005: 25-30). İşletme büyüklüğü satışlar, toplam varlıklar, karlılık, öz kaynakların piyasa değeri, çalışanların sayısı vb. farklı ölçütlerle ölçülebilir. Esasında işletme büyüklüğü çalışanların sayısı, toplam satışlar, toplam varlıklar gibi bütün bu değerlerin bileşimi olan toplam bir değişkendir (Zinkeviciene ve Rudzioniene, 2006; Ulusan ve Doğan, 2008: 237-238).

1.4.3.2. Sermaye Yapısının Muhasebe Kalitesine Etkisi

Sermaye yapısı, işletmelerin kaynak yapısının bileşimini ifade eder. Sermaye yapısının muhasebe kalitesi üzerindeki etkisiyle ilgili değişik yaklaşımlar vardır. Bunlardan bir kısmı sermaye yapısı bileşimi içerisinde borç oranının yüksek olmasının, kredi sağlayanların emniyet marjını daraltmasından ve işletmenin faiz ve borçları geri ödemesi konusunda zorlanma olasılığından ötürü muhasebe kalitesini azalttığı şeklindedir. Borç-özsermaye oranında borcun ağırlığının yüksek olduğu durumlarda, işletmelerin finansman gereksinimlerini karşılamak üzere kar tutarlarını yüksek gösterme şeklinde işlem yapacakları düşünülmektedir (Tendelo ve Vanstraelen, 2005: 165; Küçüksözen, 2004: 175). Habib; Bangladeş ülkesinde kar düzeltmesi faaliyetlerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada kaldıraç oranı yüksek olan işletmelerin daha fazla kar düzeltmesine başvurduğunu ifade etmiştir (Habib, 2005: 70). Finansman gereksinimlerini bankalardan sağlayan işletmelerin de finansal raporlama konusundaki teşvikleri oldukça düşüktür. Çünkü bankalar ihtiyaç duydukları bilgileri zaten direkt olarak işletmeden sağlayabilmektedir. Bu durum sermaye yapısı

bileşiminde borç oranının yüksek olduğu işletmelerde muhasebe kalitesini düşüren bir etmendir (Soderdstorm, 2007: 693). Diğer taraftan Larcker ve Richardson (2004) yaptıkları çalışmada işletmenin borç oranının yüksek olması durumunda, borç verenlerin borç anapara ve taksitlerini geri alma durumlarını saptayabilmek adına borç verdikleri işletmenin yöneticilerini ve finansal tablolarını daha özenli ve dikkatle incelemektedirler. Bu bağlamda işletmeler muhasebe kalitelerini arttırma doğrultusunda hareket edebilmektedir (Cascino vd., 2010: 258). Muhasebe kalitesi ne denli yüksek olursa yatırımcılar işletmelere o denli güven duyarlar. Böyle bir durum işletmelere yatırımcılar tarafından fon temini bakımından, işletmelerin sermaye ya da borç biçiminde fon sağlamalarını kolaylaştırmak bakımından önemli olup sermaye maliyetini indirmekte ve borçlanma koşullarını kolaylaştırmaktadır. İşletmeler bu nedenlerle daha kaliteli finansal rapor sunma doğrultusunda teşvik olmaktadır (Iaridis, 2011: 89; Bradbury vd., 2007: 7).

1.4.3.3. Sahiplik Yapısının Muhasebe Kalitesine Etkisi

Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere sahiplik yapısı yoğunlaşma gösteren işletmelerde, sahip sayısı az fakat pay sayısı büyük olan sermayedarlar mevcuttur. Böyle bir durum pay sahiplerinin işletme yönetiminde söz sahibi ve aktif olmasını sağlamakta ve bunlar bilgiye, gereksinim duyduklarında doğrudan erişim sağlayabilmektedirler. Bu finansal raporlara olan ihtiyacı azaltır. Böyle sahiplik yapısı olan işletmelerde sermayedarlar işletmenin kaynaklarını fırsatçı bir yaklaşımla kullanabilmekte, kişilik kavramına ters davranabilmekte bu durumu diğer sermayedarlardan gizlemek adına finansal raporlarda değişiklik yapabilmektedir. Kontrol hakkı ve nakit akım haklarının ayrı olmasıyla meydana gelebilen bunun gibi haller muhasebe kalitesinin düşmesine yol açarlar (Soderdstorm, 2007: 693).

Sahiplik yapısının yoğunlaşmasının yatırımcı korumasını düşüren bir etkiye sebep olduğu La Porta tarafından yapılan çalışmayla ortaya koyulmuştur. Yatırımcı korumasının düşük olması durumunda pay sahipleri ancak yüksek oranda paya sahiplerse ve faaliyetler hakkında söz sahibi olabilirlerse doğru bilgi sağlayabilir ve getiri elde edebilirler (La Porta, 1998: 1131).

Türkiye’de sahiplik yapısı türleri arasında piramit ve kompleks sahiplik türleri çoğunlukla görülmekte ve holding tipi işletmeler piramit yapılar vasıtasıyla birçok işletme üzerinde kontrol hakkı elde etmektedirler. Demirağ ve Serter (2003) ile Fettahoğlu ve Okuyan (2009) yaptıkları çalışmalarda sırasıyla sahiplik yapısındaki yoğunlaşmayı ve yoğunlaşmanın artmasının borçlanma düzeyini artırdığını ifade etmişlerdir. Yoğunlaşmış sahiplik yapısı ile az ortağın bulunması halinde işletme daha fazla riski göze alabilmektedir. Bu duruma tersten bakılırsa ortak sayısının fazla olması durumunda görece daha dengeli bir finansman ve yatırım politikası uygulanacağı düşünülebilir (Fettahoğlu ve Okuyan, 2009; Demirağ ve Serter, 2003: 43).

1.4.3.4. Denetim ve Muhasebe Kalitesine Etkisi

İşletmenin denetimini yapan denetim kuruluşunun büyüklüğü muhasebe kalitesini etkileyen bir başka faktördür. Denetim firması ne kadar büyükse; yapılan bir hatadan dolayı, gerçeği yansıtmayan bir denetim raporu yayınlandığında itibar kaybı o denli fazla olacaktır. Yüksek miktarda varlığa sahip denetçiler varlıklarını kaybetmemek adına gerçeğe daha uygun raporlar hazırlayacaklardır. Karacaer ve Özek (2010: 73) yapmış oldukları çalışmada Borsada işlem gören işletmelerin dört büyük denetim kuruluşu tarafından denetlenmelerinin kar yönetimi davranışlarını kısıtladığını ifade etmişlerdir.

1.4.3.5. Kurumsal Yönetim İlkelerine Verilen Önemin Muhasebe Kalitesine Etkisi

Kurumsal yönetim ilkeleri, yatırımcının fonlarını yanlış yönlendirmesi hakkında koruma sağlar ve bu ilkelerin en önemli fonksiyonu daha kaliteli bir finansal raporlamanın yapılmasını sağlamaktır (Cohen, 2004: 87). Finansal raporlama sürecindeki kalitenin artması ile muhasebe kalitesinin artışı arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Yatırımcının korunması ile ilgili ilkeler, kamuyu aydınlatmayla ilgili ilkeler, sermaye piyasalarıyla ilgili ilkeler, şeffaflık, hesap verebilirlik, adil ve sorumlu davranış, eşitlik ilkeleri doğru bilginin, tam ve açık bir şekilde gerçeği yansıtan, ilgilileri yanıltmayacak biçimde olması doğrudan muhasebe kalitesinin de artmasını sağlayacaktır. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında örneğin Byard vd. (2006: 624) tarafından yapılan çalışmada, finansal analizcilerin tahminlerinin doğruluğu ile

kurumsal yönetim arasındaki ilişki incelenmiş ve kurumsal yönetim kalitesinin artmasının gelecekte elde edilebilecek gelirlerle ilgili bilgi kalitesini de arttırdığı ifade edilmiştir.

1.4.3.6. Yabancı Menkul Kıymet Borsalarına Kote Olmanın Muhasebe Kalitesine Etkisi

National Association of Securities Dealers Automated Quotations (NASDAQ), New York Borsası (NYSE), Londra Borsası gibi gelişmiş ve çok köklü borsalarda işlem gören işletmeler kurumsal yönetim ilkelerini azami şekilde gerçekleştirmek, muhasebe ilke ve standartlarına uyma konusunda daha özenli davranmak zorundadırlar. Çünkü bu gelişmiş menkul kıymet borsalarına kote olmak için işletmeler belirli sınırlama ve kuralları sağlamak zorundadırlar. Bu borsalara kote olan işletmelerin muhasebe kalitelerinin daha yüksek olacağı düşünülmektedir (Tendelo ve Vanstraelen, 2005: 162-172).

BÖLÜM 2

MUHASEBE KALİTESİNİN ÖLÇÜLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak muhasebe kalitesinin unsurları anlatılmıştır. Daha sonra muhasebe kalitesinin ölçümünde kullanılan yöntemler kavramsal olarak anlatılmış ve yöntemlere ilişkin literatür ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

2.1. MUHASEBE KALİTESİNİN UNSURLARI

Muhasebe kalitesinin kesin bir tanımı olmayıp bu ilgililerin finansal tablolarla ilgili beklentilerine göre muhasebe kalitesini algılamalarına bağlıdır. Literatürde yapılan araştırmalar gerek işletme yöneticileri gerekse yatırımcı ve diğer ilgililerin işletme ile ilgili değerlendirmelerinde genellikle kar rakamını referans olarak kullandıklarını göstermektedir (Francis, 2004: 968). Kar rakamı işletmenin finansal durumuyla ilgilenenler için cari performansını ve işletme değerini ölçmek için kullanabilecekleri öz bir ölçüttür. İşletmeler değerlendirilirken pay senedi değerinin ve işletmenin gösterdiği performansın içsel unsurları taşıyıp taşımadığına bakılır. Kar rakamı ayrıca yapılabilecek hatalarla veya alternatif muhasebe uygulamalarıyla değiştirilebilen bir rakam olmaktadır. Bahsedilen bu özelliklerinden ötürü yani ilgililer tarafından kullanılan önemli bir ölçüt olmasından dolayı muhasebe kalitesi ile ilgili yapılan çalışmalarda kar rakamının kalitesinin ölçülmeye çalışıldığı görülmekte, muhasebe kalitesi ile kar kalitesi kavramı birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

Francis vd. (2004), Biddle ve Hilary (2006), Wang (2006), Yoon (2007) Boonlert-UThai vd. (2006), Mahmud vd. (2009) tarafından yapılmış olan çalışmalarda kar kalitesinin unsurları tahakkuk kalitesi, karın sürdürülebilir olması, tahmin edilebilir olması, kar düzeltmesi, değer ilgisi, zamanlılık ve ihtiyatlılık olarak ifade edilmiştir. Bunlardan ilk dördü muhasebe temelli unsurlar iken geri kalan değer ilgisi, zamanlılık ve ihtiyatlılık piyasa temelli unsurlardır. Muhasebe temelli unsurlar sadece muhasebe bilgileriyle ölçülebilirken diğerlerinin ölçülmesinde muhasebe bilgilerinin yanı sıra piyasayla ilgili bilgilere de gereksinim duyulur.

2.2. MUHASEBE KALİTESİNİN ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Muhasebe literatürüne bakıldığında muhasebe bilgilerinin kalitesini değişik yönlerden araştıran birçok çalışma mevcut olmasına karşın muhasebe bilgilerinin kalitesinin tanımı ve ölçülmesine dair bir fikir birliği bulunmamaktadır.

Yapılan araştırmalardan en yaygını, pay senedi piyasası yatırımcıları bakımından muhasebe bilgileri ile pay senedi fiyat veya getirileri arasındaki ilişkiyi inceleyen değer ilgisi yaklaşımıdır (Özkan ve Balsarı, 2010) Şayet muhasebe bilgilerinin pay senedi fiyat veya getirilerini açıklama gücü istatistiksel olarak anlamlı ise bu muhasebe bilgilerinin kalitesinin olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan bazı çalışmalarda rapor edilen karlar ve karın bileşenleri kullanılarak ölçütler geliştirilmiştir. Bu ölçütler kar kalitesi ya da tahakkukların kalitesi şeklinde ifade edilmiştir (Hribar, 2010: 6). Literatürde kar kalitesi kavramını ifade eden tanımlar mevcuttur. Birtakım çalışmalar karı, şayet bir zaman serisinde sürekli ise, diğer birtakım çalışmalar ise şayet işlem ve olaylarla ilgili ekonomik sonuçları kesin bir biçimde ifade edebiliyorsa yüksek kaliteli kar olarak tanımlamaktadır (McNichols, 2002: 62).

Bir diğer geliştirilen yaklaşım kar yönetimi uygulamalarının ve karın manipülasyonunun araştırılmasıdır (Barth vd., 2008). Bu yaklaşıma göre kar yönetimi uygulamalarının ve karın manipülasyonunun görüldüğü işletme veya ülkelerde finansal tablo ilgilileri yanıtılmaktadır. Bu da muhasebe kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Son olarak muhasebe kalitesiyle ilgili diğer yaklaşım ise nakit akımlarının tahmin edilebilirliğiyle alakalıdır. Financial Accounting Standarts Board (FASB)'a göre finansal raporlamanın temel amaçlarından birisi, işletmenin gelecek nakit akımlarının tahminini yaparken finansal tablo ilgililerine yardımcı olacak bilgileri sağlamasıdır. Bu bağlamda işletmenin nakit akımları tahmin edilebiliyorsa muhasebe kalitesi yüksektir denilebilir (Arıcı, 2014: 32)

Bu çalışmada muhasebe kalitesi ölçütü çok boyutlu ele alınmış, değer ilgisi, kar yönetimi ve kar düzleştirme boyutları açısından incelemeye konu edilmiştir. Bu bağlamda söz konusu ölçütler aşağıda ayrıntılı olarak ifade edilmiştir.

2.2.1. Muhasebe Bilgileri ve Değer İlgisi

Değer ilgisi kavramı literatürde 1960'lı yılların sonlarından beri yoğun bir şekilde irdelenmiştir. Walker (1997), Anandarajan vd. (2006), Papadatos ve Bellas (2011) çalışmalarında değer ilgisi kavramıyla ilgili ilk çalışmanın Ball ve Brown'un 1968 yılındaki çalışmalarında yapıldığını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan Barth vd. (2001) yapmış oldukları çalışmada ve Mulenga (2006) yılında yapmış olduğu çalışmada bu kavramla ilgili ilk çalışmanın Miller ve Modigliani (1966) tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir. Bu dönemlerde ayrıca Beaver'ın (1968) tarihinde yapmış olduğu çalışmayı da bu kavram bazında ifade etmek gerekir. Bu çalışmalarda esasında kavram net olarak geçmese de çalışma konuları ve kullanılan değişkenler bakımından bu çalışmaların değer ilgisi literatürünün başlangıcı olarak kabul edilmesi gerektiği düşünülebilir (Ertuğrul, 2018: 9).

Yapılmış ilk çalışmalardan kabul edilen Ball ve Brown'un çalışmasında karların, yatırımcıların kararlarında etkili olduğu ve pay senedi fiyatlarına yansıdığı ifade edilmiştir (Ball ve Brown, 1968: 160). Ohlson bu çalışmanın modern muhasebe araştırmaları bağlamında büyük bir etkisi olduğunu ifade etmiştir (Ohlson, 1991: 1). Her ne kadar değer ilgisi kavramıyla ilgili literatür 1960'ların sonuna uzansa da, Barth vd. (2001) yaptıkları çalışmada bu kavramın Amir vd. (1993) tarafından literatüre kazandırıldığını ifade etmişlerdir (Barth vd., 2001: 79).

Değer ilgisi, literatürde kesin bir tanımı bulunmamakla birlikte, pay senedi fiyat veya getirilerinin çeşitli muhasebe verileri tarafından açıklanabilirliği olarak ifade edilebilir (Ertuğrul, 2018: 9).

Değer ilgisi kavramının açıklanması bakımından Francis ve Shipper dört alternatif yaklaşım sunmuşlardır. Bunlar (Francis ve Shipper, 1999: 325-327):

- Finansal tabloda yer alan bilgiler pay senedi fiyatlarını yakalayarak pay senedi fiyatlarının öncüleri olmaktadır. Yani finansal tablodaki bilgiler

gecikmeli olarak pay senedi fiyatlarını etkilerler. Bu bağlamda değer ilgisi muhasebe temelli alım satım işlemlerinin yapılması sonucunda meydana çıkan kar ile ölçülebilmektedir.

- Finansal bilgiler şayet bir değerlendirme modelindeki değişkenleri kapsıyorsa veya bu değişkenleri tahmin etmede yardımda bulunuyorsa değer ilişkilidir. Bu bağlamda iskonto edilen temettü modeli, indirgenmiş nakit akışları modeli veya indirgenmiş artık kar modeli için karların değer ilgisi, karların gelecek temettüleri, nakit akışlarını, kazançları veya defter değerlerini tahmin edebilme kabiliyeti şeklinde ölçülür.
- Değer ilgisi, finansal tablo bilgilerinin piyasadaki tüm bilgiyi değiştirebilme kabiliyeti olarak ölçülmektedir. Aslında bu söz konusu bilgilerin kullanıcılar tarafından kullanılıp kullanılmadığının istatistiki olarak ifadesidir. Yani değer ilgisi, yeni bir mesaj niteliğinde olan değer ilişkili finansal bilginin yatırımcıların beklentilerini değiştirerek pay senedi fiyatlarında değişim meydana getirmesi olarak ölçülmektedir.
- Değer ilgisi muhasebe bilgileri ile piyasa değeri veya pay senedi getirisi arasındaki uzun dönemli istatistiksel ilişki olarak düşünülebilir. Bu yaklaşımda değer ilgisi, finansal tablo bilgilerinin kaynağına bakmadan pay senedi değerini etkileyebilecek bütün bilgileri yakalayabilmesi olarak ölçülmektedir.

Bu yaklaşımlarda veya yorumlarda son ikisi değer ilgisini finansal bilgi ile getiriler arasındaki istatistiksel ilişki olarak değerlendirmektedir (Arıcı, 2015: 33). Değer ilgisi yaklaşımı hakkında çeşitli modeller bulunmaktadır. Bunlar bir sonraki başlıkta ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

2.2.1.1. Değer İlgisi Yaklaşımında Kullanılan Modeller

Değer ilgisi ile alakalı ampirik çalışmalarda, tercih edilen bağımlı ya da açıklayıcı değişkenlerin özelliğine göre kullanılacak modeller isimlendirilmektedir. Bağımlı değişken tercihinde fiyat veya getiriye göre tercih mümkündür. Pay senedi fiyatları bağımlı değişken olarak seçilirse kullanılan modelin adı fiyat modeli olurken,

pay senedi getirileri bağımlı değişken olarak seçilirse kullanılan model getiri modeli olarak isimlendirilmektedir (Arıcı, 2014: 34).

Fiyat modeline pay senedi fiyatları ile defter değeri ve kar tutarları arasındaki ilişki incelenirken, getiri modelinde, pay senedi getirileri ile kar düzeyi ve karlardaki değişim arasındaki ilişki incelenmektedir (Ota, 2001: 2).

Açıklayıcı değişkenler kullanımının tercihi araştırma yapanlara bağlı olmakla birlikte literatürde yaygın bir şekilde kullanılan değişkenlerin özelliklerine göre bilanço, gelir tablosu ve karma model olmak üzere üç model olarak açıklayıcı değişkenlerin türüne göre modeller sınıflandırılabilir (Ertuğrul, 2015: 35).

Bilanço modelinde; bilanço kapsamında yer alan varlık kalemleri, yabancı kaynaklar açıklayıcı değişkenler olarak, pay senedi fiyatları ise bağımlı değişken olarak kullanılmaktadır. Bu modelde varlık kalemleri ve yabancı kaynak kalemlerinin pay senetlerinin değerini açıklama gücü ölçülmeye çalışılmaktadır. Bilanço modeli şöyle ifade edilmektedir (Francis ve Schipper, 1999: 332):

$$MV_{it} = \beta_0 + \beta_1 ASS_{it} + \beta_2 LIAB_{it} + \varepsilon_{it} \quad 2.1$$

MV_{it} : i işletmesinin t yılındaki piyasa değeri

ASS_{it} : İ işletmesinin t yılında bilançosunda yer alan toplam varlıkları

$LIAB_{it}$: İ işletmesinin t yılında bilançosunda yer alan toplam yabancı kaynakları

ε_{it} = Hata terimi olarak ifade edilmiştir.

Teoride varlıklar ile piyasa değeri arasında pozitif, yabancı kaynaklar ile piyasa değeri arasında negatif bir ilişki olması beklenmektedir. Bilanço kalemleri tarihi maliyetler üzerinden ifade edildiğinden net defter değeri piyasa değeri birbirinden farklı olabilmektedir. Bu durum, bilanço modelinin zayıf tarafını ifade etmektedir (Aktaş, 2009:30).

Gelir Tablosu modeline gelince; Maditinos vd. (2007) yılında yapmış oldukları çalışmada, muhasebe karları ve pay senedi getirileri arasında ilişki kuran biçimsel

değerleme modeli bulunmazken, birçok araştırmacının Ball ve Brown'un (1968) kullanmış olduğu yöntemi izleyerek anormal getiri ve tahmin edilemeyen karlar arasındaki ilişkiyi incelemeye odaklandıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmaların çoğunda karlar bilgi içeriğine sahipken anormal getiriler ile beklenmeyen karlar arasındaki ilişkinin istatistiki bakımdan zayıf kaldığı da ifade edilmiştir. Gelir Tablosu modeli getiri kar arasındaki ilişkiye alternatif olarak, enflasyondan arındırılmış cari kar düzeyi ve kar tutarlarındaki değişim ile pay senedi getirileri arasında ilişki kuran biçimsel bir değerlendirme modelidir (Easton ve Harris, 1991: 29). Bu modelde açıklayıcı değişken kar düzeyi ve karlardaki değişimken bağımlı değişken pay senetlerinin getirisi olarak alınmaktadır.

$$RET_{it} = \beta_0 + \beta_1(EPSt_{it}/MV_{i,t}) + \beta_2(\Delta EPSt_{it}/MV_{it-1}) + \varepsilon_{it} \quad 2.2$$

Değişkenler sırasıyla;

RET_{it} =İ pay senedinin hesaplanan getirisi

$EPSt_{it}$ =İ pay senedinin t yılı pay başına net karını

$\Delta EPSt_{it}$ =İ pay senedinin t yılı pay başına net karındaki değişimi

MV_{it-1} =İ pay senedinin t-1 yılı piyasa değerini

ε_{it} =Hata terimini ifade etmektedir.

Karma modele gelindiğinde; yatırımcılar çoğunlukla bilanço değerlerinden faydalanarak piyasa değeri/defter değeri oranına ve de gelir tablosundan yararlanarak fiyat/kazanç oranına bakarak pay senedi değerlemesi yaparlar. Bu bağlamda bilanço ve gelir tablolarının her ikisi de işletme değeri üzerinde etkisi olan finansal tablolardır. Ohlson da 1995 yılındaki çalışmasında, işletme değerinin tespitinde bu iki tablonun önemine vurgu yaparak oluşturmuş olduğu modelde, pay senetlerinin piyasa değerini bağımlı değişken ve bilançoda rapor edilen defter değeri ile gelir tablosunda rapor edilen karları açıklayıcı değişken olarak kullanmıştır. Oluşturulan model denklem 2.3'de ifade edilmiştir.

$$MV_{it} = \beta_0 + \beta_1 E_{it} + \beta_2 BV_{it} + \varepsilon_{it} \quad 2.3$$

Değişkenler sırasıyla;

MV_{it} = i pay senedinin t yılı piyasa değerini

$\beta_1 E_{it}$ = i pay senedinin t yılı karını

$\beta_2 BV_{it}$ = i pay senedinin t yılı öz kaynaklarının defter değerini

ε_{it} = Hata terimini ifade etmektedir.

Bu model bir işletmenin piyasa değerini defter değeri ve net karın doğrusal bir fonksiyonu olarak ifade etmiştir. Ohlson'un 1995'de yapmış olduğu çalışma alanın öncü çalışmalarından ve referanslarından olmuştur (Arıcı, 2014: 37).

2.2.1.2. Değer İlgisi İle İlgili Literatür

Değer ilgisi çalışmalarının bir bölümü muhasebe bilgilerinin pay senedi göstergeleriyle değer ilişkili olup olmadığını incelerken diğer bir bölümü de değer ilgisinin zaman içindeki değişimiyle ilgilenmiştir.

Easton ve Harris (1991) yapmış oldukları çalışma ile ABD'de karlar ile pay senetleri getirileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan çalışmada örneklem olarak 1969-1986 yılları alınmıştır. Bu çalışma ile enflasyon etkisinden arındırılmış cari muhasebe kar düzeyi ve kardaki değişim ile pay senedi getirileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bahsi geçen her iki kar değişkeninin pay değerlemesinde rolü olduğunu belirlemişlerdir.

Amir vd.'nin (1993) yapmış oldukları çalışma ABD'de işlem görmek isteyen fakat Amerika'daki muhasebe ilkelerine göre tabloları düzeltirmesi istenen işletmelerin uyumlaştırma öncesi ve sonrası muhasebe bilgilerinin değer ilgisini karşılaştırma ile ilgili yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda uyumlaştırma sonrası muhasebe bilgilerinin değer ilgisinin, önceki durumdan daha yüksek olduğuna ulaşmışlardır.

Collins vd. (1997) NYSE, NASDAQ ve American Marketing of Exchange (AMEX) adlı 3 büyük borsada işlem gören işletmeler üzerinde yapmış oldukları

çalışmada; değer ilgisinin zaman içindeki değişimini azalma artma açısından incelemişlerdir. Bu çalışmada örneklem olarak 1953 ve 1993 yılları arası alınmış sonuç olarak karlar ve defter değerlerinin beraber aynı yönde değer ilgisinin arttığına ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada kazançların zamanla değer ilgisinde ortaya çıkan azalışın büyüklüğünün özkaynak defter değerinin zaman içinde değer ilgisinde ortaya çıkan artışın büyüklüğünden daha az olduğu; özkaynak defter değerinin değer ilgisinde ortaya çıkan artışın kazançların değer artışında ortaya çıkan azalışı baskıladığı için toplam değer ilgisinin zaman içinde arttığı sonucuna da ulaşılmış denilebilir.

Francis ve Schipper (1999) ABD’de 1952 ve 1994 yılları arasını örneklem olarak kullandıkları çalışmada gelir tablosu, bilanço ve karma modeli kullanarak değer ilgisi ile ilgili değişimi incelemişlerdir. Üç modelin kullanıldığı bu çalışmada bilanço modeli kullanımıyla ulaşılan sonuç, varlık kalemleri ve yabancı kaynakların pay senedi fiyatlarını açıklama gücünün arttığı olmuştur. Gelir tablosu modeline göre ise kar ve karlardaki değişimin pay senedi getirilerini açıklama gücünün zayıfladığı sonucuna ulaşılmıştır. Karma model uygulandığında ise defter değeri ve karların pay senedi fiyatlarını açıklama gücünün arttığı gözlemlenmiştir. Örneklem teknoloji yoğun ve teknoloji yoğun olmayan sektörler olarak bölünerek analizler yenilendiğinde aynı sonuçlara ulaşılmışlardır. Gelir tablosu modeli sonuçlarına göre teknoloji yoğun işletmelerin olduğu örneklemde zaman içinde değer ilgisinde ortaya çıkan düşüş, öteki gruptaki düşüşe nazaran daha büyük olsa da bu iki örneklem grubu arasındaki düşüş farkı istatistiksel açıdan anlamlı olarak rapor edilememektedir. Bilanço modeline bakıldığında teknoloji yoğun örneklem grubunda zaman içindeki değer ilgisinde ortaya çıkan artış öteki grupta meydana gelen artışa göre görece küçük olduğu ve bu örneklem grupları arasındaki artış farkının istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Buradan çalışmayı yapanların bu modelleri kullanarak zaman içerisindeki değer ilgisinde ortaya çıkan değişimler için birbirini onaylamayan sonuçlara ulaştığı görülmektedir.

Dntoh vd.’nin (2004) ABD’de yapmış oldukları çalışmada değer ilgisinde meydana gelen değişimde etkili olan faktörleri araştırmışlardır. Örneklem olarak 1983 ve 2000 yıllarının alındığı çalışmada yıllar üç döneme bölünmüş ve fiyat modeli kullanılmıştır. Buna göre dönemler boyu değer ilgisinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada ayrıca birinci ve son dönemdeki değer ilgisi arasında yarı yarıya bir fark olduğu ortaya koyulsa da bu azalışların istatistiksel açıdan kıyaslaması yapılamamaktadır.

Naceur ve Goaied (2004) Tunus'ta gerçekleştirdikleri çalışmada finansal bilgiler ve muhasebe bilgileri arasındaki değer ilgisini incelemişlerdir. Örneklem olarak 1984 ve 1997 yıllarının esas alındığı çalışmada karlar, defter değerleri ve kar paylarının değer ilgisine sahip oldukları ifade edilmiştir. Kar payı politikasının görece olarak küçük olan işletmelerde daha fazla değer ilgisine sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Friday ve Gordon (2005) yapmış oldukları çalışmada Meksika'da işletme pay senedi fiyatları, defter değerleri, karlar ve nakit akımlarındaki değişiklikler arasındaki ilişkiyi 1992 ve 1997 yılları arasını örneklem alarak incelemişler, bu ilişkinin Meksika krizi süresince değişip değişmediğine bakmışlardır. Kriz süresince defter değerinin değer ilgisinin anlamlı şekilde değişmediği buna karşılık açıklama gücünün arttığı görülmüştür. Karlarda ise kriz süresince değer ilgisi ve açıklama gücünün azaldığı görülmüştür. Bu düşüş çalışmayı yapanlarca kriz dönemindeki negatif karlara bağlanmaktadır.

Hellström (2006) Çek Cumhuriyeti ve İsveç ülkeleri ölçeğinde yapmış olduğu çalışmasında, örneklem yılları olarak 1994 ve 2001 yılları arası seçmiştir. Çalışma ile Çek Cumhuriyeti'ndeki değer ilgisinin İsveç'e göre daha düşük olduğu görülmüştür. Geçiş dönemi hızlandıkça Çek Cumhuriyeti'nde görülen değer ilgisi artmaya başlamıştır.

Thinggaard ve Damkier (2008) Danimarka'da yapmış oldukları çalışmada 1983 ve 2001 yılları arasını örneklem olarak kullanmışlardır. Bu çalışmayla değer ilgisinde zaman içinde ortaya çıkan değişimin istatistiki olarak bir anlam ifade etmediğini belirtmişlerdir. Yani zaman içerisinde değer ilgisinde istatistiki bakımdan anlamlı bir azalış ortaya çıktığına dair herhangi bir bulguya ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Dung (2010) Vietnam'da yaptığı çalışmasında 2003 ve 2007 yılları arasını örneklem olarak kullanmış ve finansal tablo bilgilerinin değer ilgisini incelemiştir. Daha önce bu alanda Vietnam da yapılan çalışmalarda muhasebe bilgileri ve pay senedi

fiyatları arasında ilişki bulunamamasına rağmen gecikmeli verilerde istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Filip ve Raffournier (2010) Romanya’da yapmış oldukları çalışmada karlar ve karlardaki değişimin değer ilgisini saptamaya çalışmışlardır. Örneklem olarak 1998 ve 2004 yıllarının alındığı çalışmada karlar ve piyasa getirisi arasındaki ilişkinin pozitif olduğu bu pozitif ilişkinin küçük işletmelerde büyük işletmelere nazaran da yüksek olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada ayrıca pozitif kar değişikliğinin negatif değişikliklere göre pay senedi fiyatlarını daha çok etkilediği ifade edilmiştir.

Gjerde vd. (2011) Norveç işletmeleri ölçeğinde yapmış oldukları çalışmada 1965 ve 2004 yılları arasını örneklem olarak kullanmışlar değer ilgisinin zamanla istatistiksel açıdan anlamlı olarak azalmadığını ifade etmişlerdir. Fiyat modeli kullanılarak özkaynakların defter değeri ve karların değer ilgisinin zaman içinde azalma göstermediği, getiri modelini kullanarak elde ettikleri bazı dönemler süresince kar ve karlardaki değişimin değer ilişkilerinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde arttığı da çalışmada ifade edilmiştir.

Balachandran ve Mohanram (2011) yapmış oldukları çalışmada ihtiyatlılık ve değer ilgisi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 1975 ve 2004 yılları arasının örneklem olarak alındığı çalışmada işletmelerde ihtiyatlılığın artmasının değer ilgisini azalttığına dair herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır. Ayrıca ihtiyatlılığa önem verilmeyen işletmelerde değer ilgisinin azaldığı ile ilgili istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlara da ulaşılmıştır.

Khanagha vd. (2011) İran’da yapmış oldukları çalışmada 1996 ve 2008 yılları arası örneklem olarak alınmış olup ulusal muhasebe standartlarının yürürlüğe girmesi ve öncesi karşılaştırılarak değer ilgisine etkisi araştırılmıştır. Bu çalışmada karların değer ilgisinin defter değerinden yüksek olduğu ifade edilmiş ayrıca standartlar yürürlüğe girdikten sonra değer ilgisinin azaldığı gözlemlenmiş ve ifade edilmiştir.

Gjerde vd. (2011) Norveç’deki işletmeler üzerinde yapmış oldukları araştırmada örneklem aralığı olarak 1965 ve 2004 yılları arasındaki veri setini kullanmışlar ve değer ilgisinin zamanla anlamlı bir şekilde azalmadığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmalarında

fiyat modelini kullanmışlar öz kaynakların defter değeri ve karların ayrı ayrı olarak değer ilgisinin zamanla azalma eğilimi göstermediğini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada yazarlar getiri modelini kullandıklarında karlar ve karlardaki değişiminin ayrı ayrı olarak değer ilişkilerinin anlamlı bir biçimde attığını ifade etmişlerdir.

Hail (2013) yapmış olduğu çalışmasında 1981 ve 2008 yılları arasında 40 ülkeyi içeren bir veri setini örneklem olarak kullanmıştır. Bu çalışmada değer ilgisinin zaman içindeki değişimini inceleyen yazar getiri modelini kullandığında değer ilgisinin zamanla anlamlı bir şekilde azaldığı ifade edilmiştir. Bu çalışmada incelenme dönemi iki eşit döneme ayrılmış ilk dönemde anlamlı bir azalış sonucuna ulaşılmışken ikinci dönem için herhangi bir değişiklik bulunamamıştır. Çalışmada fiyat modeli de kullanılmış ve anlamlı bir değişiklik bulunamamış daha sonra yine iki eşit döneme bölünerek analiz yapılmış ilk dönemde değer ilgisinde azalış ikinci dönem için artış gözlemlenmiştir.

Pervan ve Bartulovic (2014) yapmış oldukları çalışmada Bosna, Hırvatistan, Slovenya ve Sırbistan ülkelerinin 2005 ve 2010 yıllarına ait verileri kullanarak değer ilgisinin zaman içindeki değişimini analiz etmişler fakat analiz dönemi sınırlı olduğundan değer ilgisine yönelik net bir tanımlama yapılamamıştır.

Rehman ve Shehzad (2014) Pakistan işletmelerini inceledikleri çalışmalarında 2006 ve 2010 yılları arasını örneklem seti olarak kullanmışlar ve değer ilgisinin zaman içindeki değişimini analiz etmişlerdir. Bu çalışmada değer ilgisinde zamanla meydana gelen değişimi istatistiki olarak karşılaştırılmamıştır. Değer ilgisi çalışma sonucuna göre azalma trendi göstermektedir.

Değer ilgisiyle ilgili yakın zamanlarda yapılan çalışmaların çoğu UFRS'nin kabul edilmesinin değer ilgisini nasıl etkilediğini veya farklı standartların değer ilgisi bakımından birbirine üstünlüğünü analiz etmeye yöneliktir. UFRS ile ilgili değer ilişki çalışmaları da aşağıdaki gibidir.

Bartov vd. (2005) yapmış oldukları çalışmada Almanya'da bulunan işletmeler üzerinde 1998 ve 2000 yılları arasını örneklem olarak kullanmışlardır. Bu çalışmada Almanya'daki Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri, UFRS ve GAAP göre rapor

edilen karların değer ilgisi karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada yazarlar getiri modelini kullanmış, Almanya Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartlarının esas alındığı raporlarda karların değer ilgisi, diğer iki standardın esas alınarak raporlanan karların değer ilgisine göre daha az olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Amerika'daki standartlar ve UMS'ye göre hazırlanan raporlarda karların değer ilgisi bakımından birbirinden farklı olmadıkları ifade edilmektedir. Yapılan çalışmada ulaşılan sonuçların büyük, küçük ölçekli işletmeler ve kar elde eden işletmeler için geçerli olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada ayrıca zarar eden işletmelerde her üç muhasebe uygulamasına göre de karların pay senedi getirileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ifade edilmektedir.

Lapointe Antunes vd. (2006) yapmış oldukları çalışmada İsviçre'deki işletmeleri incelemişlerdir. Bu çalışmada örneklem seti olarak 1997 ve 2001 yılları kullanılmıştır. Çalışmada İsviçre Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (İGKGMS) ve Ulusal Muhasebe Standartları ya da GAAP standartları esasına dayanan raporlamalarda değer ilgisi kıyaslanmaktadır. Bu çalışmada farklı muhasebe rejimlerinde isteğe bağlı tahakkukların karşılaştırılması yapılmıştır. Bu çalışmada değer ilgisinde kullanılan kar kalemi isteğe bağlı tahakkuklar çıkarılarak bulunmuş, özkaynak defter değeri ve ayarlanmış kar kaleminin yanısıra isteğe bağlı tahakkuklar da Fiyat Modeli regresyonuna dahil edilmiştir. Sonuç olarak İsviçre'deki muhasebe rejimine göre rapor edilen özkaynak defter değeri regresyon katsayısı diğer rejimlere göre raporlanan özkaynak defter değeri katsayısından oldukça düşük çıkmıştır. İsviçre'deki muhasebe rejimine göre raporlanan ayarlanmış karların regresyon katsayısı ise diğerlerinin iki katı olarak çıkmıştır. Modele isteğe bağlı tahakkuklar da eklenince toplam değer ilgisi İsviçre'deki muhasebe rejimini esas alan raporlamada diğerlerine göre daha fazla olduğu ifade edilmiştir.

Gassen ve Sellhorn (2006) yapmış oldukları çalışmada 1998 ve 2004 yılları arasını kullanarak Almanya'daki işletmeler üzerinde inceleme yapmışlar ve Alman Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları ve UMS esaslarına dayanarak yapılan raporlamaların değer ilgisini kıyaslamışlardır. Bu çalışmada getiri modelini kullanan yazarlar UFRS kullanan raporlamaların değer ilgisinin diğerine göre daha büyük olduğunu ifade etmişlerdir.

Hung ve Subramanyam (2007) yapmış oldukları çalışmada 1998 ve 2002 yılları arasını örneklem veri seti olarak kullanmış ve Almanya işletmeleri üzerinde analiz yapmışlardır. Bu analizde Almanya Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları ve UMS esas alınarak raporlanan karların özkaynakların defter değeri ve toplam değer ilgisi karşılaştırılmıştır. UMS'ye göre raporlanan öz kaynak defter değeri değer ilgisi Alman standartlarına göre raporlanan öz kaynak defter değerinin değer ilgisinden fazla olduğu ifade edilmiştir. Karların değer ilgisi ise bu durumun tam tersi şekilde gerçekleşmiştir.

Barth vd. (2008) yapmış oldukları çalışmada 1994 ve 2003 yılları arası için 21 ülkeyi içeren bir örneklem üzerinde çalışmışlardır. UFRS esas alınarak raporlama yapılan yerlerde ulusal muhasebe standartları esas alınarak rapor yapılan ülkelere göre karın manipülasyonunun daha az olduğu ve muhasebe bilgilerinin kalitesinin daha yüksek olduğu ve değer ilgisinin daha büyük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Morais ve Curto (2008) yapmış oldukları çalışmada Portekiz'de UFRS'ye geçişin değer ilgisine etkisini incelemişlerdir. Geçiş döneminden önceki 1995 ve 2004 yılları arası ile geçiş dönemi ve sonrası olan 2004 ve 2005 yıllarını esas alarak yapılan çalışma sonucunda yazarlar yeni standartların kabulünden sonra değer ilgisinin düştüğünü ifade etmişlerdir. Bu düşüşün sebebi olarak verilerin geçiş dönemi verileri olması olarak ifade edilmiştir.

Morais ve Curto (2009) yapmış oldukları çalışmada 2000 ve 2005 yılları arasında 14 Avrupa Birliği üye ülkesi bazında zorunlu UFRS uygulamasının değer ilgisine etkisini incelemişlerdir. Bu çalışma sonucunda zorunlu uygulamaya göre yapılan raporlamanın değer ilgisinin, yerel muhasebe standartları uygulamasına göre yapılan raporlamadan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dobija ve Klimczak (2010) yapmış oldukları çalışmada 1997 ve 2008 yılları arasını örneklem olarak Polonya'da UFRS'ye geçişin işletme değeri ile ilişkisine etkisini incelemişlerdir. Bu çalışma sonucunda Varşova'daki pay senedi piyasasının zayıf formda etkin bir piyasa olduğu, kar ile işletme değeri arasındaki ilişkinin pozitif olduğu fakat geçişin bu ilişkiyi güçlendirmedeği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Devalle vd. (2010) yapmış oldukları çalışmada 5 Batı Avrupa ülkesinde 2002 ve 2007 yılları arası örneklem veri setini kullanarak UFRS'ye geçiş ile beraber yerel Genel Kabul Görmüş Muhasebe standartlarına göre muhasebe bilgilerinin değer ilgisinde değişim olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışmada Madrid, Londra, Paris, Frankfurt ve Milano pay senedi piyasası incelenmiş olup geçişin değer ilgisini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca karın değer ilgisi artarken özkaynak defter değerinin değer ilgisinin azaldığı ifade edilmektedir. Geçiş kabulünün tek tek ülkeler bazında etkisi karmaşıktır. Bunun nedeni standartların ülkeler arasında karşılaştırılabilirlik ilkesini sağlama amacı konusunda etkinliğe kavuşamamış olması ve ülkeler bazında standartların uygulamasında önemli farklılıkların sürdürülmesi şeklinde açıklanmıştır.

Chalmers vd. (2011) yapmış oldukları çalışmada 1990 ve 2008 yılları arasını örneklem veri seti olarak almış, Avustralya işletmeleri ölçeğinde inceleme yapmışlardır. Bu çalışmada UFRS'nin kabulünün değer ilgisini nasıl etkilediğini incelemiştir. Analiz kapsamındaki yıllar üç alt döneme indirgenerek incelenmiştir. Bunlar 1990 ve 2004 arası yerel Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları (GKGMS) dönemi, UFRS'ye geçiş dönemi olan 2005 yılı ve geçtikten sonraki dönem olan 2006 ve 2008 yılı şeklindedir. Çalışma sonucunda karların değer ilgisi ve defter değerlerinin değer ilgisinin arttığı ifade edilmiştir. Çalışma kapsamında örneklem piyasa değerlerine göre küçük ve büyük ölçekli işletmeler olmak üzere ikiye ayrılmakta, bu iki grup kendi içlerinde sanayi, madencilik ve finansal işletmeler olarak üç başlıkta incelenmektedir. Genişleterek yapılan bu analizin sonuçları da genel analiz sonuçlarıyla aynı yöndedir. Büyük ve küçük ölçekli madencilik işletmeleri ve büyük ölçekli finansal işletmelerde bu üç dönemdeki karların regresyon katsayılarının istatistiki açıdan fark göstermediği görülmüştür. Küçük ölçekli maden işletmeleri için defter değerinin geçiş dönemindeki regresyon katsayısı bir önceki dönemdeki regresyon katsayısına göre büyük olduğu da çalışmada ifade edilmiştir.

Clarkson vd. (2011) üç Anglo Sakson ve on iki Kıta Avrupası hukuk sisteminde olan 15 ülke ölçeğinde UFRS'ye geçişin değer ilgisine etkisini inceleyen çalışmalarında Kıta Avrupası hukuk düzeninde olan ülkelerde değişimin etkisinin fazla ve değer ilgisinin arttığını, diğer ülkelerde ise geçişin değer ilgisini azalttığını ifade etmişlerdir.

Konstantinos ve Athanasios (2011) yapmış oldukları çalışmada Yunanistan’da yerel muhasebe standartları ve uluslararası standartlara geçişin karşılaştırmasını yapmış ve geçişin değer ilgisini artırmadığını istatistiksel açıdan öncesi ve sonrası arasında fark olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Lin vd. (2012) Almanya’daki işletmeler üzerine yapmış oldukları çalışmalarında 2000 ve 2004 yılları arasında Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartlarına (AGKGMS) göre raporlama yapan işletmeler ile 2006 ve 2010 yılları arasında UFRS’ye geçip buna göre raporlama yapan işletmelere ilişkin veri setlerini kullanmış ve her iki standarttaki değer ilgisini kıyaslamışlardır. Bu çalışmada ABD standartları bazlı raporlamadaki değer ilgisinin uluslararası standartlardaki değer ilgisine göre daha fazla olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Halonen vd. (2013) yapmış oldukları çalışmada UFRS’ye geçişten sonra, bunun değer ilgisine etkisini İsveç’te 2007 ve 2010 yılları arası veri setini kullanarak incelemişlerdir. Defter değerinin değer ilgisinin arttığı karların değer ilgisinin ise azaldığı görülmüştür.

Choi vd. (2013) Birleşik Krallık’taki işletmeler üzerinde yapmış oldukları çalışmada 2003 ve 2007 yılları arasını veri seti olarak kullanmışlar analistlerin kar tahminlerinin değer ilgisini analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda UFRS’ye geçiş sonrasında analistlerin tahminlerindeki değer ilgisinin azaldığı, raporlanan karların değer ilgisinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Chebaane ve Othman (2014) tarafından yapılan çalışmada gelişmekte olan 7 ülke incelenmiş 1998 ve 2012 yılları arası veri seti kullanılmıştır. Bu çalışmada da yerel bazlı GKGMS ile UFRS bazlı raporlamanın değer ilgisine etkileri karşılaştırılmıştır. UFRS bazlı raporlanan karların regresyon katsayısının ötekine göre daha fazla olduğu yaklaşık dört kat olduğu görülmüştür. Yani UFRS’ye göre raporlanan kazançların değer ilgisi diğerine göre daha yüksektir.

Türkiye’de değer ilgisi ile ilgili yapılan çalışmalar; değer ilgisi ve değişimi ile ilgili çalışmalar ve uluslararası finansal raporlama standartlarının etkilerini araştıran çalışmalar şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar da aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

Özer (1996) yapmış olduğu çalışmasında 1988 ve 1992 yılları arasını veri seti olarak kullanmış ve borsada muhasebe karları, kar unsurları, işletme büyüklüğü ve zaman unsurlarının pay senedi verimi ile ilişkisini incelemiştir. Muhasebe karları ile pay senedi fiyatları arasında istatistiki olarak yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit ederken; karın unsurları olan satış hasılatı ve satılan malın maliyeti ile pay senedi değerleri arasında sırasıyla aynı yönde ve zıt yönde olmak üzere beklentiye uygun ilişkiler belirlemiştir.

Özer (2002) yapmış olduğu çalışmasında 1993 ve 2000 yılları arasında borsada pay senedi getirileriyle kar düzeyi ve karlardaki değişim arasındaki ilişkiyi analiz etmiş ve sonuç olarak karların düzeyi ve karlardaki değişim ile pay senedi getirileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür.

Anandajaran (2006) yapmış olduğu çalışmasında örneklem olarak 1992 ve 2001 yılları arasını kullanmış ve defter değeri ile karların değer ilgisini incelemiştir. Bu çalışma sonucunda Türkiye’de karın, bilgi içeriğinin güçlü olduğu pay senedi değeriyle ilgisinin zaman içerisinde azaldığına ulaşmıştır. Enflasyondan arındırılmış defter değerinin pay senedi değeri ile ilişkisinin karlara göre daha güçlü olduğunu ileri sürmüştür. Türkiye’de pay değerlemesinde yatırımcıların karlara göre defter değerine önem verdiği ifade edilmiştir.

Sarioğlu ve Sarioğlu (2007) yaptıkları çalışmalarında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)-100 endeksi kapsamında olan imalat sanayi sektörünü incelemiş örneklem veri seti olarak 1995 ve 2005 yılları arasını kullanmış, kar ve nakit akımlarının pay senedi getirileri üzerindeki etkisini analiz etmişlerdir. Bu çalışmada net kar kaleminin yanında diğer kar kalemlerinin de getiri üzerindeki etkileri incelenmiş sonuç olarak kullanılan değişkenlerin ilişkisinin zayıf olduğuna ulaşılmıştır. Yazarlar bu durumu yatırımcıların kararlarında finansal raporlarda sunumu yapılmayan bilgilerden daha çok faydalandığı şeklinde yorumlamışlardır.

Aktaş (2009) yılında borsada yapmış olduğu çalışmasında örneklem olarak 1992 ve 2007 yıllarını baz almış pay senedi fiyat ve getirileri ile varlık kalemleri, yabancı kaynak kalemleri, karlar, karlardaki değişim ile defter değeri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmada bu muhasebe bilgilerinin yatırımcılar bakımından yararlı olup

olmadığı incelenmiş ve sonuç olarak bilanço ve kar-zarar tablosundan edinilen özet muhasebe bilgilerinin pay senedi değerlemesinde önemli olduğu ifade edilmiştir.

Kırkulak ve Balsarı (2009) yapmış oldukları çalışmalarında yine borsada kayıtlı işletmeler üzerinde 2003 yılını baz alarak enflasyon muhasebesi ve tarihi maliyet esasının defter değeri ve karların değer ilgisi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yazarlar çalışmanın sonucunda kar ve defter değerlerinin her iki esasa göre de değer ilgisinin olduğunu ifade etmişler. Ayrıca sonuçlar bu iki esasın birbirinin yerine geçebilen şeyler olmadığını ancak birbirinin tamamlayıcısı olduğunu ifade etmektedir. Bundan dolayı yazarlar otoritelerin enflasyondan arındırılmış verileri, tarihi maliyet esasına dayalı verilerin yerine değil, tamamlayıcısı olarak istemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Türel (2009) yapmış olduğu çalışmasında UFRS'nin kabulünün muhasebe kalitesini artırıp artırmadığını değer ilgisi yaklaşımını baz alarak açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışmaya göre UFRS döneminden sonra karların ve defter değerinin değer ilgisinin arttığı ifade edilmiştir.

Özkan ve Balsarı (2010) yapmış oldukları çalışmalarında 1994 ve 2001 krizlerinin karlar ve defter değerinin değer ilgisine etkilerini incelemişlerdir. Sonuç olarak 1994 krizinin karların değer ilgisini azaltıcı etki yaptığını buna karşılık defter değerinin ilişkisini artırdığı ifade edilmiştir. 2001 krizinde ise karların değer ilgisi azalırken defter değerinin değer ilgisi etkilenmemiştir.

Suadiye (2012), Bilgiç ve İbiş (2013) ve Karğın (2013) çalışmalarında UFRS'ye geçtikten sonra ve geçmeden önceki dönemler için değer ilgisindeki değişimi incelemişler ve muhasebe bilgilerinin değer ilgisinin geçişten sonra arttığını ifade etmişlerdir.

Yel (2012) muhasebe bilgi kalitesi ve hisse senedi getirileri etkileşimini 1992-2003 dönemi için 1448 adet firma üzerinde tespit etmeye çalışmıştır. Yazar, nakit akışlarının tahakkuklara oranla daha sürekli olduğunu belirtmiştir.

Karabayır (2012) tarafından yapılan çalışmada 1997-2002 yıllarını kapsayan TDMS dönemine göre 2005-2010 yıllarını kapsayan zorunlu UFRS döneminde

muhasabe kalitesi açısından herhangi bir gelişme olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada muhasabe kalitesinin en önemli ölçütleri olan kar yönetimi, kar düzeltmesi ve muhasabe rakamlarının hisse senedi piyasalarına yansıma derecesi esas alınmıştır. Çalışmanın sonuçları özetlenecek olursa; Türkiye’de muhasabe kalitesi ile ilgili olarak belirlenen altı ölçütten beşinde UFRS döneminde daha az kar yönetimi ve daha az kar düzeltmesi olduğu ve finansal raporlama sistemi aracılığıyla elde edilen bilgilerin sermaye piyasalarına daha fazla yansıdığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla UFRS döneminde muhasabe kalitesi TDMS dönemine göre daha yüksektir denilebilir.

İçten (2013) kar kalitesi ve nakit akışları boyutları ile muhasabe bilgi kalitesini analiz etmiş ve nakit akışlarının kar tutarına göre daha düşük seviyelerde kaldığını; nitekim nakit akışları ve kar arasındaki farkın azalıp artabileceğini ifade etmiştir.

Kayalıdere (2013) yapmış olduğu çalışmada muhasabe bilgileri ile işletmelerin piyasa değeri arasında nasıl bir ilişki olduğunu incelemiştir. Örneklem veri seti olarak 2005 ve 2011 yıllarının kullanıldığı çalışmada bilanço ve kar zarar tablosu bilgilerinin piyasa değerini yüksek düzeyde açıkladığı ifade edilmiştir.

Akkaya ve Aktaş (2013) muhasabe bilgi kalitesini değer boyutu açısından 2005-2011 dönemi için Ohlson (1995) modelini baz alarak regresyon analizi ile irdelemişlerdir. Akkaya ve Aktaş (2013), beş adet model ile değer ilgisinde firmaya özgü faktörleri analiz ederek, firma büyüklüğünün, maddi duran varlık yoğunluğunun, finansal riskin, dönem karının ve nakit akışlarının hisse senedi fiyatlarını etkilediğini tespit etmişlerdir.

Arıcı (2014) yapmış olduğu çalışmada; muhasabe kalitesini, FASB ve International Accounting Standards Board (IASB)'in bakış açısına uygun olarak "kullanıcıların ekonomik kararlar verirken ihtiyaç duydukları işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışları hakkında faydalı bilgilerin sağlanması" şeklinde tanımlamıştır. Muhasebe kalitesi, birçok boyutu içerisinde barındıran geniş bir kavramdır. Bu çalışmada, önceki çalışmalardan farklı olarak muhasabe kalitesinin ölçümünde çok boyutlu bir yaklaşım sergilenmiştir. Uygulama sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, teorik beklentilere uygun ve birbirleriyle tutarlı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Elde edilen bulgular neticesinde, çalışma dönemi, gözlem

kümesi ve ele alınan kalite boyutları bağlamında Borsa İstanbul'da raporlanan muhasebe bilgilerinin genel olarak kaliteli olduğu sonucuna varılmıştır.

Ertuğrul (2017) tarafından yapılan çalışmada; toplam değer ilgisinde ve öz kaynaklar defter değeri ile kazançların değer ilgisinde farklı kaldıraç seviyelerine göre zamanla meydana gelebilecek değişimler, gelişmekte olan ülkeler örneklemini kullanılarak analiz edilmektedir. Analiz için kullanılan zaman dilimi 2005 ve 2015 yıllarını içermektedir. Zaman içindeki değişimleri analiz etmek adına dönemler 2005-2009 ve 2010-2014 şeklinde iki döneme ayrılmıştır. Ülkeler bazında işletmeler her yıl için ayrı finansal kaldıraç seviyelerine göre beş grupta toplanmıştır. En düşük kaldıraçlı grup birinci beşlik grup olurken diğer grup ise en yüksek kaldıraçlılardan oluşturulmuştur. Ohlson fiyat modeli ve regresyon yöntemi olarak sabit etkiler en küçük kareler yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda bütün örneklem için değer ilgisinde zamanla istatistiki olarak anlamlı bir değişimin ortaya çıkmadığı ifade edilmiştir.

Değer ilgisiyle ilgili yapılan çalışmalarda yapılabilecek bir diğer gruplandırma ise farklı yasal ortamlarda değer ilgisinin karşılaştırıldığı çalışmalardır. Bu çalışmalarda, La Porta vd.'nin (1998) yapmış oldukları çalışmada belirttikleri hukuk sistemleri sınıflandırmasının esas alınarak farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı yerlerdeki değer ilişkilerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. La Porta vd. bu çalışmalarında Anglo Sakson Hukuk sistemi, Alman Hukuk Sistemi, Fransız Hukuk Sistemi ve İskandinav Hukuk sistemi olarak hukuk sistemlerini sınıflandırmıştır. Çalışmada bir pay bir oy, yıllık genel kurul toplantıları olmadan önce pay senetlerinin bloke edilmemesi, rüçhan hakları, zorunlu kar payı dağıtımı, azınlık pay sahiplerinin söz hakkı, kreditorlerin hakkı ve yargı sistemlerinin etkinliği unsurlarına bakılarak hukuk sistemleri incelenmiştir. Çalışmaya göre kreditorlerin korumasının en düşük olduğu yerler Fransız Hukuk Sisteminin olduğu ülkelerken en yüksek koruma Anglo-Sakson ve alman Hukuk sisteminin olduğu ülkeler olmuştur. Yatırımcı korumasının en düşük olduğu ülkeler Fransız hukuk sistemine tabi ülkelerken en yüksek korumanın olduğu ülkeler ise Anglo-Sakson hukuk sistemine tabi ülkeler olmuştur.

Değer ilgisiyle ilgili yasal sistemlere göre yapılan çalışmalar iki şekilde yapılmıştır. Birinci şekilde olanlar örnekleme esas aldıkları ülkeleri hukuk sistemlerine

göre ikiye ya da daha çok gruba ayırarak gruplar arası toplam değer ilgisini veya belirlenmiş muhasebe kalemlerinin değer ilişkilerini araştıran çalışmalardır. Diğer çalışmalar da ise hukuk sistemleri kuklasından regresyonlar ile faydalanıldığı görülmekte ve bu kuklanın anlamlı bir şekilde raporlanması ilgili olan hukuk sisteminin değer ilgisinin diğerlerinin değer ilgisine göre daha yüksek olduğunun göstergesi biçiminde yorumlanmaktadır (Anglosakson hukuk sistemi için 1 diğerleri için 0). Bunun yanı sıra hukuk sistemleri kuklasının regresyon denklemindeki muhasebe ile ilgili parametrelere çarpan olarak eklendiği çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalarda çarpanın anlamlı şekilde raporlanması, bir hukuk sisteminin ilgili muhasebe kaleminin değer ilgisinin öteki hukuk sistemlerindeki muhasebe kaleminin değer ilgisine göre istatistiksel olarak üstünlüğü olarak yorumlanmaktadır (Ertuğrul, 2018: 27).

Bu çalışmalardan Ali ve Hwang (2000); 1986 ve 1995 yılları arasını örneklem veri seti olarak kullandığı çalışmasında 16 ülke bünyesindeki sanayi firmaları üzerinde değer ilgisi karşılaştırması yapmışlardır. Çalışmada hukuk sistemleri olarak Anglo-Sakson Hukuk sistemi ve Kara Avrupası hukuk Sistemi olarak iki sistem yer almış ve kuklalar şeklinde regresyon denklemine dahil edilmiştir. Çalışmada finansal sistemleri bankalar odaklı ve özel sektörün muhasebe standartlarını belirleme sürecine dahil olmadıkları ülkelerdeki değer ilgisinin finansal sistemleri piyasa odaklı olan ve özel sektörün muhasebe standartlarını belirleme sürecine dahil olduğu ülkelere göre daha düşük olduğu ifade edilmiştir.

Arce ve Mora (2002) yapmış oldukları çalışmada 8 adet ülke bazında çalışmışlar ve örneklem veri seti olarak 1990 ve 1998 yılları arasını kullanmışlardır. Bu çalışmada muhasebe kalemlerinin değer ilgisi her ülke için analiz edilmiştir. Bu çalışmada Hollanda ve Birleşik Krallık Anglo-Sakson Hukuk sisteminin uygulandığı ülkeler ve geri kalan ülkeler ise Kara Avrupası hukuk sisteminin uygulandığı ülkeler olarak sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada karlar ve defter değerinin değer ilgisinin fiyat modeline göre en düşük çıktığı ülkeler Almanya ve Birleşik Krallık olmuştur. Fiyat modeline göre olağandışı kalemlerden önceki karlar ve öz kaynak defter değeri bağımlı değişkenleri baz alınarak raporlanan değer ilgisinde Birleşik Krallık 5. Ülke sıralamasındadır. Belçika ve İtalya’da ise her iki kar çeşidi ile öz kaynak defter değerinin değer ilgisi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilmekte; Almanya, İspanya ve İsviçre’de

öz kaynak defter değerinin değer ilgisinin istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde her iki kar kaleminden daha büyük olduğu ifade edilmiştir. Kara Avrupası Hukuk Sistemi'nde Almanya ile beraber düşünülen Fransa'da ise durum her iki kar kaleminin değer ilgisinin öz kaynak defter değerinin değer ilgisinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu ve bu durumun Hollanda için de geçerli olduğu ifade edilmiştir. Birleşik Krallık'ta ise öz kaynak defter değerinin değer ilgisinin karların değer ilgisinden anlamlı bir şekilde büyük veya küçük olduğu sunulmaktadır (Ertuğrul, 2018: 29).

Brown vd. (2006) yapmış oldukları çalışmalarında 20 ülkenin işletmeleri üzerinde çalışmışlar, örneklem veri seti olarak 1993 ve 2004 yılları arasını kullanmışlardır. Bu çalışmada farklı hukuk sistemlerindeki değer ilgisi karşılaştırması direkt olarak yapılmamıştır. Fakat bu değişkenler regresyona katılmıştır. Bu şekilde hukuk sistemleri ile ilgili regresyon katsayısının ve hukuk sistemleri ile tahakkuk çarpan katsayısının istatistiksel açıdan anlamlı olmadığına ulaşılmıştır. Bundan dolayı da farklı hukuk sistemlerine tabi olmanın değer ilgisinde istatistiksel açıdan bir etkisi olmadığı ifade edilmiştir.

Anandajaran ve Hasan (2010) tarafından Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da bulunan 7 tane ülke ölçeğinde yapılmış çalışmada 1994 ve 2005 yılları arası veri seti olarak kullanılmış ve farklı hukuk sistemlerinde kazançların değer ilgisi incelenmiştir. Getiri modeli kullanılan çalışmada kazançlar ve kazançlardaki değişime hukuk sistemi çarpanı dahil edilerek çarpanların istatistiki olarak anlamlılık seviyesi değer ilgisi olarak yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda Anglo-Sakson Hukuk Sisteminin uygulandığı ülkelerde kazançlar ve kazançlardaki değişimin değer ilgisinin diğer ülkelere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmalar dışında değişik kriterlere göre de toplam değer ilgisi ya da belirli muhasebe kalemlerinin değeri ilişkisini inceleyen çalışmalar da mevcuttur.

Aleksanyan (2009) yapmış olduğu çalışmasında İngiltere'deki işletmeleri incelemiş ve örneklem veri seti olarak 1988 ve 2005 yılları arasını kullanmıştır. Bu çalışmada verileri piyasa değeri özkaynak defter değerinden büyük ve küçük olan işletmeler olarak ikiye ayırmıştır. Daha sonra her örnelemi piyasa değeri büyüklüğüne

göre beş alt gruba bölmüş ve her alt grup için fiyat modelini kullanarak değer ilgisini araştırmıştır. İlk örnekleme yani piyasa değeri defter değerinden büyük olan örnekleme, piyasa değeri en büyük olan bölüm haricindeki öteki dört alt grupta defter değerinin ve kazançların değer ilgisine katkıları çok yakınken defter değeri piyasa değerinden büyük olan örnekleme -ki bu ikinci örneklem- bulunan her alt grup için defter değerinin değer ilgisine katkısı kazançların değer ilgisine katkısından daha fazla raporlanmaktadır.

2.2.2. Kar Kalitesi

Karların kalitesi finansal raporlama ve muhasebe kalitesinin temel ölçütlerinden birisidir. Karların kalitesi ve muhasebe kalitesi birçok çalışmada birbirinin yerine kullanılmış olsa da muhasebe kalitesi esasında daha geniş kapsamlı bir kavramdır.

Kar kalitesi muhasebe ve finansın en önemli kavramlarından biri olmasına rağmen, literatürde kavramsal tanımı ve ölçümü hakkında bir fikir ayrılığının mevcut olduğu görülmektedir (Dichev vd., 2013: 2). Genel bakış açısı ise kar kalitesi hakkında, cari dönem karlarının gelecekte oluşabilecek dönem karlarını tahmin etmede faydalı olması esasına dayalı bir yaklaşım sergilemektedir. Örneğin Penman ve Zhang (2002) yaptıkları çalışmada kar zarar tablosunda raporlanmış olan olağan karların gelecekte oluşabilecek karları tahmin etmede başarılı ise yüksek kaliteli karlar olduğunu ifade etmişlerdir (Penman ve Zhang, 2002: 237). Schipper ve Vincent (2003) yapmış oldukları çalışmada karların işletme sahipleri ve ortaklarının yaptıkları işlemler dışında net ekonomik varlıklarda meydana gelen değişimi açıklayabildiği ölçüde kaliteli olduğunu ifade etmişlerdir (Schipper ve Vincent, 2003: 97). Dechow ve Schrand (2004) çalışmalarında; işletmenin cari dönemdeki faaliyet performansını gerçek bir şekilde sunan, gelecekteki faaliyet performansının iyi bir göstergesi olan ayrıca işletme değerini ölçme konusunda yararlı olan karları, kaliteli karlar olarak tanımlamışlardır (Dechow ve Schrand, 2004: 5). Dechow vd. (2010) çalışmalarında kaliteli karı, karar vericinin vermiş olduğu bir kararla ilgili olarak karların işletmenin finansal performansının niteliği hakkında daha çok bilgi sağlaması olarak tanımlamışlardır ve bu tanımda üç nitelik göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi; kar kalitesinin, bilginin alınacak kararla ilgili olması şartına bağlı olması bu nedenle kar kalitesi diye bir kavramdan bahsetmenin tek başına bir şey ifade etmediği ve bu kavramın sadece belirli bir karar

modeli dahilinde tanımlanabileceğidir. İkincisi rapor edilen karların kalitesinin işletmenin finansal performansı hakkında bilgi verip vermediğine bağlı olması fakat bunun birçok açıdan gözlenemez olması. Üçüncü ve son olarak ise, kar kalitesinin gerçekleşen işletme finansal performansının alınacak kararlarla ilişkisi ve muhasebe sisteminin performansı ölçme kabiliyeti ile birlikte saptanabileceğidir (Dechow vd., 2010: 344-345).

Literatürde karların kalitesinin ölçümünde genellikle karlar bileşenlerine ayrılmaktadır. Karların tahakkuklar ve nakit akışları olmak üzere iki bileşene ayrılması Sloan (1996) yılındaki çalışmasıyla başlar.

Tahakkuk TDK'nın sözlüğünde gerçekleşme ve yerine gelmeyi ifade ederken aynı kurumun iktisat terimleri sözlüğünde bir alacak hakkının doğması olarak ifade edilmiştir. Muhasebede tahakkuk ile kastedilen, nakit haricindeki varlık ve yükümlülüklerdir. Nakit esasına dayanan muhasebe yaklaşımında finansal tablolarda sadece nakit işlemler varken, tahakkuk esaslı muhasebe yaklaşımında, alacak verecek ile ilgili hakların doğmasından itibaren bütün işlemler gözükmekte ve işletmelerin ileride ne kadar borçlanacakları veya ne kadar nakit kazanç sağlayabilecekleri ölçülebilmektedir (Bender ve Neilsen, 2013: 69).

İşletmelerin faaliyetleriyle ilgili olay ve işlemlerde, işlemin gerçekleşmesi ve muhasebe açısından kaydının yapılma zamanı ile nakit akımının gerçekleşmesi aynı zamanda olmayabilir. Tahakkuk esasına dayalı muhasebeleştirme yönteminde, nakit giriş ve çıkışları farklı dönemlerde gerçekleşmiş olsa da işletme faaliyetlerini varlıklarını ve kaynaklarını etkilediği için kaydı yapılmaktadır. Tahakkuk esasına dayalı muhasebe yöntemi, işletmenin geçmiş ve gelecek dönemlerdeki performansını değerlendirme açısından, yalnızca ilgili dönemdeki nakit giriş ve çıkışlarından ziyade işletmenin kazandığı hakları ve bunlarda ortaya çıkan değişikliklerle ilgili bilgi sağlaması bakımından önemlidir.

Karın kalitesinin ölçülmesinde, karların sürekliliği, tahmin edilebilirliği, zararların asimetrik kaydedilmesi, karların belirli amaçlar için yönetilmesi, tahakkukların büyüklüğü, gelir artırıcı tahakkuklar, ihtiyari veya anormal tahakkukların

mutlak değeri gibi ölçütler kullanılmaktadır (Dichev vd., 2013: 2). Literatürde yaygın kullanılan ölçütler özet olarak aşağıda ifade edilmiştir.

2.2.2.1. Karların Sürekliliği

Karların sürekliliği veya sürdürülebilirliği nicel olarak kar düzeyi ile beraber karın kalitesi bağlamında önemlidir. Karların kalitesi esasında karın kaynaklandığı işletme faaliyetleriyle saptanabilecektir. Bu bağlamda olağandışı faaliyetler sonucu oluşan karlar sürdürülebilirlik niteliği taşımazlar ve kaliteye katkıda bulunmazlar. Olağan faaliyetlerden oluşan karlar sürdürülebilir ve kaliteyi artırıcıdır (Özkan vd., 2005: 131).

Sürdürülebilirlik kavramı tahmin edilebilirlik kavramını da içinde taşımakta, süreklilik gösteren kar durumunda gelecekteki karların daha iyi öngörülebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda cari karların sürekliliği ve gelecekteki karların öngörülebilme başarısı cari dönem karlarının kalitesinin yüksekliğini işaret etmektedir (Arıcı, 2014: 60).

Karların sürekliliği ile ilgili yapılmış çalışmalarda hedeflenen şey karların menkul kıymet yatırımlarında değerlemeye yönelik fayda sağlamasıdır. Karların süreklilik göstermesi, menkul kıymet değerlemelerinde model girdilerinin daha iyi olması ve sürekliliği daha az olan karlara görece kalitesinin yüksek olacağı varsayımına dayalıdır (Dechow vd., 2010: 350). Karların sürekliliğini ölçmede kullanılan model aşağıda yer alan denklem 2.4'deki gibidir:

$$EARN_{t+1} = \alpha + \beta EARN_t + \varepsilon_t \quad 2.4$$

Eşitlikte sırasıyla

$EARN_{t+1}$ = Gelecek dönem karlarını

$EARN_t$ = Cari dönem karlarını

ε_t = Hata terimini

β , karların sürekliliğini ölçmekte, bu katsayı 1'e yaklaştıkça karların sürekli olduğu 1'den uzaklaştıkça rassal özellik gösterdiği ifade edilebilir.

Karları tahakkuklar ve nakit akışları olarak bileşenlerine ayırarak da karların sürekliliği ölçülebilmektedir. Sloan bu şekilde karların sürekliliği ile ilgili modelini aşağıdaki denklem 2.5'deki gibi ifade etmektedir (Sloan, 1996: 297):

$$EARN_{t+1} = \alpha + \beta_1 CFO_t + \beta_2 ACC_t + \varepsilon_r \quad 2.5$$

Eşitlikte CFO_t , cari dönemde meydana gelen faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını, ACC_t , cari dönemdeki tahakkukları belirtmektedir. Eğer $\beta_1 > \beta_2$ olursa karların nakit akış bileşeninin, tahakkuk bileşeninden daha sürekli olduğu anlaşılmaktadır. Sloan'ın 1996 yılında yapmış olduğu çalışma karın sürekliliği bağlamında en önemli referanslardan biri olup bu çalışmada, karların nakit akış bileşeninin tahakkuk bileşeninden daha sürekli olduğu ifade edilmiştir (Sloan, 1996: 297).

2.2.2.2. Kar Yönetimi

Gerek muhasebe standartları olsun gerekse GKGMİ olsun bu düzenlemeler finansal tabloların hazırlanmasında işletmelere alternatif muhasebe politika ve uygulamaları konusunda seçenekler sunar. Bu seçeneklerin işletmelerde finansal rakamların değiştirilmesi için kullanılması kar yönetimi kavramını ifade eder. Kar yönetimi işletme yöneticilerinin ya da ortaklarının menfaatlerini veya işletmenin piyasa değerini arttırmak için ilgili mevzuatın sunmuş olduğu alternatif muhasebe yöntemlerini kullanmasıdır (Mulford ve Comiskey, 2002: 59).

Bir başka çalışmaya göre işletme yöneticileri, işletmeden aldıkları ödemeleri artırmak veya işletmedeki kötü performansı saklamak adına ihtiyari tahakkuk seçimlerinde fırsatçı bir yaklaşım sergileyebilirler. Ayrıca karların bilgi içeriğini de yapılan seçimlerle artırmak isteyebilirler. Böyle durumlarda çoğunlukla ihtiyari tahakkuklar kar kalitesinin bir ölçütü olarak değerlendirilir (Chaney vd., 2011: 60).

Dechow vd. (1995), Healy (1985), De Angelo (1986) ve Jones (1991) yılındaki çalışmalarında kar yönetiminin saptanmasında tahakkukları girdi olarak kullanılmışlardır. Tahakkukların düzeyinin yüksek olması genellikle kar kalitesinin

düşük olduğunun ve kar yönetimi yapıldığının göstergesi olarak ifade edilmektedir. Dechow vd. (1995) çalışmalarında tahakkukların yönetimiyle ilgili üç yaklaşım ileri sürmüşlerdir. Bu yaklaşımlar aşağıda ifade edilmektedir (Dechow vd., 1995: 201-202):

Gider Manipülasyonu: Bu yöntem giderlerin kaydının geciktirilmesiyle yapılmaktadır. Bu yöntemde kar yönetiminin yapıldığı ilgili yılda giderlerin bir kısmı toplam tahakkuklara eklenirken, aynı tutardaki gider ertesi yılki tahakkuklardan indirilmektedir.

Gelir Manipülasyonu: Bu yöntem gelirler gerçekleşmeden önce kaydedilme yoluyla yapılmaktadır. Kar yönetiminin yapıldığı ilgili yılda bir kısım gelir toplam tahakkuklara ya da ilgili gelir veya alacak hesabına kaydedilirken, ertesi yıl aynı tutardaki gelir ilgili tahakkuk toplamı veya hesaplardan indirilmektedir.

Kar Marjı Manipülasyonu: Bu yöntemde de gelirler gerçekleşmeden kaydı yapılmaktadır. Bu yöntemde manipüle edilmiş olan gelirlerle giderler eşleştirilir. Gelir manipülasyonunda manipülasyon yukarıya doğru iken giderlerde değişiklik yapılmamaktadır. Bu yöntemde ise gelirler yukarıya doğru manipüle edilirken, giderler gelirlerin manipüle edilen kısmıyla eşleştirilmektedir. Bu bağlamda bu manipülasyon yönteminde arzu edilen kar artışına erişebilmek için daha çok gelirin manipüle edilmesi gerekmektedir.

Kar yönetimi uygulamaları her ne kadar ilgili mevzuatın ve uygulamaların izin verdiği ölçüde yapıldığı şeklinde ifade edilse de finansal tablolarda bu yöntemle yapılan oynamaların muhasebe bilgilerinin niteliğini zedeleyerek muhasebe kalitesini düşürdüğü söylenebilir (Elitaş, 2013: 49-50).

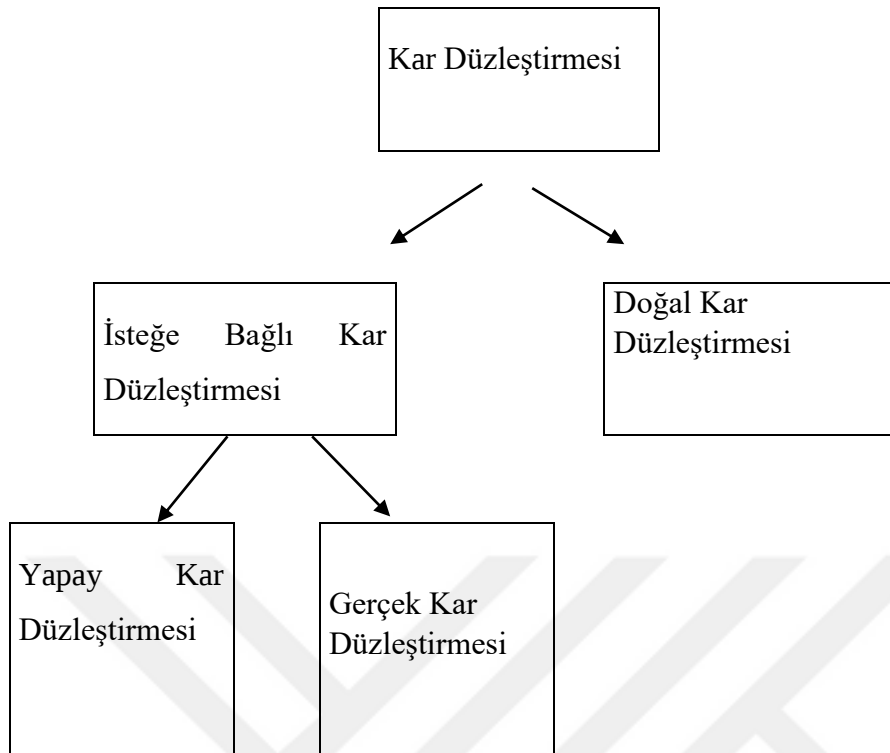
2.2.2.3. Kar Düzleştirmesi (Kar Uyumlaştırılması/Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi)

Kar düzeltmesi kar yönetimi uygulamalarından biri olup karların dönemler itibarıyla istikrarlı ve uyumlu bir hale getirilerek, rapor edilen kar tutarlarında dönemler itibarıyla ortaya çıkabilecek oynaklığın azaltılması olarak ifade edilebilmektedir. Copeland (1968) ise yapmış olduğu çalışmada kar düzeltmesini; kar tutarının yüksek olduğu dönemlerden düşük olduğu dönemlere aktarma yapma olarak ifade etmiştir.

İşletme yöneticileri süregiden bir kar trendi oluşturmak, yatırımcıları işletmeye yönlendirmek amaçlarıyla kar düzleştirmesini yapmaktadır. Yatırımcılar açısından karın dalgalı seyretmesi riskin fazla olduğu algısını oluşturmakta, bu bağlamda bu dalgalı halin azalması yatırımcılarda yatırımları ile beraber katlandıkları riskin de azalmış olduğu algısını oluşturmaktadır (Stolowly, 2000: 18). Lev ve Kunitky'de 1974'deki çalışmalarında pay senedi risklerinin artmasının kar düzleştirmesi faaliyetlerini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır (Lev ve Kunitky, 1974: 269).

Kar düzleştirmesi ile ilgili muhasebe kalitesi bağlamında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan birisi işletme yöneticilerinin, kar düzleştirmesi faaliyetleriyle işletme özelinde sahip olduğu birtakım bilgileri kara yansıttıkları böylece muhasebe kalitesinin arttığıdır (Francis, 2004: 972). Bir diğer yaklaşım; yatırımcı korumasının olduğu ülkelerde kar düzleştirmesi faaliyetleri, yatırımcı lehine olan faaliyetleri ifade ederken yatırımcı korumasının zayıf olduğu ülkelerde yatırımcıları yanıltmak için kullanılan faaliyetler olarak ifade edilmektedir. Bunun sebebi korumanın etkin olmadığı yerlerde işletme yöneticilerinin fırsatçı davranışlar sergilemeye çalışmalarıdır (Leuz vd., 2003: 506). Kurumsal yönetim yapısının zayıf olması da yöneticilerin fırsatçı yaklaşımlarının önünü açabilmekte ve bu durumlar da muhasebe kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir (Cahan vd., 2008: 1-4)

Kar düzleştirmesi ile ilgili ilk hipotez Hepworth'un (1953) çalışmasında ortaya atılmıştır. Bu çalışmada yazar, işletme yöneticilerinin vergi avantajı, kreditorler, yatırımcılar ve diğer ilgililerle ilişkilerini sürdürmek ve geliştirmek maksadıyla kar düzleştirmesi yaptıklarını ifade etmiştir (Hepworth, 1953: 32). Kar düzleştirmesi aşağıdaki şekil 2.1'deki gibi sınıflandırılmıştır (Eckel, 1981: 29):

Şekil 2.1: Kar Düzleştirmesinin Sınıflandırılması

Kaynak: Eckel, 1981:29

Şekil 2.1'e göre, kar düzeltmesinin isteğe bağlı ve doğal olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir. Doğal kar düzeltmesi, tahakkuk esasına dayalı muhasebe sonucunda karın meydana geldiği süreçte doğal olarak ortaya çıkan rapor edilen ekonomik işlemten kaynaklanmaktadır. İsteğe bağlı kar düzeltmesi ise yapay kar düzeltmesi ve gerçek kar düzeltmesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gerçek kar düzeltmesi, işletme yönetiminin faaliyetleriyle ortaya çıkan ve işletmenin nakit akımlarını etkileyen uyumlaştırma faaliyetidir. İşletmenin reklam veya ar-ge giderlerini düşürerek ya da indirimli fiyatlarla satış yaparak satış gelirini artırması yoluyla karı artırması bu faaliyetlere örnektir. Yapay kar düzeltmesi ise işletme yöneticilerinin Kar düzeltmesi için manipülasyon yapmalarıdır. Gelir ve giderlerin dönemler arası aktarımıyla gerçekleşen bu durum, herhangi bir ekonomik temele dayanmamakta ve nakit akımlarına etki etmemektedir (Eckel, 1981: 29). Kar düzeltmesi ile ilgili literatürde yapılan çalışmalar ve ölçüm yöntemleri aşağıda ayrıntılı şekilde ifade edilmiştir.

2.2.2.3.1. Kar Düzleştirmesi İle İlgili Çalışmalar ve Ölçüm Yöntemi

Karın düzleştirmesi ile ilgili çalışmalar özellikle uluslararası finansal raporlama standartlarına geçişten sonra artmaya başlasa da konuyla ilgili çalışmaların tarihi daha 1960'lara dayanır.

Copeland'ın (1968: 113) yaptığı çalışmada kar düzleştirmesi net kar rakamı esas alınarak ölçülmeye çalışılmıştır. Net kar faaliyetlerin bir özeti olarak nitelenmiş ve yapılan analizde örneklem veri seti olarak daha uzun bir aralığın seçilmesinin analizler bakımından daha iyi sonuçlar verdiği ifade edilmiştir.

Eckel (1981) yapmış olduğu çalışmada işletmenin gerçek faaliyetleri ile satış gelirlerinin oluştuğunu ve bunun gerçek kar düzleştirmesinin bir göstergesi olduğunu ifade etmiş ayrıca işletmede net kardaki değişimin varyansının, satışlardaki değişimin varyansından küçük olmasının yapay kar düzleştirmesi yapılmış olduğunun işareti olduğunu belirtmiştir.

Dechow (1994: 13) çalışmasında pay senedi getirileriyle kar, nakit akışları ve faaliyet nakit akışları arasındaki ilişkiye bakarak işletme performansını kar rakamının daha iyi yansıttığı sonucuna ulaşmıştır. İşletmenin tahakkuklar üzerinde çeşitli amaçlar için oynamalar yapabildiğini ifade etmiştir. Çalışmada ayrıca tahakkuklar ve nakit akımları arasında negatif korelasyon olduğu ifade edilmiştir. Şöyleki işletme kredili satış yaptığında tahakkukları artmakta nakit akımında bir değişiklik olmamakta, fakat tahsilat olduğunda tahakkuk azalmakta fakat nakit akımı artmaktadır.

Skinner ve Myers (1999) yapmış oldukları çalışmalarında tahakkuk ve nakit akımları arasındaki negatif ilişkinin artışının kar düzleştirmesi uygulamalarını arttırdığını ve finansal raporlarda yer alan tabloların gerçekleri sunmaktan uzaklaştığını ifade etmektedir.

Leuz vd. (2003) yapmış oldukları çalışmada kar yönetimi davranışlarını incelemiş örneklem olarak 31 ülkeyi dikkate almışlardır. Bu çalışmada yazarlar kar düzleştirmesi faaliyetini, kar rakamının oluştuğu bilanço ve gelir tablosu hesaplarında tahakkuklar yoluyla değişiklik yapmak olarak ifade etmişler ve kar düzleştirmesifaaliyetini, faaliyetlerden sağlanan gelirlerin standart sapmasını faaliyet

nakit akımlarının standart sapmasına oranlayarak ölçmüşlerdir. Çalışma sonucunda faaliyetlerden sağlanan gelirlerdeki değişim faaliyet nakit akımlarındaki değişimden daha az çıkmış ve bununla kar düzeltmesi yapıldığına dair bir gösterge olduğunu ileri sürmüşlerdir. Çalışmada ayrıca yatırımcı korumasının düşük olduğu ülkelerde kar düzeltmesi faaliyetlerinin daha çok görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Leuz vd.'nin ölçüm metodu diğer birçok çalışmada referans olmuştur.

Lang vd. (2003) çalışmalarında ABD'de sermaye piyasalarında işlem gören ve görmeyen yabancı işletmelerde kar düzeltmesi yapılıp yapılmadığını karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Bu çalışma sonucunda sermaye piyasalarında işlem gören işletmelerde görece diğer işletmelere göre daha az kar düzeltmesi faaliyetlerine rastlanmıştır.

Burgstahler vd. (2004) yapmış oldukları çalışmada halka açık işletmeler ve halka açık olmayan işletmelerde kar düzeltmesi faaliyetlerini karşılaştırmak istemişlerdir. Avrupa Birliği (AB)'ne üye 13 ülke bazında yapılan çalışmada 1997 ve 2001 yılları arası örneklem veri seti olarak seçilmiş olup çalışma sonucunda halka açık olmayan işletmelerde halka açık olan işletmelere göre kar uyumlaştırılma faaliyetlerinin daha yaygın olduğu ifade edilmiştir.

Van Tendelo ve Vanstraelen (2005) tarafından yapılan çalışma Almanya ülkesi ölçeğinde gönüllü olarak UFRS ve muhasebe standartlarını uygulayan işletmelerle GKGMİ uygulayan işletmeler arasında kar düzeltmesi davranışlarını incelemeye yöneliktir. Bu çalışmada 1999 ve 2011 yılları arası veri seti olarak kullanılmış ve her iki grup arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilmiştir.

Yoon (2007) tarafından yapılan çalışmada, UMS ve UFRS'ye geçiş ve öncesine bakılarak kar düzeltmesi davranışları incelenmiştir. 41 ülke bazında ve 1999 ile 2005 yılları arasının örneklem veri seti olarak kullanıldığı bu çalışmanın sonucunda geçişten sonra kar düzeltmesi uygulamalarının arttığına ulaşılmıştır.

Lang (2007) yapmış olduğu çalışmada; kurumsal yönetim faaliyetlerinin kar düzeltmesi davranışlarını azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yatırımcı korumasının

düşük olduğu ülkelerde daha yaygın kar düzeltmesi faaliyetleri olduğunu ileri sürmüştür.

Paananen vd. (2008) yapmış olduğu çalışması Alman işletmeleri ölçeğinde olmuş ve bu çalışmalarında ulusal muhasebe standartlarının kullanıldığı dönem, geçiş dönemi ve zorunlu uluslararası standartlara geçiş döneminde muhasebe kalitesinin ne oranda değiştiğini analiz etmişler ve kar düzeltmesi faaliyetlerinin zamanla azaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Atik (2009) yapmış olduğu çalışmasında Türkiye'deki halka açık işletmeleri incelemiş, veri seti olarak da 1998 ve 2003 yılları arasını kullanmıştır. Çalışma ile kar düzeltmesi davranışları incelenmiş ve muhasebe uygulamaları açısından karın düzeltmesinin önemli bir unsur olduğu isteğe bağlı tahakkuklardaki artışın buna bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Chen vd. (2010) yapmış oldukları çalışmada; muhasebe kalitesinin uluslararası standartların uygulanmaya başlamasından sonra nasıl etkilendiğini incelemişler, çalışmalarında Avrupa Birliğine üye 15 ülkeyi baz alarak, 2000 ve 2007 yılları arasını örneklem veri seti olarak kullanmışlardır. Hipotez olarak kar düzeltmesi faaliyetlerinin muhasebe kalitesini azalttığı görüşünden hareketle yapılan çalışmada uluslararası standartların uygulanmasının kar düzeltmesi faaliyetlerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gordon vd. (2010) yaptıkları çalışmada Amerika'daki işletmeler üzerinde çalışmış, GKGMİ ve uluslararası standartlar uygulamasının karşılaştırılması yapılmıştır. Sonuç olarak karın düzeltmesi ile ilgili faaliyetlere uluslararası standartların uygulandığı durumdan daha az rastlanıldığı ve AGKGMİ'nin karın düzeltmesi faaliyetlerine daha az imkan verdiği ileri sürülmüştür.

Karın istikrarlı bir şekle getirilmesinde tahakkuklar kullanılmaktadır. Karın düzeltmesi ile ilgili tespiti yapabilmek için Leuz vd. (2003) yılında yapmış oldukları çalışmada iki ölçütten bahsetmektedirler. Bunlardan ilki faaliyet karlarının standart sapmasının faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarının standart sapmasına oranıdır. Bu oranın düşük olması kar düzeltmesi yapıldığının göstergesi olmaktadır. İkincisi ise

tahakkuklardaki değişim ile faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarındaki değişim arasındaki korelasyondur. Bu korelasyonun negatif olması tahakkuk muhasebesinin sonucu olmakla birlikte korelasyon ne kadar büyükse kar düzeltirmesinin mevcut olduğunu ve gerçek performansın yansıtılmadığını ifade etmektedir (Leuz vd., 2003:509-510).

Barth (2006) yapmış olduğu çalışmada; Skinner ve Myers (1999) ile Leuz vd. (2003) tarafından yapılan çalışmalarda, kar düzeltirmesi faaliyetleri için geliştirdikleri yöntemleri muhasebe kalitesini etkileyen faktörleri de hesaba katarak geliştirmiştir. Bu çalışmada Barth, uluslararası standartları uygulayan ve uygulamayan işletmeleri kar düzeltirme faaliyetleri bakımından kıyaslamış ayrıca bu standartları uygulayan işletmelerin kar düzeltirmesi faaliyetlerinden nasıl etkilendiğini panel veri analizi ile incelemiştir. Bu çalışmada kar düzeltirmesinin ölçümü için kullanılan ölçütler net kar rakamı, net kar rakamının faaliyet nakit akımlarına oranı ve tahakkuklar ile nakit akımları arasındaki korelasyon olmuştur. Kar düzeltirmesi faaliyetlerinin muhasebe uygulamalarındaki meydana gelen değişimin yanında işletme ve ülkelere özgü diğer bazı faktörlerden de etkilendiği düşünülerek net kardaki değişimin varyansının ölçülebilmesi için aşağıda denklem 2.6'da gösterilen şekilde ekonometrik model oluşturulmuştur.

$$\Delta NK = \beta_0 + \beta_1 BUY_{i,t} + \frac{\beta_2 B}{O_{i,t}} + \beta_3 SER_{i,t} + \beta_4 B_{i,t} + \beta_5 FNA_{i,t} + \beta_6 YMKB_{i,t} + \beta_7 DF_{i,t} + \beta_8 VDH + \beta_9 BO + \beta_{10} H + \beta_{11} MKBS_{i,t} + \varepsilon_{it} \quad 2.6$$

Bu modelde bağımlı değişken ΔNK , net kardaki değişimi göstermektedir. BUY ; işletmenin büyüklüğü veya yılsonu bilançosundaki toplam varlık tutarı, B/O ; toplam borçların özsermayeye oranını, SER ; sermaye tutarındaki değişimi, B ; borç tutarındaki değişimi, FNA ; faaliyet nakit akımlarını, DF ; denetim işletmesinin niteliğini (işletmenin çalıştığı denetim işletmesi büyük olarak nitelendiriliyorsa 1 değilse 0 değerini alan kukla değişken), $YMKB$; işletmenin yabancı menkul kıymet borsasında işlem görüp görmediğini (yabancı menkul kıymet borsasında işlem görüyorsa 1 görmüyorsa 0 değerini alan kukla değişken), VDH ; Varlık Devir Hızı, BO ; Net Satışların hasılatındaki artışa oranını, H ; İşletmede kontrol hakkına sahip hissedarların, pay senedi tutarının

yüzdesini, MKBS ise işletmenin pay senetlerinin işlem gördüğü borsa sayısını ifade etmektedir (Ertan, 2011: 88)

Barth (2006) bu çalışmada, kar düzeltirmesi faaliyetlerinin modelin hata terimlerinin varyansı ile ölçüldüğünü, bu varyansın değerinin azalmasının ise kar düzeltirmesi faaliyetlerinin arttığını gösterdiğini ifade etmiştir.

Kar düzeltirmesinin diğer bir göstergesi olarak net kar rakamının faaliyet nakit akımlarına oranı ölçülmüştür. Barth tarafından denklem 2.7 oluşturulurken de ülkesel ve işletmelere özgü faktörler modele dahil edilmiştir.

$$\Delta FNA = \beta_0 + \beta_1 BUY_{i,t} + \frac{\beta_2 B}{O_{i,t}} + \beta_3 SER_{i,t} + \beta_4 B_{i,t} + \beta_5 FNA_{i,t} + \beta_6 YMKB_{i,t} + \beta_7 DF_{i,t} + \beta_8 VDH + \beta_9 BO + \beta_{10} H + \beta_{11} MKBS_{i,t} + \varepsilon_{it} \quad 2.7$$

Net kar ve faaliyet nakit akımları için oluşturulmuş olan bu modellerde hata terimlerinin varyanslarının oranlarının küçük olması kar düzeltirmesi yapıldığının işareti olarak kabul edilmiştir.

Barth (2006) çalışmasında üçüncü bir ölçüt olarak tahakkuklar ve nakit akımları arasındaki korelasyonu belirtmiştir. Tahakkuk ve nakit akımları arasındaki korelasyon 2.8 ve 2.9'da gösterilen modellerle ölçülmüştür.

$$\Delta FNA = \beta_0 + \beta_1 BUY_{i,t} + \frac{\beta_2 B}{O_{i,t}} + \beta_3 SER_{i,t} + \beta_4 B_{i,t} + \beta_5 YMKB_{i,t} + \beta_6 DF_{i,t} + \beta_7 VDH + \beta_8 BO + \beta_9 H + \beta_{10} MKBS_{i,t} + \varepsilon_{it} \quad 2.8$$

$$\Delta TT = \beta_0 + \beta_1 BUY_{i,t} + \frac{\beta_2 B}{O_{i,t}} + \beta_3 SER_{i,t} + \beta_4 B_{i,t} + \beta_5 YMKB_{i,t} + \beta_6 DF_{i,t} + \beta_7 VDH + \beta_8 BO + \beta_9 H + \beta_{10} MKBS_{i,t} + \varepsilon_{it} \quad 2.9$$

Bu çalışmada faaliyet nakit akımları ile tahakkuklar arasındaki korelasyonu ölçmek adına modellerin hata terimleri arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Tahakkuk muhasebesinin uygulandığı durumlarda tahakkuklar ve faaliyet nakit akımları arasında negatif bir korelasyon olması doğal bir durumdur. Negatif korelasyonun artması kar düzeltirmesi faaliyetlerinin arttığının işareti olarak kabul edilmektedir. Barth bu

çalışmasının sonucunda uluslararası standartların uygulanmasının kar düzeltmesi faaliyetlerini azalttığı sonucuna ulaşmıştır (Barth, 2006: 18-20; Ertan, 2011: 88-89).

Kar düzeltmesi ile ilgili Karabayır (2012) çalışmasında üç ölçü olan net kardaki değişimlerin sapmalarına, net kardaki değişimlerin sapmalarının nakit akışlarındaki değişimlerin sapmalarının oranına ve nakit akışları ile tahakkuklar arasındaki korelasyona bakmıştır. Net kardaki değişim sapmasındaki yükseklik, net kardaki değişim ile nakit akışlarındaki değişim sapmaları oranındaki yükseklik ve tahakkuklar ile nakit akışları arasında ki daha az negatif korelasyon daha az kar düzeltmesinin bulguları olarak değerlendirilmiştir.

UFRS dönemi ile TDMS dönemini karşılaştırdığı çalışmasında Karabayır, hipotezlerinin test edilmesi sürecinde, Lang vd. (2006); Lang vd. (2006); Barth vd. (2008) ve Chen vd. (2010) çalışmaları ışığında net kardaki değişimi bağımlı değişken olarak almış ve bir dizi kontrol değişkenle beraber regresyon analizi yapmak için aşağıdaki denklem 2.10 ifade edilen modeli kurmuştur:

$$\Delta NI_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \quad 2.10$$

ΔNI_{it} ; i firmasının t yılındaki net karı eksi t – 1 yılındaki net karı bölü t yılı sonundaki toplam aktiflerini,

$SIZE_{it}$, i işletmesinin t yılı sonundaki piyasa değerinin doğal logaritmasını

$GROWTH_{it}$, i işletmesinin t yılındaki net satışlarında t-1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi

$EISSUE_{it}$, i işletmesinin t yılındaki sermayesinde t-1 yılına göre ortaya çıkan yüzde değişimi

LEV_{it} , i işletmesinin t yılındaki toplam finansal borçları bölü öz kaynaklarını

$DISSUE_{it}$, i işletmesinin t yılındaki toplam yükümlülüklerinde t-1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi

$TURN_{it}$, i işletmesinin t yılındaki net satışları bölü toplam aktiflerini

CFO_{it} , i işletmesinin t yılındaki faaliyet nakit akışları bölü t yılı onsundaki toplam aktiflerini

AUD_{it} i işletmesinin t yılındaki denetim işletmesi

Çalışmanın devamında kar düzeltirmesinin ikinci ölçütünü değerlendirmek amacıyla ilk ölçütte kullanılan model için takip edilen litarütürle aynı şekilde devam edilerek bağımlı değişken ΔCFO_{it} olarak, yukarıda birinci ölçütte kullanılan denklemdaki kontrol değişkenleri de bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Sonuç olarak denklem 2.11’de gösterilen model oluşturulmuştur:

$$\Delta CFO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \quad 2.11$$

Bu modelle birlikte net kardaki değişimin varyansı ile nakit akışlarındaki değişimin varyansına bölünmüş ve çalışma kapsamında UFRS ve TDMS dönemleri için ortaya çıkan oranlar arasında fark bulunup bulunmadığına bakılmıştır.

Tahakkuklar ve nakit akışları arasında doğal olarak negatif korelasyon vardır (Lang vd., 2003; Leuz vd., 2003; Ball ve Shivakumar, 2005; Lang vd., 2006; Barth vd., 2008). Bu korelasyonun daha fazla negatif olması daha fazla kar düzeltirmesine işaret etmektedir, çünkü yöneticiler düşük nakit akışlarının olumsuz etkisini gidermek için tahakkukları artırır (Land ve Lang, 2002; Myers ve Skinner, 2006; Barth vd., 2008). Bu bağlamda çalışmada bir diğer hipotez için CFO ve TA değerleri arasındaki korelasyona bakılmıştır. Bu korelasyonun yüksekliği (daha az negatif korelasyon) daha az kar düzeltirmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda son model ise aynı literatür çalışmaları takip edilerek 2.12 ve 2.13’de yer alan denklemler şeklinde oluşturulmuştur:

$$CFO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \quad 2.12$$

$$TA_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_8 AUD_{it} + \varepsilon_{it} \quad 2.13$$

TA_{it} ; i işletmesinin t yılındaki toplam tahakkukları bölü t yılı sonundaki toplam aktifleri ifade etmektedir.

Çalışmada direkt olarak CFO_{it} ve TA_{it} değerleri arasındaki korelasyon yerine, kontrol değişkenlerinin etkisini elimine etmek için önce bu değişkenler üzerinde havuzlanmış regresyona tabi tutulmuş ve bu regresyonlar sonucunda ortaya çıkan kalıntılar (CFO_{it} ve TA_{it}) arasındaki korelasyona bakılmıştır. Bu denklemlerde CFO değeri bağımsız değişkenler arasından çıkarılmıştır. UFRS ve TDMS dönemleri için ayrı ayrı yapılan bu analizlerden elde edilen kalıntılar arasındaki korelasyonun dönemler arasında anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir.

2.2.2.4. Zararların Zamanında Kaydedilmesi

Karın kalitesi açısından gelir ve giderlerin kayıtlanmasının zamanında yapılması çok önemlidir. İhtiyatlılık kavramı gelirlerin gerçekleştiği anda kaydedilmesini gerektirirken giderlerin ve zararların gerçekleşme olasılığı olsa da hesaplara alınır ve kardan düşülür. İhtiyatlılık kavramı gelecek dönemlerdeki gelirleri artıracak gider ve zararları da azaltabileceği düşüncesiyle tartışılan bir konuyken tarafsızlık ilkesiyle de çeliştiği düşüncesiyle kavramsal çerçeveden çıkarılmıştır. Kavramsal çerçevede bir gelir veya gider muhtemel bir ekonomik yarar veya yarar çıkışına sebep olarsa ve bu da güvenilir şekilde ölçülebiliyorsa hesaplara alınarak tablolarda gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Aktürk ve Acar, 2012: 19-20; Arıcı, 2014:66; Kavramsal Çerçeve, 2011).

Basu (1997) yapmış olduğu çalışmada; zararların zamanında kaydedilmesi ile gelir ve giderlerin kaydedilmesindeki asimetric zamanlılığın ölçümünü yapmak için getiri modelini kullanmış, ihtiyatlılık ilkesinin finansal tabloları nasıl etkilediğini incelemiştir. İhtiyatlılık bu çalışmada gelecekteki nakit akışları ile ilgili kötü mesajların iyi mesajlara görece daha zamanlı bir şekilde kaydedilmesi olarak incelenmiştir. Etkin piyasa hipotezine göre de pay senedi getirileri bütün mesajları

simetrik olarak yansıtmaktadır. Bu nedenle mesajları ölçmek için, getirileri modelinde kullanmıştır. Model aşağıda denklem 2.14’de gösterilmiştir.

$$EARN_{t+1} = \alpha_0 + \alpha_1 D_t + \beta_0 RET_t + \beta_1 D_t x RET_t + \varepsilon_t \quad 2.14$$

D_t = Kukla Değişken (kötü mesajlar 1 iyi mesajlar 0 olacak/yıllık negatif getiri-pozitif getiri)

RET_t =pay senedi getirisi

β_1 eğer daha büyükse zararlar zamanında muhasebeleştiriliyor demektir.

Basu’nun çalışması karların pozitif getirilere (iyi mesajlara) nazaran negatif getirilere (kötü mesajlara) 2-6 kat daha duyarlı olduğunu ifade etmektedir.

Literatürde ihtiyatlılığın karların kalitesini artırdığı yaygın bir kanı olmasına rağmen, Penman ve Zhang muhasebe uygulamalarındaki ihtiyatlı tutumun varlık yatırımlarında meydana gelen değişimlerle beraber kaliteyi düşürdüğünü ileri sürmüşlerdir. Böyle işletmelerdeki yatırım artışı karları azaltmakta ve gizli yedeklerin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumda ihtiyatlılık ve yatırımlardaki değişim sürdürülebilirlik ve kaliteyi olumsuz etkileyebilmektedir.

2.2.2.5. Belirlenen Hedeflere Ulaşma

Kar tutarlarının sıfır etrafındaki dağılımları karların kalitesinin ölçümünde kullanılan bir metottur. Karların dalgalı bir hal göstermesi yatırımcılar tarafından istenen bir durum değildir. Yatırımcılar artan bir kar eğilimi görmeyi tercih ettiklerinden düşüş eğilimi pay senedi getirilerini olumsuz etkiler. İşletme yöneticileri bu nedenden dolayı karların artan bir eğilim göstermesi adına manipülasyona başvurabilmektedir. Hayn (1995) yapmış olduğu çalışmada karların sıfır etrafındaki dağılımını inceleyerek sıfırın etrafında bir yoğunluk gözlemlemiştir. Sıfırın hemen üstünde az sayıda kar rapor eden çok sayıda işletme bulunurken sıfırın hemen altında az sayıda zarar rapor eden az sayıda işletme olduğunu gözlemleyen yazar, bu durumu çalışmasında kar tutarları sıfır kar noktasının altına düşmesi tahmin edilen işletmelerin kırmızı çizgi denilen noktayı geçmelerine kafi gelecek kadar karlarını manipüle ettikleri şeklinde yorumlamıştır.

2.2.2.6. Kar Tepki Katsayısı

Ball ve Brown'un (1968) yapmış oldukları çalışmalarında ifade etmiş oldukları getiri modeline dayanan bu yöntemde ölçüt, getiri esaslı tepki katsayısıdır. Bu çalışmada yazarlar rapor edilen karların karar verme sürecinde yatırımcılar bağlamında yararlı olduğunu getiri ve kar ilişkisi çerçevesinde belirtmişlerdir.

Liu ve Thomas (2000) yapmış oldukları çalışmada yatırımcılar tarafından rapor edilen karlara verilen tepkinin karın kalitesini ölçmede kullanılabileceğini ileri sürmüşlerdir. Öngörülemeyen karlar ile analistlerin kar tahminlerini revize etmeleri arasındaki korelasyon yüksek olduğunda tepki katsayısının ve regresyonun belirlilik katsayısının yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu ise karların taşıdığı bilginin içeriğinin ve dolayısıyla kalitesinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

2.2.2.7. Karların Yanlış Raporlandığının Dışsal Göstergeleri

Karların yanlış raporlandığının tespiti karın kalitesinin bir ölçütü olarak kullanılabilir. Yanlış raporlandığının üç dışsal gösterge ile belirlendiği ve bunların kar kalitesiyle ilgili çalışmalarda kullanıldığını Dechow (2010) çalışmasında ifade etmiştir (Dechow, 2010: 371). İlk gösterge ABD menkul kıymetler ve Securities and Exchange Commission (SEC) tarafından saptanan muhasebe ve denetim uygulamalarında hata yapan işletmelerdir. Hataların kasten yapıp yapılmadığı tespit edilemese de bu hatalar kar yönetiminin göstergesidir. İkinci ölçüt yeniden rapor yapan işletmelerdir. Yeniden raporlama yapan işletmeler gerek kasti hatalar yaparak hileli raporlama yapan işletmeleri gerekse kasti hareket etmeyen işletmeleri içerdiğinden bu olaylar ile kar yönetimi arasında ilişkiyi araştıran çalışmaların sonuçları karmaşıktır. Üçüncü ve son ölçüt ise Sarbanes-Oxley yasasından sonra iç kontrol eksiklikleri saptanan işletmelerdir. Bu ölçütü kullanan araştırmalar, iç kontrol kalitesi ile ihtiyari tahakkuk ve karların sürekliliği vb. ölçütler arasındaki ilişkinin pozitif olduğunu ifade etmektedirler.

2.2.3. Tahakkukların Kalitesi ve Büyüklüğü

Tahakkukların kalitesi tahakkuk kavramını ifade ederek açıklanabilir. Tahakkuk kavramı mali nitelikte bir olayla ilgili gelir veya giderin nakit giriş veya çıkış olup olmadığına dikkat edilmeksizin ortaya çıktığı anda kayda alınması olup; dönemle ilgili

tahakkuk etmiş gelir ve gider arasındaki fark ile de dönem karı hesaplanır (Aren, 2003: 5). İlgili dönemde tahakkuk eden gelir ve giderler işletmenin gösterdiği performansın kar rakamına yansımaları sağlar. İşte bu noktada tahakkukların tespiti tahminler yapılmasını gerektirmekte ve bu süreçte subjektif uygulamalar yapılabilmektedir. Bu tahminler yapılırken hatalar olabilmekte kar rakamının kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca bazı durumlarda tahakkuklar kar yönetimi amacıyla kullanılarak kar hedeflerinin tutturulması, zararların gösterilmemesi gibi hedeflerle kar rakamı bilinçli olarak düşük veya yüksek hesaplanabilmekte bu durum da karın kalitesini olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Kar yönetimi daha önce de bahsedildiği gibi kar tutarının gerçek durumundan yüksek veya düşük hesaplanması için yapılan uygulamalardır. Bu kapsamda tahakkuklara bakıldığında, normal (isteğe bağlı olmayan) ve isteğe bağlı tahakkuklar olmak üzere iki grup tahakkuktan bahsedilebilir. İsteğe bağlı tahakkuklar kar yönetimini ilgilendiren esasında kar yönetimi faaliyetlerinin bir göstergesi olan tahakkuklar olup karın kalitesini düşürücü etkisi vardır. Normal tahakkuklar da esasında isteğe bağlı olmasa da yapılan tahminlerde hataların yapılması karın kalitesini olumsuz etkilemektedir. Yani tahakkuk kalitesinden bahsedebilmek için isteğe bağlı tahakkukların olmaması ve normal tahakkukların da tahminlerinde hata bulunmaması gerekmektedir. Literatürde tahakkukların büyüklüğü ve değişkenliği muhasebe kalitesinin tespitinde incelenen konular olmuştur. Chaney vd., kar kalitesini saptamak için kullanılan standart araçların tahakkukların mutlak büyüklüğü veya değişimi olduğunu ifade etmişlerdir (Chaney vd., 2011: 61). Bernstein, analistlerin karların kalitesini kontrol etmek amacıyla faaliyetlerden sağlanan nakit akışları/net kar rasyosunu kullandıklarını ifade etmişlerdir (Bernstein, 1993: 461). Leuz vd. ise kar kalitesinin saptanmasında tahakkuklar/faaliyetlerden sağlanan nakit akışları rasyosunun kullanılabileceğini ileri sürmüşlerdir (Leuz vd. 2003: 510). Bu bağlamda bu rasyonun yüksek çıkması subjektif yargıların kullanımının yüksek olduğuna ve dolayısıyla kar kalitesinin düşük olduğuna işaret etmektedir.

Tahakkukların hesaplanmasında iki yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar bilanço yaklaşımı ve nakit akış yaklaşımıdır. Bilanço yaklaşımında cari tahakkuklar, nakit dışı varlıklar ve cari yükümlülükler hesaplarındaki değişimler gösterilmektedir. Yapılan birçok çalışmada faaliyet nakit akışları verilerine ulaşamadığı için bilanço yaklaşımı hesaplamalarda kullanılmaktadır. Bu hesaplamanın yapılmasında literatürde yapılan

çalışmalar arasında küçük farklılıklar olabilmekte, genel olarak çalışma sermayesindeki değişimden toplam amortisman giderinin düşülmesiyle hesaplama yapılmaktadır. Bilanço yaklaşımına göre, toplam tahakkukların hesaplanması denklem 2.15’de gösterilmektedir (Healy, 1985; Jones, 1991; Dechow, Sloan ve Sweeney, 1995):

$$TA = \Delta CA - \Delta CL - \Delta CASH + \Delta STD - DEP \quad 2.15$$

TA= Toplam tahakkuklar

ΔCA = Cari Varlıklardaki değişim

ΔCL = Cari Yükümlülüklerdeki değişim

$\Delta CASH$ = Nakit ve nakit benzerlerindeki değişim

ΔSTD = Kısa Vadeli finansal borçlardaki değişim

DEP= Dönemin amortisman ve itfa giderleri toplamı

Özkan vd.’nin 2005 yılında yapmış olduğu çalışmasında ise tahakkuklar şöyle hesaplanmıştır (Özkan vd. 2005: 174):

Tahakkuklar= Δ Nakit Dışı Varlıklar- Δ Cari yükümlülükler-Uzun dönem borçlarının vadesi gelen kısımları-Ödenecek vergiler-Amortisman Giderleri

Bir diğer yaklaşım olan nakit akış yaklaşımında bilançoda yer alan verilerin yerine nakit akış tablolarındaki veriler kullanılmaktadır. Buna göre ise tahakkuklar;

Tahakkuklar= Olağan Kar- Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Akışları

Literatüre bakıldığında tahakkuklar ve nakit akışları karşılaştırmasında nakit akışlarının tahakkuklara görece daha güvenilir veri olduğu görülmektedir. Nitekim Bernstein çalışmasında faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarının daha az çarpıtılmaya maruz kaldığını tahakkuk sisteminde subjektif uygulamalardan dolayı kar rakamının gerçeği yansıtamayabileceğini ifade etmiştir (Bernstein, 1993: 461). Bu çalışmada ifade edilen bir diğer şey ise kar düzeyinin yüksek olduğu nakit akış düzeyinin düşük olduğu durumda gelir ve gider tahakkuklarında şüphe bulunduğuudur. Bender ve Neilsen ise

tahakkukların büyüklüğü ile alakalı olarak tahakkuk anomalisi kavramına dikkat çekmektedirler. Karlar içerisinde tahakkuk düzeyinin yüksekliği böyle işletmelerin pay senetlerinin negatif anormal getiri sağladığı, tahakkuk düzeyinin düşüklüğü ise böyle işletmelerin pay senetlerinin pozitif anormal getiri sağladığı ifade edilmektedir (Bender ve Neilsen, 2013: 69).

Tahakkukları, Jeon vd. (2004) yapmış oldukları çalışmada ihtiyari ve zorunlu veya varlık ve kaynak tahakkukları olarak sınıflandırmışlardır. İhtiyari tahakkukları otoriteler tarafından tanımlanan, birbirine alternatif olabilen ve de muhasebe yöntemleri arasından yapılan seçimlerden kaynaklanan tahakkuklardır. Burada sübjektif yargı olabileceği ortaya çıkmaktadır. Zorunlu tahakkuklar ise otoriteler tarafından zorunlu olarak yapılması beklenen dönemsel ayarlamalardan kaynaklanmaktadır. Yine Dechow vd. ihtiyari tahakkukların tahakkuklar içerisindeki payının yüksek olmasını kar yönetimi veya manipülasyonunun varlığına işaret ettiğini ifade etmişlerdir (Dechow vd, 1995: 197).

Tahakkukların kullanıldığı regresyon modellerinde yer alan hata terimlerine bakılarak karın kalitesi ile alakalı işaretler bulunabilir. Dechow ve Dichev 2002 yılında yapmış oldukları çalışmada tahakkuklar ile geçmiş, gelecek ve cari dönemde faaliyetlerden sağlanan nakit akışlarını kullanarak bir regresyon modeli oluşturmuşlar ve bu modelde yer alan hata terimlerine göre tahakkukların kalitesini ölçmeye çalışmışlardır. Burada hata teriminin büyüklüğü, işletme yönetiminin kullandığı yargılara ve muhasebe ile ilgili hatalara bağlanmıştır. Dolayısıyla hata terimindeki büyüklük kar kalitesinin düşüklüğüne işaret etmektedir (Dechow ve Dichev, 2002: 53).

Tahakkuklar yukarıda da bahsedildiği gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Literatürde çeşitli tahakkuk sınıflandırmalarının görülmesi açısından aşağıda tahakkukların çeşitleri anlatılmıştır.

2.2.3.1. Tahakkukların Sınıflandırılması

Healy (1984) yapmış olduğu çalışmada tahakkukları normal ve isteğe bağlı olarak sınıflandırmıştır. Öte yandan tahakkuklar, çalışma sermayesi tahakkukları, uzun

dönemli faaliyet tahakkukları ve finansal tahakkuklar olmak üzere de sınıflandırılabilir.

Normal tahakkuklar, işletme faaliyetleriyle beraber meydana gelen işletmenin performans durumu, stratejisi, içinde olduğu ekonomik duruma bakılarak normal olarak nitelendirilen tahakkuk olarak ifade edilebilir (Ronen ve Yaari, 2008: 372). İsteğe bağlı tahakkuklar ise kar yönetimi maksadıyla yapılan uygulamalardan veya muhasebe yöntemlerine dair yapılan tercihlerden kaynaklanan tahakkuklardır. İşletme yöneticileri tarafından bilinçli olarak yapılan ve gerçek performansı göstermeyen uygulamalardır. TMS 16 Maddi duran varlıklar standardı, amortisman yöntemleri arasından bir tercih yapma seçeneği sunan bir standart olup işletme yöneticileri seçimlerine göre tahakkukları eksik veya fazla gösterebilmektedir. Takdir şeklinde ortaya çıkan bu isteğe bağlı tahakkuklar kar yönetiminin bir ölçüsü olmaktadır. Finansal tablolara bakılarak sadece toplam tahakkuklar hesaplanabilmektedir. İsteğe bağlı tahakkuklar için ise modeller geliştirilmiştir.

Healy'nin (1985) tahakkuk tanımında; maddi ve maddi olmayan duran varlıkların edinilmesinde tahakkuklar ve ar-ge giderleriyle alakalı aktifleştirilen harcamalar vb. duran varlıklardaki değişimlerden kaynaklanan tahakkuklar ve finansal tahakkuklar kapsam dışı kalmaktadır. Bu durumda toplam tahakkuklar tam olarak doğru hesaplanamamaktadır.

Richardson vd. (2005) yapmış olduğu çalışmada Healy'nin (1985) ihmal ettiği bu kalemlerin tahakkuk kalitesi ile ilgili araştırmalarda dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun nedeni; ihmal edilen kalemlerin güvenilirlik derecesinin düşük olmasıdır (Richardson, 2005: 2). Tahakkuk muhasebesi uygulaması sonucunda tahakkuk hesaplaması, hazır değerler kalemleri dışında yer alan tüm varlık hesaplarındaki değişimden, borç kalemlerinde meydana gelen değişimlerin çıkarılmasıyla yapılır.

Çalışma sermayesi tahakkukları cari faaliyetlerin sonucunda meydana gelen tahakkuklar olup çalışma sermayesi tahakkuklarındaki değişim gayrinakdi çalışma sermayesindeki değişimdir. Gayrinakdi çalışma sermayesindeki değişim ise işletme bilançosunun aktif kısmında yer alan nakit ve kısa vadeli yatırımlar dışındaki dönen

varlık kalemleri ile kısa vadeli mali borçlar dışında kalan kısa vadeli borçlarıyla alakalı olarak ortaya çıkan tahakkuklardır. Bu hesaplama bilanço hesapları kullanılarak denklem 2.16’da gösterilmektedir (Richardson vd., 2005: 14):

$$\Delta CST = \Delta FDV - \Delta FKVB \quad 2.16$$

ΔCST = Çalışma sermayesi tahakkukları

ΔFDV = Faaliyetlere ilişkin dönen varlıklardaki değişim

$\Delta FKVB$ = Faaliyetlere ilişkin kısa vadeli borçlardaki değişim

ΔFDV , alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklar hesabında meydana gelen değişimlerin toplanmasıyla bulunur. Yani dönen varlıklardaki değişimden hazır değerlerdeki değişim ve menkul kıymetler kalemindeki değişimin düşülmesiyle hesaplanır. Hazır değerler tahakkuk muhasebesinin konusu olmadığı için, menkul kıymetlerde esas faaliyet konusuyla ilgili olmadığı için dikkate alınmaz. Alacaklar ve stoklar gayri nakdi çalışma sermayesi ile ilgili tahakkukların esas kalemleridir. Alacaklar kalemi şüpheli alacaklarla ilgili tahminleri kapsamakta ve kar yönetiminde en sık kullanılan kalem özelliği taşımaktadır. Stok hesabında da stok maliyetlerinin tespitinde işletmeye seçenekler arasından tercih yapma hakkı verildiğinden öznel bir nitelik göstermektedir, her iki kalem için de güvenilirlik düzeyi düşüktür (Richardson vd, 2005: 14-16).

$\Delta FKVB$, ticari borçlar kaleminde, gelir vergisi ödemelerinde ve diğer kısa vadeli yükümlülüklerde ortaya çıkan değişimin toplanması ile, yani esasında kısa vadeli yükümlülüklerdeki değişimden mali borçlardaki değişimin düşülmesiyle hesaplanmaktadır. Mali borçlar grubunun dikkate alınmamasının sebebi bu gruptaki tutarların değişmesi sonucu ortaya çıkan tahakkukların finansal tahakkuklar (FT) olmasıdır. FKVB’yi oluşturan ana hesap kalemi ticari borçlardır. Ödenecek borç tutarı ve bu tutar üzerinden uygulanacak iskontolar, alıcı ve satıcı arasındaki anlaşmalarla belirlendiğinden karşı taraf teyit edilebilir niteliktedir. Bu bağlamda analistler bakımından ticari borçlar kaleminin güvenilirlik düzeyi yüksektir (Richardson vd. 2005: 16).

$\Delta UDFT$, Uzun dönemli faaliyet tahakkuklarındaki değişimi ifade etmekte ve bilanço kalemleri kullanılarak hesabı denklem 2.17'deki gibi yapılmaktadır:

$$\Delta UDFT = \Delta FDUV - \Delta FUVY \quad 2.17$$

$\Delta UDFT$ = Uzun Vadeli Faaliyet Tahakkuklarındaki Değişim

$\Delta FDUV$ = Faaliyetlere ilişkin Duran Varlıklardaki Değişim

$\Delta FUVB$ = Faaliyetlere İlişkin Uzun Vadeli Borçlardaki Değişim

Bu denklemde $\Delta FDUV$, maddi ve maddi olmayan ve diğer duran varlıklarda ortaya çıkan değişimin toplamından mali duran varlıklardaki değişimin düşülmesiyle hesaplanır. Mali duran varlıklardaki değişimin dikkate alınmamasının sebebi bu hesap grubundaki değişikliklerin FT olmasındandır. Denklem bu ögesinin ana kalemleri maddi ve maddi olmayan duran varlıklar kalemleridir. Bu kalemlerde amortisman gibi tercih hakkı yöneticilere bırakılmış durumlar söz konusu olabilmekte bu nedenle bu kalemlerin güvenilirlik düzeyi düşük olmaktadır.

$\Delta FUVB$ = Uzun vadeli borçlardan mali borçlar hesap grubunun düşülmesiyle hesaplanmaktadır. Mali borçlar hesap grubunun dikkate alınmamasının sebebi bu hesap grubundaki tahakkukların FT olmasındandır. FUVB'de yer alan kıdem tazminatı karşılığı vb. kalemler öznel yargılara dayanabilmekte bu durum da bu hesap grubunun güvenilirlik düzeyini düşürmektedir.

FT, işletmelerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen tahakkuklar olup ΔFT finansal varlıklardaki değişimi ifade etmekte ve bilançoda yer alan kalemler aracılığıyla denklem 2.18'deki gibi hesaplanmaktadır (Richardson vd., 2005: 18):

$$\Delta FT = \Delta KVVY + \Delta UVY - \Delta FVB \quad 2.18$$

$\Delta KVVY$ = Kısa vadeli yatırımlardaki veya menkul kıymetler kalemindeki değişimi ifade etmektedir.

ΔUVY = Uzun vadeli yatırımlardaki değişimi veya mali duran varlıklar kalemindeki değişimi ifade etmektedir.

ΔFB = Finansal borçlardaki değişimi ifade etmektedir. Kısa ve uzun vadeli mali borçlarda, finansal kiralama borçlarında ve imtiyazlı pay senetlerinde ortaya çıkan değişimin toplanması ile hesaplanabilmektedir.

ΔFT , finansal varlıklardaki değişimden finansal borçlardaki değişimin düşülmesiyle hesaplanmaktadır. İşletmeler finansal borçlarını muhasebe kayıtlarında değişik gösteremeyeceği için finansal borçlar hesap grubunun güvenilirlik düzeyi yüksektir.

2.2.3.2. Tahakkuk Ölçüm Modelleri

Literatürde tahakkuk kalitesi ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan modeller aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.2.3.2.1. Healy Modeli

Kar yönetiminin en önemli ölçütlerinden olan tahakkuklar kullanılarak ilk çalışma Healy tarafından 1985 yılında yapılmıştır. Çalışmanın esası işletmenin gösterdiği performansa göre teşvik primi ya da ikramiye kazançları ile ödüllendirilen yöneticilerin bu kazançlarını artırmak için tahakkuk ve muhasebe politikalarındaki değişimi kullanarak kar yönetimi uygulamalarını yapıp yapmadıklarına dayanmaktadır.

Healy bu çalışmasında örneklem ana kütlesi olarak 1980 yılında Amerika’da yer alan ve Fortune dergisinde yayımlanan en büyük 250 sanayi işletmesini kullanmıştır. Bu işletmeler içinden ikramiye planları ile ilgili kıstaslara uyan 94 işletmeyi ve bunlara ait 239 işletme-yıl verisini örneklem olarak analiz kapsamına almıştır. Çalışmada isteğe bağlı tahakkuklar ve muhasebe politikaları için toplam tahakkuklar ve kazançlarla ilgili muhasebe politikalarındaki isteğe bağlı değişiklikler olmak üzere iki temsilci kullanılmış olup, toplam tahakkuklar, isteğe bağlı olan ve olmayan olmak üzere iki kısımdan oluşmakta ve raporlanan dönem karı ile faaliyet nakit akımları arasındaki fark olarak tanımlanmıştır.

Healy bu modeli oluştururken temel varsayımı işletme yöneticilerinin görevleri süresince yapabilecekleri kar yönetiminin toplamının sıfır olacağıdır. Şayet düzenlemelerdeki kısıtlamalar ve denetim unsurları dikkate alınırsa sürekli bir şekilde

gelirleri azaltıcı ya da azaltıcı şekilde kar yönetimi yapmak olanaksızdır. Healy'e göre yöneticilerin kar yönetimi ile ilgili politikaları dönemler süresince devam edecektir. Yöneticiler her dönemin sonunda faaliyetlerden nakit akımları ve isteğe bağlı tahakkuk tutarlarını dikkate alarak, isteğe bağlı olan kalemler üzerinde değişiklikleri yaparak teşviklerini maksimize etmek yoluna gitmektedirler (Küçüksözen, 2004: 253).

Healy çalışmasında tahakkukları rapor edilen dönem karı ve faaliyet nakit akımları arasındaki fark olarak ifade etmiş ve bu şekilde çalışmasında kullanılan toplam tahakkuk tutarları, sadece Çalışma Sermayesi Tahakkuklarını kapsamakta ve normal tahakkuklar ve isteğe bağlı tahakkukların toplamı şeklinde ifade edilmiştir. Healy toplam tahakkukları; nakdi olmayan çalışma sermayesindeki değişimden (alacaklar+stoklar-borç) vergi ve yasal yükümlülükler karşılıklarındaki değişimi, ertelenen vergi tutarını, gelir tablosundaki olağan dışı giderler tutarını ve amortisman rakamını düşerek hesaplamıştır. Buna göre toplam tahakkuklarla ilgili model, denklem 2.19'daki gibidir:

$$TT_t = -AM_t - ODG_t \cdot TP_1 + \Delta A_t + \Delta ST_t - \Delta B_t - (\Delta GV_t + EV_t) \cdot TP_2 \quad 2.19$$

TT = Toplam Tahakkuklar

AM_t = t yılının amortisman tutarı

ODG_t = t yılındaki olağan dışı gider

ΔA_t = Alacak tutarındaki Değişim

ΔST_t = Stok tutarındaki değişim

ΔB_t = Borçlar tutarındaki değişim

ΔGV_t = Dönem karı vergi ve yasal yükümlülük karşılığı tutarındaki değişim

EV_t = t yılındaki ertelenen vergi tutarı

TP_1 = Yöneticilere ödenen teşvik primi tutarı, gelir tablosunda olağan dışı kalemlerden sonra yer alıyorsa 1, öncesinde yer alıyorsa 0 değerini alan kukla değişken

TP_2 = yöneticilere ödemesi yapılan teşvik primleri tutarı, gelir tablosunda, dönem karı vergi ve yasal yükümlülük karşılıklarından sonra yer alıyorsa 1, önce yer alıyorsa 0 değerini alan kukla değişken

Healy'nin çalışmasında isteğe bağlı tahakkukların işareti ve büyüklüğünün; isteğe bağlı tahakkuklardan önce beklenen kazançlar, teşvik parametreleri, isteğe bağlı tahakkukların sınırı, yöneticilerin risk tutumu ve iskonto oranının bir fonksiyonu olduğu varsayılarak üç olasılık test edilmiştir. Bunlardan birincisi eğer isteğe bağlı tahakkuklardan önceki kar teşvik veya ikramiye için belirlenen alt limitten az ise yöneticilerin kar azaltıcı isteğe bağlı tahakkukları seçeceğidir. İkincisi, yöneticinin alt limitin aşılabileceğini fakat teşvik planında kendisine öngörölmüş limitin üstüne çıkılmasının olanaksız olduğunu anlaması ve bunun sonucunda oransal olarak alacağı teşvik primini maksimum yapmak amacıyla isteğe bağlı tahakkukları artırma yolunu seçmesidir. Üçüncüsü ise, yöneticinin ikramiye planında öngörölen üst limitin üstüne çıkılabileceğini anlaması ve gelirleri bu dönemde üst limitin altında olmayacak biçimde düşürerek bir sonraki dönemde getirisini maksimum yapmak amacıyla isteğe bağlı tahakkukları azaltma yolunu seçmesidir.

Bu çalışma ile yöneticilerin ikramiye veya teşvik planları ile kar yönetimi uygulamaları hakkında motive oldukları ve yöneticilerin isteğe bağlı tahakkuklar yoluyla faydalarını maksimum kılmak adına gayret gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Healy'nin çalışması sonraki yıllarda tahakkukların tutarını ve kalitesini tespit etmeye yönelik çalışmalarda öncü olmuş ve bu çalışmalarda onun dar tahakkuk tanımı kullanılmıştır. Fakat tahakkuk kalitesinin tespitinde isteğe bağlı tahakkukların yanı sıra normal tahakkuk tutarının saptanmasında yapılan hatalarda önemlidir.

2.2.3.2.2. De Angelo Modeli

De Angelo (1986) yapmış olduğu çalışmasında Amerikan Borsası ve New York Borsasında işlem gören ve pay senetlerinin ele geçirilmesi teklifi yapan ve vekalet yarışması yoluyla işletmeleri ele geçirmeye çalışan 64 şirketin yöneticisinin kar yönetimi yapıp yapmadıklarını incelemiştir.

De Angelo kar yönetimi uygulaması yapılmadığı zamanlarda bir işletmenin cari dönemde isteğe bağlı olmayan tahakkukları ile bir önceki dönemdeki isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarları arasındaki farkın sıfır olacağını, bu bağlamda toplam tahakkuklardaki önemli değişikliklerin isteğe bağlı olan tahakkuk tutarlarındaki değişimi yansıtması gerektiğini varsayarak kar yönetimi uygulamalarının yapılıp yapılmadığını araştırmıştır. De Angelo modelinde isteğe bağlı tahakkuk tutarını hesaplarken bir önceki dönem toplam varlıkları (A_{t-2}) ile son dönem toplam tahakkuk tutarını (TA_{t-1}) kullanmaktadır. Bu hesaplama denklem 2.20'deki gibidir.

$$NDA = TA_{t-1} / A_{t-2} \quad 2.20$$

NDA= İsteğe bağlı olmayan tahakkuklar

TA=Toplam tahakkuklar

A=Toplam varlıklar

Bu çalışma sonucunda yöneticilerin ele geçirme çalışmalarından önce karları azaltmasının toplam tahakkuklardaki azalmayla ölçülebileceği hipotezini desteklememiştir. De Angelo bu durumu çalışmasında pay senedi sahibi ve danışmanlarının kar yönetimi uygulamalarına karşı daha kapsamlı çalıştıklarının, yöneticilerin de uygulanabilecek yaptırımlar nedeniyle daha dikkatli davranarak karı düşürmedikleri şeklinde açıklamaya çalışmıştır.

2.2.3.2.3 Jones Modeli

Kar yönetimini tespitite literatürde tahakkuklar ilgili en sık kullanılan model Jones'un 1991 yılında yapmış olduğu çalışmadır. Jones'dan sonra yapılan çalışmalar bir nevi onun modelinin modifiye edilmesiyle ortaya konulmuş modellerden ibarettir. Jones'un yaptığı çalışmanın hipotezi, ithalat konusunda sıkıntıya düşen ve Amerika Uluslararası Ticaret Komisyonu'na tarife yükseltme talebiyle ve de kotaların düşürülmesi isteğiyle başvuruda bulunan işletmelerin bu komisyon tarafından incelenmesinin öncesinde kar yönetimi uygulamalarına başvurduklarıdır. Bu çalışmada Amerika'daki 5 sanayi sektöründe 23 işletme incelenmiş ve isteğe bağlı tahakkuklar tahmin edilmeye çalışılarak kar yönetiminin varlığı incelenmiştir. Çalışmada daha önce

yapılan çalışmalara ek olarak toplam tahakkukların işletmenin ekonomik durumundaki değişimlere göre değiştiği, tahakkukların nakdi olmayan çalışma sermayesi kalemlerindeki ve amortisman gibi nakit çıkışı gerektirmeyen kalemlerdeki değişimlerle meydana geldiği ifade edilmiştir. Çalışmada ayrıca çalışma sermayesi hesaplarındaki değişimler ile nakit çıkışı gerektirmeyen harcamaların finansal tablolardaki diğer kalemlerle ilişkili olduğunu ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk seviyesinin ilişkili hesap kalemlerinin dengelenmesiyle tahmin edilebileceğini ifade etmiştir. Jones modelinin esası budur. Toplam tahakkuklar işletmeye özgü iki değişkenle regresyon analizine sokulmuştur. Bunlar satışlardaki değişim ile maddi duran varlıklardır. Alacaklar ya da stoklar gibi çalışma sermayesi hesaplarında isteğe bağlı olmayan değişimleri ortaya koymada satışlardaki değişim parametresinin etkili olacağını, isteğe bağlı olmayan amortisman harcamalarını ortaya koymada ise maddi duran varlıklar parametresinin etkili olacağını ifade etmiştir (Karabayır, 2012: 112). Jones'un toplam tahakkuk hesaplaması, denklem 2.21'deki gibidir:

$$TA = [\Delta CA - \Delta CASH] - [\Delta CL - \Delta STD - \Delta IT] - DEP \quad 2.21$$

TA= toplam tahakkuklar

ΔCA = Cari varlıklardaki değişim

$\Delta CASH$ = Nakit ve nakit benzerlerindeki değişim

ΔCL = Cari yükümlülüklerdeki değişim

ΔSTD = Uzun vadeli borçların kısa vadeli kısımları

ΔIT = ödenecek vergilerdeki değişim (bunun modelde olmasının nedeni ABD Uluslararası ticaret komisyonunun incelemelerinde vergiden önceki karı dikkate almasıdır)

DEP= Dönemin amortisman ve itfa giderleri toplamı

Jones modelinde analizler yapılırken analiz dönemleri tahmin ve gözlem olmak üzere ikiye ayrılmış, tahmin döneminde isteğe bağlı tahakkukların yani kar yönetiminin olmadığı varsayılmış bu şekilde değişken katsayıları hesaplanmıştır. Sonrasında ise bu

katsayılar gözlem döneminde yerine koyulmuştur. Jones modelinde tahakkukları tahmin etmek için kullanılan denklem aşağıdaki gibidir.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_i \left[\frac{1}{A_{it-1}} \right] + \beta_{1i} \left[\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right] + \beta_{2i} \left[\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right] + \varepsilon_{it} \quad 2.22$$

Bu denklemde;

TA_{it} = i işletmesinin t yılındaki toplam tahakkukları

ΔREV_{it} = i işletmesinin t yılındaki net satışları eksi t-1 yılındaki net satışlarını

PPE_{it} = i işletmesinin t yılındaki brüt maddi duran varlıklarını

A_{it-1} = i işletmesinin t-1 yılındaki toplam varlıklarını

ε_{it} = i işletmesinin t yılındaki hata terimini

$i = 1, \dots, N$ işletme indeksini (N=23)

$T = 1, \dots, T_i$, i işletmesinin tahmin periyodundaki yıl indeksini (T_i işletmeye göre 14 ile 32 yıl arasında değişmektedir) ifade etmektedir.

Denklemde PPE_{it} ve ΔREV_{it} değişkenlerinin modele katılmasının amacı değişen ekonomik koşullar sebebiyle isteğe bağlı olmayan tahakkuklardaki değişimlerin kontrol edilmesidir. Modeldeki tüm değişkenler değişen varyans sorununu azaltmak için t-1'deki toplam aktiflere bölünmüştür. Değişen varyans sorunu, değişkenler arasında homojen olmayan bir dağılım olması sorunudur. Böyle bir sorunun varlığında istatistiksel testlerin çıktılarının anlamsız çıkması mümkündür. Bu durumda verilerin homojenliğinin sağlanması için her işletmenin değişkenleri bir önceki yılın toplam aktiflerine bölünmüştür. Bu durum denklem 2.23'de aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

$$u_{ip} = \frac{TA_{ip}}{A_{ip-1}} - \left(\alpha_i \left[\frac{1}{A_{ip-1}} \right] + b_{1i} \left[\frac{\Delta REV_{ip}}{A_{ip-1}} \right] + b_{2i} \left[\frac{PPE_{ip}}{A_{ip-1}} \right] \right) \quad 2.23$$

Bu modelde;

P= tahmin dönemindeki yılı

$u_{ip=p}$ yılındaki isteğe bağlı tahakkuk düzeyini göstermektedir

Bir önceki denklemde $\alpha_i, \beta_{1i}, \beta_{2i}$ katsayıları tahmin edildikten sonra sonraki denklemde α_i, b_{1i}, b_{2i} katsayıları olarak yerlerine konulmak suretiyle isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarı hesaplanmış daha sonrasında isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarı toplam tahakkuklardan çıkarılarak isteğe bağlı tahakkuklar bulunmuştur. İşletmenin isteğe bağlı tahakkuklarının düzeyi kar yönetiminin düzeyini işaret etmekte bu şekilde kar yönetimi seviyesi belirlenmektedir. Jones çalışmasında ithalat tarifesini ve kota için başvuran işletmelerin kar yönetimi yaptıklarını belirlemiştir (Karabayır, 2012:113-114).

2.2.3.2.4. Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Jones, modelinde satışları isteğe bağlı tahakkuklar içine katmamıştır. Oysaki karları isteğe bağlı satışlarla değiştirmek mümkündür. Bunun sonucunda isteğe bağlı tahakkuklar doğru tespit edilemeyecektir. Yönetici satışları dönem sonunda subjektif bir şekilde arttırabilir, ele geçmeyen nakit bulunmadığından dolayı bu durumda alacak ve satışlar sorgulanabilir hale gelebilir. Jones modelinde satışlar konusundan ötürü toplam tahakkukların yanlış hesaplanabileceği bu nedenle kar yönetimini tahmin ederken hatalı sonuçlara ulaşılabilceği söz konusudur (Dechow vd., 1995).

Dechow vd. bu durumu düşünerek Jones'un modelinde net satışlardaki değişimden ticari alacaklardaki değişimi çıkararak Jones modelini modifiye etmişler yani yeni bir şeklini ortaya koymuşlardır. Bu yeni model 2.24'de ifade edilmiştir.

$$NDA_t = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + \alpha_3(PPE_t) \quad 2.24$$

Bu modelde; ΔREC_t , t-1 yılından t yılına kadar ticari alacaklarda ortaya çıkan net değişimi belirtmektedir. $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ katsayıları ve isteğe bağlı olmayan tahakkuklar orijinal Jones modelindeki denklem vasıtasıyla sistematik kar yönetiminin olmadığı varsayılan tahmin dönemindeki regresyon sonuçlarından elde edilmiş ve denklemde yerine koyularak gözlem dönemindeki isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarı tahmin edilmeye çalışılmıştır. Sonrasında bu tahakkuklar toplam tahakkuk tutarından çıkarılarak isteğe bağlı tahakkuk tutarları bulunmuştur.

2.2.3.2.5. Sektör Modeli

Sektör modeli Dechow ve Sloan tarafından 1991 yılında ileri sürülmüş olup, bu modelde Jones modelindeki gibi direkt olarak isteğe bağlı olmayan tahakkukların belirleyicileri modele katılmamış olup aynı sektörde bulunan işletmelerin isteğe bağlı olmayan tahakkuk tutarlarının belirleyicilerindeki değişimin benzer olduğu varsayımından yola çıkılmıştır. Bu modelde örneklem veri seti dışında da aynı sektörde faaliyet gösteren tüm işletmelerin verilerini kullanmak üzere tahminde bulunmaktadır. Model, aşağıdaki denklem 2.25'deki gibi ifade edilmektedir:

$$NDA_t = \gamma_1 + \gamma_2 median_1(TA_t) \quad 2.25$$

$median_1(TA_t)$, Standart Sektör Sınıflandırması (SIC) kodlarının ilk iki hanesine göre ayrılmış sektörlerdeki, örneklem dışındaki bütün işletmelerin gecikmiş toplam aktiflerle deflate edilmiş toplam tahakkukların ortancasıdır. İşletmeye özgü parametreler olan γ_1 ve γ_2 tahmin dönemindeki gözlemlerden en küçük kareler yöntemiyle tahmin edilmiştir (Karabayır, 2012: 115).

2.2.3.2.6. Performansa Dayalı Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Bu model Kothari, Leon ve Wasley tarafından 2005 yılında yapılan çalışmada yer almıştır. Bu modelde performansa göre eşleştirme esasına dayanan isteğe bağlı tahakkuk modelinin doğruluk ve güvenilirliği test edilerek daha önceki isteğe bağlı tahakkuk ölçütleri ile kıyaslamalar yapılmıştır. Örneklemde yer alan her bir işletme aynı sektörde yer alan “Return Of Assets” (ROA) kendine en yakın olan kontrol işletmesiyle eşleştirilerek analizde esas örneklem ve kontrol örneklemini olarak iki örneklem kullanılmıştır. Performans esasına dayalı eşleştirme yönteminin kullanılmasının sebebi işletme performansının isteğe bağlı tahakkuklar üzerindeki etkisini kontrol edebilmektir.

Yazarlar ayrıca literatürde yer alan öteki modelleri de test etmiş Jones modeli ve modifiye edilmiş jones modeline ROA değişkenini ekleyerek isteğe bağlı tahakkukları yatay kesitsel olarak tahmin etmiş ve modellerin gücünü analiz etmişlerdir. Yazarlar tarafından modifiye edilmiş model aşağıda denklem 2.26'daki gibi ifade edilmektedir.

$$TA_{it} = \delta_0 + \delta_1\left(\frac{1}{A_{it-1}}\right) + \delta_2(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}) + \delta_3 PPE_{it} + \delta_4 ROA_{it(ya da t-1)} + u_{it} \quad 2.26$$

Bu modelde ticari alacaklardaki değişimlerin yönetilmediğinin varsayılabileceği bir tahmin dönemi olmaması sebebiyle ticari alacaklardaki tüm değişimlerin kar yönetiminden ötürü meydana geldiği varsayılmıştır.

2.2.3.2.7. Dechow- Dichew Modeli

Literatürde tahakkuk kalitesi ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda çok sık kullanılan modellerden birisi de bu modeldir. Model 2002 yılında tahakkuk kalitesini tespit etmek için Dechow- Dichew tarafından oluşturulmuştur. Modelin esas işletmenin bütün yaşamı düşünüldüğünde tahakkukların toplamının sıfıra eşit olması bir başka deyişle tahakkukların cari dönemde ya da takip eden dönemlerde tersine dönmesidir. Bu bir örnekle açıklanmak istenilirse, avans alarak yapılan kredili bir satış sözleşmesinde avansın alınması işletmenin kazanılmamış gelirlerle ilgili bir yükümlülüğün altına girmesine sebep olmaktadır. Mal müşteriye gönderildiğinde bu yükümlülük ortadan kalkmış olacaktır. Öte yandan mal müşteriye gönderildiğinde alacak kaydı yapılmakta ve alacak tahakkuk ettirilmektedir. Malın bedeli tahsil olunca alacak kaydı kapatılacak böylece yapılan tahakkuk geri dönmüş olacak bir başka deyişle sıfır olacaktır (Ronen, 2008: 372).

Bu modelde de Healy'nin modeline benzer şekilde toplam tahakkuklar dönem karlarından faaliyet nakit akımlarının düşülmesiyle bulunmaktadır. Çalışma sermayesi tahakkukları üzerine kurulmuş bir model olan bu modelde toplam tahakkukların çalışma sermayesi tahakkuklarına eşit varsayılmasının sebebi çalışma sermayesiyle ilgili nakit akışlarının bir yıl içerisinde gerçekleşmesidir (Dechow, 2002: 3).

Cari dönemdeki çalışma sermayesi tahakkukları, tahakkuku bir önceki dönem gerçekleşmiş olan fakat cari dönemde gerçekleşmiş nakit akımlarını, cari yılda tahakkuk eden ve gerçekleşen nakit akımlarının cari dönemde tahakkuk eden fakat takip eden dönemde gerçekleşecek olan nakit akımlarının değerlendirilmesi ile saptanabilmektedir (Dechow, 2002: 4). Uzun dönemli faaliyet tahakkuklarının nakit akımları ise gerçekleşen işlemin, işletmenin ve sektörün özelliklerine göre daha uzun dönemlerde

gerçekleşmektedir. Bu sebeple uzun dönemli tahakkukların kalitesi bu modelde ihmal edilmiş sonraki yapılacak çalışmalarda bunun etkisinin incelenmesi önerilmiştir.

Yazarlar bu modelde bir dönemde ortaya çıkan nakit akımlarını geçmiş dönemden aktarılanlar, cari dönemde ortaya çıkanlar ve gelecek dönemde meydana gelecek olanlar olarak ayırmanın imkanı olmadığını ifade etmişler ve tahakkuk kalitesinin belirlenebilmesi için oluşturdukları model denklem 2.27’de ifade edilmiştir.

$$\Delta CST = \beta_0 + \beta_1 FNA_{t-1} + \beta_2 FNA_t + \beta_3 FNA_{t+1} + \varepsilon_t \quad 2.27$$

β_0 = Sabit terim

ε_t = Hata terimi

FNA_{t-1} = geçmiş dönemin faaliyet nakit akımları tutarı

FNA_t = cari dönemin faaliyet nakit akımları

FNA_{t+1} = gelecek dönemin faaliyet nakit akımları

Yazarlar ΔCST ’i aşağıdaki gibi hesaplamışlardır:

$$\Delta CST = \Delta A + \Delta ST - \Delta B - \Delta \ddot{O}V + Diğervarluklar$$

ΔA = Alacaklar hesabındaki değişim

ΔST = Stoklardaki değişim

ΔB = Borçlar hesabındaki değişim

$\Delta \ddot{O}V$ = Ödenecek Vergiler

Modelin hata terimlerinin standart sapması tahakkuk kalitesinin işareti olarak kabul edilmektedir. Standart sapma büyüdükçe tahakkukların kalitesi azalmaktadır.

Bu model takip eden dönemlerde çok sık kullanılmış fakat tahakkuk kalitesinin tespitinde sadece çalışma sermayesi tahakkuklarını dikkate almıştır. Oysaki işletme faaliyetleriyle birlikte uzun vadeli faaliyet tahakkukları ve finansal tahakkuklar da

ortaya çıkmaktadır. Uzun vadeli tahakkuklar içindeki amortismanlar ve kıdem tazminatı karşılıkları gibi yöneticilerin yargısına göre değişebilecek kalemlerin güvenilirlik düzeyi oldukça düşüktür. Bu sebepten dolayı uzun vadeli tahakkuklar ve finansal tahakkukların ihmalî tahakkuk kalitesinin tespitinde yanıltıcı olabilmektedir.

2.2.3.2.8. Ecker-Francis- Ollson ve Schipper

Ecker vd. (2005) yapmış oldukları çalışmada kar kalitesini ölçme konusunda toplam tahakkukların dikkate alınmasının çalışma sermayesi tahakkukları ölçütüne göre daha rasyonel olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, uzun vadeli faaliyet tahakkukları yönetici yargısına göre yönlendirilebilen tahakkuklar olarak ifade edilmiştir. Yazarlar Dechow ve Dichew'in modelini uzun vadeli faaliyet tahakkuklarını da dikkate alarak geliştirmişlerdir.

Faaliyet nakit akımları denince işletme faaliyetlerine ilişkin olarak meydana gelen nakit akımları ifade edilmektedir. Net nakit akımları ise işletme faaliyetleri sebebiyle meydana gelen nakit akımlarının yanı sıra yatırım ve finansman faaliyetlerine ilişkin olarak ortaya çıkan nakit akımlarını da içine alan toplam nakit akımlarını ifade etmektedir. Dechow ve Dichew modeli yalnızca çalışma sermayesi tahakkuklarını modellerine katmış ve bu tahakkukların geri dönüş süresini 1 yıl olarak almış ayrıca modelde geçmiş, cari ve gelecek döneme ait faaliyet nakit akımları bağımsız değişken olarak dikkate alınmıştır. Uzun dönemli faaliyet tahakkukları ve finansal tahakkukların dikkate alınarak toplam tahakkukların kalitesinin incelenebilmesi için bu tahakkukların geri dönüş sürelerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu tahakkukların geri dönüş süresi çalışma sermayesi tahakkuklarına göre daha uzun olmakla birlikte, işletmenin faaliyette bulunduğu sektöre ve yatırım modeline göre değişiklikler göstermektedir. Böyle durumlar toplam tahakkukların kalitesinin ölçümünde Dechow-Dichew modelinin kullanılmasını engellemektedir. Ecker vd. toplam tahakkukları çalışma sermayesi tahakkukları ve uzun vadeli faaliyet tahakkuklarının toplamı olarak dikkate almış uzun dönemli borçlar gibi finansal tahakkukları ihmal etmiştir. Oluşturulan modelde sadece çalışma sermayesi tahakkukları değil toplam tahakkuklar dikkate alındığı için bağımsız değişken olarak faaliyet nakit akımlarının yerine serbest nakit akımları kullanılmıştır. Serbest nakit akımları nakit akımlarından işletmenin menkul kıymetlerini elde tutanlara hak ettikleri getiriler ödendikten sonra kalan kısmı ifade etmektedir. Bu çalışmada

toplam tahakkuk kalitesi Mc Nichols tarafından 2002’de Dechow-Dichev modeline eklenen bağımsız değişkenler (gelirlerdeki değişim ve maddi duran varlıkların büyüklüğü) dikkate alınarak modelin hata teriminin standart sapmasıyla ölçülmeye çalışılmıştır (Ertan, 2011: 73-74). Ecker vd.’nin oluşturduğu model, denklem 2.28’de verilmiştir.

$$TT_{j,t} = \beta_0 + \beta_1 \Delta H_{j,t} + \beta_2 MDV_{j,t} + \sum \vartheta_{lag} SNA_{j,t+lag} + \varphi_0 SNA_{j,t+lead} + \varepsilon_{j,t} \quad 2.28$$

$TT_{j,t}$ = j işletmesinin t yılındaki toplam tahakkuk tutarı

ΔH = j işletmesinin t yılındaki hasılat tutarındaki değişim

$MDV_{j,t}$ = j işletmesinin t yılındaki maddi duran varlıklarının brüt tutarı

$SNA_{j,t}$ = Cari dönemdeki serbest nakit akımını ifade etmektedir.

Ecker vd. yapmış oldukları çalışmalarında toplam tahakkukların çalışma sermayesi tahakkuk tutarından büyük olduğunu ve de uzun dönemli faaliyet tahakkuklarının çalışma sermayesi tahakkukların kalitesinden daha düşük düzeyde kaliteli olduğunu ifade etmişlerdir. Toplam tahakkukların kalitesinin değerlendirilmesi için Dechow ve Dichev’in modelinde kullanılan 3 dönemlik periyottan daha fazla bir dönem gerektiği için tahakkukların geri dönüş süresi olarak 20 yıllık bir dönem dikkate alınmıştır.

Finansal tahakkuklar kısa vadeli ve uzun vadeli mali borçları kapsamakta ve bu tutarlar çoğunlukla karşı tarafla yapılan sözleşmelerle ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan teyit edilebilme özellikleri vardır. Richardson (2005) çalışmasında bu özellikleri dolayısıyla finansal tahakkukların güvenilirlik düzeyinin çok yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda finansal tahakkukların ihmali tahakkuk kalitesiyle ilgili olumsuz bir sonuç yaratmayacaktır.

Chaney vd.’nin (2007) yapmış olduğu çalışma, politik bağı olan veya olmayan işletmelerin muhasebe kalitelerinin tahakkuk kaliteleri dikkate alınarak ölçülmesiyle ilgili olup tahakkuk kalitesi bu çalışmada sadece isteğe bağlı tahakkuklar kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışma sonucunda politik bağı olan işletmelerin tahakkuk kalitesinin dolayısıyla muhasebe kalitesinin düşük olduğuna ulaşılmıştır.

Paiva (2013) çalışmasında uluslararası standartlara geçişin tahakkuk kalitesine etkisini, tahakkuk kalitesini etkileyebilecek işletmeye özgü unsurları da dikkate alarak

panel veri analizi ile ölçmeye çalışmıştır. Bu çalışmada kullandığı model aşağıda denklem 2.29’da gösterilmektedir.

$$DA = \beta_0 + \beta_1 SIZE_{i,t} + \frac{\beta_2 D}{E_{i,t}} + \beta_3 C_{i,t} + \beta_4 D_{i,t} + \beta_5 OCF_{i,t} + \beta_6 FSE_{i,t} + \beta_7 AF_{i,t} + \beta_8 ATR + \beta_9 GR + \beta_{10} S + \varepsilon_{it} \quad 2.29$$

Modelde bağımlı değişken isteğe bağlı tahakkuk tutarı, diğer değişkenler ise;

DA= İsteğe Bağlı Tahakkuk Tutarı

SIZE= İşletmenin büyüklüğü- yılsonu bilançodaki toplam varlık tutarı

D/E= Toplam borçların özsermayeye oranı

C= Sermaye tutarındaki değişim

D= Borç tutarındaki değişim

OCF= Faaliyet nakit akımları

AF= Denetim işletmesinin niteliği, büyükse 1 değilse 0 değerini alan kukla değişken

FSE= Yabancı menkul kıymet borsasında işlem görüp görmediği, görüyorsa 1 görmüyorsa 0 değerini alan kukla değişken

ATR= Varlık devir hızı

GR= Büyüme oranı

S= İşletmenin içinde bulunduğu sektör

β_0 = Katsayı

ε_{it} = Hata Terimi

2.2.3.3. Özel Tahakkukları (Spesifik) Baz alan Çalışmalar

Literatürde yer alan modellerle ilgili yukarıda verilen bilgiler toplam tahakkuklara bakılarak kar yönetimi uygulamalarının boyutunu ölçen modeller olmuş

olup eleştirilere de maruz kalmışlardır. Tahakkukların kar yönetimi birleşimini ayırtmadığı ekseninde olan bu eleştiriler; isteğe bağlı tahakkukların önemli ölçüde hatalı ölçüldüğü bunun karların bazılarında isteğe bağlı ve bağlı olmayan tahakkuk bileşenlerine rastgele dağıtılmaları ve tahmini tahakkukların gerçek tahakkukları açıklamakta çok yetersiz kalmasıdır.

Spesifik tahakkuk modellerinde: şüpheli alacak karşılıkları vb. spesifik tahakkuklar kullanılmakta ya da sigorta sektöründeki zarar yedekleri gibi spesifik sektörlerdeki tahakkuklarda kullanılmaktadır. Toplam tahakkukların analizinde olduğu gibi burada da incelenen tahakkukların normal seviyesi belirlenerek, bu normal düzeye göre aynı dönemde tahakkuklardaki değişim incelenir (Yükseltürk, 2006; Beneish, 1997; Beneish, 2001).

Toplam tahakkuk modellerine göre avantajları, ilk olarak araştırmacıya tahakkuk davranışlarını etkileyen en önemli faktörlerin farkına varması kabiliyetini kazandırmasıdır. İkinci olarak ise bu yaklaşım seçilen tahakkukların önemli yargılamalara muhatap olabileceği sektörlerde uygulanabilmesidir. Spesifik sektör kullanımı ilgili tahakkukun isteğe bağlı kısmını daha net bir şekilde açıklayabilecek değişkenlerle alakalı yol gösterebilir. Son olarak sadece tek bir tahakkuk ile açıklayıcı unsurlar arasındaki ilişki doğrudan tespit edilebilir (McNichols M. F., 2000).

Spesifik tahakkuk modellerinin dezavantajları da vardır. Bunlardan ilki modellerde yönetimin kullandığı tahakkukun hangisi olduğunun kesin olarak bilinmemesidir. Çalışmayı yapacak olanların maksadı kar manipülasyonunun hipotezdeki değişkenlerle ilişkisini ölçmek dışında kar manipülasyonunun boyutlarını ölçmek gibi bir maksadı varsa, araştırmacının yönetim tarafından manipülasyon için kullanılacak her bir spesifik tahakkuk kalemi için ayrı bir model oluşturması gerekecektir. Spesifik tahakkuk yaklaşımları toplam tahakkuk yaklaşımlarından görece daha fazla tecrübe gerektirmektedir. Bu da ekstra maliyet demektir. Son olarak ise seçilmiş spesifik tahakkuku kullanarak kar yönetimi yapacak işletme sayısı, toplam tahakkukları kullanan işletme sayısına nazaran daha az olacaktır. Böyle bir durumda spesifik tahakkuk modelleriyle yapılan çalışmaların sonuçlarının genellenmesi çok zordur (McNichols M.F., 2000).

McNichols ve Wilson (1988) tarafından yapılan çalışma spesifik tahakkuk modeli kullanılan önemli çalışmalardandır. Bu çalışmada belirlenmiş bir muhasebe kaleminin şüpheli kısmının kar yönetimi yokluğunda ne şekilde raporlanabileceği modellenmiştir. Çalışmada raporlanmış karşılıklar ile GKGMİ'ye göre olması gereken arasındaki sapmalar isteğe bağlı tahakkuklar olarak değerlendirilmiş ve kar yönetimiyle ilgili hipotezler oluşturulmuştur. Daha sonra bu tahakkuk kaleminin davranışları incelenmiştir. Araştırmacılar çalışmalarında hipotez olarak kullandıkları, karın olağandışı olarak az veya çok olması durumunda karı azaltıcı tahakkukların seçilmesi hipotezini, öngörülen karşılık tutarı ile gerçekleşen arasındaki farkı isteğe bağlı tahakkukların temsilcisi olarak kullanmak suretiyle teste tabi tutmuşlardır. Çalışmanın sonucunda aşırı kar durumundaki işletmelerin karı düşürücü tahakkukları kullanarak kar yönetimi yaptıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Karabayır, 2012: 118).

Spesifik tahakkuk modellerinde en sık kullanılan kar yönetimi enstrümanlarından biri bankacılık sektörünün önemli tahakkuklarından birisi olan takipteki kredi karşılıklarıdır. Beaver ve Engel 1996 yılında yaptıkları çalışmada kredi karşılıklarını öncelikle isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk bileşenlerine ayırmışlar sonrasında bunların sermaye piyasalarında fiyatlandırılma sürecini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda piyasaların isteğe bağlı tahakkuklar bileşeninin ötekine göre önemli ölçüde farklı fiyatlandırıldığına ulaşılmıştır.

2.2.4. Nakit Akışlarının Tahmin Edilebilirliği

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmek, yatırım yapabilmek, borçlarını karşılayabilmek adına nakde gereksinimleri var olup işletmenin belirli bir dönemdeki nakit akışlarıyla ilgili bilgi, faaliyetlerin, finansman ve yatırım işlemlerinin, likiditesinin değerlendirilmesi ile finansal performansla ilgili verilerin yorumlanması bakımından son derece önemlidir. Gelecekte meydana gelebilecek nakit akışlarının tahmin edilmesi, işletme ile ilgili olanların karar verme süreçlerinde önemli bir yere sahiptir. Gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesi likidite analizi ve iflas analizi yaparken kullanılmasının yanı sıra işletmenin değerini hesaplamaya çalışırken ve yatırım analizinde önemli bir yere sahiptir (Cheng ve Hollie, 2005: 2; Farshadfar ve Monem, 2013: 111).

Nakit akışlarının değerlendirilmesi için nakit akış tabloları kullanılmaktadır. Nakit akış tabloları standardına göre tarihi nakit akışla ilgili bilgi, gelecekte oluşacak nakit akışlarının tutarı, zamanlaması ve kesinliğinin bir işareti olarak kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra bu tablodaki bilgiler gelecek nakit akışlarıyla ilgili geçmişte yapılan değerlendirmelerin doğru olup olmadığının kontrolü ile karlılık, net nakit akışları ve fiyat değişiminin etkileri arasındaki ilişkinin yorumlanmasında kullanılmaktadır (Arıcı, 2014: 80).

FASB'ın 1978 yılında yayımlamış olduğu işletmelerde finansal raporlamanın amaçları tebliği nakit akışlarının tahminine ilişkin araştırmaların çekirdeği olmuştur. Bu tebliğ gelecekteki nakit akışlarının ve bu nakit akışlarını sürdürebilme kabiliyetinin saptanmasında tahakkuk eden karların cari nakit akışlarından daha iyi bir gösterge olduğunu ifade etmektedir (Arıcı, 2014: 80-81).

FASB'ın bu tezini inceleyen çalışmalara bakıldığında iki farklı görüş mevcuttur. Bu görüşlerden ilki tahakkuk etmiş olan karlar nakit akışlarından görece üstündür. Bunun nedeni tahakkukların nakit akışlarında zuhur eden zamanlama ve eşleştirme sorunlarını düzeltmektedir. İkincisi ise nakit akışları tahakkuk etmiş karlardan daha üstündür. Bunun nedeni karların bir taraftan manipüle edilerek kar yönetimi uygulamalarında kullanılmaları, diğer taraftan karların işletmelerin uyguladığı muhasebe politikalarından etkilenmesidir. Nakit akışlarında bahsedilen bu sorunlarla karşılaşmamaktadır (Arıcı, 2014: 81).

Burada tahakkuk esasına dayanan muhasebe sistemiyle, nakit esasına dayanan muhasebe sisteminden bahsedilecek olursa tahakkuk esasına göre gelir ve giderlerin finansal tablolarda yer alması için nakit akışının gerçekleşmesi beklenmemekte oluştukları dönemde gelir ve giderler kaydedilmektedir. Nakit esasına göre muhasebe sisteminde ise nakit hareketi olması gerekmektedir. Literatürde işletme performansının ölçümünde tahakkuk esasına dayanan muhasebe sistemi nakit esasına görece daha üstün tutulmaktadır. Bunun yanı sıra tahakkuk esasına dayalı muhasebe sisteminde gelir ve giderler tahmin yoluyla saptandığından işletme performansı değerlendirilirken karlara nakit akışlarından görece daha az önem atfedilir (Richardson ve Tuna, 2008: 727-733). Bu da tahakkuk esaslı muhasebede subjektif tercihlerin olmasından ötürü tahakkukların

işletmenin gelecek performansını tam anlamıyla doğru bir şekilde tahmin etme kabiliyetini gölgelemektedir.

Tahakkuk esasına dayalı muhasebe, olayların veya işlemlerin nakit akışına etkilerini nakit hareketleri gerçekleşene kadar erteleyerek daha zamanlı bilgi sağlamayı hedeflediğinden, tahakkukların daha az güvenilir fakat daha ilişkili bilgiyi taşıdığı varsayılmaktadır. Buna karşılık nakit akışlarının ise daha güvenilir ancak daha az ilgili bilgiyi içerdiği varsayılmaktadır (Özkan vd., 2005: 5). Aşağıdaki başlıklarda nakit akış tablosunun biçimi ve önemi ayrıntılı şekilde gösterilmiş raporlama yöntemlerinden bahsedilmiş ve nakit akışlarının tahmin edilebilirliği ile ilgili çalışmalar anlatılmıştır.

2.2.4.1. Nakit Akış Tablosu ve Nakit Akışlarının Önemi

TMS-7 Nakit Akış Tabloları Standardı'na göre nakit akışları işletmeye nakit ve nakit benzerlerinin giriş ve çıkış işlemlerini ifade etmektedir. Nakit akışı bilgisi işletmenin nakit ve nakit benzeri yaratma kabiliyetinin değerlendirilmesi, ilgililerin gelecekte oluşabilecek nakit akışlarını ölçmek ve diğer işletmelerle kıyaslamak için modellemeler yapılmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra işletmeler arasındaki aynı işlem veya olaylar için farklı muhasebe uygulamalarının etkilerini eleyerek farklı işletmelerin performans raporlamalarının kıyaslanabilmelerine imkan sağlamaktadır (TMS-7, md. 5)

Nakit akış tablosu tahakkuk muhasebesine göre ifade edilen finansal tablo verilerinin nakit esasına göre ilgililere raporlanmasını sağlar. Bu tablo muhasebe sistemi uygulamaları genel tebliğine göre ayarlanmış formatta nakit akışlarını ortaya çıkış nedenlerine bakılmaksızın rapor etmekte, TMS-7'ye göre ayarlanan formatta ise işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları şeklinde kategorize ederek rapor etmektedir. Bu raporlama şekilleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.1: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Formatı

A-DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU.....	XXX
B-Dönem içi Nakit Girişi.....	xxx
C-Dönem içi Nakit Çıkışı.....	xxx
D-DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU (A+B-C).....	XXX

Kaynak: Muhasebe sistemi Uygulamaları Genel Tebliği

Tablo 2.2: TMS-7 FORMATI

A-İŞLETME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞARI.....	XXX
B-YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI.....	XXX
C-FİNANSMAN FAALİYETLERİNE İLİŞKİN NAKİT AKIŞLARI.....	XXX
D-KUR FARKLARININ NAKİT AKIŞLARINA ETKİSİ.....	XXX
E-DÖNEM İÇİ NAKİT ARTIŞ/AZALIŞ.....	XXX
F-DÖNEM BAŞI NAKİT MEVCUDU.....	XXX
G- DÖNEM SONU NAKİT MEVCUDU.....	XXX

Kaynak: TMS-7 Nakit akışları Standardı

TMS-7 dikkate alınarak sunulan nakit akış tablosu geleneksel nakit akış tablosuna göre bir taraftan finansal performans ölçütlerinin, diğer taraftan değere dayalı finansal performans ölçüm kriterlerinin hesaplanmasını kolaylaştırdığı ifade edilmektedir (Güçenme ve Arsoy, 2006: 74). TMS-7'ye göre nakit akış tablosu işletme ile ilgili yatırım ve kredi kararlarının verilme sürecinde faydalı olabilecek bilgileri sunabilecek formattadır.

2.2.4.2. İşletme Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışlarının Raporlanması

İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışları işletmenin dışarıdan finansmana gerek duymadan faaliyetlerini devam ettirebilmesi, yükümlülüklerini yerine getirebilmesi, kar payı ödemelerini yapabilmesi ve yatırımlarını gerçekleştirebilmesini sağlayıp sağlayamama konusunda bir göstergedir. İşletme faaliyetlerine ilişkin nakit akışları kapsamındaki bazı kalemlerle ilgili bilgi, diğer bazı bilgilerle bir arada değerlendirilerek

gelecekte meydana gelebilecek nakit akışlarıyla ilgili öngörülerde bulunma konusunda yardımcı olmaktadır. İşletme faaliyetlerinden nakit akışların rapor edilmesinde brüt (dolaysız) ve net (dolaylı) olmak üzere iki yaklaşımdan söz edilebilir (Arıcı, 2014: 85)

Yöntemlerin uygulama boyutunda, brüt yönteme göre nakit akışının raporlanmasını, işletmelerin karışık, zor ve teferruatlı bulduklarından sıklıkla net yöntemi tercih ettikleri ifade edilmiştir (Farshadfar ve Monem, 2013: 114). FASB brüt yöntemi tavsiye etmekte bunun karşılığında yine de işletmelerin maliyet fazlalığından ötürü net yöntemi tercih ettikleri ifade edilebilir (Arıcı, 2014: 85). UMS'de yer alan Nakit Akış Tabloları Standardında da iki yöntem yer alırken brüt yöntemin uygulanmasını önermektedir. Türkiye'de uygulama birliği sağlamak adına da nakit akış tablolarının rapor edilmesinde brüt yöntemin uygulanması tercih edilmiştir. Brüt yöntem gelecekteki nakit akışlarının tahmininde yararlı bilgiler sunmaktadır. Net yöntemde bu olanaklı değildir (TMS-7, 2011).

2.2.4.2.1. Brüt Yöntem

Brüt yöntemde brüt nakit girişleri ve çıkışları olmak üzere ana gruplar vardır ve bunlar; muhasebe kayıtlarından ya da, satışlar, satışların maliyeti (finansal kurumlar için faiz vb. gelir-giderler) ile kapsamlı gelir tablosunun diğer kalemlerin (dönem içi stok, faaliyet konusu ticari alacak ve borçlardaki değişimler, diğer nakit giriş ve çıkışı gerektirmeyen kalemler ile nakit etkisi, yatırım ya da finansman nakit akışlarıyla ilgili kalemlerin etkisi dikkate alınarak) düzeltilmesi ile sağlanabilir (TMS-7, 2011; Arıcı, 2014: 86).

Nakit akış tablosunda birinci bölüm brüt yönteme göre düzenlenirken tahakkuk esasına göre rapor edilmiş gelir tablosu kalemlerinin nakit esasına dönüştürülmesi dikkat edilmesi gereken çok önemli bir noktadır. Gelir tablosunun kalemlerini nakit girişi ve çıkışı gerektiren tutarlar haline dönüştürmek gerekmektedir.

2.2.4.2.2. Net Yöntem

Net yöntemde, işletme faaliyetlerine ilişkin net nakit akışı, dönem kar veya zararının aşağıdaki işlemlerin etkilerine göre düzeltilmesiyle saptanabilir (TMS-7, 2011):

- Stoklarda ve işletme faaliyetleriyle ilgili alacak ve borçlarda dönem içinde meydana gelen değişiklikler
- Amortismanlar, karşılıklar, ertelenmiş vergiler, kur farklarından kaynaklanan gerçekleşmemiş kazanç veya kayıplar ve iştiraklerin dağıtılmamış karları gibi gayri nakdî kalemler
- Yatırım veya finansman faaliyetleri ile ilgili nakit akışlarına neden olan diğer tüm kalemler.

Bunun yanı sıra, net yöntemde, işletme faaliyetlerinden net nakit akışı, kapsamlı gelir tablosunda açıklanan hasılat ve giderler ile stoklarda ve işletme faaliyetlerine ilişkin alacak ve borçlarda dönem içinde ortaya çıkan değişiklikler gösterilerek raporlanabilir.

Net (dolaylı) yöntemde net karı işletme faaliyetlerinden nakit akışlarına dönüştürmek için nakit yaratmayan işlemlerin düzeltilmesi gerekmektedir. Net kar ile işletme faaliyetleriyle ilgili nakit akışları arasındaki farkı ve ilişkiyi ortaya koyması yöntemin avantajıdır (Gençoğlu, 2007: 123).

2.2.4.3. Nakit Akışlarının Tahmin Edilmesi İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yapılan çalışmalar karlar ve faaliyet nakit akışlarının gelecekte meydana gelebilecek nakit akışlarını tahmin edebilme gücünü kıyaslayan çalışmalar ile brüt yöntem ve net yöntemle göre rapor edilen nakit akışlarının gelecek dönemde oluşabilecek nakit akışlarını tahmin edebilme gücünü kıyaslayan çalışmalar olmak üzere iki gruba ayrılabilir.

Daha önce bahsedilen FASB'ın gelecekteki nakit akışlarının tahmininde karların nakit akışlarına görece daha iyi bir sonuç verdiği görüşünün test edildiği çalışmalarda birbiriyle uyuşmayan sonuçlar elde edilmiştir. Bu da genel bir görüşün ortaya çıkmasını engellemektedir. Örneğin; Greenberg vd. (1986), Dechow vd. (1998), Barth vd. (2001), Kim ve Kross (2005), Takhtaei ve Karimi (2013) çalışmaları Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'nun ileri sürdüğü tezi doğrulayarak karların (tahakkuk esasının), nakit akışlarından (nakit esasından) görece daha üstün olduğunu ileri sürerken; öte

yandan Finger (1994), Seng (1997), Cheng ve Hollie (2005), Aktaş ve Kargın (2012) çalışmalarında ise, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'nun tezinin aksine nakit akışlarının karlardan görece daha üstün olduğu ileri sürülmektedir. Eng vd. (2005) yılında yapmış olduğu çalışmada ise, her iki kalemin benzer düzeyde yararlı olduğu ileri sürülmektedir. Diğer bazı çalışmaların, örneğin; Badertscher vd. (2012), Lopez ve Nichols (2012) sonuçları daha karmaşıktır.

Greenberg vd.'nin (1986) yapmış olduğu çalışmada ABD'deki işletmelerde 1963 ve 1982 yılları arasını örneklem veri seti olarak kullanılmış ve gelecek dönemdeki nakit akışlarının tahmininde karların yani tahakkukların nakit akışlarına görece daha iyi bir performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Seng (1997) çalışmasında Yeni Zelenda'daki 40 işletme üzerinde araştırma yapmış ve 1989 ve 1992 yılları arasını örneklem veri seti olarak seçmiştir. Bu çalışmada da nakit akışları gelecek dönem nakit akışlarını karlara göre daha iyi tahmin edebilmektedir.

Dechow vd.'nin (1998) yapmış olduğu çalışmada ABD'deki 1337 işletme incelenmiş ve 1963 ve 1992 yılları arası örneklem olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada ise nakit akışlarının tahmininde karların nakit akışlarına nazaran daha iyi sonuç verdiği görülmüştür.

Barth vd.'nin (2001) yapmış olduğu çalışmada ABD'deki 10.164 işletme incelenmiş ve 1987 ile 1996 yılları arası örneklem olarak alınmıştır. Nakit akışlarının tahmininde karların nakit akışlarına görece tahminde daha iyi bir gösterge olduğu ifade edilmiştir.

Finger (2004) tarafından yapılan çalışma 1935 ve 1987 yılları arasında ABD'deki 50 işletme üzerinde yapılmış ve araştırma sonucunda nakit akışlarının tahmininde kısa dönemde nakit akışlarının karlara nazaran daha iyi bir gösterge uzun dönemde ise tahmin kabiliyetlerinin birbirine yaklaşık eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cheng ve Hollie'nin (2005) yapmış olduğu çalışmada; ABD'deki 1988 ve 2002 yılları arasında 20.828 örneklem üzerinde araştırma yapılmış ve nakit akışlarının tahmininde nakit akışlarının tahakkuklara göre daha iyi bir gösterge olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Çalışmada; brüt yöntemde sunulmuş olan nakit akış tablosuna göre nakit akışları altı bileşene ayrılmış ve nakit akışlarının tahakkuklara göre daha sürekli olduğu ve gerek brüt gerekse de net yöntemde göre sunulan nakit akışlarının gelecek dönem nakit akışlarını tahmin etmede daha iyi olduğu ifade edilmiştir.

Eng vd.'nin (2005) yapmış olduğu çalışma; Hong Kong, Malezya, Singapur ve Tayland'da 1994 ve 2001 yılları arasında 3372 gözlem üzerinde yapılmış olup, sonuç olarak karlar ve nakit akışlarının gelecek dönem nakit akışlarıyla arasında pozitif bir ilişki olduğuna ulaşılmıştır.

Kim ve Kross (2005) tarafından yapılan çalışmada ABD'deki 1973 ve 2000 yılları arasında 100266 örneklem kullanılmış sonuç olarak karlar ve gelecek dönem nakit akışları arasında zamanla artan bir ilişki olduğuna ulaşılmıştır.

Aktaş ve Karğın'ın (2012) yapmış olduğu çalışmada Türkiye'de 2008 ve 2010 yılları arasında 172 işletme örneklemini kullanılmış olup gelecek dönem nakit akışlarının tahmininde cari dönemin nakit akışlarının karlara göre daha iyi bir gösterge olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pozitif net nakit akışlarına sahip olan toplam aktifleri yüksek olan, nakit ve faaliyet döngüsü süreleri kısa olan işletmelerde gelecek nakit akışları daha yüksek derecede tahmin edilebildiği de ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Badertscher vd.'nin (2012) yapmış olduğu çalışmada 1997 ve 2002 yılları arası ABD'deki 238 işletme üzerinde 312 gözlem örneklem olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada ilk yayımlanan raporlar ile hile veya hatalar nedeniyle düzeltilerek yayımlanan raporlar arasında tahakkuklar ile nakit akışlarının gelecek dönem nakit akışlarını tahmin etme kabiliyeti kıyaslanmıştır. Sonuç olarak ilk yayımlanan raporlarda tahakkuklarla gelecek dönem nakit akışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yokken düzeltilen raporlarda anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç ilk raporlarda tahakkuklarda manipülasyon olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Lopez ve Nichols (2012); ABD ve Meksika'da 193 katılımcı ile yapmış oldukları çalışmada profesyonel olmayan yatırımcıların karar süreçlerinde karları ya da nakit akışlarını mı daha çok kullandıkları araştırılmıştır. Çalışma sonucunda

Amerika'daki katılımcıların daha çok karları kullanırken Meksika'da nakit akışlarını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Takhtaei ve Karimi'nin (2013) yapmış oldukları çalışma İran 'da 2005 ve 2009 yılları arasında 94 işletme kapsamında yapılmıştır. Bu çalışmada karlar ve nakit akışlarının gelecek nakit akışlarını tahmin etme kabiliyeti araştırılmış sonuç olarak karların nakit akışlarına göre gelecek nakit akışlarını tahmin edebilme kabiliyetinin daha yüksek olduğuna ulaşılmıştır.

Brüt ve net yöntemi kıyaslayan çalışmalara bakıldığında, örneğin; Krishnan ve Largay (2000), Clinch vd. (2002), Cheng ve Hollie (2005), Orpurt ve Zang (2007), Farshadfar ve Monem (2013), Zhao ve el-Masry (2013) çalışmalarının sonucuna göre brüt yöntemin gelecek nakit akışlarını tahmin etmede daha faydalı olduğu ile ilgili genel bir kanı vardır.

BÖLÜM 3

SAHİPLİK YAPISI

Çalışmanın bu bölümünde sahiplik kavramı ve sahiplik yapısına ilişkin temel kavramlardan bahsedilmiştir. Sahiplik yapısı kavramı çerçevesinde sahiplik bileşenleri olan sahiplik yoğunluğu ve sahiplik türleri detaylı şekilde ele alınmıştır. Son olarak ise sahiplik ve kontrol ayırımına yer verilmiştir.

3.1. SAHİPLİK KAVRAMI

İnsanları diğer canlı türlerinden ayıran bir özellik olan sahiplik duygusu çok eski toplumlara kadar uzanmaktadır. Bu duygu ile hareket eden insanoğlunun sahip olduğu şeyler, saygınlık göstergesi haline gelmiştir.

İnsanlar yaşam serüveninin ilk aşamalarında toplu yaşama uygun şekilde üretim ve tüketimi gerçekleştirmişlerdir. Zamanla toplumun kendisine ait olan eşyalarda hak iddia edebilme, tarihsel diğer gelişmelerle birlikte toplumsallıktan bireyselliğe bir geçiş meydana gelmiştir. Toplumsal mülkiyet inancı ise bireysel mülkiyet inancına evrilmeye başlamıştır. Sahiplik veya mülkiyet kavramı, sosyo-ekonomik gelişmelerle birlikte hukuksal ve niteliksel değişmelere uğramıştır. Yani sosyal, kültürel ve ekonomik koşulların değişmesi sahiplik kavramında da değişimlere yol açmıştır (İnan, 2003: 484).

İktisadi hayatta, hukuk sisteminde, tarih ve sosyolojide önemli bir yeri olan sahiplik kavramı, genellikle bir şeyi serbestçe kullanabilme hakkını veya bir miktar paraya sahip olmayı ifade eder (Cahallaye, 1994: 8). Yani bir şeyin serbestçe kullanılması hakkını veren, o şeyi satma ve kullanma hakkını veren, bununla birlikte düzenleme ve ayarlama sorumluluğu da veren bir kavramdır. Ayrıca sahiplik; bir mülkiyet üzerindeki sorumluluklar ve haklar olarak ifade edilebilir (Monks ve Minow, 2001: 80-82). Bu çerçevede önemi toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler ile birlikte gün geçtikçe artan sahiplik kavramı salt toprak mülkiyeti olarak düşünülmemeli, bunun yanında değer taşıyan şeylerin kullanımını elinde bulundurma ve bu şeyleri işleme hakkına sahip olma anlamını da taşımaktadır (Gençtürk, 2003: 232).

Malik ile şey arasındaki ilişki olarak ifade edilen sahiplik kavramının öncelikli unsuru malik; ilkel toplumlarda yaşanan mülkiyet ortaklığı döneminde özel kişi olarak ifade edilirken, giderek tek kişinin veya birden çok kişinin birlikte olabildiği zamanlara geçilmiştir. Zamanla özel, tüzel kişiler ve kamu tüzel kişileri malik sıfatını kazanmışlardır. Malik ile şey arasındaki ilişki ise elde bulundurma, yararlanma, maddi ve hukuki işlemlere konu yapabilme ile elden çıkarabilme yetkileri olarak ifade edilmektedir (Örücü, 1976: 38).

Sahiplik kavramı Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe Sözlüğünde, “*Kendisinin olan bir şeyi yasa çerçevesinde dilediği gibi kullanabilme hakkını taşıma durumu, iyelik, mülkiyet*” şeklinde ifade edilmiştir (TDK, 2019). Bireyin bir varlığı elinde bulundurma ve bu varlığı işletme hakkını ifade eden sahiplik veya mülkiyet kavramı, Türk Medeni Kanunu’nun 683. Maddesi birinci fıkrasında “*Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içerisinde o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir.*” şeklinde ifade edilmiştir (Türk Medeni Kanunu 683/1 md. 2001).

Mülkiyet hakkı ya da sahiplik, varlığın üzerindeki kullanım hakkında karar verebilme yetkisi olup bu yetki kanun ve sözleşmeler ile sağlanmıştır (Kevser, 2018: 4; Sever, 1994: 6).

3.2. SAHİPLİK YAPISI VE BİLEŞENLERİ

İşletme sahipliği veya sermaye sahipliği kavramları bir arada kullanılmasına rağmen aralarında farklılıklar mevcuttur. İşletme sahipliği mevcut veya kurulacak olan işletmeye hissedar olmak yoluyla gerçekleşmektedir. Bu ortaklık sonucunda kar veya zarar üstlenilmektedir (Karabıyık, 2011: 90). Sermaye sahipliği kavramı ile bahsedilen dar anlamda öz sermaye iken; geniş anlamda sermaye sahipliği yalnızca pay senedi sahiplerinin ellerinde tuttukları menkul kıymetlerin nominal değerini değil bütün hususları anlatmaktadır. Sermaye sahipliği işletmenin aile işletmesi olup olmadığını, işletmenin kurumsal yatırımcısının olup olmadığını, yabancı yatırımcının olup olmadığını, yöneticilerin hisse senetleri sahipleri arasında yer alıp almadığını da içermektedir. Yani sermaye sahipliği derken işletmeye ortak olan kişi veya kurumların sermayedeki pay oranları ifade edilmektedir (Sayman, 2012: 76).

Öz sermaye işletme ortaklarının işletme üzerindeki mülkiyet hakları toplamıdır. Hissedarların sermaye olarak tahsis ettikleri varlıklar ve işletme kaynaklarının dağıtılmayıp işletme tarafından alıkonmasından oluşur (Sakınç, 2008: 35-36). Öz sermaye işletmenin varlıklarından borçlarının çıkarılmasıyla bulunan parasal bir kavramken sermaye sahipliği kavramı işletme ortaklarının yalnızca parasal değeriyle ilgilenmeyen daha geniş kapsamlı bir ifadedir (Öztürkçü, 2012: 31).

Sermaye sahipliği kavramı kapsamında aşağıdaki konular geniş çerçevede ifade edilmiştir (Öztürkçü, 2012: 30):

- **Sermaye sahiplerinin niceliksel özelliklerinin yanısıra niteliksel özellikleri:** Pay sahipliği kavramına ortakların niteliksel özellikleri de girmektedir. İşletmenin aile işletmesi olup olmadığı; ortaklar arasında kurumsal veya yabancı yatırımcı bulunup bulunmadığı, yöneticilere verimliliklerinin artması için işletme hisselerinden verilip verilmediği sorularının cevapları pay sahipliği kavramı içinde aranmaktadır.
- **Sermaye sahiplerinin yöneticilerle ilişkisi:** İşletmelerin niteliksel özellikleri her birinde ayrıdır. İşletmenin sermaye payları bazen belirli bir grupta toplanmakta, bazen payların sahipliği geniş gruplara dağılmaktadır. Aile işletmelerine bakıldığında ailenin üyeleri payların çoğunluğunu elinde tutmakta, bundan dolayı da yönetici kademesini kendi özverileriyle oluşturabilmektedirler. Diğer pay sahipliklerinde sermaye ortağının işletmeyi nasıl etkilediği pay sahipliğinin ilgilendiği konuların başında gelmektedir.
- **Sermaye sahiplerinin şirket kontrolünü elinde tutma yöntemleri:** Küçük işletmelerde pay sahibi aynı zamanda işletmenin kontrolünü elinde tutar. Şirketlerin büyümesi ve pay sahibi sayısının artmasıyla işletme kontrolü önem arz eden bir konu haline gelmektedir. İşletme kontrolünü elde tutmayı sağlayan araçların esas görevi, oy hakkı ile nakit akımı arasında ayrım sağlamasıdır. Böylece amaç; pay sahibinin uhdesindeki sermaye oranında daha fazla oy hakkına sahip olma isteğidir.

- **Sorumlu pay sahibi için kurumsal yönetim uygulamalarına rehberlik:** Kurumsal yönetimin temel öğelerinden birisi pay sahibidir. İşletmenin bütün pay sahiplerine karşı sorumluluğunu belirten kurumsal yönetim anlayışı, sermaye sahipliği kavramının ele alındığı konulara değinmektedir.

Sahiplik yapısı; kurumsal yönetim anlayışının önemli bir sacayağı olup; işletme sermayesinin kimler tarafından sağlandığını ve bunların sermaye paylarının büyüklüğünü belirtmektedir (İzciler, 2014: 6).

Sahiplik yapısı veya sermaye sahipliği; işletmenin karlılığı, özsermaye yapısı, işletme için alınan kararların etkinliği gibi işletmeyle ilgili birçok önemli durumu etkileyen bir faktördür (Büyükmert, 2015: 11). Sahiplik yapısı kavramı sahiplik yoğunluğu ve sahiplik kimliği olmak üzere iki temel bileşenden meydana gelmektedir (Tükenmez vd., 2016: 626).

3.2.1. Sahiplik Yoğunluğu

Sahiplik yapısı bileşenlerinden birisi olan sahiplik yoğunluğu ya da mülkiyet yoğunluğu işletme ortaklarının sahip oldukları pay senetlerinin sayısının ortaklar arasındaki dağılımıyla ilgilidir. Pay senetlerinin büyük bir çoğunluğu bir kişi veya kişilerin elindeyse bu durum sahiplik yoğunlaşmasını ifade eder. Aksi durumda ise; pay senetleri küçük parçalar şeklinde birçok pay sahibinde bulunuyorsa yani en büyük pay sahibi veya pay sahibi grubuna ait pay senedi sayısı düşükse, yaygın sahiplikten bahsedilmektedir ve bu durumda sahiplik yoğunluğu düşük olmaktadır.

İşletmede pay senetlerinin yüksek bir yüzdesi az sayıda pay sahibinin elindeyse ve bundan dolayı işletme az sayıda pay sahibi tarafından sahipleniliyorsa yüksek derecede yoğunlaşmış bir sahiplik bulunmaktadır (Çıtak, 2007: 231). Pay senetlerine sahip olan pay sahibi sayısının artması yoğunlaşmayı azaltırken, sahip sayısının azalması yoğunlaşmayı arttırmaktadır (Tanrıöven ve Aksoy, 2010: 218). Sahiplik yoğunlaşmasıyla ilgili La Porta vd. (1999) yaptıkları çalışmada yoğunlaşma yüzdesi olarak % 10 ve daha üstü pay senedine sahip olmayı kriter olarak koymuşken, Claessens ve Lang (2000) yapmış oldukları çalışmada bu oranı %5 üzeri olarak, Cronqvist ve

Nilsson (2003) ise çalışmalarında % 25 ve üstü oranda pay senedine sahip olmak şeklinde kriter koymuşlardır.

Sahiplik yoğunluğunun artması pay sahiplerinin yöneticiler ve işletme üzerindeki kontrolünün arttığını ifade eder. Böyle bir durumda işletme yöneticileri pay sahiplerinin refahlarını en üst düzeye çıkarma hedefine yönelik hareket edecek, ortak ve yönetici arasında oluşabilecek temsil problemi azaltılmış olacaktır. Fakat bu durum, çoğunluk pay senedine sahip ortaklarla azınlık paya sahip ortaklar arasında çıkar çatışmasını tetiklemektedir. Pay çoğunluğunu elinde bulunduran kişiler veya gruplar azınlık pay sahipleri üzerinde baskı kurabilir, onların aleyhine kararlar alınmasını sağlayabilirler ve böylece azınlık pay sahipleri mülksüzleşme riski ile karşı karşıya kalabilirler. Bu risk nedeniyle küçük yatırımcı olarak nitelenebilecek tasarruf sahipleri sahiplik yoğunluğunun yüksek olduğu işletmelere yatırım yapmaktan çekinirler (Berezneak, 2007: 92-95).

Sahiplik yoğunlaşması ile pay senetlerinin önemli bir oranına sahip olan pay sahipleri ve azınlık pay sahipleri arasında oluşabilecek bu problemin temelinde yasal koruma faktörü vardır. 1997 yılında Shleifer ve Vishny tarafından yapılan çalışmada sahiplik yoğunluğunun; ülkeler arasında farklılık gösteren yasal korumanın yetersiz olduğu durumlarda önemli bir kurumsal yönetim enstrümanı olduğu ortaya koyulmuştur. Diğer bir çalışmada ise yasal koruma ile sahiplik yoğunluğu arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. La porta vd.'nin 1998 yılında yapmış olduğu bu çalışmaya göre; sahiplik yoğunluğu arttıkça yasal koruma düşmekte, sahiplik yoğunluğu azaldıkça yasal koruma da artış görülmektedir (La Porta vd., 1998: 473).

Sahiplik yoğunluğu yüksek olan işletmelerde denetimin zayıf olması nedeniyle ve işletmenin finansal bilgilerinin yeteri kadar açık olmaması gibi bazı sebepler ile yabancı kaynak maliyeti yüksek olabilmektedir. Bu da işletmeleri otofinansmana gitmeye mecbur bırakabilmektedir. Yani mevcut pay sahipleri işletme dışı varlıklarını ek sermayeye ihtiyaç olduğunda işletme sermayesine eklemek durumunda kalabilir. Bu durum da sahiplik yoğunluğu fazla olan işletmelerin kaldıraç oranının sahiplik yoğunluğu düşük olanlara göre daha düşük olması sonucunu meydana getirir (Sayman, 2012: 82).

Sahiplik yoğunlaşması ile borç kullanımı arasında farklı çalışmalarda negatif veya pozitif ilişkinin olduğu ifade edilmiştir. Pozitif ilişkinin olduğunu ifade eden çalışmaların dayandığı nokta kontrol problemidir. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse kontrolü elinde bulunduran pay sahipleri borç tutarını yükselterek kontrol gücünü zayıflatmayı arzu etmezler. Negatif ilişkinin olduğunu ifade eden çalışmalara göre ise yoğunlaşmanın fazla olduğu işletmelerde riskin düşürülmesi uğraşları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda yoğunlaşma ne kadar yüksek ise işletmenin hakim sermayedarı yöneticilere risk almamaları yönünde baskı yapacaktır. Böyle durumlarda yöneticiler borçlanma oranını düşürmeye çalışacaklardır (Öztürkçü, 2012: 28-29).

Yaygın sahiplik yapısında işletmenin hisseleri küçük paylar halinde birçok kişide bulunmakta ve herhangi bir grup diğerlerine baskın olmamaktadır. Bu durumda olan işletmelerde öne çıkan durum yönetici fonksiyonudur. Böyle işletmelerde yöneticiler tüm sermaye sahiplerine eşit mesafede davranmakta bu durum da işletmeye yatırım yapacak yatırımcılar için güven teşkil etmektedir. Fakat diğer taraftan yöneticilerin bu güçlü konumu menfaatlerini ön plana çıkaracak durumları yaratmakta, kendi refahlarını maksimize etme şeklinde hareket etme riskini tetiklemektedir. Bu da sahiplik ve kontrol ayrımını meydana getirmekte pay sahipleri ve yöneticiler arasında temsil sorununa yol açmaktadır (Jensen ve Meckling, 1976: 305; Sakıncı, 2008: 44). Yaygın sahiplik yapısı temin edeceği koruma, şeffaflık, kontrol sebebiyle gelişmiş ekonomilerde genellikle mevcuttur. Piyasaları derin ve güçlü olan ülkelerde böyle işletmeler mevcuttur (Coffee, 2001: 41).

3.2.2. Sahiplik Kimliği

İşletmenin kontrolünde baskın olacak kadar pay sahibi olan ortakların kimliğini ifade eder. (Ayrıçay ve Kalkan, 2013: 155). Sahiplik kimliği kavramı işletmenin sermayesine sahip olanların sahip oldukları tutarların parasal değerini göstermek yanında, sahiplik yapısını açıklayan nitel bilgiler olarak ifade edilebilir (Grob, 2006: 10). İşletmelerin ortakları olan sermayedarların sahiplik tipini ifade eden sahiplik kimliği, işletmelerin sahiplik yapılarının farklılaştığını ifade etmektedir. Sahiplik kimliği bilgisi farklı sahiplik kimliklerinin, farklı kontrol güçlerinin olduğunu gösteren bir bilgidir. Literatürde sahiplik kimlikleri; aile sahipliği, kamu sahipliği, yabancı

sahiplik, yönetsel sahiplik, kurumsal sahiplik, çalışan sahipliği, dağınık sahiplik ve büyük pay sahipliği olarak ifade bulmuştur.

Sahiplik kimliğinin oluşmasında ülkelerin ekonomik yapıları, yasal koruma düzeyleri ve kurumsal yönetim anlayışları etkili olmaktadır. Bundan dolayı sahiplik kimliği ülkeler arası farklılık gösterebilmektedir. Faccio ve Lang (2002) yapmış oldukları çalışmalarında; Avrupa ülkelerinde genellikle aile sahipliğinin var olduğu görülmektedir. Yurtoğlu (2000) ise yapmış olduğu çalışmada Türkiye’de sahiplik yapısının piramit ve kompleks olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada Yurtoğlu; holding sahipliği, finansal şirket sahipliği, finansal olmayan şirket sahipliği, yabancı sahiplik, devlet sahipliği, aile sahipliği, yönetici sahipliği, vakıf sahipliği, işçi ve kooperatif sahipliği, emeklilik şirketleri sahipliği olmak üzere on farklı sahiplik kimliğinden bahsetmiştir. Sheleifer ve Vishny (1997) yapmış oldukları çalışmada Amerika ve İngiltere’de sahiplik yapılarının yüksek yasal korumaya dayandığını belirtmişlerdir. Ooghe ve De Langhe (2002) yapmış oldukları çalışmalarında Amerika ve İngiltere’de faaliyet gösteren işletmelerin % 50’sinden fazlasının finansal kurumlar tarafından temsil edildiğini ifade etmişlerdir. Şahısların elinde bulunan işletmelerin oranı ise % 20 ila % 30 oranlarındadır. Sheleifer ve Vishny’in bahsi geçen çalışmalarında Almanya ve Japonya’da zayıf yasal koruma sonucunda işletmelerin yoğunlaşmış özsermaye sahipliği ile temsil edildiği de yer almıştır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelere büyük pay sahiplerinin sahiplik kimlikleri üzerinde belirleyici özellik olduğu ifade edilmiştir. Ooghe ve Langhe bahsi geçen aynı çalışmalarında, ayrıca Almanya, İtalya ve Fransa’da istigal eden işletmelerin sahiplik kimliklerinin % 20 ila % 40 civarında şahıs işletmeleri olduğunu; % 10 ila % 30 civarında Finansal kurumlar ve % 15 ila % 35 civarında ise bireysel yatırımcılar olduğunu belirtmişlerdir.

3.3. SAHİPLİK VE KONTROL AYRIMI

İşletmelerin büyümesi ve daha kompleks hale gelmesi yönetimin profesyonel olmasını gerektirmiş ve işletme sahiplerinin işletme yönetimini gerçekleştirmek için profesyonel yöneticilere veya temsilcilere gereksinim duymasını ortaya çıkarmıştır. Sahiplik ve kontrol durumlarının ayrılığı bu noktada başlamaktadır (Kevser, 2018: 8).

Sahiplik kavramı ile nakit akışları üzerindeki haklar anlatılır. Yani karpayı gelirlerinden pay alma anlamına gelmektedir. Kontrol kavramı ise pay senedi sahibine yönetim kurulunun seçimi ve oluşturulması, imtiyazlı pay senedi ihracı, pay senedi bölünmesi ve faaliyetlerde önemli değişikliklerin yapılması gibi durumlarda oy kullanma imkanı sağlayan hakları ifade eder (Sakınç, 2008: 107; Yılğör ve Yücel, 2012: 46).

Sahiplik ve kontrol ayrımı Berle ve Means'in (1932) daha sonraları Jensen ve Meckling'in (1976) yapmış oldukları çalışmalarla çözüme kavuşturulması gereken bir sorun olarak ifade edilmiştir. Fama ve Jensen (1983) tarafından yapılan çalışma ve Demsetz (1983) tarafından yapılan çalışma ile bahsedilen bu sorun vekalet teorisine evrilmiştir (Turaboğlu, 2002: 54).

Adı geçen çalışmalardan Berle ve Means (1932), çalışmalarında işletmelerin giderek kompleks hale gelen yapılarında mecburiyet haline gelen yönetim ve kontrol faaliyetlerinin birbirinden ayrılması gerekliliğini ve bunun sonucunda işletme sahipleri tarafından atanan yöneticilerin işletme sahiplerinin refahını en yüksek düzeye çıkarma amacının yerine kendi çıkarlarını maksimum yapma amacıyla olduklarını anlatmaktadır. Bu durum, işletmede etkinliği sağlama hususunda bir engel olarak verimsizliğin tetikleyicisi olacaktır.

Jensen ve Meckling (1976) ise çalışmalarında, işletme sahipleri ile işletme yöneticilerinin çıkarlarının birbiriyle tam olarak örtüşmediği durumlarda çıkar çatışmalarının yaşanacağını ifade etmiştir. Buna göre, kontrolü elinde tutan temsilci işletmeden elde edilecek menfaatleri zaman içerisinde kendi lehine kullanmak isteyebilir ve işletmede sömürü meydana getirebilir. Bu durumun önüne geçilmesi ise ancak yetki veren ile vekil arasında yapılacak sözleşmelerle mümkün olmaktadır. İzleme ve kontrol için yapılacak sözleşmeler ve ortaya çıkan vekâlet maliyetleri ise işletmenin piyasa değerini azaltabilecek ancak performans düşüşüne yol açmayacaktır. Jensen ve Meckling bahsedilen sebeplerle işletmeyi sözleşmeler yumağı olarak tanımlamaktadır (Kevser, 2018: 8).

Fama ve Jensen (1983) çalışmalarında bahsi geçen vekalet maliyetlerinin bulunduğu bir durumda optimum organizasyon yapısının ne olacağı sorusu üzerinde

yoğunlaşmışlardır. Çalışmalarında; karar verme sürecinde profesyonel yöneticilerin özel bilgilere sahip olduğunu bu bilgilerin maliyete neden olacağını, kontrol ve karar verme süreçlerinin birbirinden gerektiği kadar ayrılmadığı durumlarda fırsatçı hareket edecek işletme yöneticilerinin azınlık pay sahipleri aleyhinde davranacaklarını ve bunun da payların değerinde düşüşe neden olabileceğini ifade etmişlerdir. Sahiplik ve kontrol ayrımının olmaması diğer bir deyişle tek elde toplanması sorunu, azınlık pay sahibi olanların haklarının hakim ortak tarafından yönetilmesi sorununu da meydana getirmektedir. Bunun sonucunda işletmenin değeri ve işletmenin karı birtakım kişisel amaçlar uğruna zarara uğratılabilmektedir.

Demsetz (1983) yılında yapmış olduğu çalışmasında sahiplik yapısının, içsel etmenlerin bir yansıması olduğunu belirtmiştir. Çalışmada işletmelerin kendilerine en yakın sahiplik yapılarına adapte olacakları ifade edilmiştir. Çalışmaya göre çeşitli sahiplik yapıları ile işletmenin performansı arasında sistematik olmayan bir ilişki mevcuttur.

Jensen ve Meckling (1976), yalnızca vekillik kavramından kaynaklanan sözleşme maliyetlerini değil bunun yanı sıra kaynakları ve bunların kullanım maliyetlerini de teori kapsamında ortaya çıkan maliyetler olarak değerlendirmiştir. Vekâlet teorisinde sözleşme, esas fikri oluşturmakta olup işletme faaliyetlerinin devamı için tarafların daha etkin olması bakımından özellikle asıl tarafından çok daha etkin bir şekilde işletilecektir (Babacan ve Eriş, 2006: 94). Bu bakımdan teoride bir yandan sahiplerin menfaatlerinin korunması diğer taraftan vekillik maliyetlerinin azaltılması için vekil-işveren ilişkisi paralelinde ücret planlamaları ve kademeli yönetim yapıları gibi mekanizmalar geliştirilmiştir. Buna göre vekil, örgütsel hedefleri gerçekleştirebiliyorsa ücret kazanacaktır. Diğer mekanizma ise hedefler bağlamında sahiplerin yöneticileri kontrol etmesini sağlayacaktır (Akin, 2004: 132).

Vekâlet teorisine yönelik iki temel eleştiri bulunmaktadır. Birinci olarak, yaygın (dağınık) sahiplik yapısının ve dolayısıyla güçlü yönetici ile zayıf paydaş arasındaki çıkar çatışmalarının baskın olduğu varsayımdır. Bu varsayım Anglo-Sakson ülkeleri için geçerli iken Kıta Avrupası için geçerli değildir. Asıl baskın yapı yoğun sahiplik yapısı olup, burada büyük paydaşın azınlık paydaşları sömürmesi ve mülksüzleştirilmesi

söz konusu olabilmektedir. Bu açıdan azınlık paydaşlara yönelik korumanın geliştirilmesi konunun esasını oluşturmaktadır (Maher ve Andersson, 1999).

Teoriye getirilen ikinci eleştiri ise kurumsal yönetim kapsamında getirdiği çözümün dar kapsamlı olması ve yalnızca paydaşların çıkarları açısından yaklaşım geliştirmesidir. Oysa işletmenin başarısı yalnızca paydaşların değil tüm menfaat gruplarının optimum düzeyde katılımı ve temsili ile mümkün olabilmektedir (Maher ve Anderson, 1999). Sonuç olarak vekâlet teorisi, hedefleri ve çıkarları farklı olan iki grubun birbirleri ile çalışmak durumunda olmaları sebebiyle ortaya çıkan sorunları incelemekte ve sorunların sebeplerini ve sonuçlarını anlamaya çalışarak çözüm önerileri sunmaktadır.

Sahiplik ve kontrol ayrımı hususunda optimumu yakalamak için uğraşlar devam ediyorken esasen tam anlamıyla sahiplik ve kontrol ayrımı nadirdir. Genellikle kontrolü elinde tutanlar kontrol ettikleri işletmelerde aynı zamanda özsermayeye de sahiptirler. Bazı sahipler ise öz sermaye sahiplik pozisyonlarının büyüklüğünün bir sonucu olarak sahip oldukları işletmeler üzerinde kontrolün bir kısmını ellerinde tutarlar. Buradan; bir işletmenin öz sermaye sahiplerinin kimlikleri ve bunların pozisyonlarının büyüklüğü, yani sermaye sahipliği, kurumsal yönetim bağlamında temel bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Kıyılar ve Belen, 2006: 21).

Sahiplik ve kontrolün örtüşme derecesinin çıkar çatışmasının derecesini düşüreceği ifade edilebilir. İşletme sahipleri tarafından oluşturulan yönetim, yöneticiler ve pay sahipleri arasında çıkarların paralelleşmesi anlamında olumlu olabilir, diğer taraftan işletme yöneticileri ve pay sahiplerinin çıkarları ne kadar az ayarlanmışsa yüksek sermaye sahipliği işletme yöneticilerine kendi çıkarları doğrultusunda o kadar çok hareket etme imkanı vermektedir (Öztürkçü, 2012: 37).

Sahiplik ve kontrol ayrımı hususunda halka açık ve kapalı işletmeler arasında farklılıklar vardır. Halka açık işletmelerde sahiplik ve kontrol ayrımı yüksek olup işletme sahipleri ile işletme yöneticileri arasındaki ayrım belirgindir. Diğer taraftan halka açık olmayan işletmelerde işletme sahipleri işletme yönetiminde daha baskın rol oynamaktadırlar (Güvençer, 2008: 65).

Sahiplik yapısı ve kontrol ilişkisinde ülkelerin yasal koruma düzeylerinin, ekonomik refah düzeylerinin, sermaye piyasalarının derinliğinin belirleyici etmenler olduğu yapılan çalışmalarla ifade edilmektedir. Bu iki kavram arasındaki ilişki sahiplik yapısındaki yoğunlaşmaya, sahiplik kimliğine ve işletme yöneticilerinin organizasyon içindeki pozisyonlarına göre değişkenlik gösterebilmektedir (Kevser, 2018: 9).

Sahiplik yapısı ve kontrol ilişkisi hususunda dikkat çekilmesi gereken noktalardan birisi de işletme kontrolünü elde tutma yöntemleridir. Bu yöntemler; bir hisse- bir oy kuralından sapmalar, piramit yapılar ve karşılıklı pay sahipliği olarak La porta vd. (1999), Djankov vd. (2000), Faccio ve Lang (2002) tarafından yapılan çalışmalarda ifade edilmişlerdir.

Kontrol yöntemleri olarak yukarıda sayılan yöntemler nihai ortak tarafından kullanılmaktadır. Nihai ortak bu yöntemlerle etkinliğini artırmakta ve ayrıca küçük pay sahiplerine de işletme kontrolünde olumlu etkiler sağlamaktadır (Grant ve Kirchmaier, 2005: 65-76).

İşletmelerde nihai ortak kavramı, işletmenin kontrolünü elde tutmak için sahip olunması gereken pay senedi miktarı veya pay oranını ifade eder. Ancak bu miktar veya oran hakkında farklı farklı açıklamalar bulunmaktadır. Matematiksel olarak ifade edilirse bir pay sahibi işletme pay senetlerinin % 50'sinden fazlasına sahipse nihai ortaktır. Fakat yapılan bazı çalışmalarda nihai ortak için değişik oranlar kullanılabilmektedir. La Porta vd. (1999) yapmış oldukları çalışmada % 20 oranını kullanmışlardır.

3.3.1. Bir Hisse-Bir Oy Kuralından Sapmalar

Bir hisse bir oy kuralı ile nakit akımları üzerindeki haklar ve işletme kontrolü arasındaki ilişkiye vurgu yapılmaktadır. Yani nakit akımlarının büyük bir kısmına sahip olunarak işletme kontrolüne sahip olunabilir (Karayormuk, 2010: 62).

Bir hisse bir oy kuralından sapma gösteren pay senetleri yatırımcısına nakit akım hakkından bağımsız olarak oy hakkı verebilen paylardır. Yani; nakit akım hakkı ile oy hakkı arasında doğru orantılı bir ilişki vardır denemez. İşletmenin kontrolünü elde tutabilmek için nakit akım hakkının % 51'ini elde tutmak, bu tip pay senetlerini elde

tutmak ile zorunlu olmaktan çıkacaktır (Grant ve Kirchmaier, 2005: 65-76). Bu pay senetlerine kar payında imtiyazlı pay senetleri, oy hakkından yoksun pay senetleri, oy hakkında imtiyazlı iki özellikli pay senetleri ve altın hisseler örnek olarak verilebilir (Sakınç, 2008: 112).

Bir hissenin bir oy hakkı taşıdığı ve pay sahiplerinin başka işletmeleri kontrol etme mekanizmaları oluşmadığında sahiplik ile kontrol birbirine denktir. Fakat farklı oy ve farklı kar payı hakkı imtiyazı taşıyan pay senetlerinin piyasaya ihraç edilmesi ve holding yani piramit işletme yapılarının artmasıyla sahiplik ve kontrol birbirinden ayrıştırılmış ve daha düşük ortaklık payları ile işletmelerin kontrolünü elde tutabilme olanağı sağlanmıştır (Yılğör ve Yücel, 2012: 41-57).

3.3.2. Karşılıklı Hissedarlık

Karşılıklı hissedarlık kavramı; işletmeler grubunda yatay ve dikey sahiplikler söz konusu olduğunda ortaya çıkan bir kavramdır. Bir işletme kendisini kontrol eden büyük işletmenin sahip olduğu veya kontrol ettiği başka işletmelerde pay sahibi ise karşılıklı hissedarlık kavramından söz edilebilir (Kevser, 2018: 13).

La Porta ve diğerleri tarafından (1999) yılında yapılan çalışmada; bir işletmenin aynı anda bir taraftan kontrol edici sermayedarı var ise diğer taraftan da bu işletme kontrol edici sermayedarının işletme veya işletmelerinde paylara sahip ise bu karşılıklı hissedarlık olarak ifade edilmiştir.

Grant ve Kirchmaier (2005) ise çalışmalarında bu kavramı iki işletmenin birbirlerinin paylarına sahip olması ve ayrıca işletmelerin yaş itibariyle büyük olan sahiplerinin karşılıklı olarak birbirlerinin yönetim kurullarında yer almaları, birlikte oy kullanmaları ve işletmelerini ele geçirme teşebbüslerine karşı korumaları olarak ifade etmişlerdir (Grant ve Kirchmaier, 2005: 65-76).

Karşılıklı hissedarlık bir örnekle açıklanacak olursa; K işletmesi S işletmesinde % 25 oy hakkına sahip olsun. M işletmesi de K işletmesinde % 25 oy hakkına sahipse ve son olarak S işletmesi de M işletmesinin % 25 oy hakkına sahip ise M işletmesi K işletmesinin en büyük sermayedarı durumuna gelmektedir. Bu durumda karşılıklı

hissedarlık olgusu meydana gelmektedir, ayrıca aşağıda bahsedilecek piramit yapıda sahiplik sağlanmış olmaktadır (Oruç, 2012: 21).

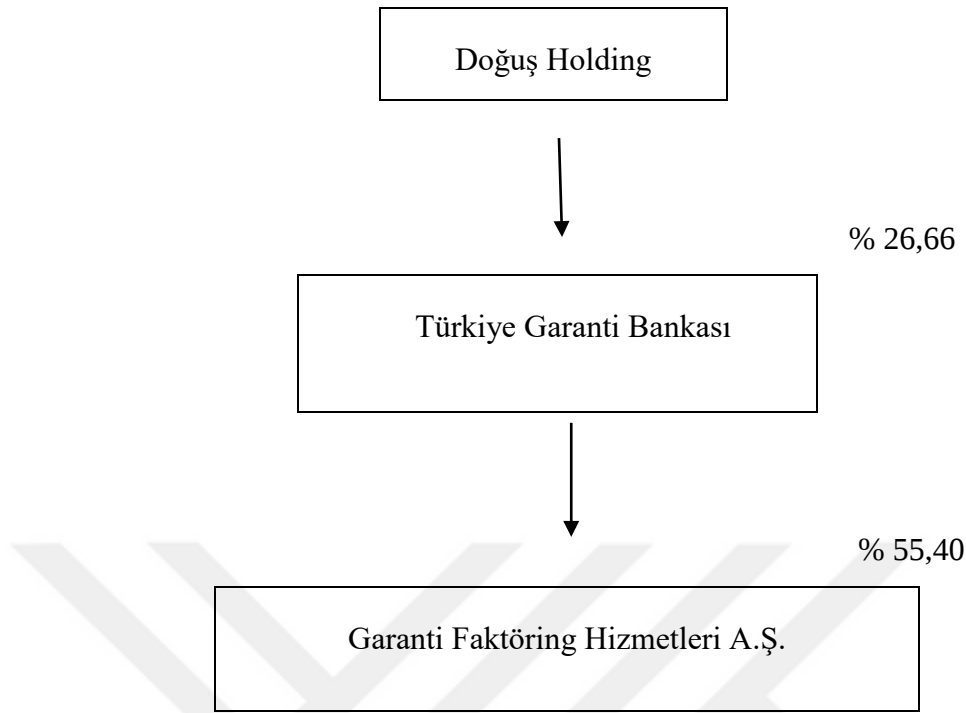
3.3.3. Piramit Yapılar

Piramit yapılar sahiplik yüzdesinin üzerinde bir kontrol hakkını elde etmek için kullanılabilecek yöntemlerden birisidir (Kıyılar ve Belen, 2006: 14).

Şahıs veya organizasyonların sermayedar veya sahip oldukları işletmelere, sahip olunan diğer bir işletme veya işletmeler grubu yoluyla ortak olunan yapılar piramit sahiplik yapısı olarak ifade edilebilir (Oruç, 2012: 19).

Piramit yapılara örnek verilecek olursa; bir yatırımcı halka açık Y işletmesinin % 35'ine sahip olsun. Halka açık Y işletmesi de Z işletmesinin % 25'ine sahip olsun. Bu durumda halka açık Y işletmesinin yatırımcısı Z işletmesi üzerinde % 7 oranında sahiplik hakkına sahip olacaktır. Diğer taraftan bir piramit yapıda bir işletme ikinci bir işletmenin % 53'üne sahip olabilir. Bu ikinci işletme de üçüncü bir işletmenin % 53'üne sahip olabilir. Bu zincir süreklilik gösterebilir (Kevser, 2018: 12).

Piramit sahiplik yapısında kontrol tek bir işletmenin elindedir ve bu işletme “ana işletme” olarak isimlendirilmektedir (Thesmar, 2001: 1). Ana işletmenin zamanla gelişip büyümesi yeni işletmelerin kurulması gerekliliğini ortaya çıkarmış ve böylelikle ana işletmeye bağlı işletmeler kurulmuştur. Ana işletme bu durumu yani yeni işletmelerin kuruluşunu sermayelerinin tümüne sahip olarak ya da kontrolü elde tutacak kadar sermayeye sahip olmak şartıyla sağlamaktadır (Almeida ve Wolfezon, 2005:2638).

Şekil 3.1: Piramit Yapı

Kaynak: Yılgör ve Yücel, 2012:47

Şekil 3.1'e göre Doğu holding A.Ş.; Garanti Bankasının pay senetlerinin % 26,66'lık kısmına sahip, Garanti Bankası da Garanti Faktoring Hizmetleri pay senetlerinin % 55,40'lık kısmına doğrudan sahiplik sıfatıyla sahiptir. Böyle bir yapıda Doğu Holding, Garanti faktoring Hizmetlerini Garanti Bankası vasıtasıyla kontrol etmektedir. Bu şekilde piramit bir yapı meydana gelmektedir. Bu yapıda Doğu Holding'in Garanti Faktoring üzerindeki sahiplik yani nakit akım hakkı $0,1477$ ($0,554 \times 0,226 = 0,1477$) olur iken, kontrol hakkı ise $0,2666$ olmaktadır (Yılgör ve Yücel, 2012: 47).

Piramit yapı yöntemini tercih eden ana işletme kontrolü elinde bulundurmanın faydalarından yararlanarak sermayenin tümüne sahip olmadan kontrolü elde tutabilmektedir. Bu durumu ara işletmelerin yönetim kademesini belirleyerek sağlamaktadır (Almeida ve Wolfezon, 2005: 2638).

Piramit yapı ana işletmeye nakit akım hakkından öte kontrol hakkı üzerinde ayrıcalık sunan bir yöntemdir. Fakat kontrol elde tutmanın faydaları olabileceği gibi bunun maliyetleri de olabilmektedir. Bu yapının kontrol hakkına öncelik vermesi nakit

akım hakkı ile kontrol hakkı arasındaki ayrımın artmasına sebep olmaktadır. Thesmar 2001 yılında yaptığı çalışmada bu durumun nedenlerini iki maddede açıklamaktadır. Bunlardan birincisi piramidin tepesinde yer alan ana işletme ile piramidi oluşturan ara işletmeler arasındaki bilginin asimetrik olmasıdır. Bu asimetrik bilgiyi ortadan kaldırmanın oldukça maliyetli olduğunu ifade etmektedir. Diğeri ise ana işletmenin alt işletmelerdeki azınlık paydaşların haklarını gasp etme gücü ve arzudur.

3.4. SAHİPLİK YAPISI TÜRLERİ

Sahiplik yapısının işletmelere çok yönlü etkilerinden ötürü sahiplik yapısı ile ilgili birçok kavram muhasebe-finance literatüründe ilgi çekici konulardan birisi olmaktadır. İşletmelerde halka açıklık ve açık olmama durumu, işletmenin sahipliğinin kamuda olması ya da özel girişimcilerde olması hem kurumsal yönetim uygulamalarını etkilemekte hem de bunlara bağlı olarak işletmede performans değişimi yaratan bir ölçü olabilmektedir. Ayrıca işletme kontrolü bakımından da önemli olan sahiplik yapısı kavramı içinde bahsedilen kontrolü elde tutanlar bakımından sermayedarlar baskın sermayedarlar olarak işletmede rol almaktadırlar. Böyle bir sermayedar yapısı aile işletmelerinde vücut bulmaktadır. Aksi bir durum ise, bazı ekonomilerde baskın sermayedar grubu olmamakta bu da dağınık bir sahiplik yapısının olduğuna işaret etmektedir (Sakıncı, 2008: 19; Öztürkçü, 2012: 32).

Genel olarak işletmelerde görülen sahiplik yapısı türleri; aile sahipliği, kamu sahipliği, yabancı sahiplik, kurumsal sahiplik, yönetici sahipliği veya büyük pay sahipliği şeklindedir (Ünlü ve Şamiloğlu, 2011: 66). Diğer başka çalışmalarda ise sahiplik yapısı türleri ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Leaven ve Levin sahiplik yapısı türleri ile ilgili görüşlerini; aile sahipliği (tüzel kişilerin veya tek kişilerin sahip olduğu halka açık olmayan işletmeler), yaygın sahiplik yapısına sahip ve finansal olan işletmeler, devlet sahiplik yapısı (hükümet yerel kamu idareleri vb. devlet örgütleri), yaygın sahiplik yapısında fakat finansal olmayan işletmeler ve de çeşitli organizasyonlar kategorisi (vakıflar, hayır kurumları, kooperatifler vb.) olarak ifade etmişlerdir (Leaven ve Levin, 2007: 586). Laporta vd. de yaptıkları çalışmada sahiplik yapısı türleri ile ilgili aynı fikri paylaşmaktadırlar (La Porta vd., 1999: 486). Cronqvist ve Nillson ise dört tane sahiplik kategorisinden bahsetmişler bunları kurucu aileler,

kurucu olmayan aileler, işletmeler ve finansal kuruluşlar olarak ifade etmişlerdir (Cronqvist ve Nillson, 2003: 704).

Türkiye’de ise Gürsoy ve Aydoğan (1999: 11) yapmış oldukları çalışmada sahiplik yapısı türlerini aile sahipliği, yabancı sahiplik, devlet sahipliği, çapraz sahiplik ve de bir holdinge bağlı işletme sahipliği olarak ifade etmişlerdir.

İşletmelerde sahiplik yapıları bulundukları ülkedeki kurumsal yönetim uygulamalarının gelişmişliğine ve yasal koruma düzeylerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin korumanın ve kurumsal yönetim uygulamalarının gelişmiş olduğu ekonomilere sahip ülkelerde piramit yapı ve kurumsal sahiplik baskın iken, korumanın ve kurumsal yönetim uygulamalarının düşük olduğu ekonomilerde yoğunlaşmış sahiplik yapısı ve aile sahipliği öne çıkmaktadır (Kevser, 2018: 15).

Bu açıklamalar doğrultusunda sahiplik yapısı türleri aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

3.4.1. Aile Sahipliği

Aile işletmeleri, aynı aileden iki veya daha fazla üyenin aynı işletmede çalıştığı ve bunlardan bir veya birkaçının işletmede çoğunluk paya sahip olduğu işletmelerdir (Menteş, 2009: 125).

Andersson vd. (2002: 90) yapmış oldukları çalışmada bir işletmeyi aile işletmesi olarak tanımlamak için işletme sahipliğinin veya kontrolünün bir ailede olması veya iki ya da daha fazla aile üyesinin girişim ile köklü bir bağının olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Aile sahipliği kavramı, işletmenin paylarının tamamının veya büyük bir kısmının bir aile ya da aile bireyine ait olduğu işletmeler olarak ifade edilebilir. Böyle mülkiyet yapısına sahip işletmelerde, yönetici, girişimci ve işletmenin sahipliği aynı şahıs veya şahıslar üzerindedir (Büyükmert, 2015: 14).

Aile işletmeleri, verilen kararlarda önemli ölçüde aile bireylerinin etkili olduğu ve aileden en az iki kuşağın organizasyonda istihdam edildiği, ailenin maddi refahını sağlamak ya da mirasın dağılmasını engellemek sebebiyle kurulan, ailenin geçimini

sağlayan üye tarafından yönetilen ve yönetim kademelerinin önemli bölümünün aile bireylerinden oluştuğu işletmelerdir (Tuncel, 2011: 2).

Aile işletmeleri genellikle aile mirasının bütünlüğünü sağlamak, aileye finansal güvence sağlamak, aile üyelerini bir arada tutmak, finansal bağımsızlığı sağlamak, liyakatli çalışanları korumak ve topluma faydalı olmak amaçları için kurulmaktadır (Ward, 1987: 145).

Aile işletmelerinde ilişkilerin bozulmasını engellemek amacıyla nepotizm (akraba kayırma) uygulamasının yaygın olması bu işletmelerin temel sorunu olarak gündemdedir. Bunun yanı sıra aile işletmeleri; ülkelerin ekonomisinde gerek milli gelirlere katkısı yönünden gerekse sermaye yapısındaki büyüklük yönünden önemli rol oynamakta ve işletme türü içerisinde en fazla orana sahip olan işletme türü olarak yer almaktadır. Bu oran gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde diğer sahiplik türlerine göre oldukça yüksek orandadır (Cadbury, 2000: 6).

Aile işletmelerinde önemli ve stratejik kararların daha hızlı bir şekilde alınabilmesi, işletmenin sermayesinin çoğunlukla tek kişi veya bir ailenin üyeleri üzerinde yoğunlaşmasından dolayı yönetim ve işletme sahipleri arasındaki uyumun diğer işletmelere göre daha yüksek olması aile işletmelerinin diğer işletme tiplerine göre avantajlarıdır (Yelkikalan ve Aydın, 2010: 901). Diğer işletmelerde de stratejik kararlar alınır fakat sermaye sahipleri ile işletme yöneticilerinin ayrı kişilerden oluşmasından dolayı işletme yöneticilerinin uzun vadeli ve riskli kararları vermeleri çoğunlukla mümkün değildir. Çünkü bu durumda yöneticiler risk almak istemezlerken aksine aile işletmeleri bu riskleri daha kolay alabilmektedir.

Aile işletmelerinde manevi boyut finansal boyuttan daha ağır basmakta ve işletmenin yok olmaması için daha çok fedakarlık gösterilebilmektedir. Bir işletmenin aile işletmesi olması için; kontrol ve sahipliğin aile bireylerinde bulunması, işletme adına karar vermede aile bireylerinin etkili olması ve aile bireylerinin akrabalık bağlarının kuvvetli olması gerekmektedir (Mustakallio, 2002: 6).

Günümüzde işletmelerin kompleks yapılar haline gelmesi ve giderek büyüyen sektörlerde işletmelere paralel olarak büyümesi, aile işletmelerinde yönetim kadrosunda

aile bireylerinin en büyüklerinin yönetimin başındayken dışarıdan profesyonel yönetici getirmek durumunda kalınmasına sebep olmaktadır. Bu durumda yetkilerin devredilmesi gerekebilecek bu da temsil maliyeti durumunu ortaya çıkarabilecektir (Cadbury, 2000: 8).

Aile şirketlerinde yönetimin başına aile büyüğünün geçmesi, yönetim için gerekli olan niteliklerin zamanla kazanılabileceğinin düşünülmesi, aile üyelerinden yönetime atama yapılmasının nitelikli personelin kariyer hayallerine ket vurması işletmelerin performansını olumsuz etkileyebilmektedir (Thomsen ve Pederen, 2000: 696; Erdem vd., 2013: 180).

3.4.2. Kamu (Devlet) Sahipliği

Kamu işletmeleri işletme sermayesinin tamamının ya da çoğunluk kısmının kamu tüzel kişilerine ait olduğu veya yönetimi kamu idaresi tarafından kontrol edilen işletmelerdir (T.C. Hazine Müsteşarlığı, 2011: 1)

Korkut (2007: 6) yılında yapmış olduğu çalışmasında kamu ya da devlet sahipliğini bir işletmenin sermayesinin tamamı ya da % 50'den fazlasının doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan, tüzel kişiliği haiz, endüstriyel ve ticari niteliği olan yalnızca kar amaçlı değil aynı zamanda kamu hizmeti ve sosyal amaçlar için de kurulmuş olan kuruluşlar olarak ifade etmiştir.

1960'lı yıllara kadar piyasa ekonomilerinin yetersizliği kamu mülkiyetinde yer alan işletmeleri ön plana çıkarmıştır (Karakaya, 2004: 31). Fakat 1960 sonrasında ise bu durum yerini özel mülkiyete bırakmıştır. Özellikle; rekabet, yenilik, işletme imajının önemsenmemesi, kamu mülkiyetinin özel mülkiyete göre verimsizlik etmeni olması ve bunların karşısında duran özel sektör dinamizmi bu durumun tetikleyicisi olmuştur (Shleifer, 1998: 139-147).

Devletin işletmelerdeki sahipliğinin veya işletme kurup yönetmesinin, ekonomik, stratejik, sosyal olarak nitelendirilebilecek çeşitli sebepleri olabilir. Örneğin devlet; kamu yararı, sosyal sorumluluk, kar amacı güden işletmeler kurmak, örnek işletme olma gibi birçok sebeple ekonomik düzende yerini alabilmektedir (Büyükmert, 2015: 23).

Kamu sahipliğindeki işletmeler; kar amacı gütmeyen kuruluş olarak görüntü vermekte, bu nedenle bu tip işletmelerin daha çok sosyal sorumluluk bilincine göre hareket etmesi beklenmektedir. Fakat bunun yanı sıra kar amacı güden işletmelerde genel bütçeye destek olunmaktadır (Sakınç, 2008: 35). Esasında kamu işletmeleri; bütçeye destek olmak yanında bütçeye katkısı olmayan savunma, eğitim, sağlık vb. konularda işletmeleri kurma ve yönetme hususunda ekonomik katkıdan çok gerekliliği ön planda tutmaktadırlar (Clarke, 2003: 493).

Kamu işletmelerinde çeşitli sahiplik modelleri bulunmaktadır. Bunlar ademi merkeziyetçi, ikili ve merkezi modeldir. 1970 öncesinde ademi merkeziyetçi bir model söz konusu olmakla birlikte işletmeler ilgili sektörden sorumlu bakanlıkların nezdinde faaliyette bulunmuşlardır. Pay sahipliğiyle alakalı işlemler bağlı olunan bakanlıkların nezdinde yürütülmektedir. Bu yöntem liberal dönem öncesinde bir kısım eski sosyalist ülkelerde görülmüştür. Bu yöntemdeki avantaj ilgili bakanlığın sektördeki tecrübesi ve uzmanlığıdır. Böylelikle etkin ve faal sanayi politikaları oluşturulabilmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2014: 15-17).

Diğer bir model ise yaygın olan, ikili modeldir. Bu modelde sorumluluk 2 bakanlık tarafından paylaşılmaktadır. Modelde paralel yetkiler vardır. Yeni Zelanda gibi ülkelerde işletme sermayesinde iki bakanlığın da payı vardır. İngiltere’de bu model kullanılmaktayken Fransa’da 2003 yılına kadar kullanılmıştır. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) bu modelin; ilgili bakanlıkların arasında oluşacak farklı bakış açıları ve risk algıları nedeniyle, dezavantajlı olduğunu ifade etmektedir.

Son dönemlerde ise kamu işletmelerinde sahiplik modelleri arasında merkezi model üçüncü bir seçenektir. Bu model ise sahiplik fonksiyonunun tek elde toplanmasına dayalıdır. Bu sahiplik modelinin tercih edilmesinde rekabetçi piyasaların hızlı bir şekilde gelişmesi etkili olmuştur. Merkezi mülkiyet modelinde sorumluluk bir ana bakanlık çerçevesinde belirlenmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2014: 15-17).

3.4.3. Yönetici Sahipliği

Bir işletmede pay senetlerinin işletmenin yöneticileri tarafından elde tutulduğu sahiplik yapıları yönetici sahipliği olarak ifade edilmektedir. İşletme yöneticileri ister çoğunluk pay senedine sahip olsunlar ister olmasınlar; pay senedine sahip durumda işletme yöneticisi varsa o işletmenin sahiplik yapısı, yönetici sahipliği olarak ifade edilmektedir (Oruç, 2012: 13).

Hakim sermayedarlığın bulunduğu veya bulunmadığı böyle yapılarda yöneticiler bir taraftan kontrol bakımından söz sahibi olmakta diğer taraftan işletme paylarının bir kısmını elde bulundurmaktadırlar. Yönetici sahipliği bulunan işletmelerde işletme yöneticisini teşvik etmek, kendi refahını artırma konusundaki isteğiyle paralel şekilde işletmenin refahını da artırma doğrultusunda çalışmasını sağlamak temel amaçtır. Bu şekilde ortaya çıkabilecek temsil sorunu da bir bakıma bertaraf edilebilecektir (Himmelberg vd., 1999: 13-18).

Yönetici sahipliğinde, yöneticilerin işletme pay senetlerinin çoğunu elinde tutması gerekli değildir. Diğer taraftan yönetici sahipliği işletmelerin yönetimindeki profesyonel yöneticilerin aynı zamanda işletmenin pay senetlerine sahip olması ile mümkün olmaktadır. Yöneticiler, sermayenin tabana tam olarak yayıldığı ve hakim bir pay sahibinin bulunmadığı geniş tabanlı (dağınık) sahiplik yapısında etkinliklerini artırmakta, düşük sermaye pay oranları ile neredeyse işletmenin bütün faaliyetlerinde kontrolü ellerinde tutmaktadırlar (Sayman, 2012: 99). Yönetici sahipliğinin geniş tabanlı sahiplik yapısına sahip işletmelerde görülmesinin sebeplerinden birisi; geniş tabanlı sahiplik yapısı bulunan işletmelerde hakim hissedar olmadığı için pay sahiplerinin yöneticileri belli oranda sermayedar yaparak işletmenin temsil maliyetlerinden kurtulmayı amaçlamasıdır. Bir başka sebep ise; geniş tabanlı sahiplik yapısının bulunduğu işletmelerde pay sahiplerinin işletme yöneticileri üzerinde yeteri kadar kontrol kuramamasıdır. Böyle bir durumda pay sahipleri işletmenin faaliyetlerinin verimliliğini belirlemede zorlanır ve bu süreç için ek bir maliyet ortaya çıkar. İşte pay sahipleri böyle bir maliyetten kaçınmak için ve hem pay sahibi hem de yönetici olarak çalışan işletme yöneticilerinin daha verimli olacağı düşüncesiyle hareket ederek işletme yöneticilerinin şahsi menfaatleri doğrultusunda değil de pay sahiplerinin menfaatleri doğrultusunda hareket etmelerini sağlarlar (Büyükmert, 2015: 32).

3.4.4. Çalışan Sahipliği

Çalışan sahipliği esas olarak çalışanların çalıştıkları işletmede pay senetlerine sahip olmasını ifade etmektedir. Çalışan sahipliği, pay sahipleri ile işletme çalışanlarının arasında temsil probleminin meydana gelmemesi için gerçekleştirilmektedir. Ayrıca çalışanlar açısından teşvik ve moral amacıyla ve de pay sahipleri tarafından refahlarını maksimum yapmak adına yüksek performansın gösterilmesini bekledikleri çalışanlarını işletmeye ortak etmek de bunun sebeplerindendir (Sayman, 2012: 102).

Gelişmekte olan ülkelerde yapılan özelleştirmelerde sosyal anlayışın bir gereği olarak, çalışanların ortaklık yolunun açılması görülen bir durumdur. Çalışanları paydaş yapma planı şeklinde isimlendirilen yöntem, çalışan sahipliği kavramı içinde değerlendirilmekte; özet olarak işletme çalışanlarına işletme sahipliğinin bir kısmının verilmesi ve çalışan personelin de işletme performansı, verimliliği, karlılığı ve değerinin atışından dolayı olarak değil de doğrudan etkilenmesinin sağlanması olarak ifade edilebilir (Sayman, 2012: 102).

Çalışanları mülkiyet sahibi yapma planı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi gelişmiş ülkelerde, bir yandan iflas riski bulunan işletmeler diğer yandan finansal kaynak ve vergi muafiyeti sağlamak isteyen işletmeler tarafından tercih edilmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde ve geçiş ekonomilerinde özelleştirme yapmanın boyutları ve özelleştirme karşıtı olan kesimin olumsuz etkilerini düşürücü bir etkiye sahip olması nedeniyle, kamu kurumlarının özelleştirilmesinde bu şekilde bir yöntem uygulanmaktadır (Sakınç, 2008: 28-35).

Atasoy (2009) yapmış olduğu çalışmada çalışan sahipliğinin olduğu işletmelerin klasik işletmelere göre daha verimli, etkin oldukları ve performanslarının daha yüksek olduğu ile ilgili sonuçlara ulaşan çalışmaların literatürde çoğunlukta olduğunu ifade etmiştir. Çalışan sahipliğinin diğer faydaları; iş sahibi ile çalışanlar arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkilemesi, işletmeye olan bağlılığı artırması, çalışanların sadakatini artırması ve işletmelerin hedeflerine uyumlu olmalarını sağlamasıdır.

3.4.5. Dağınık Sahiplik (Yaygın- Geniş Tabanlı Sahiplik)

Yatırımcıların getiri elde etmek amacıyla birden fazla işletmenin pay senetlerine sahip olmak şeklinde yapmış oldukları yatırımlarla oluşan sahiplik yapısı türüdür (Ayrıçay ve Kalkan, 2013: 155).

Dağınık sermaye sahipliği işletme kontrolünün tek bir elde toplanmayıp sermayenin birçok küçük yatırımcı arasında paylaşıldığı sahiplik çeşidi olarak ifade edilmektedir (Büyükmert, 2015: 29).

Bir işletmenin sahiplik yapısının dağınık veya yoğunlaşmış (işletme paylarının tek kişi veya grubun elinde toplanması) olup olmadığının belirlenmesi için farklı yüzdeler kullanılmaktadır. La porta vd. (1999: 475) yaptıkları çalışmada bir işletmede bir pay sahibinin % 10 ve altında oy hakkına sahip olması durumunda dağınık sahipliğin söz konusu olduğunu ifade etmişlerdir. Claessens ve Djankov (2000) yapmış oldukları çalışmalarında en fazla % 5, Crongvist ve Nilsson (2003) ise yapmış oldukları çalışmada en fazla % 25 oranında pay senedine sahip olunduğunda dağınık sahiplikten söz edilebileceğini ifade etmişlerdir.

Dağınık (Yaygın) sahiplik yapısı olan işletmelerde profesyonel yöneticiler pay sahiplerine nazaran en yetkili kişiler olmaktadır. Dağınık sahiplikteki işletmelerde sermaye, birçok pay sahibi tarafından paylaşılmakta bu nedenle işletme kontrolü tek bir elde toplanmamaktadır. Bu durum sahiplik ve kontrolü birbirinden ayıran bir durumdur. Böyle bir sahiplik yapısında her pay sahibinin tek başına işletmedeki mevcut işlemleri takip etmesi zor olacağı için işletmenin sermayedar ortakları makul davranarak işletme yönetimini profesyonel yöneticilere bırakmaktadır (Aslan, 2005: 27). Dağınık sermaye sahipliği yapısının olduğu işletmelerde profesyonel yöneticiler en yetkili kişiler olduklarından sahiplik ve kontrol arasında bir çıkar çatışması meydana gelebilmektedir.

Pay sahipleri, işletmenin üzerinde hak sahibi olmalarına rağmen diğer sahiplik türlerinde olduğu kadar yönetim üzerinde etkin bir kontrol gücüne sahip değildir. İşletme yönetiminin yöneticilerin kontrolünde olması, yöneticilerin bu durumu pay sahiplerinin çıkarlarına göre değil, kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmalarına sebep olabilmektedir. Bu da yönetici ve pay sahibi arasında çıkar çatışmasına sebep

olmaktadır (Büyükmert, 2015: 29). Bu çıkar çatışması nedeniyle temsil maliyeti ortaya çıkmakta ve bu maliyetlerin temel olarak üç unsuru bulunmaktadır. Yönetici faaliyetlerinin kontrolünü sağlamak için katlanılan denetim maliyetleri, arzu edilmeyen yönetsel faaliyetlerin azaltılması amacıyla katlanılan maliyetler ve karar süreçlerindeki fırsat maliyetleri bu unsurlardır. Bir taraftan bu maliyetler söz konusu olurken diğer taraftan profesyonel yöneticiler, azınlık pay sahipleri de içinde olmak üzere bütün pay sahiplerini kapsayan objektif yönetimi sağlamaktadırlar (Aksoy ve Tanrıöven, 2010: 217).

Dağınk sahipliğin avantaj ve dezavantajları aşağıdaki maddeler şeklinde ifade edilmiştir (Pjovich, 2010: 9-10; Berezneak, 2007: 90-92; Öcal, 2005: 6-7):

- Dağınk sahiplik yapısına sahip işletmelerde sermayenin tabana yayılması söz konusudur. Bu da sahiplik yoğunlaşmasının yüksek olduğu işletmelere göre yatırımcıların daha fazla getiri elde etmelerini sağlar.
- Şeffaflık düzeyi yüksek olmaktadır.
- Yönetim ve kontrolün ayrı olmasıyla profesyonel işletme yöneticilerinin daha etkin ve verimli bir kaynak yönetimi yapması mümkündür.
- Kurumsal yönetim uygulamaları gelişmiştir.

Dezavantajlardan bahsedilecek olursa;

- Pay sahipleri ile işletmeyi kontrol edenlerin farklı kişiler olması ve çıkarlarının çatışması işletme performansını olumsuz etkileyebilir.
- Finans piyasalarına olan bağımlılık nedeniyle uzun vadeli yatırımlar yerine kısa vadeli yatırımlara yönelme söz konusu olabilir. Bu da yatırımların verimliliğini azaltabilir.
- Bu tür sahiplik yapısında yöneticilerin kontrol edilmeye çalışılması işlem maliyetlerini doğurabilir. Özellikle işten çıkarma ve işe alma maliyetleri vb.

- İşletmenin tüm kontrolünün yöneticiler tarafından sürdürülmesi, yöneticilerin bunu su istimal ederek işletme varlıklarını üstüne geçirme riskini de doğurur.
- Yönetici de bulunan kontrol yetkisi, pay sahiplerinin hesap sorma gücünü zayıflatmaktadır. Yöneticiler çıkarları doğrultusunda hareket edebilmektedir.

Dağınık sahiplik yapısının işlerliğinin verimli olabilmesi yatırımcıyı koruyan yasaların katı olmasını gerektirmektedir. Yasal korumanın güçlü olduğu ülkelerde dağınık sahiplik yapısı daha yaygındır (Coffee, 2001: 5).

3.4.6. Yabancı Sahiplik

Bir ülkede yabancı sahiplikten bahsedilebilmesi için yabancı sermaye sahiplerinin o ülkedeki işletmelere yatırım yapması gerekir. Yabancı sermaye yatırımları doğrudan olabileceği gibi dolaylı da olabilmektedir (Kevser, 2018: 32).

Yabancı yatırımcı sahipliği dünya çapında bütün ülkelerle alakalı bir durumdur. Asya krizi ile birlikte doğuda Japonya, Güney Kore, Endonezya, Malezya, Brezilya, Arjantin ve Çin gibi ülkeler yabancı sermayenin giriş yaptığı ülkeler olmuşlardır (Karakaya, 2004: 53).

1990'lerden sonra başlayan ve günümüzde tüm hızıyla devam eden küreselleşme olgusu ile birlikte yatırımcılar işletmelerinin değerini artırmak için avantaj bakımından görece üstün olan bölge veya ülkeye varlık ve sermayelerini yöneltmişlerdir (Kulalı, 2016: 198). Bu durum küreselleşme öncesine kıyasla yabancı sahipliğin öneminin artmasına sebep olmuştur.

Kulalı (2016) yapmış olduğu çalışmasında doğrudan yabancı sermaye yatırımları çerçevesinde sahiplik yapısını; doğrudan yatırımın bir ülkeye ilk giriş şekli ile doğrudan yabancı yatırımın işletmenin faaliyetlerinin sürdüğü zaman aralığındaki herhangi bir anda mevcut olan ortaklık payı dağılımı şeklinde ifade etmiştir. Doğrudan sermaye yatırımları ortak girişim, birleşme ve satın alma, tam sahiplik yatırımları ve yavru işletmeler olarak gerçekleşmektedir (Batmaz ve Tekeli, 2009: 7). Dolaylı yabancı

yatırımlar ise pay senedi ve tahvil gibi yatırım araçlarına sahip olunarak gerçekleştirilen portföy yatırımlarıdır (Kulalı, 2016: 200).

3.4.7. Kurumsal Yatırımcı Sahipliği

Kurumsal yatırımcı finansal bir kuruluş olarak büyük bir yatırımcı kuruluştur. Bu finansal kuruluşlardan kasıt; bankalar, sigorta fonları, emeklilik fonları, yatırım fonları vb. fonlardır. Kurumsal yatırımcılar çoğunlukla sermaye piyasalarında yüksek tutarda yatırım yapan kuruluşlardır. Kuruluşlar yatırım yapmak maksadıyla menkul kıymetleri alıp satarlar. İşletmeler menkul kıymetlerin bu yatırımcılar tarafından alınmasını memnun şekilde karşılarlar. Çünkü bu yatırımcılar istikrarlı ve bilinçlidir (Öztürkçü, 2012: 34).

Kurumsal yatırımcı sahipliği gelişmiş ekonomilerde yaygın olan bir yapıdır. Kurumsal yatırımcılar, bir işletmenin pay senetlerinin büyük bir bölümünü elinde tutan ve yalnızca kar odaklı kuruluşlardır. Pay senetlerinin büyük kısmını alma koşuluyla yatırım yaparlar ve işletmelerde daha fazla etkili olurlar. Kurumsal yatırımcılar olarak az pay senedi alan küçük yatırımcılara nazaran daha fazla yarar sağlayan ve değeri öteki pay senetlerine nazaran daha yüksek olan işletmelere yatırım yaparlar. Kurumsal yatırımcıların yatırım yaptığı işletmelerin performansı diğer işletmelere göre daha yüksektir. Diğer yandan kurumsal yatırımcıların yatırım yaptığı işletmelere bakıldığında, bu işletmelerin performanslarının görece daha iyi olduğu gözlemlenmiştir (Cornett vd., 2007: 1774).

3.4.8. Sahiplik Yoğunluğu Değişkenleri

Sahiplik yoğunluğu kavramı işletme paylarının büyük kısmının tek bir kişi veya grubun elinde olmasını ifade etmektedir. Payların belirli bir kişi veya grupta toplanması payları elde tutanlara yönetimi etkileme gücünü vermektedir. Literatürde sahiplik yoğunluğu değişkenleri en büyük hissedarın sermaye payı, en büyük üç hissedarın payı, halka açıklık oranı vb. olarak incelenmiştir. Ayrıca sahiplik yapısı ile ilgili konularda ve sermaye yapısının açıklanmaya çalışıldığı durumlarda genellikle kullanılmaktadır (Kevser, 2018: 35-36).

3.4.8.1. En Büyük Hissedarın Sermaye Sahipliği

İşletmenin en büyük payına sahip ortağın toplam pay senetleri arasında sahip olduğu oran olarak ifade edilebilen en büyük hissedarın sermaye sahipliğinde en büyük hissedar diğer pay senedi sahiplerine göre işletme yönetiminin üretim, finans, muhasebe, pazarlama vb. önemli karar süreçlerinde daha baskın olacaktır (Sayman, 2012: 113-114).

İşletmelerde en büyük sermayedarın kontrolü elde tutmaya yetecek miktarda pay senedine sahip olması nihai ortak olarak adlandırılmaktadır. Matematiksel anlamda % 50'nin üzerinde paya sahip ortak nihai ortak olarak nitelendirilir (Sakınç, 2008: 35-38).

3.4.8.2. En büyük Üç Ortağın Sermaye Sahipliği

Bir işletmenin en büyük üç ortağının sahip olduğu sermaye payının toplam sermaye içindeki payını gösteren değişkendir (Erem, 2013: 82). En büyük üç ortağın sermaye payının artması hakim ortağın gücünü sınırlandırırken, sermaye pay oranının artması yani yoğunlaşmanın artması, yönetim ve kontrolün belli gruplarda toplanmadığını ifade etmektedir (Kevser, 2018: 37).

3.4.8.3. Halka Açıklık Oranı

Halka arz ya da halka açılma, halka çağrıda bulunularak işletmelerin organize piyasalarda, sürekli işlem görmesi için ihraç ettikleri sermaye piyasası araçlarının satışı olarak ifade edilebilmektedir (Sayman, 2012: 116). Halka açıklık oranı ise; bir işletmenin halka açılmış olan paylarının toplam pay senetleri içindeki oranıdır (Güngör, 2012: 12).

Halka açık işletmeler ile yoğunlaşma arasındaki ilişki ters yönlüdür. İşletmelerde yoğunlaşma oranı düşükse halka açıklık oranı yüksek, aksi durumda ise düşüktür. Bu ters ilişki kontrol ve sahiplik ayrımını da belirginleştiren bir durumdur.

Gelişmiş ekonomilerde daha yüksek oranda görülen halka açık işletmeler yasal koruma seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde sermayenin tabana yayılmasında önemli rol taşımaktadırlar. Yine bu yapıda; dağınık bir sahiplik yapısı olduğundan, vekalet maliyetleri ile karşılaşılacaktır. Halka açık işletmeler kurumsal yönetim ilkelerini daha

etkin bir şekilde uygulamakta, yatırımcıları çekmekte ve kredibilitesi yüksek olmaktadır (Gürbüz ve Ergincan, 2004: 224).

BÖLÜM 4

MUHASEBE KALİTESİ İLE SAHİPLİK YAPISI ARASINDAKİ İLİŞKİ: BORSA İSTANBUL'DA İMALAT SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

İşletmeler için stratejik bir öneme sahip olan muhasebe kalitesinin; bir yandan finansal piyasaların işlemesinde daha sağlıklı bir ortam meydana getirmesi, diğer yandan yatırımcıların; işletmeler hakkında, işletmelerin finansal görünümü ve yatırımları hakkında kolay değerlendirme yapmaları ve bilgi sahibi olmalarını sağlaması nedeniyle tasarruflarını işletmeye yönlendirmesi ile sermaye maliyetini azaltıcı etkisi bulunmaktadır. Muhasebe kalitesinin düşük olması işletmelerin kaynaklarının maliyetinin yükselmesine neden olmaktadır. Muhasebe kalitesinin yüksek olmasının bilgi asimetrisini azalttığını ve yatırımların etkinlik ve verimliliğini artırdığını Biddle ve Hillary (2006: 22) yılında yapmış oldukları çalışmada ortaya koymuşlardır.

Muhasebe kalitesi muhasebe altyapısı, sosyal, ekonomik, politik sistemden bağımsız düşünülemeyecek bir kavramdır. Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler; muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, ülkelere özgü faktörler ve işletmelere özgü faktörler olarak incelenmektedir. Sahiplik yapısı faktörü bu sınıflandırma içerisinde işletmelere özgü faktörler altında yer almaktadır. Sahiplik yapısı; kurumsal yönetim anlayışının önemli bir sacayağı olup; işletme sermayesinin kimler tarafından sağlandığını ve bunların sermaye paylarının büyüklüğünü belirtmektedir (İzciler, 2014: 6).

Muhasebe kalitesi ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde bakıldığında yapılan çalışmalar, ağırlıklı olarak uluslararası muhasebe standartlarına geçişten sonraki ve önceki durumların muhasebe kalitesi bağlamında karşılaştırılması ile muhasebe kalitesi ölçütlerinden bir veya bir kaç dikkate alınarak yapılan çalışmalardır. Çalışmaların önemli bir kısmı ise muhasebe kalitesini etkileyen kar yönetimi uygulamaları, değer ilgisi uygulamaları veya muhasebe kalitesi unsurlarından biri veya birkaç dikkate alınarak yapılan çalışmalardır. Muhasebe kalitesinin sahiplik yapısından nasıl etkilendiği ile ilgili çalışmalar ise aşağıda literatür kısmında da anlatıldığı gibi önemli sayıda yapılmıştır. Fakat bu çalışmalar; genellikle kar kalitesi ve sahiplik yapısı

değişkenleri arasındaki ilişkiye bakmış olup, çalışmada daha önce bahsedildiği gibi kar kalitesinin tek boyut olarak incelendiği çalışmalar olmuştur. Muhasebe kalitesi, kar kalitesi birbirinin yerine kullanılan kavramlar olsa da çalışma süresince yapılan incelemelerde muhasebe kalitesinin daha çatı bir kavram olduğu görülmüştür. Kar kalitesi daha çok muhasebe kalitesinin bir etmeni olabilecek ve bu çalışmada ölçümü yapılmış olan tahakkuk kalitesi olarak dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda sahiplik yapısı ile muhasebe kalitesi ilişkisinin çok boyutlu irdelenmesi; gerek sahiplik yapısının kaliteli muhasebe bilgisini üretmede etkisinin nasıl olduğunu tespit etmek, gerekse yatırımcılar, yöneticiler ve analistler tarafından işletme ile ilgili kurumsal, yatırım ve yönetim anlamında olumlu veya olumsuz perspektiflerinin oluşması hakkında önemli bir anahtar olacaktır.

Bu bölümde; öncelikle çalışmanın amacı ve önemi ifade edilmiş, sonrasında literatür taraması verilmiştir. Daha sonra çalışmanın kısıtları ve örneklem seçiminden bahsedilmiş, çalışmanın yöntemi ifade edilmiş ve yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular rapor edilmiştir. Son olarak ise çalışmayla ilgili genel bir değerlendirme ve öneriler yapılmıştır.

4.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı; muhasebe kalitesi ile sahiplik yapısı türleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda; Borsa İstanbul'da (BİST) 2009-2018 yılları arasında işlem gören imalat sektörü işletmelerinin finansal ve faaliyet raporlarında yer alan veri ve bilgilerden yararlanılmıştır. Muhasebe kalitesi ile sahiplik yapısı ilişkisinin niteliği, muhasebe kalitesi için; literatür incelenerek belirlenen değer ilgisi, kar düzleştirmesi, kar yönetimi değişkenleri kullanılarak; sahiplik yapısı için ise kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik değişkenleri kullanılarak ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

BAĞIMLI DEĞİŞKENLER	BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER
Muhasebe Kalitesi Değişkenleri	Sahiplik Yapısı Değişkenleri
1-Değer İlgisi (muhasabe bilgilerinin pay senedi fiyatına yansıma derecesi)	1-Kurumsal Sahiplik (Kurumsal Sahiplik Payı/Toplam Pay)
2-Kar Düzleştirmesi (net kardaki sapmaların büyüklüğü)	2- Yabancı Sahiplik (Yabancı Ortak Payı/Toplam Pay)
3-Kar Yönetimi (isteğe bağlı tahakkuk büyüklüğü)	3-Dağınık Sahiplik (Halka Açıklık Oranı)
	4-Aile sahipliği (Aile Sahiplik Payı/Toplam Pay)

Tablo 4.1’de ifade edilen muhasebe kalitesi değişkenleri için çeşitli temsilciler kullanılacaktır. Değer ilgisi için kullanılacak temsilci, hisse başına özsermaye defter değeri ve hisse başına net kar rakamlarının hisse senedi fiyatını açıklama gücüdür. Daha fazla yansıma derecesi ve daha fazla açıklama gücü, daha yüksek muhasebe kalitesi anlamına gelmektedir. Kar yönetimi için kullanılacak temsilci, yöneticilerin muhasebe sistemine müdahalesini ortaya çıkaran isteğe bağlı tahakkuklardır. İsteğe bağlı tahakkukların büyüklüğü, kar yönetimine işaret etmektedir. Kar düzleştirmesi için kullanılacak temsilci ise, net kardaki değişimlerin varyansdır ve düşüklüğü kar düzleştirmesine işaret eder.

Muhasebe kalitesi ile sahiplik yapısı değişkenleri arasındaki ilişkinin tespiti için BİST’de yer alan imalat işletmelerinin 2009-2018 yılları arasında yayımlanmış finansal tabloları ve faaliyet raporlarında yer alan verileri dikkate alınmıştır. Çalışmanın güncel olması ve analizle daha anlamlı sonuçlara ulaşabilmek için zaman serisi 2009-2018 aralığında seçilmiştir. Daha geniş aralığın seçilmemesinin nedenleri 1997, 2001 ve 2008 krizlerinin etkilerinin analiz dışı bırakılmak istenmesidir. Ayrıca sermaye piyasalarının Türkiye’de geçmişinin kısa olması da bu tercihte etkili olmuştur.

Uluslararası literatüre göre ulusal literatürde, muhasebe kalitesi üzerine sınırlı çalışma vardır. Yapılan çalışmaların çoğu da muhasebe kalitesi ölçütlerinden bir veya bir kaç kullanılarak yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda sahiplik yapısının muhasebe kalitesi ile ilişkisini bu çalışmada incelenen değer ilgisi, kar yönetimi ve kar

düzleştirmesi değişkenlerinin tamamıyla birlikte Türkiye boyutuyla inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın; literatürde sahiplik yapısı ve muhasebe kalitesi ilişkisini daha uzun bir dönemi kapsayacak şekilde, çok boyutlu ölçüt kullanarak Türkiye kapsamında daha geniş bir perspektiften değerlendirme imkanı sunacak olması ve çalışmanın değişkenleri kapsamında bir çalışmaya rastlanmamasından ötürü yeni bir bakış açısı sunacak olması tez çalışmasının önemini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan; çalışmadan elde edilen bulgular, işletmelerin üst yönetimleri, yatırımcılar, finansal piyasalarda faaliyet gösteren düzenleyiciler ve analizciler bakımından önemlidir. Kurumsal yönetim anlayışı içerisinde sahiplik yapısı ve buna bağlı olarak pay sahipleri, yöneticiler ve diğer gruplar arasında daha iyi yönetim modellerinin oluşturulması için araştırmanın bir referans noktası olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları ayrıca işletmelerin yeni ortaklıklar kurmaları, halka açılma kararı vermeleri vb. kritik kararlar almalarında yardımcı olacaktır.

4.2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışma ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yapılmış olan benzer çalışmalar aşağıda ifade edilmiştir. Bahsedilen bu çalışmaların bazıları, bu çalışma kapsamındaki muhasebe kalitesi ölçütlerinden bir veya bir kaçını kullanarak yapılmış olan çalışmalar bazıları ise muhasebe kalitesi ölçütlerinden biri ile sahiplik yapısı değişkenleri arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalardır.

Godfrey ve Jones (1999) yaptıkları çalışmada politik maliyetleri olan şirketlerde kar düzeltmesinin ölçümünü incelemişler ve düzeltirmenin hedefinin net faaliyet karı olduğunu ifade etmişlerdir. Düzeltirme araçları ise olağandışı kalemler (yinelene kazanç ve kayıplar) olarak alınmıştır. 1985-1993 döneminde 1568 Avustralya şirketi üzerinde yapılan çalışmada en küçük kareler regresyon analizi uygulanmış ve yönetim mülkiyeti ile ilgili kar düzeltmesi bulgularına ulaşılmıştır.

Boutchcova ve Megginson (2000) yaptıkları çalışmalarında kar kalitesi ve sahiplik yapısı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 1961-1995 yıllarını kapsayan 29 ülkeye ait 118 işletmenin verisinin kullanıldığı çalışma sonucunda yazarlar yeni özelleştirilmiş işletmelerde kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Mande, File ve Kwak (2000) yaptıkları çalışmada japon yöneticilerin kar düzeltmesi için AR-Ge bütçelerinde ayarlama yapıp yapmadıklarını incelemişler. Düzleştirmenin hedefi olarak Ar-Ge giderlerinden önceki karları ifade etmişlerdir. Düzleştirme araçları olarak ise Ar-Ge harcamalarını incelemişlerdir. 1987-1994 dönemi ve 123 japon işletmesi üzerinde yapılan analiz yöntemi regresyon analizidir. Sonuç olarak genişleme yıllarında daha da artan kar düzeltmesine ulaşılmıştır.

Hung'un (2001) 1991-1997 dönemini kapsayan ve 17743 işletme-yıl gözlemini kullandığı çalışmasında, farklı düzeylerde yatırımcı korumasına sahip 21 ülkede tahakkuk muhasebesi ile muhasebe rakamlarının piyasalara yansıma derecesini ölçülmüştür. Sonuçta yatırımcı koruması yüksek olan ülkelerde, muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatına yansıma derecesinin de yüksek olduğunu, dolayısıyla yatırımcı korumasının yüksekliğinin tahakkuk temelli muhasebe sisteminin etkinliğini artırdığını bulmuştur.

Leuz vd. (2003) yaptıkları çalışmayla 31 ülkenin kar yönetimi ve kar düzeltmesi uygulaması arasındaki farkları incelemişlerdir. Çalışmada kar düzeltmesinin hedefi içeridekilerin özel kontrol faydaları sağlaması olarak ifade edilmiş ve düzeltme araçları olarak da tahakkuklar ve nakit akışları ifade edilmiştir. 1990-1999 yılları arasındaki 31 ülke ve 70955 fima-yıl gözlemi yapılmış; Spearman korelasyonu, regresyon ve kümeleme analizleri yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda yatırımcı korumasının yüksek olduğu ülkelerde kar düzeltmesinin daha az uygulandığı bulgularına ulaşılmıştır.

Lang vd. (2003) yapmış oldukları çalışmada ABD borsalarında işlem görenin ABD dışındaki piyasalarda raporlanan muhasebe verileriyle ilişkini incelemişlerdir. Çalışmada kar düzeltmesinin hedefi muhasebe rakamları ve hisse senetleri fiyatları olarak ifade edilmiş ve düzeltme araçları olarak kazançlar ve tahakkuklar alınmıştır. 1999-2001 yılları arasında ABD'de işlem gören ABD dışı işletmeler ve kontrol işletmeleri analiz kapsamına alınmış zaman serisi regresyonları yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ABD'de işlem gören ABD dışı işletmelerin, ABD'de işlem görmeyen işletmelere göre daha az kar düzeltmesi yapmakta oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Aren (2003) yapmış olduğu çalışmada 1992 - 1998 yılları arasında İMKB'de kesintisiz işlem gören ve mali kuruluşlar dışında kalan 90 firma ve 630 gözlem ile 1997

kriz döneminde kar yönetimi uygulayan firmaları araştırmıştır. Bu çalışmada, kar manipülasyonun tespiti için literatürde yaygın olarak kullanılan Düzeltilmiş Jones Modeli kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda 1997 yılı karlarında önceki döneme nazaran önemli artış olan 12 firmanın kar yönetimi faaliyetleri ile daha düşük kar raporlama eğiliminde oldukları yönünde tespitler yapılmıştır.

Küçüksözen (2004) İMKB’de yaptığı çalışmasında 1992-2002 dönemi ve toplamda 126 işletme üzerinde kar yönetimi yapılıp yapılmadığını test etmiştir. Bu çalışmada araştırmacı finansal bilgi manipülasyonunu nedenleri, yöntemleri, amaçları, teknikleri ve sonuçları kapsamında açıklamak, ayrıca Türkiye’deki işletmelerin finansal bilgi manipülasyonu uygulamalarını ortaya koyacak bir model geliştirme amacıyla hareket etmiştir. Bu bağlamda, pay senetleri İMKB’de işlem gören işletmelerin finansal bilgi manipülasyonu uygulamalarını tahmin etmek amacıyla Beneish (1999) modeli revize edilerek kullanılmıştır. Bu çerçevede oluşturulan Modeldeki 9 açıklayıcı değişkenden 6 tanesinin, İMKB işletmeleri tarafından yapılabilecek finansal bilgi manipülasyonu uygulamalarının ortaya çıkarılması ya da tahmin edilmesi bakımından anlamlı ve yararlı olduğu tespit edilmiştir.

Bao ve Bao (2004) yapmış oldukları çalışmada kazançlardaki değişkenliğin (kar düzleştirmesinin) azalmasının işletme değerini yükseltmek için yeterli olmadığını, kaliteli kazançların asıl göstergesinin kazançların pay senedi fiyatlarına yansımaya derecesinin yüksekliği olduğunu ifade etmişlerdir.

Ball ve Shivakumar (2005) yapmış oldukları çalışmayla Birleşik Krallıkta halka açık olmayan işletmeler zararlarını daha zamansız kaybederler hipotezini test etmişler. Kar düzleştirmesi araçları olarak Net kar, tahakkuklar ve faaliyet nakit akışları alınmış, 1999-2000 yılları 54778 özel işletme ve 1475 halka açık işletme incelenmiş olup zaman serisi regresyonları ve alternatif tahakkuk modelleri yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonucunda halka açık olmayan işletme zararlarını daha zamansız muhasebeleştirdikleri ve daha kalitesiz finansal raporlama yaptıklarını tespit etmişlerdir.

Bartov vd. (2005) Almanya’da 1998-2000 yılları arasında Frankfurt Borsası ile Yeni Borsa’da işlem gören ve ABD GKGMİ, Alman GKGMİ ve UFRS’ye göre raporlama yapan işletmeleri dahil ettikleri çalışmalarında yansımaya derecesini ölçmek için alternatif analizler kullanmışlardır. Yazarlar yansımaya derecesinin göstergesi olarak

üç farklı standart setine göre hazırlanan kazançların getiriler üzerinde regresyona tabi tutulması sonucunda elde edilen regresyon katsayılarını almışlardır. Elde edilen temel bulgu, ABD GKGMİ ve UFRS'ye göre hazırlanan finansal raporlardaki kazançların Alman GKGMİ'ne göre hazırlananlardan daha fazla bilgi içerdiğidir. ABD GKGMİ ile UFRS arasında yapılan karşılaştırmada ise farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç Leuz'un (2003) çalışmasında ABD GKGMİ ile UFRS arasında bilgi asimetrisi açısından bir fark yoktur bulgusunu doğrulamaktadır.

Velury ve Jenkins (2006) yaptıkları çalışmalarında kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. 1992-1999 yıllarını kapsayan ve 4238 gözlemden yararlanılan çalışma sonucunda kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Hashim ve Devi (2006) Malezya borsasına kayıtlı işletmeler üzerine yaptıkları çalışmalarında kurumsal yönetim, sahiplik yapısı ve kar kalitesini araştırmışlardır. 280 işletme verisinin kullanıldığı çalışma sonucunda kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Buna karşın çalışmada yönetsel sahiplik ile kar kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Hung ve Subramanyam (2007) 1998-2002 döneminde gönüllü UFRS uygulamasının Alman işletmeleri üzerindeki etkilerini analiz ettikleri çalışmada, işletmelerin defter değeri ve net karlarının eşzamanlı hisse senedi fiyatlarını açıklama gücünü ölçmüşlerdir. Sonuçta UFRS ile Alman HGB Standartları arasında yansıma derecesi açısından fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Fakat yazarlar aynı analizleri kümülatif değerleri dikkate alarak yaptıklarında UFRS'ye göre raporlama yapan işletmelerin muhasebe rakamlarının yansıma derecesi daha yüksek çıkmıştır. Çalışma sonuçları ayrıca UFRS'nin bilanço ve gerçeğe uygun değer odaklı, HGB'nin ise kar düzeltirmesi ve tarihi maliyet odaklı olduğunu ortaya koymuştur.

Jermakowicz vd. (2007) çalışmalarında Alman DAX-30 Endeksi'nde işlem gören şirketlerin 1995-2004 dönemine ait 265 gözlemini kullanarak UFRS ve ABD GKGMİ arasında kazançların ve özsermaye defter değerinin sermaye piyasalarına yansıma derecesini karşılaştırmışlardır. Sonuçta UFRS veya ABD GKGMİ'ne göre raporlama yapmanın yansıma derecesinde herhangi bir değişikliğe yol açmadığını bulmuşlardır.

Ayarlıoğlu (2007) İMKB’de isteğe bağlı tahakkukların tahmini vasıtasıyla kar yönetimi uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada 1991-2002 döneminde 101 şirket üzerinde analiz yapmıştır. Bu kapsamda yapılan inceleme sonucunda İMKB’de kar yönetiminin var olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kar yönetiminin büyüklüğünün firmaların toplam varlıklarının % 14’ü civarında olduğu saptanmıştır. Bu durumu desteklemek maksadıyla ekstrem finansal performans gösteren firma bazında yapılan incelemelerde de İMKB’de kar yönetiminin varlığı tespit edilmiştir. Bu incelemeden düşük vergi öncesi kar tutarı açıklayan işletmelerin, en yüksek vergi öncesi kar tutarı açıklayan işletmelere nazaran daha büyük kar yönetimi değerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bulunan sonuçlar doğrultusunda İMKB’ye kayıtlı işletmelerle ilgili kararlar alırken kar yönetimi uygulamalarının dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Barth vd. (2008) UFRS’nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesini de ölçmüşlerdir. Çalışmada yansıma derecesi ile ilgili temsilciler net kar ve özsermaye defter değerinin hisse senedi fiyatlarını açıklama gücü olarak alınmıştır. Açıklama gücünün yüksekliği yüksek muhasebe kalitesi olarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular UFRS döneminde muhasebe kalitesinin yükseldiğini göstermiştir.

Dong-Lin ve Gang (2008) yaptıkları çalışma sonucunda kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Yazarlar kurumsal sahiplik düzeyinin yüksek olduğu işletmelerde bu pozitif ilişkinin anlamlı olduğunu bulmuşlardır.

Paananen (2008) 2003-2006 yıllarını içeren ve toplam 545 işletme-yıl gözleminden oluşan çalışmada İsveç’te muhasebe kalitesi ve UFRS ilişkisini incelemiştir. UFRS’ye geçişten sonraki iki yılda muhasebe kalitesinde artışa rastlanmamış, çalışmadan finansal şirketler çıkarıldıktan sonra yeni kontrol değişkenleri eklenerek yapılmış ve kar düzeltirmesinin yine de arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Morais ve Curto (2008) çalışmalarında 34 portekiz işletmesi üzerinde 1995-2005 dönemi arası için yaptıkları analizde UFRS döneminde GKGMİ dönemine göre daha az kar düzeltirmesi yapıldığını saptamışlar. Bu bağlamda muhasebe kalitesinde UFRS ile birlikte bir gelişme sağlandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Nasr vd. (2009) yeni özelleştirilmiş işletmeler üzerine yaptıkları çalışmalarında sahiplik yapısı ve kar kalitesini incelemişlerdir. 1980-2003 yıllarını ve 29 ülkeyi kapsayan çalışma sonucunda devlet sahipliğinin daha düşük karla ilişkili olduğuna dair sağlam ve güçlü kanıtlar elde etmişlerdir.

Shah vd. (2009) kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Pakistan borsasına kayıtlı işletmeler üzerine yapılan çalışma sonucunda kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasında istatistiksel olarak negatif bir korelasyon olduğunu tespit etmişlerdir.

Tan (2010) yapmış olduğu doktora çalışmasında 2005-2010 tarihleri arasında uygulanan UFRS'nin, 1997-2002 tarihleri arasında uygulanan TDMS'den daha kaliteli muhasebe bilgileri üretilip üretilmediği test etmiştir. Çalışmada kar yönetimi, kar düzeltmesi ve muhasebe bilgilerinin hisse senedi piyasalarına yansımaya derecesi muhasebe kalitesinin temel ölçütleri olarak ele alınmıştır. Muhasebe kalitesi için kullanılan altı temsilciden beş tanesi beklentiler doğrultusunda UFRS döneminde muhasebe kalitesinin arttığına işaret ederken, yalnızca bir tanesi TDMS döneminde muhasebe kalitesinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Bayrakdaroglu (2010) yaptığı çalışmada mülkiyet yapısının finansal performans üzerindeki etkisini İMKB'de incelemiştir. Bağımlı (Tobin-q, varlıkların karlılığı, özkaynakların karlılığı) ve bağımsız değişken (en büyük ortağın sermaye payı, en büyük üç ortağın sermaye payı, en büyük beş ortağın sermaye payı, halka açıklık oranı, yabancı payı ve yönetici sahipliği) olarak belirlenen veriler panel regresyon analizine tabi tutulmuştur. 2005-2009 yılları arasındaki dönemi kapsayan çalışmada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki açıklama güçleri analiz edilmiştir. Böylece mülkiyet yapısıyla finansal performans arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre mülkiyet yapısı değişkenlerinin farklı modeller kapsamında finansal performans üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir. Genel olarak yoğunlaşma değişkenleri ve halka açıklık oranlarının finansal performans üzerinde etkisi olduğu tespit edilirken, yabancı payı ve yönetici sahipliği değişkenlerinin finansal performans üzerinde beklenildiğinin aksine etkili olamadığı bulunmuştur.

Moradi ve Nezami (2011) yaptıkları çalışmada Tahran Borsası'nda işlem gören işletmelerin sahiplik yapılarının kar kalitesine etkisini incelemişlerdir. 2006-2010

yıllarını kapsayan çalışma sonucunda sahiplik merkezileşmesi, kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasında pozitif buna karşın anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Hashim ve Devi (2012) Malezya işletmeleri üzerine yaptıkları ve toplam 831 gözlemden yararlandıkları çalışma sonucunda, kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra yönetsel sahiplik, dış yönetici payı ile kar kalitesi arasında da pozitif ve anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür.

Shaihk vd. (2012) Pakistan işletmeleri üzerine yaptıkları çalışmalarında kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2006-2010 yıllarını kapsayan çalışmaları sonucunda kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasında negatif ve anlamsız bir ilişki tespit etmişlerdir.

Alves (2012) yaptığı çalışmasında sahiplik yapısı ve kar yönetimini incelemiştir. 2002-2007 yıllarını kapsayan ve 34 Portekiz işletmesi üzerine yapılan çalışma sonucunda yönetsel sahiplik ve sahiplik yoğunluğunun, kar yönetiminin seviyesini azaltarak kar kalitesini arttırdığını tespit etmişlerdir.

Karabayır (2012) yapmış olduğu Uluslararası Muhasebe Standartları ve Muhasebe Kalitesi: İMKB örneği adlı doktora çalışmasında 2005-2010 tarihleri arasında uygulanan UFRS'nin, 1997-2002 tarihleri arasında uygulanan TDMS'den daha kaliteli muhasebe bilgileri üretip üretmediği test edilmiştir. Çalışmada kar yönetimi, kar düzeltirmesi ve muhasebe bilgilerinin hisse senedi piyasalarına yansıma derecesi muhasebe kalitesinin temel ölçütleri olarak ele alınmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bulgular, UFRS döneminde muhasebe kalitesinin arttığını göstermektedir.

Yel (2012) yapmış olduğu çalışmasında, İMKB'ye kayıtlı işletmelerin cari dönem karıyla gelecekteki hisse senedi getirileri arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışmada, İMKB'ye bağlı 1992-2003 dönemi 1448 adet işletme yılı verileri kullanılmış ve lojistik regresyon analizlerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda yapılan inceleme sonucunda İMKB'ye kayıtlı işletmelerin cari dönem nakit akışlarının tahakkuklara göre gelecek dönem anormal hisse senedi getirileri üzerinde daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Mokhtari ve Makerani (2013) Tahran Borsası'nda yaptıkları araştırmada kurumsal sahipliğin işletme değeri ve kar kalitesiyle ilişkisini incelemişlerdir. 2009-2011 yıllarını kapsayan çalışma sonucunda kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki elde edilmiştir.

Beuselinck vd. (2013) dört güney Avrupa ülkesi üzerine yaptıkları çalışmalarında finansal raporlamanın disipline edilmesinde yabancı sahipliğin rolünü araştırmışlardır. 2002-2007 yıllarını kapsayan çalışmaları sonucunda yazarlar, işletme düzeyinde kar kalitesi ile yabancı sahiplik arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varmışlardır. Çalışmada özellikle güçlü kurumsal kaliteye sahip olan ülkelerde bu ilişkinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ayadi ve Younes (2014) Fransız kaynaklı yaptıkları çalışmada sahiplik yapısı ve kar kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2003-2011 yıllarını kapsayan ve 117 işletmeye ait 1053 gözlemden yararlanılan çalışma sonucunda yönetsel sahipliğin kar kalitesi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu, sahiplik yoğunluğunun ve kurumsal sahipliğin kar bilgisini olumlu etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Aytekin ve İbiş (2014) yaptıkları çalışmada BİST Metal Eşya, Makina Endeksinde 2009-2012 yıllarında işlem görmüş olan 23 adet işletmenin mülkiyet yapılarının finansal performanslarına olan etkilerini ölçmüşlerdir. Bu amaçla bağımlı değişkenler olan aktif karlılığı (ROA), özkaynak karlılığı (ROE), Tobin's Q oranları ile bağımsız değişkenler olan en büyük ortağın payı, en büyük iki ortağın payı, en büyük üç ortağın payı, yabancı payı ve halka açıklık oranı birbiri ile ilişkilendirilmiştir. Modelin açıklama gücünü artırabilmek için ise kontrol değişkenleri olarak satışların büyüklüğü ve kaldıraç oranı kullanılmıştır. Verilerin analizinde hem zaman boyutu hem de kesit boyutunu birleştiren panel regresyon modelini kullanmışlar ve analiz sonucunda genel olarak mülkiyet yapısı değişkenlerinin metal eşya sektöründeki işletmelerin finansal performanslarını etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Nasr vd. (2015) 45 ülkeyi kapsayan çalışmalarında özelleştirilmiş işletmelerde devlet ve yabancı sahiplik ile kar kalitesi arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Aralarında Türkiye'nin de olduğu 350 özelleştirilmiş işletme verisinden yararlanılan çalışma sonucunda devlet sahipliğine karşın yabancı sahipliğin kar kalitesi ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmüştür. Bu anlamlı ilişkinin özellikle yönetsel dengenin

olduğu ve düşük yönetim risk düzeyine sahip olan ülkelerde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Alaryan (2015) Ürdün borsası üzerine yaptığı çalışmasında, sahiplik yapısı ve kar kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 2009-2013 yıllarını kapsayan 76 işletme verisinin kullanıldığı çalışma sonucunda sahiplik yapısı ile kar kalitesi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Özvar (2015) yapmış olduğu çalışmasında, sahiplik yapısının kar dağıtım politikası üzerine etkisini BİST’de yaptığı uygulamayla incelemiştir. Çalışmada BİST’e yer alan 142 imalat sanayi şirketinin 2009-2014 dönemine ait verilerinden faydalanılmıştır. Uygulama kısmında Rassal Etkili Panel Tobit yöntemi kullanılmıştır. Sahiplik yapısını temsilen en büyük üç ortağın payı, halka açıklık oranı, yabancı sahiplik ve aile sahipliği değişkenleri bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Temettü verimi bağımlı değişken, aktif karlılık oranı, kaldıraç oranı ve aktif büyüme oranı da kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, en büyük üç ortağın payı ve yabancı sahiplik ile temettü verimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki, halka açıklık oranı ile temettü verimi arasında ise istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğuna ulaşılmıştır. Aile sahipliği ile temettü verimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Mamman vd. (2016) Nijerya işletmeleri üzerine yaptığı ve 2002-2014 yıllarını kapsayan çalışmalarında kurumsal sahiplik ve kar kalitesi ilişkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda kurumsal sahiplik ve kar kalitesi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Amos vd. (2016) Nijerya işletmeleri üzerine yaptıkları çalışmalarında kar kalitesinin kurumsal sahiplik yapısına etkisini incelemişlerdir. 2005- 2013 yıllarını kapsayan ve 16 işletme verisinin kullanıldığı çalışma sonucunda söz konusu iki değişken arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır.

Topaloğlu vd. (2016) yaptıkları çalışmada sahiplik yapısı ile işletme finansal performansı arasındaki ilişki BİST’de incelenmiş olup, sahiplik yapısı ölçütleri olarak en büyük ortağın sermaye payı, en büyük iki ortağın sermaye payı, en büyük üç ortağın sermaye payı, halka açıklık oranı olarak tespit edilmiş; finansal performans ise aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı, Tobin q değerleri ile temsil edilmiştir. Analiz

sonucunda, ROA esas alınarak oluşturulan Model 1’de, En Büyük Ortağın Sermaye Payı (EBOSP) ve Halka Açıklık Oranı (HAO) ile finansal performans arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif ilişki tespit edilmiştir. ROE esas alınarak oluşturulan Model 2’de ise HAO ile finansal performans arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. TQ esas alınarak oluşturulan Model 3’te ise En Büyük İkinci Ortağın Sermaye Payı (EB2OSP) ile finansal performans arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilirken, En Büyük İkinci Ortağın Sermaye Payı (EB3OSP) ile finansal performans arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Sakarya ve Koçak (2016) yaptıkları çalışmalarında İstanbul Sanayi Odası (İSO) sıralamasına göre 500 büyük sanayi kuruluşu listesi içinde yer alan ve aynı zamanda da hisse senetleri BİST’de işlem gören işletmelerde kazanç yönetimi uygulanıp uygulanmadığını tespit etmeye, kazanç yönetimi uygulamalarının işletmelerin finansal performansına etkisi ile kazanç yönetimi ve kazanç kalitesi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Bu doğrultuda; 2006 - 2013 yıllarını kapsayacak şekilde 8 yıllık bir zaman dilimi incelenmiş olup, İSO 500 listesindeki işletmeler içinden BİST’de kayıtlı olan işletmeler seçilmiştir. Çoklu regresyon yöntemi kullanılarak kazanç yönetimi ve kazanç kalitesi ile işletmelerin finansal performansı arasındaki ilişki düzeyi açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda yapılan inceleme sonucunda BİST’de kazanç yönetiminin var olduğu tespit edilmiştir.

Asri (2017) Endonezya Borsa'sına kayıtlı işletmeler üzerine yaptığı çalışmasında kar kalitesinin sahiplik yapısına etkisini araştırmıştır. 2010- 2015 yıllarını kapsayan çalışma sonucunda, kurumsal sahipliğin kar kalitesi üzerinde pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olmasına karşın yönetsel sahipliğin kar kalitesi üzerinde pozitif fakat anlamsız bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Latif vd. (2017) Pakistan borsası üzerine yaptıkları çalışmalarında kurumsal sahipliğin kar kalitesi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. 2002- 2014 yıllarını kapsayan ve 200 işletme verisinin kullanıldığı çalışma sonucunda yazarlar kurumsal sahipliğin kar kalitesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Mengoli vd. (2017) 12 Avrupa ülkesi üzerine yaptıkları çalışmalarında aile sahipliği ve kurumsal sahipliğin kar kalitesi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. 22335

gözlemden yararlanılan çalışma sonucunda aile sahipliği ve kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Mehrani vd. (2017) Tahran borsası üzerine yaptıkları çalışmalarında kurumsal sahiplik tipleri ve kar kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 1999-2006 yıllarını kapsayan çalışma sonucunda yazarlar kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulmuşlardır.

Ege ve Topaloğlu (2017) yaptıkları çalışma ile sahiplik yapısının sermaye yapısı kararlarına etkisini incelemiş ve sahiplik yapısı ölçütleri; en büyük ortağın sermaye payı, en büyük ikinci ortağın sermaye payı, en büyük üç ortağın sermaye payı, halka açıklık oranı, kurumsal ortağın sermaye payı, yabancı ortağın sermaye payı ile temsil edilmiş sermaye yapısı ise finansal kaldıraç oranı ile temsil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda sahiplik yapısı ile sermaye yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

Örgün ve Aygün (2018) sahiplik yapısı ve kar kalitesi ilişkisini inceledikleri çalışmalarında sahiplik yapısı göstergesi olarak kurumsal sahiplik, yönetsel sahiplik, yabancı sahiplik ve dağınık sahiplik değişkenlerini kullanmışlardır. Kar kalitesi göstergesi olarak da literatür ile tutarlı bir biçimde ihtiyari tahakkuklar kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda kar kalitesi ile sahiplik yapısı göstergesi olarak kullanılan yabancı sahiplik arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna karşın diğer sahiplik yapısı göstergeleri ile kar kalitesi arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.

Köse (2019) yapmış olduğu çalışmada Türkiye'de ve Dünya'da TFRS/IFRS'yi uygulayan işletmelerin uygulama başladıktan sonraki muhasebe kalitesinde artış olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada, TFRS/IFRS'nin uygulamaya başlamadan önce (2000-2004) ve sonra (2005-2014) Türkiye ve 25 farklı ülkede listelenmiş 5.435 işletmenin isteğe bağlı tahakkukları karşılaştırılmıştır. Araştırmada isteğe bağlı tahakkukların hesaplanmasında Düzeltilmiş Jones Modeli'nden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda Türkiye, İngiltere, Fransa, İsveç, İtalya, Polonya, Güney Kore ve Arjantin ülkelerinde isteğe bağlı tahakkukların azaldığı dolayısıyla muhasebe kalitesinin arttığı sonucu elde edilmiştir.

Bulmuş (2019) yapmış olduğu çalışmasında TMS/TFRS'nin uygulamaya konulması ile birlikte finansal tablolardan elde edilen finansal raporların kalitesinde artış meydana gelip gelmediğini tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmada TMS/TFRS kapsamındaki kazanç yönetimi potansiyeli ve finansal tablo bilgilerinin değer ilgisi düzeyini de incelemektedir. Çalışma sonunda TMS/TFRS'ye geçiş ile kar yönetimi uygulamaları oranında düşüş tespit edilemezken; işletmelerin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki değer ilgisinde artış gözlenmiştir.

4.3. ÇALIŞMANIN KISITLARI VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Çalışmanın amacı doğrultusunda çalışmanın kısıtları olarak nitelendirebilecek hususlar aşağıda ifade edilmiştir.

Çalışmada farklı ticari teamüller ve muhasebe uygulamaları olan mali kuruluşlar, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, menkul kıymet yatırım ortaklıkları analiz kapsamından çıkarılmış, Türkiye'deki üretim işletmelerinin aile sahipliği faktörünün etkin olduğu işletmeler olduğu düşünülmüştür. Borsa İstanbul'da imalat sektörü kapsamında 178 işletmenin bulunması, diğer sektörlerden alınabilecek işletme sayısının analizin amacına ulaşması bakımından yeterli olmayacağının düşünülmesi sebebiyle, imalat sektöründeki tüm işletmeleri dikkate alarak analiz yapılmıştır. Böylece sektör bazında imalat sektöründe sahiplik yapısının muhasebe kalitesiyle ilişkisi tespit edilmek istenmiştir.

Çalışma kapsamında zaman serisi için seçilen analiz döneminin daha uzun seçilememesinin nedeni Türkiye'de sermaye piyasalarının geçmişinin kısa olmasından ve derinliğinin az olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışmada 10 yıllık bir dönemde her dönem için 1 rapor ve 178 işletme olmak üzere 1780 gözlem üzerinden analizler yapılmıştır. Çalışmada kullanılacak gözlem sayısı; literatürde yapılan birçok çalışmaya göre az kalmakla birlikte⁵, bazı çalışmalardan ise⁶daha yüksektir. Kullanılan gözlem sayısı, ulusal düzeyde yapılan çalışmalara bakıldığında ise genellikle yüksektir⁷.

⁵Örneğin Kothari vd.'nin 2005 yılındaki çalışmalarında 123.000 firma-yıl gözlem sayısı; Barth, Landsman, ve Lang'in 2008 yılındaki çalışmalarında 3.792 gözlem sayısı, Chen, Tang, Jiang, ve Lin 2010 yılında yaptıkları çalışmada 21.707 gözlem sayısı kullanılmıştır.

⁶Örneğin Dechow vd.'nin 1995 yılında yaptığı çalışmada 1.000 gözlem sayısı, Paananen'in 2008 yılında yaptığı çalışmada 751 gözlem sayısı kullanılmıştır.

⁷Örneğin Aren 2003 yılındaki çalışmasında 630 gözlem; Ayarlıoğlu 2007 yılındaki çalışmasında 505 gözlem kullanmıştır.

İkinci kısıt ise; Türkiye’de 1997, 2001 ve 2008 de krizlerinin çalışma sonuçlarını olumsuz etkileyebileceğidir. Kriz dönemlerinde finansal ve faaliyet raporlarına yansıyan veri ve bilgilerin araştırmanın objektifliğini etkileyeceği düşünülmüştür. Çünkü bu dönemler olağan dönemlerin değil olağanüstü dönemlerin izlerini taşır. Bu nedenle çalışma bağlamında olağan olarak nitelendirilebilecek dönemler analiz kapsamına alınmıştır.

Çalışmada muhasebe kalitesi ile ilgili ölçütler; muhasebe kalitesini etkileyen muhasebe temelli faktörler olan değer ilgisi, kar düzeltmesi ve kar yönetimi olarak alınmıştır. Ulusal literatürde bu ölçütlerle ilgili yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Aren’in (2003) 1992-1998 yılları ve 90 işletme üzerinde yaptığı çalışmada 1997 kriz döneminde kar yönetimi uygulayan işletmeler analiz edilmiştir. Küçüksözen 2004 yılında İMKB’de yaptığı çalışmasında 1992-2002 dönemi ve toplamda 126 işletme üzerinde kar yönetimi yapıp yapılmadığını test etmiştir. Aynı şekilde Ayarlıoğlu’nun 2007 yılında İMKB’de isteğe bağlı tahakkukların tahmini vasıtasıyla kar yönetimi uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada 1991-2002 döneminde 101 işletme için analiz yapılmıştır. Kırkulak ve Balsarı 2009 yılında 2003-2004 yılları üzerinde yaptıkları çalışmada, enflasyon muhasebesinden elde edilen kar rakamlarının işletmelerin piyasa değerleri ve hisse senedi getirilerine yansıma derecesini ölçmüşlerdir. Özkan ve Balsarı 2010 yılında kriz dönemlerinde muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesini analiz etmişlerdir. Balsarı vd. 2010 yılında 1998-2008 yılları ve 3.789 işletme-yıl gözlemi kullandıkları çalışmalarında TDMS ve UFRS dönemlerinde kazançların ihtiyatlılığı üzerinden muhasebe kalitesini ölçmüşlerdir. Bu çalışmalar ve İMKB üzerine yapılan diğer çalışmalar muhasebe kalitesi ölçütlerinden bir veya birkaçını kullanarak analizlerini gerçekleştirmişlerdir. Yel 2012 yılında ve Sakarya ve Koçak 2016 yılında kar kalitesi ve performans arasındaki ilişkiyi araştırmıştır.

Sahiplik yapısı ile ilgili bağımsız değişkenler olarak kullanılan ölçütler ise literatürdeki çalışmalara göre; en büyük ortağın sermaye payı, en büyük iki ortağın sermaye payı, en büyük üç ortağın sermaye payı, kurumsal, yönetsel, yabancı, dağınık sahiplik ve halka açıklık oranı olarak verilmiştir. Bu çalışmada kullanılacak bağımsız değişkenler; kurumsal, yabancı, dağınık sahiplik ve aile sahipliği olarak alınacaktır.

Çalışmada örneklem olarak BİST’de işlem gören tüm imalat sektörü işletmeleri alınmıştır. Belirlenen ve analize tabi tutulacak işletmelerin sayısı 178’dir. Bu işletmelerin 2009-2018 yılları arasını kapsayan 10 yıllık verileri, bağımlı ve bağımsız değişkenler bağlamında KAP’da ve BİST’de yer alan finansal ve faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Çalışmada daha uzun bir dönemin alınamamasının nedenleri kriz yıllarının olması ve Türkiye sermaye piyasaları gelişiminin geçmişinin uzun olmamasıdır.

4.4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada muhasebe kalitesi ile ilgili üç temel değişken ile sahiplik yapısı ilişkisi test edilmiştir. Bağımlı değişkenler olarak muhasebe kalitesi değişkenleri, bağımsız değişkenler olarak sahiplik yapısı değişkenleri analize tabi tutulmuştur. Muhasebe kalitesi değişkenleri; değer ilgisi, kar düzeltmesi ve kar yönetimi değişkenidir. Sahiplik yapısı değişkenleri ise kurumsal sahiplik, yabancı sahiplik, dağınık sahiplik ve aile sahipliğidir. Bağımlı değişkenlerden değer ilgisinin göstergesi muhasebe rakamlarının (net kar ve özsermaye defter değerinin) hisse senedi fiyatına yansıma derecesindeki artıştır (Amir vd., 1993; Lang vd., 2003; Barth vd., 2008; Chen vd., 2010; Özkan ve Balsarı, 2010; Clarkson vd., 2011; Chalmers vd., 2011). Kar düzeltmesi değişkeninin göstergesi net kardaki değişimlerin varyansındaki artıştır (Lang vd., 2003; Barth vd., 2008; Chen vd., 2010). Kar yönetimi değişkeninin göstergesi isteğe bağlı tahakkukların büyüklüğüdür (Jones, 1991; Dechow vd., 1995; Kothari vd., 2005; Zéghal vd., 2011).

Çalışmada muhasebe kalitesi ile sahiplik yapısı arasındaki ilişki ile ilgili hipotezlerin test edilmesinde panel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Panel veri analizi, ülkeler, endüstriler, işletmeler ve hane halkları gibi yatay kesit verilerinin, belirli bir zaman dönemi içinde bir araya getirilmesi olarak ifade edilebilir (Baltagi, 2005). Panel veri analizi, zaman boyutuna sahip yatay kesit serileri kullanılarak değişkenler arasındaki ilişkilerin tahmin edilmesini sağlayan bir yöntemdir. Panel veri analizi, zaman serileri ile yatay kesit serilerini bir araya getirmek suretiyle hem zaman hem de kesit boyutuna sahip veri setlerinin oluşturulmasını sağlamaktadır (Greene, 2003). Dolayısıyla bu analiz, zaman serisi ve yatay kesit serilerini bir araya getirerek iki veri türüyle birlikte çalışma olanağı meydana getirmektedir. Panel veri analizlerinin,

yalnızca yatay kesit veya yalnızca zaman serisi verileri ile karşılaştırıldığında çeşitli avantajları vardır. Panel veri analizinde, hem yatay kesit hem de zaman serilerinin bir araya getirilmesi, daha fazla bilgi kullanımına imkan vermekte ayrıca, serbestlik derecesinde artış sağlamaktadır. Bununla birlikte; gözlem sayısındaki artış, ölçülen ilişkiye daha fazla değişkenlik katmak suretiyle çoklu doğrusal bağlantı probleminin ortadan kalkmasını sağlamaktadır (Hsiao, 2003: 3). Sadece yatay kesit veya sadece zaman serisi kullanımına kıyasla gözlem sayısının görece fazla olması, panel veri analizinin daha güvenilir sonuçlar vermesini sağlamaktadır. Ayrıca panel veri analizleri heterojenliklerin kontrol edilmesine olanak vermektedir (Baltagi, 2005: 13-14). Basit bir panel veri regresyon modeli aşağıdaki gibi gösterilebilir:

$$y_{it} = \alpha_i + \beta_{1it}x_{1it} \dots \dots \dots + \beta_{kit}x_{kit} + \varepsilon_{it} \quad \begin{matrix} i=1,2,\dots,N \\ T=1,2,\dots,T \end{matrix}$$

Modelde, i işletme, hane, ülke gibi kesit birimlerini, t ise zaman dönemini göstermektedir. Panel veri analizlerinde örneklem boyutu $N \times T$ olmaktadır. Modelde, y bağımlı değişkeni, x bağımsız değişkeni, α_i , t zaman ve i yatay kesitine özgü bireysel etkileri içeren sabiti, β_{it} , eğim katsayılarını, ε_{it} , sıfır ortalama ve sabit bir varyansa sahip olan hata terimini ifade etmektedir.

Hem zaman serilerinin hem de yatay kesit verilerinin birleşiminden oluşan panel verilerin, zaman serileri verilerine ve yatay kesit verilerine göre birçok avantajı bulunmaktadır. Örneğin panel veriler araştırmacılara, daha fazla sayıda veriyle çalışma imkanı vermektedir. N kesit sayısı, T dönem sayısı olarak ifade edildiğinde, bir panel veri setinde veri sayısı $N \times T$ olmaktadır. Ayrıca panel veriler kullanılarak yapılan araştırmalarda, kesit verileri ve/veya zaman serileri kullanılarak açıklanamayacak ekonomik ilişkiler analiz edilebilmekte, serbestlik derecesi artmakta ve açıklayıcı değişkenler arasındaki korelasyon azalmaktadır. Dolayısıyla ekonometrik tahminlerin etkinliği artmaktadır (Hsiao, 2003: 3). Diğer taraftan, panel veriler kullanılarak yapılan analizler, hem zaman serileri kullanılarak yapılan analizlerde çözülmesi gereken bir problem olan birim kök problemini hem de kesit veriler kullanılarak yapılan analizlerde çözülmesi gereken bir problem olan değişen varyans problemini içermektedir (Nargeleçekenler, 2009: 12). Panel veri analizinin sağlıklı sonuçlar verebilmesi için

birim kök, değişen varyans ve otokorelasyon (hata terimlerinin ardışık değerleri arasındaki bir ilişki) problemlerinin çözülmesi gerekmektedir.

Panel veriler, verilerin elde edilebilme durumuna göre dengeli panel veya dengesiz panel olarak adlandırılmaktadır. Eğer her bir yatay kesit birimi, aynı sayıda zaman serisi gözlemine sahip ise panel dengeli panel adını alır, aksi takdirde ise (her bir yatay kesit birimi, aynı sayıda zaman serisi gözlemine sahip değil ise dengesiz panel olarak adlandırılır (Damador, 2003: 640).

Panel regresyon kullanılarak yapılan analizlerde oluşturulan modeller, modelin sabiti, eğim katsayıları ve hata terimi ile ilgili olarak yapılan varsayımlara göre havuzlanmış en küçük kareler modeli, sabit etkiler modeli veya rassal etkiler modeli olarak adlandırılmaktadır.

Havuzlanmış en küçük kareler modelinde kesme ve eğimler birime veya zamana göre farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle, modelde α 'nın tüm kesit birimleri için aynı olduğu varsayılmaktadır.

Sabit etkiler modeli, kesme veya eğimleri birim veya zaman boyunca değişen doğrusal regresyon modeli olarak tanımlanabilir (Nargeleçekenler, 2009: 25). Panel veri kullanılarak yapılan çalışmalarda birimler arasındaki farklılıklardan veya birimler arasında ve zaman içinde meydana gelen farklılıklardan kaynaklanan değişmeyi, modele dahil etmenin bir yolu; mevcut değişimin regresyon modelinin katsayılarının bazılarında veya tümünde değişmeye yol açtığını varsaymaktadır. Katsayıların birimlere veya birimler ile zamana göre değiştiğinin varsayıldığı modellere “Sabit Etkili Modeller” denmektedir (Pazarlıoğlu, 2007: 37-38).

Sabit etkiler modelinde, kesit birimlerine özel olan ve zaman boyunca değişmeyen modele dahil edilmemiş değişkenlerin ve tüm birimler için aynı olan ancak zaman dönemlerine özgü olan modele dahil edilmemiş değişkenlerin etkileri, modele kukla değişkenlerle dahil edilmektedir (Hsiao, 2003: 30). Sabit etkiler modelinde olduğu gibi eğim ve kesmenin zaman ve birim boyunca değişmesi, modele birçok kukla değişkenin katılmasını gerektirmektedir. Çok sayıda birim söz konusu olduğundan sabit etkiler modelinde serbestlik derecesi sorunu ortaya çıkabilmektedir. Rassal etkiler modelinde kesmenin rassal olduğu varsayılmakta ve böylece serbestlik derecesi problemi ortadan kaldırılmaktadır (Baltagi, 2005: 14). Rassal etkiler modelinde önemli

olan birime veya birime ve zamana özel katsayıların bulunması değil, birime veya birime ve zamana özel hata bileşenlerinin bulunmasıdır (Pazarlıoğlu, 2007: 38).

Panel veriler kullanılarak yapılan analizlerde öncelikle, mevcut veri seti için havuz modelinin mi, sabit etkiler modelinin mi yoksa rassal etkiler modelinin mi kullanılması gerektiği belirlenmelidir. Breusch ve Pagan 1980 yılında yaptıkları çalışmalarında havuz modeli ile rassal etkiler modeli arasında seçim yapılmasında kullanılabilecek, Lagrange Çarpanları testini geliştirmiştir. Testin sıfır hipotezi panel veri modelinin havuz modeliyle tahmin edilmesinin daha uygun olduğunu ifade etmektedir. Sıfır hipotezinin red edilmesi rassal etkiler modelinin kullanılmasının daha uygun olduğunu göstermektedir. Bu durumda rassal etkiler modeli ve sabit etkiler modeli karşılaştırılarak, uygun model seçilmelidir (Greene, 2003: 299). Hausman 1978 yılında sabit etkiler ve rassal etkiler modellerinin karşılaştırılmasını ve aralarından seçim yapılmasını sağlayan bir test geliştirmiştir (Wooldridge, 2002: 288). Testin sıfır hipotezi, rassal etkiler modelinin uygulanması gerektiği üzerine kurulmuştur (Baum, 2006:230). Diğer bir deyişle Hausman testinin sıfır hipotezi, regresyon denklemindeki bağımsız değişkenler ile hata terimi arasında bir ilişkinin olmadığını ifade etmektedir. Sıfır hipotezinin reddedilmesi durumunda ise sabit etkiler modelinin kullanılması gerekmektedir.

Panel veriler kullanılarak yapılan çalışmalar son zamanlarda giderek artmıştır. Bunun nedeni; panel veri analizlerinin, kesit verilerin ya da zaman serisi verilerinin kullanılmasıyla ortaya konulamayacak ekonometrik ilişkilerin araştırılmasına imkan vermesidir. Panel veri analizi kullanılarak yapılan çalışmalarda önemli olan faktörlerden biri, veri seti için uygun olan modelin seçilmesidir. Modelin seçilmesi kadar önemli olan diğer bir konu da modelin otokorelasyon ve değişen varyans bakımından değerlendirilmesi, otokorelasyon ve/veya değişen varyansın varlığı durumunda modelin düzeltilmesidir.

Klasik doğrusal regresyon modelinin varsayımlarından biri hata terimleri arasında otokorelasyonun olmamasıdır. Doğrusal panel veri modellerinde otokorelasyonun varlığı, standart hataların sapmalı olmasına ve parametrelerde etkinlik kaybına sebep olmaktadır. Ayrıca; panel veri analizlerinde, sabit etkiler modelleri

tahmin edilirken kullanılan önemli varsayımlardan biri, yatay kesit birimleri arasında değişen varyans probleminin olmamasıdır (Torres-Reyna, 2010).

Çalışmada değişen varyans ve otokorelasyona karşı dirençli bir tahminci olan genel uygulanabilir genelleştirilmiş en küçük kareler tekniğine (General Feasible Generalized Least Squares-GFGLS) başvurulmuştur. GFGLS tekniği ile kurulan modeller, otokorelasyon ve heteroskedastisite problemlerine karşı dayanıklıdır (Croissant ve Millo, 2008). Çalışmanın amacı doğrultusunda panel veri analizi için test edilecek hipotezler oluşturulmuş ve aşağıda sırasıyla verilmiştir.

4.4.1. Değer İlgisi İle İlgili Hipotezler

Muhasebe kalitesinin ölçümünde literatürde sıkça kullanılan yöntemlerden birisi, muhasebe sisteminden elde edilen bilgilerin hisse senedi piyasalarına yansıma derecesinde (hisse senedi verilerini açıklama gücünde) anlamlı bir artış olup olmadığını ifade eden değer ilgisine bakılmasıdır. Değer ilgisi değişkeniyle ilgili temsilci; net kar ve özsermaye defter değerinin hisse senedi fiyatlarına yansımaları ölçen modeldir. Ohlson modeli olarak adlandırılan model aşağıdaki gibidir:

$$MVPS_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 PPS_{it} + \varepsilon_{it}$$

Değer ilgisi ile sahiplik yapısı arasındaki ilişki ise aşağıdaki hipotezler esas alınarak oluşturulan modellerin analizi ile teste tabi tutulmuştur.

H_1 : Değer ilgisi ile kurumsal sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_2 : Değer ilgisi ile yabancı sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_3 : Değer ilgisi ile dağınık sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_4 : Değer ilgisi ile aile sahipliği arasında bir ilişki vardır

Yukarıda ifade edilen hipotezlere göre değer ilgisi ve sahiplik yapısı arasındaki ilişkiyi test etmek için oluşturulan denklemler aşağıdaki gibidir:

$$MVPS_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 PPS_{it} + \beta_3 KURUMSAL_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

$$MVPS_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 PPS_{it} + \beta_3 YABANCI_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

$$MVPS_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 PPS_{it} + \beta_3 DAĞINIK_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

$$MVPS_{it+1} = \beta_0 + \beta_1 BVPS_{it} + \beta_2 PPS_{it} + \beta_3 AİLE_{i,t} + \varepsilon_{it}$$

MVPS= Hisse Başına Piyasa Değeri

BVPS=Hisse Başına defter Değeri

PPS= Hisse Başına Kar

4.4.2. Kar Düzleştirmesi ile İlgili Hipotezler

Çalışmada kar düzeltmesi değişkeni ile ilgili temsilci net kardaki değişimlerin sapmalarıdır. Net kardaki değişimin sapmasındaki yükseklik, kar düzeltmesinin bulguları olarak değerlendirilmektedir. Çalışmada kar düzeltmesi için kullanılan hipotezler ve sahiplik yapısı ile ilişkinin test edileceği modeller aşağıdaki gibi olmaktadır:

H_5 .Kar düzeltmesi ile kurumsal sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_6 .Kar düzeltmesi ile yabancı sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_7 .Kar düzeltmesi ile dağınık sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_8 .Kar düzeltmesi ile aile sahipliği arasında bir ilişki vardır.

Kar düzeltmesi için kullanılacak temsilci net kardaki değişimlerin sapmalarıdır. Net kardaki değişimin sapmasındaki yükseklik kar düzeltmesine işaret eder. Bunun için net kardaki değişimin bağımlı değişken olarak kullanıldığı aşağıdaki modeller oluşturulmuştur:

$$\Delta NI_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 KURUMSAL_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$\Delta NI_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 YABANCI_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$\Delta NI_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 DAĞINIK_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$\Delta NI_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 GROWTH_{it} + \alpha_3 EISSUE_{it} + \alpha_4 LEV_{it} + \alpha_5 DISSUE_{it} + \alpha_6 TURN_{it} + \alpha_7 CFO_{it} + \alpha_8 AİLE_{it} + \varepsilon_{it}$$

ΔNI_{it} ; i işletmesinin t yılındaki net karı eksi t – 1 yılındaki net karı bölü t yılı sonundaki toplam aktiflerini,

$SIZE_{it}$, i işletmesinin t yılı sonundaki piyasa değerinin doğal logaritmasını

$GROWTH_{it}$, i işletmesinin t yılındaki net satışlarında t-1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi

$EISSUE_{it}$, i işletmesinin t yılındaki sermayesinde t-1 yılına göre ortaya çıkan yüzde değişimi

LEV_{it} , i işletmesinin t yılındaki toplam finansal borçları bölü öz kaynaklarını

$DISSUE_{it}$, i işletmesinin t yılındaki toplam yükümlülüklerinde t-1 yılına göre meydana gelen yüzde değişimi

$TURN_{it}$, i işletmesinin t yılındaki net satışları bölü toplam aktiflerini

CFO_{it} , i işletmesinin t yılındaki faaliyet nakit akışları bölü t yılı onsundaki toplam aktiflerini

4.4.3. Kar Yönetimi İle İlgili Hipotezler

Çalışmada muhasebe kar yönetimi değişkeni ile ilgili olarak; isteğe bağlı tahakkuklar, kar yönetimi temsilcisi olarak alınmıştır. İsteğe bağlı tahakkukların yüksekliği kar yönetiminin yüksekliğini ifade etmektedir (Karabayır, 2012:166). Kar yönetimi ile ilgili belirlenen hipotezler aşağıdaki gibidir:

H_9 : Kar yönetimi ile kurumsal sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_{10} : Kar yönetimi ile yabancı sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_{11} : Kar yönetimi ile dağılık sahiplik arasında bir ilişki vardır

H_{12} : Kar yönetimi ile aile sahipliği arasında bir ilişki vardır

İsteğe bağlı tahakkukların elde edilmesinde Jones (1991) tarafından oluşturulan ve Dechow, Sloan, ve Sweeney (1995) tarafından modifiye edilen Düzeltilmiş Jones Modeli'nden faydalanılmıştır. Düzeltilmiş Jones Modeli, muhasebe sisteminin tahakkuk esaslı olması temeline dayanmaktadır. Buna göre muhasebe sisteminin tahakkuk esaslı olması nedeniyle işletme bir dönem sonunda elde ettiği toplam gelir ya da kazanç hem nakit unsurlardan hem de tahakkuk edilmiş unsurlardan oluşmaktadır (Healey, 1985).

Söz konusu modelin tahmin edilmesi sonucunda elde edilen kalıntı değerler isteğe bağlı tahakkukların bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

İsteğe bağlı tahakkuklar ise aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Jones, 1991; Dechow vd., 1995):

$$TA_{it} = DA_{it} + NDA_{it}$$

$$DA_{it} = TA_{it} - NDA_{it}$$

İBT_{it}'nin hesaplanabilmesi için; TT_{it} ve İBOT_{it} değerlerinin bilinmesi gerekmektedir. TT_{it} bilanço yaklaşımı ile aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır (Healy P. M., 1985; Jones, 1991; Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995):

$$TA_{it} = \Delta CA_{it} - \Delta CL_{it} - \Delta CE_{it} + \Delta STD_{it} - DEP_{it}$$

TA_{it}= i işletmesinin t yılındaki toplam tahakkukları

ΔCA_{it}= i işletmesinin t yılında t-1 yılına göre dönen varlıklarındaki değişim

ΔCL_{it}= i işletmesinin t yılında t-1 yılına göre kısa vadeli yükümlülüklerindeki değişim

ΔCE_{it}= i işletmesinin t yılında t-1 yılına göre nakit ve nakit benzerlerindeki değişim

ΔSTD_{it}= i işletmesinin t yılında t-1 yılına göre kısa vadeli finansal borçlarındaki değişim

DEP_{it}= i işletmesinin t yılındaki amortisman ve itfa giderleridir.

İsteğe bağlı olmayan tahakkukların doğrudan hesaplanması mümkün olmadığından, tahmin edilmesi gerekmektedir.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_i \left[\frac{1}{A_{it-1}} \right] + \beta_{1i} \left[\frac{\Delta REV_{it}}{A_{it-1}} \right] + \beta_{2i} \left[\frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} \right] + \varepsilon_{it}$$

$$NDA_t = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + \alpha_3(PPE_t)$$

$$DA_{it} = TA_{it}/A_{it-1} - [\alpha_1(1/A_{it-1})] + \alpha_{1i}[(\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it})/A_{it-1}] + \alpha_{2i}[PPE_{it}/A_{it-1}]$$

TA_{it}= i işletmesinin t yılındaki toplam tahakkukları

DA_{it} = i işletmesinin t yılındaki isteğe bağlı tahakkukları

$NDA_t = i$ işletmesinin t yılındaki isteğe bağlı olmayan tahakkukları

$\Delta REV_{it} = i$ işletmesinin t yılındaki net satışları eksi $t-1$ yılındaki net satışlarını

$\Delta REC_t = i$ işletmesinin t yılındaki net ticari alacakları eksi $t-1$ yılındaki net ticari alacaklarını

$PPE_{it} = i$ işletmesinin t yılındaki brüt maddi duran varlıklarını

$A_{it-1} = i$ işletmesinin $t-1$ yılındaki toplam varlıklarını

$\varepsilon_{it} = i$ işletmesinin t yılındaki hata terimini

ifade etmektedir.

Çalışmada isteğe bağlı tahakkukların hesaplanmasında modifiye edilmiş jones modeli kullanılmış bu modele göre hesaplanan isteğe bağlı tahakkuk tutarları ile sahiplik yapısı değişkenleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bunun için aşağıdaki modeller oluşturulmuş ve modelleri test etmek amacıyla regresyon analizleri yapılmıştır:

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 KURUMSAL_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 YABANCL_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 DAĞINIK_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 AİLE_{it} + \varepsilon_{it}$$

4.5. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Çalışmanın hipotezlerini test etmek amacıyla yapılan analizler sonucu elde edilen bulgular bu bölümde detaylı olarak verilmiştir. Bulgulara sırasıyla şu aşamalarla ulaşılmıştır.

1. Bağımlı ve Bağımsız değişkenler ile ilgili veriler örneklem kümesindeki işletmelerin Finansal tabloları ve Faaliyet raporlarından edinilerek analize hazır hale getirilmiştir.
2. Çalışmanın hipotezlerini test etmek amacıyla ilgili modeller bağlamında regresyon denklemleri oluşturulmuştur.

3. Değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri verilmiş ve regresyon analizine geçmeden önce yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testleri yapılmıştır.
4. Son olarak analiz yapılmış ve sonuçlar rapor halinde sunulmuştur.

4.5.1. Tanımlayıcı İstatistikler, Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testleri

Yapılan analizde ilk olarak modellerdeki değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri ile yatay kesit bağımlılıklarına daha sonra da birim köklerine bakılarak birim kök testleri gerçekleştirilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testlerine yönelik istatistiksel hipotezler aşağıdaki ifadelerde gösterilmektedir.

Breusch-Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi

Ho: Değişkende yatay kesit bağımlılığı yoktur.

H₁: Değişkende yatay kesit bağımlılığı vardır.

Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim kök Testi

Ho: Değişken durağan olmayan yapıya sahiptir.

H₁: Değişken durağan bir yapıya sahiptir.

4.5.1.1. Değer İlgisi Ölçütü

Çalışmada $N > T^8$ olduğu ve dengesiz panel yaklaşımı kullanıldığı için, yatay kesit bağımlılığı için Breusch-Pagan's LM testinin yanlışlık-düzeltilmeli ölçeklendirilmiş versiyonu kullanılmıştır (Pesaran, 2004; Pesaran 2015). Birim kök analizi için de yatay kesit bağımlılık testine bağlı olarak; 2. nesil testlerden dengesiz panel verilerine uygun olan ve yatay kesit bağımlılığına dayanıklı Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller testi kullanılmıştır (Hansen, 1995). Çalışmada ayrıca her bir ölçüte ait modeller için tüm değişkenlere ait tanımlayıcı istatistik verileri de sunulmuştur. Tanımlayıcı istatistiksel ölçülerden aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (SS), medyan (MED), minimum (MIN) ve maksimum (MAKS), çarpıklık, basıklık ve j-berra değerleri verilmiştir.

⁸N birim sayısını T ise zaman sayısını ifade etmektedir.

Tablo 4.2: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Değişkenler İçin Tanımlayıcı İstatistikler Ve Normallik Testleri

Değişken	Sahiplik	$\bar{X}$	SS	MED	MIN	MAKS	ÇARP	BAS	JB
MVPS	KURUMSAL	1.862	1.334	1.647	-1.238	6.043	5.161	33.955	30966.420 (<0.001***)
	YABANCI	2.521	1.542	2.333	-0.151	7.931	7.038	53.753	69429.700 (<0.001***)
	DAĞINIK	1.883	1.463	1.603	-1.238	7.931	11.655	151.168	2074744.390 (<0.001***)
	AİLE	1.303	1.152	1.109	-1.139	5.991	8.306	86.128	38604.780 (<0.001***)
BVPS	KURUMSAL	17.787	45.834	4.625	0.280	565	6.099	50.313	35713.220 (<0.001***)
	YABANCI	62.256	252.678	9.140	0.750	2200	6.887	51.749	82533.230 (<0.001***)
	DAĞINIK	30.614	150.400	4.585	0.280	2200	11.331	144.07	954253.400 (<0.001***)
	AİLE	9.037	24.027	2.98	0.280	252	6.298	50.166	865903.300 (<0.001***)
PPS	KURUMSAL	1.417	5.301	0.462	0.001	110.324	14.38	268.539	1695172.900 (<0.001***)
	YABANCI	4.585	25.026	0.666	0.006	256.234	8.558	78.084	112884.340 (<0.001***)
	DAĞINIK	2.437	15.128	0.405	-0.034	256.234	13.48	201.086	37436.910 (<0.001***)
	AİLE	0.880	2.879	0.226	0.001	39.525	8.897	102.763	161313.700 (<0.001***)

JB: Jarque-Bera test istatistiği

MVPS değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 1.862, 2.521, 1.883 ve 1.303'tür. MVPS değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 2.521 ile yabancı sahiplik yapısındadır. MVPS değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 1.334, 1.542, 1.463 ve 1.152'dir. MVPS değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 1.542 ile yabancı sahiplik türündedir. BVPS değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 17.787, 62.256, 30.614, 9.037'dir. BVPS değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 62.256 ile yabancı sahiplik türündedir. BVPS değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için sırasıyla 45.834, 252.678, 150.4 ve 24.027'dir. BVPS değişkeninde en yüksek standart sapma değeri, 252.678 değeri ile yabancı sahiplik türündedir. PPS değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla; 1.417, 4.585, 2.437 ve 0.88'dir. PPS değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 4.587 ile yabancı sahiplik türündedir. BVPS değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için sırasıyla 5.301, 25.026, 15.128 ve 2.879'dur. PPS değişkeninde en yüksek standart sapma değeri, 25.026 değeri ile yabancı sahiplik türündedir.

MVPS değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla -1.238, -0.151, -1.238 ve -1. 139'dur. Ayrıca MVPS

değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 6.043, 7.931, 7.931 ve 5.991'dir.

BVPS değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla -0.280, 0.750, 0.280 ve 0.280'dir. Ayrıca BVPS değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 565, 2200, 2200 ve 252'dir.

PPS değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.001, 0.006, -0,034 ve 0,001'dir. Ayrıca PPS değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 110.324, 256.234, 256.234 ve 39.525'dir.

Çarpıklık-basıklık değerleri ve normallik testi sonuçlarına göre, değer ilgisi ölçütü kapsamında tüm sahiplik yapıları için MVPS, BVPS, PPS değişkenleri normal dağılıma uygunluk göstermemektedir ($p < 0.05$). Çarpıklık değeri 0 dan küçükse sağa çarpıklık, büyükse sola çarpıklık söz konusudur. Basıklık da ise değer 3 ün üzerindeyse sivri bir dağılım, altındaysa basık bir dağılım söz konusudur. Tablo 4.2'de bütün değişkenler için sola çarpıklık göstermekte ve sivri bir dağılım söz konusudur.

Tablo 4.3: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik MVPS Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı Ve Birim kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	38.191	<0.001***	-8.223	<0.001***	-8.227	<0.001***
YABANCI	14.768	<0.001***	-5.541	<0.001***	-5.528	<0.001***
DAĞINIK	52.502	<0.001***	-9.541	<0.001***	-9.548	<0.001***
AİLE	18.498	<0.001***	-8.720	<0.001***	-8.848	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde						
**0.01 anlam düzeyinde						
*0.05 anlam düzeyinde						
Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.3'te değer ilgisi ölçütü MVPS değişkenine yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı için Breusch-Pagan's LM testi uygulanmıştır. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, değer ilgisi ölçütü bazında tüm sahiplik yapıları için MVPS, değişkeninde yatay kesit bağımlılığının

Tablo 4.5’te değer ilgisi ölçütü PPS değişkenine yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı için Breusch-Pagan’s LM testi uygulanmıştır. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlara göre, değer ilgisi ölçütü bazında tüm sahiplik yapıları için PPS, değişkeninde yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, değer ilgisi ölçütü bazında tüm sahiplik yapıları için PPS değişkeninin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p<0.05$).

4.5.1.2. Kar Düzleştirmesi Ölçütü Modeli

Kar düzleştirmesi veya uyumlaştırılması ile ilgili modelde yer alan değişkenlerle ilgili tanımlayıcı istatistikler aşağıda yer alan tablo 4.6’da ifade edilmiştir.

Tablo 4.6: Kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik değişkenler için tanımlayıcı istatistikler ve normallik testleri

Değişken	Sahiplik	$\bar{X}$	SS	MED	MIN	MAKS	ÇARP	BAS	JB
DELTANI	KURUMSAL	0.008	0.080	0.006	-0.331	0.618	1.059	13.089	1.59E+01 (<0.001***)
	YABANCI	0.006	0.059	0.006	-0.331	0.283	-0.524	-9.000	2.16E+07 (<0.001***)
	DAĞINIK	0.008	0.078	0.006	-0.331	0.618	0.885	11.571	2.01E+07 (<0.001***)
	AİLE	0.007	0.089	0.004	-0.326	0.576	0.940	8.807	3.08E+06 (<0.001***)
SIZE	KURUMSAL	19.438	1.855	19.345	15.009	24.281	0.234	2.499	9.95E+04 (<0.001***)
	YABANCI	20.313	1.739	20.162	15.513	24.281	-0.144	2.627	3.72E+02 (<0.001***)
	DAĞINIK	19.187	1.845	19.126	14.678	24.281	0.270	2.590	5.79E+02 (<0.001***)
	AİLE	18.241	1.437	18.125	14.678	23.346	0.114	2.810	2.81E+00 (<0.001***)
GROWTH	KURUMSAL	32.497	453.176	13.660	-88.143	12889.225	28.243	801.758	5.55E+04 (<0.001***)
	YABANCI	18.557	33.399	15.032	-69.109	395.877	6.498	67.909	5.80E+05 (<0.001***)
	DAĞINIK	29.831	377.912	14.944	-89.822	12889.225	33.693	1146.847	6.56E+05 (<0.001***)
	AİLE	46.532	569.070	16.082	-89.822	12889.225	22.385	505.643	1.32E+03 (<0.001***)
EISSUE	KURUMSAL	29.145	385.497	7.238	-98.035	10867.154	27.517	773.296	6.67E+01 (<0.001***)
	YABANCI	16.029	69.005	7.712	-48.651	1117.432	13.587	215.249	8.11E+02 (<0.001***)
	DAĞINIK	24.773	321.396	7.412	-98.035	10867.154	32.869	1108.072	2.24E+01 (<0.001***)
	AİLE	18.562	71.028	6.289	-79.723	1117.432	8.595	118.183	6.41E+07 (<0.001***)
LEV	KURUMSAL	4.057	11.269	1.494	0.000	253.835	14.583	303.467	5.98E+07 (<0.001***)
	YABANCI	4.811	15.365	1.846	0.001	253.835	14.217	228.840	7.60E+06 (<0.001***)
	DAĞINIK	3.548	9.635	1.412	0.000	253.835	16.358	396.232	6.12E+05 (<0.001***)
	AİLE	3.294	12.421	1.181	0.000	253.835	16.488	324.428	7.58E+02 (<0.001***)
DISSUE	KURUMSAL	29.965	68.912	17.815	-91.380	989.202	5.154	56.299	1.78E+03 (<0.001***)
	YABANCI	30.993	50.675	23.316	-80.329	355.515	2.189	12.229	1.90E+00 (<0.001***)
	DAĞINIK	31.945	78.861	19.351	-96.476	1450.197	7.714	113.955	5.46E+06 (<0.001***)
	AİLE	36.603	102.533	19.450	-96.476	1450.197	7.452	88.311	2.91E+05 (<0.001***)

TURN	KURUMSAL	0.864	0.418	0.799	0.000	2.900	1.169	5.358	2.24E+06 (<0.001***)
	YABANCI	1.018	0.473	0.899	0.079	2.900	1.018	4.058	1.61E+05 (<0.001***)
	DAĞINIK	0.881	0.439	0.813	0.000	3.150	1.284	5.990	5.92E+02 (<0.001***)
	AİLE	0.842	0.477	0.791	0.003	3.150	1.592	7.177	9.00E+02 (<0.001***)
CFO	KURUMSAL	0.079	0.166	0.095	-1.000	0.949	-0.547	6.995	1.59E+01 (<0.001***)
	YABANCI	0.087	0.163	0.102	-0.949	0.949	-0.764	10.853	2.16E+07 (<0.001***)
	DAĞINIK	0.071	0.170	0.087	-1.000	0.949	-1.008	8.696	2.01E+07 (<0.001***)
	AİLE	0.051	0.187	0.068	-1.000	0.949	-1.006	9.156	3.08E+06 (<0.001***)

JB: Jarque-Bera test istatistiği

Tablo 4.6'da ve tüm sahiplik türleri için kar düzeltirmesi verilerinin değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistik değerleri ve normallik testi sonuçları verilmiştir.

DELTANI değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.008, 0.006, 0.008 ve 0.007'dir. DELTANI değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 0.008 ile kurumsal ve yabancı sahiplik yapısındadır. DELTANI değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 0.080, 0.059, 0.078 ve 0.089'dur. DELTANI değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 0.089 ile aile sahipliği türündedir.

SIZE değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.008, 0.006, 0.008 ve 0.007'dir. SIZE değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 0.008 ile kurumsal ve yabancı sahiplik yapısındadır. SIZE değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 0.080, 0.059, 0.078 ve 0.089'dur. SIZE değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 0.089 ile aile sahipliği türündedir.

GROWTH değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 32.947, 18.557, 29.831 ve 46.532'dir. GROWTH değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 46.532 ile aile sahiplik yapısındadır. GROWTH değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 453.176, 33.399, 377.912 ve 569.070'dir. GROWTH değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 569.070 ile aile sahipliği türündedir.

EISSUE değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 29.145, 16.029, 24.773 ve 18.562'dir. EISSUE

değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 29.145 ile kurumsal sahiplik yapısındadır. EISSUE değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 385.497, 69.005, 321.396 ve 71.028'dir. EISSUE değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 385.497 ile kurumsal sahiplik türündedir.

LEV değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 4.057, 4.811, 3.548 ve 3.294'dür. LEV değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 4.811 ile yabancı sahiplik yapısındadır. LEV değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 11.269, 15.365, 9.635 ve 12.421'dir. LEV değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 15.365 ile yabancı türündedir.

DISSUE değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 29.965, 30.993, 31.945 ve 36.603'tür. DISSUE değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 36.603 ile aile sahiplik yapısındadır. DISSUE değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 68.912, 50.675, 78.861 ve 102.533'tür. DISSUE değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 102.533 ile aile sahipliği türündedir.

TURN değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.864, 1.018, 0.881 ve 0.842'dir. TURN değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 1.018 ile yabancı sahiplik yapısındadır. TURN değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 0.418, 0.473, 0.439 ve 0.477'dir. TURN değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 0.477 ile aile sahipliği türündedir.

CFO değişkeni için aritmetik ortalama değerleri; kurumsal, yabancı dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.079, 0.087, 0.071 ve 0.051'dir. CFO değişkeninde aritmetik ortalama için en yüksek değer 0.087 ile yabancı sahiplik yapısındadır. CFO değişkeni için standart sapma değerleri; kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri için 0.166, 0.163, 0.170 ve 0.187'dir. CFO değişkeninde standart sapmanın en yüksek olduğu değer 0.187 ile aile sahipliği türündedir.

DELTANI değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla -0.331, -0.331, -0.331 ve -0.326'dır. Ayrıca DELTANI değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.618, 0.283, 0.618 ve 0.576'dır.

SIZE değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 15.009, 15.513, 14.678 ve 14.678'dir. Ayrıca SIZE değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 24.281, 24.281, 24.281 ve 23.346'dır.

GROWTH değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 88.143, 69.109, 89.822 ve 89.822'dir. Ayrıca GROWTH değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 12889.225, 395.877, 12889.225, ve 12889.225'dir.

EISSUE değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 98.035, 48.651, 98.035 ve 79.723'tür. Ayrıca EISSUE değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 10867.154, 1117.432, 10867.154 ve 1117.432'dir.

LEV değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.000, 0.001, 0.000 ve 0.000'dır. Ayrıca LEV değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 253.835, 253.835, 253.835 ve 253.835'dir.

DISSUE değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 91.380, 80.329, 96.476 ve 96.476'dır. Ayrıca DISSUE değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 989.202, 355.515, 1450.197 ve 1450.197'dir.

TURN değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.000, 0.079, 0.000 ve 0.003'dür. Ayrıca TURN değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 2.900, 2900, 3150 ve 3150'dir.

CFO değişkeninin minimum değerleri kurumsal, yabancı, dağılık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla -1.000, -0.949, -1.000 ve -1.000'dir. Ayrıca CFO değişkeninin maksimum değerleri de kurumsal, yabancı, dağılık ve aile sahiplik türlerine göre sırasıyla 0.949, 0.949, 0.949 ve 0.949'dür.

Çarpıklık-basıklık değerleri ve normallik testi sonuçlarına göre, kar düzeltmesi ölçütü kapsamında tüm sahiplik yapıları için DELTANI, SIZE, GROWTH, EISSUE, LEV, DISUSE, TURN, CFO değişkenleri normal dağılıma uygunluk göstermemektedir ($p < 0.05$). Çarpıklık değeri 0 dan küçükse sağa çarpıklık, büyükse sola çarpıklık söz konusudur. Basıklık da ise değer 3 ün üzerindeyse sivri bir dağılım, altındaysa basık bir dağılım söz konusudur. Tablo 4.6'da DELTANI değişkeni için yabancı saniplikte, SİZE değişkeni için yabancı sahiplikte, CFO değişkeni için kurumsal, yabancı, dağılık ve aile sahipliğinde sağa çarpıklık söz konusudur. DELTANI değişkeninde yabancı sahiplik, SİZE değişkeninde kurumsal, yabancı, dağılık ve aile sahipliği dağılımları sivri bir görünümündedir.

Tablo 4.7: Kar Düzeltmesi Ölçütüne Yönelik DELTANI Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	14.987	<0.001***	-25.866	<0.001***	-25.879	<0.001***
YABANCI	6.935	<0.001***	-21.238	<0.001***	-21.323	<0.001***
DAĞINIK	20.152	<0.001***	-30.755	<0.001***	-30.743	<0.001***
AİLE	14.544	<0.001***	-22.084	<0.001***	-22.067	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde						
**0.01 anlam düzeyinde						
*0.05 anlam düzeyinde						
Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.7'de kar düzeltmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzeltmesi ölçütü bazında DELTANI, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzeltmesi ölçütü bazında DELTANI değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.8: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik SIZE Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	26.302	<0.001***	-21.455	<0.001***	-21.452	<0.001***
YABANCI	9.744	<0.001***	-14.588	<0.001***	-14.581	<0.001***
DAĞINIK	12.332	<0.001***	-23.851	<0.001***	-23.839	<0.001***
AİLE	19.882	<0.001***	-27.360	<0.001***	-27.373	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.8'de kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında SIZE, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında SIZE değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.9: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik GROWTH Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	19.385	<0.001***	-36.163	<0.001***	-36.169	<0.001***
YABANCI	12.633	<0.001***	-17.256	<0.001***	-17.251	<0.001***
DAĞINIK	24.638	<0.001***	-38.658	<0.001***	-38.667	<0.001***
AİLE	20.021	<0.001***	-34.125	<0.001***	-34.121	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.9'da kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında GROWTH, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına

göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında GROWTH değişkeni için verilerin düzey durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.10: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik EISSUE Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	22.652	<0.001***	-24.782	<0.001***	-24.786	<0.001***
YABANCI	18.426	<0.001***	-11.236	<0.001***	-11.239	<0.001***
DAĞINIK	21.685	<0.001***	-31.213	<0.001***	-31.219	<0.001***
AİLE	19.532	<0.001***	-22.163	<0.001***	-22.151	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.10'da kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında EISSUE, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında EISSUE değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.11: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik LEV Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	8.325	<0.001***	-12.415	<0.001***	-12.429	<0.001***
YABANCI	17.598	<0.001***	-30.652	<0.001***	-30.641	<0.001***
DAĞINIK	17.445	<0.001***	-16.457	<0.001***	-16.441	<0.001***
AİLE	15.415	<0.001***	-33.423	<0.001***	-33.445	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.11'de kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında LEV, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut

olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında LEV değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.12: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik DISSUE Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	15.223	<0.001***	-19.426	<0.001***	-19.418	<0.001***
YABANCI	26.487	<0.001***	-41.124	<0.001***	-41.149	<0.001***
DAĞINIK	15.136	<0.001***	-26.665	<0.001***	-26.823	<0.001***
AİLE	14.005	<0.001***	-31.574	<0.001***	-31.581	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.12’de kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında DISSUE, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında DISSUE değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

Tablo 4.13: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik TURN Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	25.685	<0.001***	-26.112	<0.001***	-26.118	<0.001***
YABANCI	32.145	<0.001***	-11.652	<0.001***	-11.621	<0.001***
DAĞINIK	9.956	<0.001***	-44.542	<0.001***	-44.523	<0.001***
AİLE	14.005	<0.001***	-24.412	<0.001***	-24.423	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.13’de kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında TURN, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut

olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında TURN değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$)

Tablo 4.14: Kar Düzleştirmesi Ölçütüne Yönelik CFO Değişkeni İçin Yatay Kesit Bağımlılığı ve Birim Kök Testi Sonuçları

Sahiplik türü	Breusch--Pagan's LM Yatay Kesit Bağımlılık Testi		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit)		Hansen'in Genişletilmiş Dickey Fuller Birim Kök Testi (Sabit ve Trendli)	
	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p	Test istatistiği	p
KURUMSAL	12.339	<0.001***	-16.796	<0.001***	-16.769	<0.001***
YABANCI	24.712	<0.001***	-39.845	<0.001***	-39.841	<0.001***
DAĞINIK	19.778	<0.001***	-36.475	<0.001***	-36.471	<0.001***
AİLE	10.305	<0.001***	-15.411	<0.001***	-15.439	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir.						

Tablo 4.14'de kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında CFO, değişkeni için yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzleştirmesi ölçütü bazında CFO değişkeni için verilerin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p < 0.05$).

4.5.1.3. Kar Yönetimi Modeli

Kar Yönetimi ölçütü için kullanılan tahakkuk kalitesi ile ilgili modelde yer alan değişkenlerle ilgili tanımlayıcı istatistikler ve birim kök testleri aşağıdaki tablolarda ifade edilmiştir.

Tablo 4.15: Kar Yönetimi Ölçütüne Yönelik İsteğe Bağlı Tahakkuk Değişkeni İçin Tanımlayıcı İstatistikler

Sahiplik Türü	$\bar{X}$	SS	MED	MIN	MAKS	ÇARP	BAS	JB
KURUMSAL	-0.001	0.212	0.000	-1.539	1.514	0.478	1.759	182.189 (<0.001***)
YABANCI	-0.003	0.244	0.003	-2.435	1.024	2.208	6.633	2425.171 (<0.001***)
DAĞINIK	0.006	0.308	0.002	-2.435	5.633	0.632	3.096	119.335 (<0.001***)
AİLE	0.014	0.391	0.004	-1.379	5.633	1.709	4.796	1105.227 (<0.001***)

JB: Jarque-Bera test istatistiği

Tablo 4.16’da tahakkuk kalitesi ölçütüne isteğe bağlı tahakkuk değişkeni için yönelik yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testi sonuçları verilmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi sonuçlarına göre, kar yönetimi ölçütü bazında tüm sahiplik yapıları için isteğe bağlı tahakkuk değişkeninde yatay kesit bağımlılığının mevcut olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Sabit ve trend içeren birim kök testi sonuçlarına göre, kar düzeltmesi ölçütü bazında tüm sahiplik yapıları için isteğe bağlı tahakkuk verilerinin düzey seviyesinde durağan olduğu sonucuna varılmıştır ($p<0.05$).

4.5.2. Statik Panel Veri Analizi

Birim kök testi sonucundan sonra değer ilgisi, kar düzeltmesi ve kar yönetimi ayrı ayrı bağımlı değişken olarak alınarak; bu değişkenler üzerinde farklı finansal parametreler ve sahiplik yapıları ile panel veri analizi yapılmıştır. Panel veri analizi modelleri oluşturulurken, öncelikle Breusch-Pagan Lagrange Multiplier (BP-LM) ve Hausman testi ile uygun modelin seçimi gerçekleştirilmiştir (Torres-Reyna, 2010). Model seçimi aşamasında BP-LM ve Hausman testlerinin sabit etki modelini eş zamanlı tercih etmediği durumlar için belirtme katsayılarına göre model seçilmiştir. Bu aşamada BP-LM ve Hausman testlerine yönelik istatistiksel hipotezler aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

BP-LM Testi

Ho: Panel veri etkisi bulunmamaktadır. (*Havuzlanmış EKK etki modeli tercih edilir.*)

H1: Panel veri etkisi bulunmaktadır. (*Sabit etki modeli tercih edilir.*)

Hausman Testi

Ho: Modelde rassal etkiler bulunmaktadır. (*Rassal etki modeli tercih edilir.*)

H1: Modelde rassal etkiler bulunmamaktadır. (*Sabit etki modeli tercih edilir.*)

BP-LM ve Hausman testleri ile model seçimi gerçekleştirildikten sonra otokorelasyon ve heteroskedastisite problemlerinin var olup olmadıkları incelenmiştir. Otokorelasyon için Breusch–Godfrey/Woolridge (BGW) testi; heteroskedastisite için de Breusch-Pagan (BP) testi uygulanmıştır. Söz konusu varsayımların kontrolü için uygulanan testlere yönelik istatistiksel hipotezler aşağıdaki gibi gösterilmektedir:

Breusch–Godfrey/Woolridge Testi

Ho: Modelde otokorelasyon problemi yoktur.

H1: Modelde otokorelasyon problemi vardır.

Breusch–Pagan Testi

Ho: Modelde heteroskedastisite problemi yoktur.

H1: Modelde heteroskedastisite problemi vardır.

Otokorelasyon ve heteroskedastisite varsayımları inceledikten sonra, bu problemlerden herhangi birinin var olması durumunda genel uygulanabilir genelleştirilmiş en küçük kareler (General Feasible Generalized Least Squares-GFGLS) tekniğine başvurulmuştur. Model seçimi aşamasında belirlenen etki modeline göre, GFGLS modeli tahmin edilmiş ve nihai yorumlar bu model üzerinden yapılmıştır. GFGLS tekniği ile kurulan modeller, otokorelasyon ve heteroskedastisite problemlerine karşı dayanıklıdır (Croissant ve Millo, 2008). Analizlerin tamamı R Project yazılımından bulunan plm ve lmtest paketleri aracılığı ile kod yazılarak gerçekleştirilmiştir (Zeileis, A., Hothorn, 2002; Croissant ve Millo, 2018).

4.5.2.1. Değer İlgisi Ölçütü

Aşağıda Tablo 4.17 ve 4.18’de değer ilgisi ölçütüne yönelik model seçimi, otokorelasyon ve heteroskedastisite testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.17: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Model Seçim Testleri

Sahiplik Etkisi	BP LM Testi		Hausman Testi	
	Test İstatistiği	p	Test İstatistiği	p
KURUMSAL	934.730	<0.001***	76.600	<0.001***
YABANCI	616.910	<0.001***	1.305	0.728
DAĞINIK	2164.800	0.004**	29.217	<0.001***
AİLE	323.040	<0.001***	2102.200	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde				
**0.01 anlam düzeyinde				
*0.05 anlam düzeyinde				
Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir				

Tablo 4.17’de değer ilgisi ölçütüne yönelik model seçimi sonuçlarına göre, kurumsal, dağınık ve aile sahiplik türlerinde BP-LM ve Hausman testlerinde Ho hipotezi reddedilmektedir ($p < 0.05$). Buna göre, değer ilgisi ölçütü için kurumsal,

dağınık ve aile sahiplik türlerine yönelik kurulacak olan modellerde sabit etki modeli tercih edilecektir. Ancak yabancı sahiplik yapısında Hausman testi ve teoriye uygun olarak rassal etki modeli tercih edilmiştir.

Tablo 4.18: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Otokorelasyon Ve Heteroskedastisite Testleri

Sahiplik Etkisi	BGWOtokorelasyon Testi		BPHeteroskedastisite Testi	
	Test İstatistiği	p	Test İstatistiği	p
KURUMSAL	68.576	<0.001***	73.498	<0.001***
YABANCI	73.498	0.001**	107.110	<0.001***
DAĞINIK	87.949	0.024*	356.500	<0.001***
AİLE	8.154	0.004**	124.430	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir				

Tablo 4.18’de değer ilgisi ölçütü için tüm sahiplik yapıları bazında uygulanan otokorelasyon ve heteroskedastisite testi sonucunda H_0 hipotezi reddedilmektedir ($p < 0.05$). Bu sonuçlar, değer ilgisi ölçütü için kurulan modellerde tüm sahiplik yapıları için otokorelasyon ve heteroskedastisite varsayımının ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Bu durumda değer ilgisi ölçütü için tüm sahiplik yapıları bazında GFGLS tekniği ile panel modelleri oluşturulmuştur.

Tablo 4.19: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Kurumsal Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	1.25260	0.10137	12.35660	<0.001***
	BVPS	0.01853	0.00108	17.10150	<0.001***
	PPS	0.00619	0.00935	0.66140	0.509
	KURUMSAL	0.00511	0.00177	2.88470	0.004**
Sabit Etki	BVPS	0.00694	0.00072	9.59470	<0.001***
	PPS	0.00815	0.00496	1.64330	0.101
	KURUMSAL	0.00188	0.00218	0.86120	0.390
Rassal Etki	Sabit terim	1.27932	0.12723	10.05540	<0.001***
	BVPS	0.00828	0.00073	11.27550	<0.001***
	PPS	0.00774	0.00515	1.50280	0.133
	KURUMSAL	0.00440	0.00194	2.26370	0.024*

GFGLS	BVPS	0.00654	0.00058	11.20440	<0.001***
	PPS	-0.00551	0.00237	-2.32180	0.020*
	KURUMSAL	-0.00204	0.00138	-1.48260	0.138
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.19’da değer ilgisi ölçütüne yönelik oluşturulan model sonuçları verilmiştir. Model oluşturulurken, değer ilgisi ölçütü bağımlı değişkeninin değer aralığına bakılarak doğal logaritması alınmıştır. Değer ilgisi ölçütü kapsamında, kurumsal sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, kurulan modelde BVPS ve PPS değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Sahiplik yapısı değişkeni olan kurumsal sahiplik değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 4.20: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Yabancı Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	2.13419	0.13083	16.31230	<0.001***
	BVPS	0.00447	0.00056	8.01190	<0.001***
	PPS	-0.01119	0.00559	-2.00300	0.046*
	YABANCI	0.00317	0.00226	1.39950	0.163
Sabit Etki	BVPS	0.00459	0.00075	6.08420	<0.001***
	PPS	0.00748	0.00298	2.50720	0.013*
	YABANCI	0.00099	0.00364	0.27220	0.786
Rassal etki	Sabit terim	1.92133	0.18686	10.28230	<0.001***
	BVPS	0.00364	0.00046	7.93590	<0.001***
	PPS	0.00442	0.00270	1.63690	0.102
	YABANCI	0.00315	0.00291	1.08410	0.278
GFGLS	Sabit terim	2.56887	0.12126	21.18550	<0.001***
	BVPS	0.00297	0.00026	11.57650	<0.001***
	PPS	-0.01580	0.00228	-6.92080	<0.001***
	YABANCI	0.00732	0.00143	5.09960	<0.001***

***0.001 anlam düzeyinde
 **0.01 anlam düzeyinde
 *0.05 anlam düzeyinde
 Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir

Tablo 4.20’de değer ilgisi ölçütüne yönelik oluşturulan panel regresyon modeli sonuçları verilmiştir. Model oluşturulurken, değer ilgisi ölçütü bağımlı değişkeninin değer aralığına bakılarak doğal logaritması alınmıştır. Değer ilgisi ölçütü kapsamında, yabancı sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, kurulan modelde BVPS ve PPS değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Sahiplik yapısı değişkeni olan yabancı sahiplik değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Ayrıca yabancı sahiplik yapısının regresyon katsayısı pozitif olduğu için, yabancı sahiplik yapısının artmasının değer ilgisini artıracağı belirlenmiştir.

Tablo 4.21: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Dağınık Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	2.37905	0.07890	30.15300	<0.001***
	BVPS	0.00544	0.00050	10.91410	<0.001***
	PPS	-0.00886	0.00494	-1.79400	0.073
	DAĞINIK	-0.01947	0.00206	-9.44610	<0.001***
Sabit Etki	BVPS	0.00548	0.00047	11.66040	<0.001***
	PPS	0.00976	0.00226	4.30920	<0.001***
	DAĞINIK	-0.00091	0.00216	-0.42080	0.674
Rassal etki	Sabit terim	1.68145	0.11102	15.14520	<0.001***
	BVPS	0.00486	0.00038	12.82570	<0.001***
	PPS	0.00785	0.00222	3.53380	<0.001***
	DAĞINIK	-0.00468	0.00200	-2.34020	0.019*
GFGLS	BVPS	0.00378	0.00035	10.71800	<0.001***
	PPS	0.00741	0.00160	4.64350	<0.001***
	DAĞINIK	-0.00551	0.00113	-4.87290	<0.001***

***0.001 anlam düzeyinde
 **0.01 anlam düzeyinde
 *0.05 anlam düzeyinde
 Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir

Tablo 4.21’de değer ilgisi ölçütüne yönelik oluşturulan panel regresyon modeli sonuçları verilmiştir. Model oluşturulurken, değer ilgisi ölçütü bağımlı değişkeninin değer aralığına bakılarak doğal logaritması alınmıştır. Değer ilgisi ölçütü kapsamında, dağınık sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, kurulan modelde BVPS ve PPS değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Sahiplik yapısı değişkeni olan dağınık sahiplik değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Ayrıca dağınık sahiplik yapısının regresyon katsayısı negatif olduğu için ($\beta < 0$), bu sahiplik yapısının düzeyinin artmasının değer ilgisini de azaltacağı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 4.22: Değer İlgisi Ölçütüne Yönelik Aile Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	0.87923	0.07984	11.01280	<0.001***
	BVPS	0.03371	0.00273	12.36470	<0.001***
	PPS	0.00022	0.02278	0.00980	0.992
	AİLE	0.00320	0.00178	1.79740	0.073
Sabit Etki	BVPS	0.01702	0.00174	9.75500	<0.001***
	PPS	0.01609	0.01228	1.31090	0.191
	AİLE	-0.00649	0.00261	-2.48350	0.014*
Rassal etki	Sabit terim	1.12404	0.10960	10.25610	<0.001***
	BVPS	0.02007	0.00179	11.21730	<0.001***
	PPS	0.01530	0.01295	1.18130	0.238
	AİLE	-0.00142	0.00211	-0.66990	0.503
GFGLS	BVPS	0.01782	0.00076	23.55780	<0.001***
	PPS	0.02473	0.00655	3.77420	<0.001***
	AİLE	-0.00139	0.00180	-0.77040	0.041

***0.001 anlam düzeyinde
 **0.01 anlam düzeyinde
 *0.05 anlam düzeyinde
 Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir

Tablo 4.22’de değer ilgisi ölçütüne yönelik oluşturulan model sonuçları verilmiştir. Model oluşturulurken, değer ilgisi ölçütü bağımlı değişkeninin değer aralığına bakılarak doğal logaritması alınmıştır. Değer ilgisi ölçütü kapsamında, aile sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, kurulan modelde BVPS ve PPS değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p<0.05$). Sahiplik yapısı değişkeni olan aile sahipliği değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Ayrıca aile sahiplik yapısının regresyon katsayısı negatif olduğu için ($\beta<0$), bu sahiplik yapısının düzeyinin artmasının değer ilgisini de azaltacağı sonucuna varılmaktadır.

4.5.2.2. Kar Düzleştirmesi Ölçütü Modeli (NKD) Sonuçları

Kar düzleştirmesi ölçütü ile ilgili yapılan model seçimi, otokorelasyon ve heteroskedastisite testi sonuçları tablo 4.23 ve tablo 4.24’de verilmiştir.

Tablo 4.23: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Model Seçim Testleri

Sahiplik Etkisi	BP LM Testi		Hausman Testi	
	Test İstatistiği	p	Test İstatistiği	p
KURUMSAL	14.228	<0.001***	12.774	0.120
YABANCI	4.296	0.038*	24.088	0.002**
DAĞINIK	17.888	<0.001***	17.743	0.023*
AİLE	10.037	<0.001***	11.346	0.183
***0.001 anlam düzeyi **0.01 anlam düzeyi *0.05 anlam düzeyi				

Kar düzleştirmesi ölçütüne yönelik model seçimi sonuçlarına göre; yabancı ve dağınık sahiplik türlerinde BP-LM ve Hausman testlerinde H_0 hipotezi reddedilmektedir ($p<0.05$). Buna göre, kar düzleştirmesi ölçütü için yabancı ve dağınık sahiplik türlerine yönelik kurulacak olan modellerde sabit etki modeli tercih edilecektir. Ancak kurumsal ve aile sahiplik yapısında Hausman testi ve teoriye uygun olarak rassal etki modeli tercih edilmiştir.

Tablo 4.24: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Otokorelasyon Ve Heteroskedastisite Testleri

Sahiplik Etkisi	BGW Otokorelasyon Testi		BG Heteroskedastisite Testi	
	Test İstatistiği	p	Test İstatistiği	p
KURUMSAL	61.349	<0.001***	16.980	0.030*
YABANCI	40.560	<0.001***	17.568	0.025*
DAĞINIK	145.31	<0.001***	20.690	0.008**
AİLE	31.249	<0.001***	58.287	<0.001***
***0.001 anlam düzeyi				
**0.01 anlam düzeyi				
*0.05 anlam düzeyi				
Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir				

Tablo 4.24'e göre, kar düzeltmesi ölçütü için uygulanan otokorelasyon ve heteroskedastisite testi sonucunda tüm sahiplik yapılarında H_0 hipotezi reddedilmektedir ($p < 0.05$). Bu sonuçlar, kar düzeltmesi ölçütü için kurulan modellerde tüm sahiplik yapıları için otokorelasyon ve heteroskedastisite varsayımının ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Bu durumda kar düzeltmesi ölçütü için tüm sahiplik yapıları bazında GFGLS tekniği ile panel regresyon modelleri oluşturulacaktır.

Tablo 4.25 Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Kurumsal Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	-0.06531	0.03074	-2.12470	0.034*
	SIZE	0.00321	0.00168	1.90300	0.057
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.67080	0.095
	EISSUE	0.00001	0.00001	1.06310	0.288
	LEV	-0.00013	0.00026	-0.51500	0.607
	DISSUE	0.00009	0.00005	1.81620	0.070
	TURN	0.00692	0.00697	0.99370	0.321
	CFO	0.01629	0.01743	0.93440	0.350
	KURUMSAL	0.00005	0.00013	0.34790	0.728
Sabit Etki	SIZE	0.01985	0.00681	2.91690	0.004**
	GROWTH	-0.00002	0.00001	-2.58450	0.010*
	EISSUE	0.00001	0.00001	0.99240	0.321
	LEV	0.00002	0.00038	0.06190	0.951
	DISSUE	0.00010	0.00005	1.84320	0.066
	TURN	0.02407	0.01783	1.35010	0.177
	CFO	0.00579	0.02051	0.28250	0.778
	KURUMSAL	-0.00013	0.00035	-0.36560	0.715
Rassal etki	Sabit terim	-0.06531	0.03074	-2.12470	0.034*
	SIZE	0.00321	0.00168	1.90300	0.057
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.67080	0.095
	EISSUE	0.00001	0.00001	1.06310	0.288
	LEV	-0.00013	0.00026	-0.51500	0.607

	DISSEE	0.00009	0.00005	1.81620	0.069
	TURN	0.00692	0.00697	0.99370	0.320
	CFO	0.01629	0.01743	0.93440	0.350
	KURUMSAL	0.00005	0.00013	0.34790	0.728
GFGLS	Sabit terim	-0.04461	0.01698	-2.62800	0.009**
	SIZE	0.00224	0.00092	2.43620	0.015*
	GROWTH	-0.00001	0.00000	-2.59330	0.010*
	EISSUE	0.00001	0.00000	1.79260	0.073
	LEV	-0.00004	0.00015	-0.28190	0.778
	DISSEE	0.00007	0.00004	1.85810	0.063
	TURN	0.00573	0.00388	1.47600	0.140
	CFO	0.00967	0.01264	0.76530	0.444
	KURUMSAL	0.00001	0.00007	0.07640	0.939
***0.001 anlam düzeyinde					
**0.01 anlam düzeyinde					
*0.05 anlam düzeyinde					
Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.25’de kar düzeltirmesi-NKD ölçütüne yönelik yapılan model sonuçları verilmiştir. Kar düzeltirmesi ölçütü kapsamında, kurumsal sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre kurumsal sahiplik yapısı modeli için SIZE ve GROWTH değişkenleri; istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Ancak sahiplik yapılarının etkisi incelendiğinde; kar düzeltirmesi-NKD ölçütü üzerinde kurumsal sahiplik değişkeninin bir açıklayıcılığı olmadığı yani istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.26: Kar Düzeltirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Yabancı Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	-0.12367	0.03792	-3.26120	0.001**
	SIZE	0.00539	0.00188	2.87290	0.004**
	GROWTH	0.00066	0.00013	5.14200	<0.001***
	EISSUE	0.00037	0.00009	4.06580	<0.001***
	LEV	-0.00223	0.00041	-5.41950	<0.001***
	DISSEE	0.00002	0.00006	0.25050	0.802
	TURN	0.01040	0.00671	1.55060	0.122
	CFO	-0.03093	0.02005	-1.54290	0.124
	YABANCI	0.00009	0.00010	0.83890	0.402
Sabit Etki	SIZE	-0.00348	0.00896	-0.38830	0.698
	GROWTH	0.00083	0.00015	5.38290	<0.001***
	EISSUE	0.00070	0.00014	4.97590	<0.001***
	LEV	-0.00067	0.00083	-0.81020	0.419

	DISSUE	0.00001	0.00008	0.10060	0.920
	TURN	0.03809	0.02185	1.74320	0.083
	CFO	-0.00758	0.02414	-0.31400	0.754
	YABANCI	-0.00008	0.00041	-0.18370	0.854
Rassal etki	Sabit terim	-0.12367	0.03792	-3.26120	0.001**
	SIZE	0.00539	0.00188	2.87290	0.004**
	GROWTH	0.00066	0.00013	5.14200	<0.001***
	EISSUE	0.00037	0.00009	4.06580	<0.001***
	LEV	-0.00223	0.00041	-5.41950	<0.001***
	DISSUE	0.00002	0.00006	0.25050	0.802
	TURN	0.01040	0.00671	1.55060	0.121
	CFO	-0.03093	0.02005	-1.54290	0.123
	YABANCI	0.00009	0.00010	0.83890	0.401
GFGLS	SIZE	-0.00377	0.00310	-1.21610	0.224
	GROWTH	0.00103	0.00008	13.03760	<0.001***
	EISSUE	0.00041	0.00007	6.12770	<0.001***
	LEV	-0.00080	0.00025	-3.17760	0.001**
	DISSUE	0.00008	0.00004	2.04060	0.041*
	TURN	0.02929	0.00666	4.40070	<0.001***
	CFO	-0.03797	0.01145	-3.31520	0.001**
	YABANCI	-0.00008	0.00012	-0.71110	0.477
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.26’da kar düzeltirmesi-NKD ölçütüne yönelik yapılan model sonuçları verilmiştir. Kar düzeltirmesi ölçütü kapsamında, yabancı sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre yabancı sahiplik yapısı modeli için GROWTH, EISSUE, LEV, DISUSE, TURN ve CFO değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Ancak sahiplik yapılarının etkisi incelendiğinde; kar düzeltirmesi-NKD ölçütü üzerinde yabancı sahiplik değişkeninin bir açıklayıcılığı olmadığı yani istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.27: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Dağınık Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	-0.06667	0.02845	-2.34290	0.019***
	SIZE	0.00348	0.00141	2.46930	0.014***
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.60970	0.108
	EISSUE	0.00001	0.00001	1.50890	0.132
	LEV	-0.00025	0.00024	-1.01970	0.308
	DISSUE	0.00007	0.00003	2.14700	0.032*
	TURN	0.00415	0.00529	0.78480	0.433
	CFO	0.01349	0.01377	0.97950	0.328
	DAĞINIK	0.00007	0.00012	0.56770	0.570
Sabit Etki	SIZE	0.01706	0.00526	3.24490	0.001**
	GROWTH	-0.00002	0.00001	-2.36320	0.018**
	EISSUE	0.00001	0.00001	1.42960	0.153
	LEV	-0.00019	0.00036	-0.53830	0.590
	DISSUE	0.00005	0.00003	1.46800	0.142
	TURN	0.00728	0.01323	0.55010	0.582
	CFO	0.01143	0.01557	0.73420	0.463
	DAĞINIK	0.00010	0.00029	0.33280	0.739
Rassal etki	Sabit terim	-0.06667	0.02845	-2.34290	0.019*
	SIZE	0.00348	0.00141	2.46930	0.014*
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.60970	0.107
	EISSUE	0.00001	0.00001	1.50890	0.131
	LEV	-0.00025	0.00024	-1.01970	0.308
	DISSUE	0.00007	0.00003	2.14700	0.032*
	TURN	0.00415	0.00529	0.78480	0.433
	CFO	0.01349	0.01377	0.97950	0.327
	DAĞINIK	0.00007	0.00012	0.56770	0.570
GFGLS	SIZE	0.01194	0.00297	4.01860	<0.001***
	GROWTH	-0.00002	0.00001	-3.40890	0.001**
	EISSUE	0.00001	0.00000	1.48520	0.137
	LEV	-0.00034	0.00027	-1.28920	0.197
	DISSUE	0.00009	0.00003	2.87350	0.004**
	TURN	0.00492	0.00854	0.57610	0.565
	CFO	0.02507	0.01230	2.03800	0.042*
	DAĞINIK	0.00007	0.00019	0.38600	0.699
***0.001 anlam düzeyinde					
**0.01 anlam düzeyinde					
*0.05 anlam düzeyinde					
Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.27’de kar düzleştirmesi-NKD ölçütüne yönelik yapılan model sonuçları verilmiştir. Kar düzleştirmesi ölçütü kapsamında, dağınık sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre dağınık sahiplik yapısı modeli için GROWTH, DISUSE ve CFO değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Ancak sahiplik yapılarının etkisi incelendiğinde; kar düzleştirmesi-NKD ölçütü üzerinde dağınık sahiplik değişkeninin bir açıklayıcılığı olmadığı yani istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.28: Kar Düzleştirmesi-NKD Ölçütüne Yönelik Aile Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	-0.06622	0.05034	-1.31530	0.189
	SIZE	0.00377	0.00276	1.36810	0.172
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.29380	0.196
	EISSUE	0.00050	0.00007	7.60640	<0.001***
	LEV	-0.00193	0.00038	-5.05550	<0.001***
	DISSUE	0.00004	0.00004	0.86240	0.389
	TURN	-0.00037	0.00803	-0.04650	0.963
	CFO	0.00393	0.02083	0.18880	0.850
	AİLE	0.00001	0.00016	0.05300	0.958
Sabit Etki	SIZE	0.01112	0.00930	1.19590	0.232
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.59670	0.111
	EISSUE	0.00056	0.00008	6.67670	<0.001***
	LEV	-0.00222	0.00057	-3.89040	<0.001***
	DISSUE	0.00002	0.00005	0.47640	0.634
	TURN	-0.01560	0.01955	-0.79800	0.425
	CFO	-0.00283	0.02398	-0.11790	0.906
	AİLE	-0.00016	0.00040	-0.40350	0.687
Rassal etki	Sabit terim	-0.06622	0.05034	-1.31530	0.188
	SIZE	0.00377	0.00276	1.36810	0.171
	GROWTH	-0.00001	0.00001	-1.29380	0.196
	EISSUE	0.00050	0.00007	7.60640	<0.001***
	LEV	-0.00193	0.00038	-5.05550	<0.001***
	DISSUE	0.00004	0.00004	0.86240	0.388
	TURN	-0.00037	0.00803	-0.04650	0.963
	CFO	0.00393	0.02083	0.18880	0.850
	AİLE	0.00001	0.00016	0.05300	0.958

GFGLS	Sabit terim	-0.00258	0.02080	-0.12430	0.901
	SIZE	-0.00036	0.00121	-0.29660	0.767
	GROWTH	-0.00003	0.00001	-5.81920	<0.001***
	EISSUE	0.00050	0.00004	12.09830	<0.001***
	LEV	-0.00169	0.00025	-6.75560	<0.001***
	DISSUE	0.00016	0.00003	5.23720	<0.001***
	TURN	0.01447	0.00329	4.40110	<0.001***
	CFO	0.04337	0.01637	2.65020	0.008**
	AİLE	-0.00015	0.00006	-2.45220	0.014*
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.28’de kar düzeltmesi-NKD ölçütüne yönelik yapılan model sonuçları verilmiştir. Kar düzeltmesi ölçütü kapsamında, aile sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre aile sahiplik yapısı modeli için GROWTH, EISSUE, LEV, DISUSE, TURN ve CFO değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0.05$). Sahiplik yapılarının etkisi incelendiğinde; kar düzeltmesi-NKD ölçütü üzerinde aile sahiplik yapısı değişkeninin istatistiksel olarak negatif yönde ve anlamlı etkisi bulunmaktadır ($p < 0.05$).

4.5.2.3. Kar Yönetimi- Tahakkuk Kalitesi Modeli

Bu aşamada, modifiye edilmiş Jones modeli üzerinden regresyon katsayıları hesaplanmış ve isteğe bağlı olmayan tahakkuk kalitesi değişkeni oluşturulmuştur. Bir sonraki aşamada toplam tahakkuk kalitesi verilerinden isteğe bağlı olmayan tahakkuk kalitesi verileri çıkartılarak isteğe bağlı tahakkuk kalitesi verileri elde edilmiştir. Model seçimi için BP-LM ve Hausman testleri uygulanmış; BP-LM modelinde H_0 hipotezi reddedilmiştir ($p < 0.05$). Hausman testi sonucunda ise H_0 hipotezi reddedilememiştir ($p > 0.05$). Bu durumda test sonuçları ve teori göz önünde bulundurularak, modifiye edilmiş Jones modelinde havuzlanmış EKK etki modeli kullanılmıştır.

Tablo 4.29: Modifiye Edilmiş Jones Modeline Ait Panel Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
Sabit terim	6.68E-03	8.91E-03	0.750	0.453
$\frac{1}{A_{it-1}}$	1.45E+05	1.05E+05	1.385	0.166
$\frac{\Delta REV_t - \Delta REC_t}{A_{it-1}}$	-1.46E-02	1.86E-02	-0.788	0.431
$\frac{PPE}{A_{it-1}}$	-1.16E-01	1.80E-02	-6.473	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir				

Tablo 4.29’da modifiye edilmiş Jones modeline ait panel regresyon analizi sonuçları gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre modelde yer alan PPE’ye ait ölçüm parametresi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$).

Aşağıda tablo 4.30 ve tablo 4.31’de kar yönetimi/ tahakkuk kalitesi ölçütüne yönelik model seçimi, otokorelasyon ve heteroskedastisite testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.30: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Model Seçim Testleri

Sahiplik Etkisi	BP LM Testi		Hausman Testi	
	Test İstatistiği	p	Test İstatistiği	p
KURUMSAL	9.085	0.003**	0.016	0.899
YABANCI	0.116	0.733	0.207	0.649
DAĞINIK	9.435	0.002**	0.687	0.407
AİLE	11.334	<0.001***	0.017	0.896
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir				

Tablo 4.30’de gösterilen isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütüne yönelik model seçimi sonuçlarına göre, kurumsal, dağınık ve aile sahiplik türlerinde BP-LM testi için H_0 hipotezi reddedilmekte ($p < 0.05$); yabancı sahiplik türünde ise H_0 hipotezi reddedilememektedir ($p > 0.05$). Ancak Hausman testi için tüm sahiplik yapılarında H_0 hipotezi reddedilememektedir ($p > 0.05$). Bu durumda; test sonuçları göz önünde bulundurularak kurumsal, dağınık ve aile sahiplik türleri için kurulan modellerde rassal

etki modeli, yabancı sahiplik türü için ise havuzlanmış EKK etki modeli tercih edilecektir.

Tablo 4.31: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Otokorelasyon Ve Heteroskedastisite testleri

Sahiplik Etkisi	BGW Otokorelasyon Testi		BG Heteroskedastisite Testi	
	Test İstatistiği	p	Test İstatistiği	p
Kurumsal	9.268	0.002**	0.194	0.660
Yabancı	0.089	0.766	0.001	0.972
Dağınık	15.857	<0.001***	0.918	0.338
Aile	42.437	<0.001***	1.197	0.273
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir				

Tablo 4.31’de gösterilen tahakkuk kalitesi ölçütü için uygulanan otokorelasyon testi sonuçlarında kurumsal, dağınık ve aile sahiplik türleri modellerinde H_0 hipotezi reddedilmekte ($p < 0.05$); ancak yabancı sahiplik türü için reddedilememektedir ($p > 0.05$).

Ancak tüm sahiplik türleri için uygulanan heteroskedastisite testinde H_0 hipotezi reddedilememekte ve heteroskedastisite varsayımı ihlal edilmemektedir ($p > 0.05$). Bu sonuçlar, isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütü için kurulan modellerde yabancı sahiplik yapısı hariç tüm modeller için otokorelasyon varsayımının ihlal edildiğini ancak heteroskedastisite probleminin bulunmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumda isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütü için kurumsal, dağınık ve aile sahiplik yapıları bazında GFGLS tekniği ile panel modelleri oluşturulmuştur.

Tablo 4.32: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Kurumsal Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	-0.01075	0.01792	-0.59970	0.549
	KURUMSAL	0.00020	0.00032	0.61750	0.537
Sabit Etki	KURUMSAL	0.00034	0.00082	0.41400	0.679
Rassal etki	Sabit terim	-0.01075	0.01792	-0.59970	0.549
	KURUMSAL	0.00020	0.00032	0.61750	0.537

GFGLS	Sabit terim	-0.02736	0.01400	-1.95436	0.051
	KURUMSAL	0.00145	0.00100	1.46603	0.143
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.32’de isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütüne yönelik oluşturulan model sonuçları verilmiştir. İsteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütü kapsamında, kurumsal sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, tahakkuk kalitesi ile kurumsal sahiplik yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.33: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Yabancı Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	-0.03360	0.02311	-1.45370	0.147
	YABANCI	0.00063	0.00040	1.57410	0.116
Sabit Etki	YABANCI	0.00120	0.00124	0.96430	0.336
Rassal etki	Sabit terim	-0.03660	0.02976	-1.22960	0.219
	YABANCI	0.00062	0.00053	1.17240	0.241
GFGLS	Sabit terim	-0.04415	0.02316	-1.90670	0.057
	YABANCI	0.00066	0.00040	1.65560	0.099
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.33’de isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütüne yönelik oluşturulan model sonuçları verilmiştir. İsteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütü kapsamında, yabancı sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere HEKK modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, tahakkuk kalitesi ile yabancı sahiplik yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.34: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Dağınık Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	0.00127	0.01719	0.07380	0.941
	DAĞINIK	0.00013	0.00043	0.30700	0.759
Sabit Etki	DAĞINIK	0.00087	0.00103	0.84640	0.398
Rassal etki	Sabit terim	0.00127	0.01719	0.07380	0.941
	DAĞINIK	0.00013	0.00043	0.30700	0.759
GFGLS	Sabit terim	-0.01155	0.00939	-1.22970	0.219
	DAĞINIK	0.00001	0.00023	0.02890	0.977
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde , *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.34’de isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütüne yönelik oluşturulan panel model sonuçları verilmiştir. İsteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütü kapsamında, dağınık sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, tahakkuk kalitesi ile dağınık sahiplik yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.35: Kar Yönetimi/İsteğe Bağlı Tahakkuk Kalitesi Ölçütüne Yönelik Aile Sahiplik Faktörü İçin Panel Regresyon Modelleri

Model	Değişken	Katsayı	SH	t-istatistiği	p
HEKK	Sabit terim	0.00143	0.03078	0.04640	0.963
	AİLE	0.00033	0.00071	0.46700	0.641
Sabit Etki	AİLE	0.00018	0.00154	0.11570	0.908
Rassal etki	Sabit terim	0.00127	0.03548	0.03580	0.972
	AİLE	0.00033	0.00080	0.41560	0.678
GFGLS	Sabit terim	0.02890	0.00803	3.60100	<0.001***
	AİLE	-0.00120	0.00018	-6.79020	<0.001***
***0.001 anlam düzeyinde **0.01 anlam düzeyinde *0.05 anlam düzeyinde Gecikme değerleri BIC ölçütü ile seçilmiştir					

Tablo 4.35’de isteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütüne yönelik oluşturulan panel regresyon modeli sonuçları verilmiştir. İsteğe bağlı tahakkuk kalitesi ölçütü kapsamında, aile sahiplik yapısının etkisini ölçmek üzere GFGLS modeli seçilmiştir. Bu sonuçlara göre, tahakkuk kalitesi ile aile sahiplik yapısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Regresyon katsayısına göre ($\beta < 0$), aile sahiplik yapısının etkisi arttıkça tahakkuk kalitesi de azalmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kaynak kullanımının etkin ve verimli olabilmesi için finansal sistemin doğru ve düzenli işlemesi gerekmektedir. Ülkelerin sahip oldukları kaynakların etkin ve verimli kullanılması o ülkelerin ekonomik sistemlerinin problemsiz çalışmasını sağlarlar. Muhasebe bilgilerinin kalitesi ile ülkelerin finansal sistemleri arasında doğrudan ve karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Muhasebe bilgilerinin kalite düşüklüğü, yatırımcıların bekledikleri durum ile gerçek olan durum arasında bir uyumsuzluk ortaya çıkarır ve bu da sistemde güven duygusuna zarar vererek finansal sıkıntıların meydana gelmesine neden olur. Yüksek kalite düzeyindeki finansal tablolar; işletmelerin finansman, yatırım, faaliyet durumunu ve nakit akışları ile ilgili pozisyonlarını gerçek şekilde veya mümkün olabilen en gerçekçi şekilde ifade eder.

Muhasebe kalitesi muhasebe altyapısı, sosyal, ekonomik, politik sistemden bağımsız düşünülemeyecek bir kavramdır. Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler; muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar, ülkelere özgü faktörler ve işletmelere özgü faktörler olarak incelenmektedir. Bu çalışmada işletmelere özgü faktörlerden biri olan işletme sermayesinin kimler tarafından sağlandığına açıklık getiren ve bunların sermaye paylarının büyüklüğünü belirten sahiplik yapısı faktörü ile muhasebe kalitesi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu bağlamda, BİST’de faaliyet gösteren imalat şirketleri örneklem olarak kullanılmıştır. Bu işletmelerin 2009-2018 yılları arasındaki verileri finnet programı, Kamuyu aydınlatma Platformu (KAP) ve BİST’den sağlanarak analiz için uygun hale getirilmiştir. Muhasebe Kalitesi için ölçüt olarak tahakkuk kalitesi, muhasebe bilgilerinin hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesi olan değer ilgisi ve kadrüzleştirilmesi/düzleştirilmesi baz alınmış olup her bir ölçüt için literatürde yer alan ölçüm modellerinden faydalanılmıştır. Sahiplik yapısı değişkenleri olarak da aile, yabancı, dağınık ve kurumsal sahiplik kullanılmıştır. Çalışmada panel veri analizi ile bu ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Öncelikle birim kök testleri yapılmış, verilerin durağanlığı tespit edildikten sonra panel regresyon analizi ile sonuçlar alınmıştır. Sonuçlar tablo halinde aşağıda özetlenmiştir.

Tablo 4.36: Analiz Bulguları Özeti

BAĞIMLI DEĞİŞKEN	BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	ANALİZ BULGULARI
MUHASEBE KALİTESİ	SAHİPLİK YAPISI	PANEL REGRESYON SONUÇLARI
Değer İlgisi	Kurumsal Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Yabancı Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki vardır.
	Dağınk Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı ve negatif ilişki vardır.
	Aile Sahipliği	İstatistiksel olarak anlamlı ve negatif ilişki vardır.
Kar Düzleştirmesi	Kurumsal Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Yabancı Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Dağınk Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Aile Sahipliği	İstatistiksel olarak anlamlı ve negatif ilişki vardır.
Kar Yönetimi (Tahakkuk Kalitesi/Kar Kalitesi)	Kurumsal Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Yabancı Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Dağınk Sahiplik	İstatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.
	Aile Sahipliği	İstatistiksel olarak anlamlı ve negatif ilişki vardır.

Değer ilgisi ile ilgili çalışmalar daha çok muhasebe bilgilerinin pay senetlerine yansıma derecesinin ölçüldüğü çalışmalar olmuştur. Örneğin Barth vd. (2008) UFRS'nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkilerini inceledikleri çalışmalarında muhasebe rakamlarının hisse senedi fiyatlarına yansıma derecesini de ölçmüşlerdir. Açıklama gücünün yüksekliği yüksek muhasebe kalitesi olarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular UFRS döneminde muhasebe kalitesinin yükseldiğini göstermiştir. Bir diğer çalışma Ertuğrul (2018) tarafından yapılan muhasebe bilgilerinin değer ilgisi çalışması olup; bu çalışma da yine UFRS ve öncesine göre değer ilgisinde bir kıyaslamaya ülkeler bazında bakmıştır. Bu çalışmada ise muhasebe kalitesinin unsurlarından olan değer ilgisinin sahiplik yapısıyla ilişkisi incelenmek istenmiştir. Değer ilgisi ile ilgili literatürde kullanılan önemli bir model olan Ohlson fiyatlama modeliyle ölçülmeye ve açıklanmaya çalışılan bu unsur için sahiplik yapısı değişkenleri bağlamında açıklayıcılığı araştırılmıştır. Bu bağlamda değer ilgisi ölçütünde Ohlson fiyatlama modeli baz alınarak; model içerisinde sahiplik yapısı değişkenlerinin açıklayıcılığı test edilmiş olup; aile ve dağınk sahiplik ile negatif ve istatistiksel olarak anlamlı, yabancı sahiplik ile pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Dağınk sahiplik ile negatif bir ilişkinin olmasının asimetric bilgiye dayandığı düşünülebilir. Çünkü her yatırımcı bütün bilgilere aynı anda aynı zamanda ya da doğru bir şekilde ulaşamayabilir. Bununla birlikte aile işletmelerinde de yine aile üyelerinin muhasebe bilgilerini kendi istekleri doğrultusunda ayarlama yapma ihtimali bu sonucun açıklanmasında dayanak

olabilmektedir. Yabancı ortakların ise işletmeye ortak olmalarının muhasebe bilgilerinin daha şeffaf olması için zorlayıcı bir neden olabileceği bu bağlamda pozitif ilişkinin dayanağı olduğu düşünülmektedir.

İkinci ölçüt olarak kar düzeltmesi alınmıştır. Burada literatürde kullanılan modelde sahiplik yapısı değişkenlerinin açıklayıcılığı test edilmiş olup aile sahipliği ile kar düzeltmesi arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunmuştur. Bu da literatürde yer alan aile üyelerinin olduğundan daha iyi veya daha kötü göstermek amacıyla kar ile oynayabileceği görüşünü destekler bir sonuçtur. Literatürde son zamanlarda kar düzeltmesi ile ilgili yapılan çalışmalarda kazanç yönetimi uygulamalarının, karı ayarlama uygulamalarının incelendiği görülmektedir. Tan (2010) ve Karabayır (2012) tarafından yapılan çalışmalarda UFRS'ye geçiş öncesi ve sonrasında işletmelerin kar düzeltmesi faaliyetlerinin artış azalış durumu incelenmiştir. Bu çalışmada ise kar düzeltmesi ölçütünün temsilcisi olarak belirlenen net kardaki değişimlerin sapmasının hesaplandığı modelin bağımlı değişkeninin sahiplik yapısı ile açıklanabilirliği test edilmiş olup, muhasebe kalitesiyle ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Muhasebe kalitesi ölçütlerinden kar yönetimi ölçütünde tahakkuk kalitesi temsilcisi incelenmiş bu temsilci için Modifiye edilmiş Jones Modeli kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda aile sahipliği ile istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Literatürde yapılan çalışmalarda tahakkuk kalitesi ile sahiplik yapısı arasındaki ilişki Örgün ve Aygün'ün (2018) çalışmalarında inceledikleri gibi kar kalitesi ve sahiplik yapısı ilişkisi başlığı altında incelenmiş ve yazarlar çalışmalarında; yabancı sahiplik ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Yine diğer bir çalışma Shah vd. (2009) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada da kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Hashim ve Devi (2006) kurumsal sahiplik ile kar kalitesi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı fakat yönetsel sahiplik ile anlamlı olmayan bir sonuca ulaşmıştır. Bu çalışmada kurumsal, yabancı, dağınık ve aile sahiplik türleri kullanılmış tahakkuklar aracılığıyla tespit edilmeye çalışan ilişkide aile sahipliği dışında kalan; kurumsal, yabancı ve dağınık sahiplik türlerinde istatistiksel olarak anlamlı olmayan sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular, işletmelerin üst yönetimleri, yatırımcılar, finansal piyasalarda faaliyet gösteren düzenleyiciler ve analizciler bakımından önemlidir. Kurumsal yönetim anlayışı içerisinde sahiplik yapısı ve buna bağlı olarak pay sahipleri, yöneticiler ve diğer gruplar arasında daha iyi yönetim modellerinin oluşturulması için araştırma bir referans noktası olabilecektir. Bu çalışmanın sonuçları ayrıca işletmelerin yeni ortaklıklar kurmaları, halka açılma kararı vermeleri vb. kritik kararlar almalarında yardımcı olacaktır. Diğer taraftan işletme yöneticilerinin menfaatsahipleri ile olan ilişkileri optimum hale getirmesine yönelik reformlarına katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda bulgular, Borsa İstanbul'da (BIST) faaliyet gösteren imalat işletmelerine yol gösterecektir.

Muhasebe kalitesi ile ilgili TMS ve UFRS dönemini karşılaştırmalı olarak inceleyen ulusal ve uluslararası birçok çalışma yapılmıştır. Ülkelerin ulusal muhasebe sistemleri, hukuki ve politik sistemleri, finansal raporlama teşvikleri, finansal krizler, vergi ve kültür gibi etkenler muhasebe kalitesini etkilemektedir. TFRS/IFRS'nin benimsenmesi muhasebe kalitesine etkisi ile ilgilidaha önce yapılan çalışmalarda ülkelere ve işletmelere özgü faktörlere göre yorumlar yapılmıştır. TFRS/IFRS'nin muhasebe kalitesi üzerindeki etkisinin araştırması ile ilgili olarak uluslararası alanda birçok ülkeyi kapsayacak şekilde birçok çalışma yapılmıştır. Muhasebe kalitesinin bu çalışmada kullanılan ölçütlerinden kar yönetimi ölçütü için kullanılan tahakkukların kalitesi ile ilgili literatürde birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda tahakkuk kalitesi veya kar kalitesi ile sahiplik yapısı arasındaki ilişkiyi irdeleyen birçok çalışma mevcuttur. Fakat gerek ulusal gerek uluslararası çalışmalarda değer ilgisi ölçütü ile sahiplik yapısı ilişkisini ve kar düzleştirilmesi ile sahiplik yapısı ilişkisini irdeleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışma bu anlamda önemli olmakla birlikte ileriki çalışmalar için bir örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışma örneklem değiştirilerek, değişkenler arttırılarak ya da ülkeler bazında genişletilerek yeni çalışmalara öncülük edecektir. Ayrıca kültür, finansal krizler ve verginin muhasebe kalitesine etkisi sonraki yapılacak çalışmalar için araştırma konusu olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, H. (2009). Hisse Senetleri Piyasasında Muhasebe Bilgilerinin Önemi: İMKB'de Değer İlişkisi Analizi. Ankara: Gazi Kitabevi.
- AKIN, A. (2004). Mülkiyet Sahipliğinden Kaynaklanan Yönetim Hakkının Devri Açısından Post-Modern Yönetimsel Kontrol Yaklaşımları ve Stratejileri. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (22). (127-148).
- AKTAŞ, M. (2006). Türkiye’de Sermaye Piyasalarının Gelişme Trendi ve Ekonomik Büyüme ile İlişkisi. *Yönetim*. 55(17): 46- 54.
- AKTAŞ, R., KARGIN, S. (2012). Predictive Ability of Earnings and Cash Flows: Evidence from Turkish Firms' Cash Flow Statements Prepared by IAS 7. *Journal of Money, Investment and Banking*. 25: 171-180.
- AKTÜRK, A., ACAR, D. (2012). Muhasebede İhtiyatlılık Kavramı ve Temelleri. *Mali Çözüm*, 113: 17-38.
- ALARYAN, L. A. (2015). Relationship Between Ownership Structure and Earnings Quality, *Basic Research Journal of Business Management and Accounts*, 4(8): 200-205.
- ALEKSANYAN, M. (2009). Does The information environment affect the value relevance of financial statement data? *Applied Economics Letters*. 16 (8):835-839.
- ALEXANDER D., NOBES C. (2004). *Financial Accounting An International Introduction*. England: Printice Hall, England.
- ALİ, A., HWANG, L.S. (2000). Country-Specific Factors Related to Financial Reporting and the Value Relevance of Accounting Data. *Journal of Accounting Research*, 38(1): 1-21.
- ALİPOUR, M., BARANDAGH M., I. ve NAZARİ, N. (2014). An Analysis of The Earnings Quality of Iranian Public and Private Firms, *Briefing in Entrepreneurial Finance*, 23:31-46.

- ALMEIDA, H. ve WOLFENZON, D. (2006). A Theory of Pyramidal Ownership and Family Business Groups. *Journal of Finance*. 61: 2637–2680.
- ALVES, S. (2012). Ownership Structure and Earnings Management: Evidence from Portugal, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(1): 57-74.
- AMİR, E., HARRİS, T. S., ve VENUTİ, E. K. (1993). A Comparison of the Value-Relevance of U.S. Versus Non-U.S. GAAP Accounting Measures Using Form 20-F Reconciliations. *Journal of Accounting Research*, 31: 230-264.
- AMOS, B., GARBA I., MUSTAPHA N. ve KARAYE, Y.I. (2016). The Impact of Institutional Ownership Structure on Earnings Quality of Listed Food/ Beverages and Tobacco Firms in Nigeria, *Journal of Arts, Science & Commerce*, 7: 20-30.
- ANANDAJARAN, A., HASAN, I. (2010). Value relevance of earnings: Evidence from Middle Eastern and North African Countries. *Advances in Accounting*. 36(1):33-35.
- _____, _____, İŞİK, I. Ve MCCARTHY, C. (2006). The Role of Earnings and Book Values in Pricing Stocks: Evidence From Turkey, *Advances in International Accounting*. 19: 59-89.
- ANDERSSON, T., CARLSEN, J. VE GETZ, D. (2002). Family Business Goals İn The Tourism And Hospitality Sector: Case Studies And Cross-Case Analysis From Australia, Canada, and Sweden. *Family Business Review*, 15 (2): 89- 106.
- ARCE, M., MORA, A. (2002). Empirical evidence of the effect of European accounting differences on the stock market valuation of earnings and book value. *European Accounting Review*. 11(3):573-599.
- AREN, S. (2003). *Yöneticilerin kar yönetimi ile ilgili tutumları ve İMKB’de bir uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gebze: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARICI, N. (2014). *Sermaye Piyasalarında Muhasebe Bilgilerinin Kalitesi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Manisa: Celal Bayar üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- ASKARY S., YAZDIFAR H. ve ASKARANY D.(2008). Culture and Accounting Practices İn Turkey. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, 5(1):66- 88.
- ASLAN, A. (2005). *Hâkim Ortağın Azınlık Paylarını Satın Alma Hakkı (Squeeze- Out Right)*. Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansmanı Dairesi. <http://spk.gov.tr/yayingoster.aspx?yid=378&ct=f&action=displayfile>.(25.07.2019).
- ASRİ, M. (2017). *The Effect Ownership Structure on Earnings Quality (Empirical Study of Manufacturing Companies Listed on Indonesia Stock Exchange)*, <https://ssrn.com/abstract=2993110>. (24.02.2019).
- ASTAMI, Erita W., TOWER, G. (2006). Accounting-Policy Choice and Firm Characteristics in the Asia Pacific Region: An International Empirical Test of Costly Contracting Theory. *The International Journal of Accounting*. 41: 1-21.
- ATASOY, Y. (2009). *Çalışanların Sermaye Ortaklığı (Çalışanları Hisse Senedi Edindirme) Konusunda Şirketler ve Çalışanlar Üzerine Bir Uygulama ve Türkiye İçin Öneriler*.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ATİK, A.,Detecting Income- Smoothing Behaviors of Turkish Listed Companies Through Empirical test Using Discretionary Accounting Changes.*Critical Perspectives on Accounting*.20:591-613.
- AYADI, W.M.,YOUNES, B. (2014). The Relationship between Ownership Structure and Earnings Quality in the French Context.*International Journal of Accounting and Economics Studies*. 2: 80-87.
- AYARLIOĞLU, M. A. (2007). *Kar Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYRIÇAY, Y. ve KALKAN, G. (2013). Sahiplik Yapısı ve Temsilcilik Teorisi. *Kahramanmaraş Sütçüİmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3(2): 153-174.

- AYTEKİN, S., İBİŞ, A. (2014). Mülkiyet Yapısının İşletmenin Finansal Performansı Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi:BİST Metal Eşya, Makine endeksi (XMESY) Üzerinde Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 40.
- BABACAN, M., ERİŞ, E. D. (2006). Pazarlamada Vekâlet Teorisi ve Kavramsal Bir Model Geliştirme. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 24(1). (89-110).
- BADERTSCHER, B.A.,COLLİNS, D.W.,LYS, T.Z. (2012). Discretionary Accounting Choices and The Predictive Ability of Accruals with Respect to Future Cash Flows. *Journal of Accounting and Economics*. 53: 330-352.
- BAİMAN, S.,VERRECCHIA,. R. E. (1996) The Relation among Capital Markets, Financial Disclosure, Production Efficiency and Insider Trading. *Journal of Accounting Research*. 34: 1-22.
- BALACHANDRAN, S., MOHANRAM, P. (2011). Is the Decline in the Value Relevance of Accounting Driven by Increased Conservatism, *Review of Accounting Studies*. 16: 272-301.
- BALL, R., BROWN, P. (1968). An Empirical Evaluation of Accounting Income Numbers. *Journal of Accounting Research*. 6(2): 159-178.
- BALL, R., SHIVAKUMAR, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*. 39(1): 83-128. doi:10.1016/j.jacceco.2004.04.001
- BALSARI Ç.K., DALKILIÇ A.F.(2007). Kural Bazlı ve Ėlke Bazlı Finansal Raporlama Standartlarının Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*. 22: 105- 118.
- _____, ÖZKAN, S. ve DURAK, M. G. (2010). Earnings Conservatism in Pre- and Post- IFRS Periods in Turkey: Panel Data Evidence on the Firm Specific Factors.*Journal of Accounting and Management Information Systems*. 9(3): 403-421.
- BALTAGİ, H.(2005). Econometric Analysis of Panel Data. John Wiley and Sons, Ltd.,

- BAO, B., H., BAO, D.H. (2004). Income Smoothing, Earnings Quality and Firm Valuation. *Journal of Business Finance & Accounting*.31(9-10): 1525-1557.
- BARTH, M. E., LANDSMAN, W. R., LANG, M. H. (2008). International Accounting Standards and Accounting Quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3): 467-498.
- BARTH, M., E. (2006). “Accocunting Quality: International Accounting Standards and US GAAP”.http://www.accountancy.smu.edu.sg/research/seminar/pdf/MaryBARTH_paper.pdf.(10.03.2019)
- _____, BEAVER, W.H. ve LANDSMAN, W.R. (2001). The Relevance of the Value Relevance Literature for Financial Accounting Standard Setting: Another View. *Journal of Accounting and Economics*. 31: 71-104.
- BARTOV, E., GOLDBERG, S. R. ve KİM, M. (2005). Comparative Value Relevance Among German, U.S., and International Accounting Standards: A German Stock Market Perspective. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*. 20(2): 95-119.
- BARUCH, L., KUNİTKY S.(1974). On the Association Between Smoothing Measures and the Risk of Common Stocks. *The Accounting Review*. 49(2): 259- 270.
- BASU S. (1997)The Conservatism Principle and the Asymmetric Timelines of Earnings.*Journal of Accounting and Economics*.24: 3-37.
- BATMAZ, N., TEKELİ, S. (2009). *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Türkiye Örneği*. Bursa: Ekin Yayınları.
- BAYRAKDAROĞLU, A. (2010). Mülkiyet Yapısı ve Finansal Performans İlişkisi: İMKB Örneği.,*Ekonomi Bilimleri Dergisi*.2(2).
- BELLOVARY, J.L., GIACOMİNO D.E., AKERS M. D. (2005). Earnings Quality: It's Time to Measure and Report, *The CPA Journal*. 75(11): 32-37.

- BENDER, J., NIELSEN, F. (2013). Earnings Quality Revisited. *The Journal of Portfolio Management*. Summer: 69-79.
- BENEİŞ, M. D. (1997). Detecting GAAP violation: implications for assessing earnings management among firms with extreme financial performance. *Journal of Accounting and Public Policy*. 16(3): 271-309.
- _____ (2001). Earnings management: A perspective. *Managerial Finance*. 27(12):3-17.
- BENSTON G. J., BROMWICH M., WAGENHOFER A.(2006). Principles- Versus Rules-Based Accounting Standards: The FASB's Standard Setting Strategy. *Abacus*, 42(2): 165- 188.
- BEREZNEAK, E. (2007). *Kurumsal Yönetim Çerçevesinde Sahiplik Yapısı ve Performans İlişkisi: Türkiye Uygulaması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BERGLÖF, E. (1990). Capital Structure as a Mechanism of Control: A Comparison of Financial Systems. M. Aoki, B. Gustavsson, & E. O. Williamson (Dü) içinde, *The Firm as a Nexus of Treaties*. London, England: European Sage
- BERLE, A. A. ve MEANS, C. G. (1932). *The Modern Corporation and Private Property*. New York:Harcourt Brace and World Inc.
- BERNSTEİN, L.A. (1993). Financial Statement Analysis: Theory, Application, and Interpretation. 5th edition.Irwin-USA: McGraw-Hill-Series
- BEUSELİNCK, C., BLANCO B.,GARCÍA-LARA, J. M. (2013). The Role of Foreign Shareholders in Disciplining Financial Reporting.*IESEG Working Paper Series* 2013-MAN-07.
- BHARATH S., SUNDER J., SUNDER S.V. (2006). *Accounting Quality and Debt Contracting*. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=591342, (Erişim tarihi: 01.07.2019).

BIDDLE G., HILLARY G., VERDI R.S., *How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?*
<http://management.bu.edu/academics/departments/documents/capalloc130409.pdf>. (Erişim tarihi: 03.07.2019).

BİLGİÇ, F.A., İBİŞ, C. (2013). Effects of New Financial Reporting Standards on Value Relevance - A Study about Turkish Stock Markets. *International Journal of Economics and Finance*. 5 (10): 126-140.

BOUCHKOVA, M.K., MEGGINSON W. (2000). Privatization and The Rise of The Global Capital Markets, *Financial Management*, 29(4): 31-75.

BRADBURY M. E., GRAEME D. ve CLARKE F.(2007). *Incentives for Non-Disclosure by Corporate Groups*.
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1088113, (Erişim Tarihi:18.07.2019).

BROWN, R. (2006). *Early Italian Accountants. A History of Accounting and Accountants*. New York, ABD: Cosimo Books.

BURGSTAHLER D., HAİL L. VE LEUZ C. (2004) *The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms*. Wharton Financial Institution Center.
<http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/04/0407.pdf> Erişim Tarihi: 06.08.2019).

_____, _____ ve _____ (2006). The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms. *The Accounting Review*. 81(5), 983-1016.

BUSHMAN, R., PIOTROSKI, J. (2006) Financial reporting incentives for conservative accounting: the influence of legal and political institutions”, *Journal of Accounting and Economics*. 42(1).

BULMUŞ, İ. Ç. (2019). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Geçişin Finansal Raporların Kalitesi Üzerine Etkisi: BİST’te Bir Uygulama*

- (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- BÜYÜKMERT, N. (2015). *İşletmelerde Sahiplik Yapısının Karlılık ve Sermaye Yapısı Üzerine Etkileri: Borsa İstanbul'da Ampirik Bir Uygulama*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BYARD D., LI, Y., WEINTROP, J. (2006). Corporate Governance and the Quality of Financial Analysts' Information. *Journal of Accounting and Public Policy*. 25:609- 625.
- CADBURY, A. (2000). *Family Firms and Their Governance: Creating Tomorrow's Company From Today's*. Büyük Britanya: Egon Zender International.
- CAHAN S. P.,LIU, G., SUN J. (2008) Investor Protection, Income Smoothing and Earnings Informativeness.*Journal of International Accounting Research*.7(1): 1-24.
- CAN A.V. (2010). Krizin Muhasebesi ve Muhasebenin Krizi. *Mali Çözüm*. 97: 21-48.
- CARNES, T.A., JONES, J. BİGGART, P., TİMOTHY, B. VE BARKER, K.J. (2003). Just-in-time Inventory Sytems Innovation and The Predictability of Earnings.*International Journal of Forecasting*. 19(4): 743-749.
- CASCINO, S.(2010)., The Influence of Family Ownership on the Quality of Accounting Information. *Family Business Review*. 23(3): 246- 265.
- CHALLAYE, F.,(1994). *Mülkiyet Tarihi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- CHALMERS, K.,CLİNCH, G. Ve GODFREY, J.M. (2011). Changes in Value Relevance of Accounting Information upon IFRS Adoption: Evidence from Australia. *Australian Journal of Management*. 36(2): 151-173.
- CHANEY, P.K.,FACCİO, M. VE PARSLEY, D. (2011). The Quality of Accounting Information in Politically Connected Firms. *Journal of Accounting and Economics*. 51: 58-76.

- CHEBAANE, S., OTHMAN, H. (2014). The Impact of IFRS Adoption on Value Relevance of Earnings and Book Value of Equity: The Case of Emerging Markets in African and Asian Regions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 145:7-80.
- CHEN H.(2010). The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management and Accounting*21(3): 220-278.
- CHEN, H., TANG, Q., JIANG, Y., LIN, Z. (2010). The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 21(3), 220-278.
- CHENG, A., HOLLIE, D. The Usefulness of Core and Non-Core Cash Flows in Predicting Future Cash Flows. <https://pdfs.semanticscholar.org/3ca8/3bfa4e6b1bc4e4ffe1b1208da19d9f6863ea.pdf> (Erişim Tarihi: 07.08.2019)
- CHOI, Y. S., PEASNELL, K. ve TONATO, J. (2013). Has the IASB been successful in making accounting earnings more useful for prediction and valuation? UK evidence. *Journal of Business Finance and Accounting*. 40(7-8):741-768.
- CLAESSENS S., DJANKOV, S. ve LANG, L. (2000). The Separation of Ownership and Control in East Asian Corporations. *Journal of Financial Economics*. 58(1): 81–112.
- CLAESSENS, S. ve DJANKOV, S. (1998). Ownership Concentration and Corporate Performance in the Czech Republic. *Journal of Comparative Economics*. (27): 498-513.
- CLARKE, D. C. (2003). Corporate Governance In China: An Overview, *Chins Economic Review*. 14: 494-507,

- CLARKSON, P., J. HANNA, D. Hanna, RICHARDSON, G. D. Ve THOMPSON, R. (2011). The Impact of IFRS Adoption on the Value Relevance of Book Value and Earnings. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*. 7: 1-17.
- CLINCH, G., SIDHU, B., SIN, S. (2002). The Usefulness of Direct and Indirect Cash Flow Disclosures. *Review of Accounting Studies*. 7: 383-404.
- COFFEE, J. C. (2001). The Rise of Dispersed Ownership: The Roles of Law and the State in the Separation of Ownership and Control. *The Yale Law Journal*. 111(1): 1-82.
- COHEN J., KRISNAMOORTHY G. ve WRIGHT A. (2004). The Corporate Governance Mosaic and Financial Reporting Quality, *Journal of Accounting Literature*..87-152.
- COHEN, D. A. (2003) *Quality of Financial Reporting Choice: Determinants and Economic Consequences* SSRN Working Paper Series. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.422581>. (04.07.2019).
- COLLINS, D.W.,MAYDEW, E.L. ve WEISS, I.S. (1997). Changes in the Value-relevance of Earnings and Book Values over the Past Forty Years. *Journal of Accounting and Economics*. 24: 39-67.
- COPELAND, R. M.,LICASTRO, R. D. (1968). A Note on Income Smoothing. *The Accounting Review*. 43(3):540-545.
- CORNETT, Marcia M., MARCUS, Alan J., SAUNDERS, Anthony, TEHRANIAN Hassan, "The Impact of Institutional Ownership on Corporate Operating Performance", *Journal of Banking and Finance*, Vol: 31, 2007, s: 1771-1794.
- CROISSANT, Y., MILLO, G. (2008). Panel data econometrics in R: The plm package. *Journal of statistical software*, 27(2), 1-43.
- _____, _____ (2018). Panel Data Econometrics with R: the plm package. Wiley.

- CRONQVIST, H. ve NILSSON, M. (2003). Agency Costs of Minority Shareholders. *The Journal of Financial Quantative Analysis*. 38(4): 695–719
- ÇELİK O., ECER A. ve KARABACAK H.(2006). Impact of Firm Specific Characteristics on the Web Based Business Reporting: Evidence from the Companies Listed in Turkey. *Problems and Perspectives in Management*. 4(3):100- 133.
- ÇITAK N. (2009). Yaratıcı Muhasebe Hileli Finansal Raporlama mıdır?,*Mali Çözüm*.S.91, 81- 112.
- ÇITAK, L. (2007). The Impact of Ownership Structure on Company Performance: A Panel Data Analysis on İstanbul Stock Exchange Listed (ISE–100) Companies. *International Research Journal of Finance and Economics*. (9). (231–245).
- DAMADOR, G. (2003).Basic Econometrics, 4 th, Edition. Mc. Graw Hill Companies. Boston.
- DARROUGH, M., STOUGHTAN, N. (1990) Financial Disclosure Policy in an Entry Game. *Journal of Accounting and Economics*. 12: 219-243.
- DEANGELO, L. (1986). Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders. *The Accounting Review*. 61: 400-420
- DECHOW, P. M., SLOAN, R. G., SWEENEY, A. P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*. 70(2): 193-225.
- DECHOW, P., DİCHEV, D. (2002). The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*. 77: 35-59.
- DECHOW, P., GE, W., SCHRAND, C. (2010). Understanding Earnings Quality: A Review of the Proxies, their Determinants and their Consequences. *Journal of Accounting and Economics*. 50: 344-401.

- DECHOW, P.M. (1994). Accounting Earnings and Cash Flows as Measures of Firm Performance: The Role of Accounting Accruals. *Journal of Accounting and Economics*. 18: 3-42.
- DECHOW, P.M.,SCHRAND, C.M. (2004). *Earnings Quality*. USA: Research Foundation of CFA Institute.
- DECHOW, P.M.,SLOAN, R.G. ve SWEENEY, A.P. (1995). Detecting Earnings Management, *The Accounting Review*.70(2): 193-225.
- DEMİRAG, İ., SERTER M.(2003). Ownership Patterns and Control in Turkish Listed Companies. *Corporate Governance*, 11(1): 40-51.
- DEMSETZ, H. (1983). The Structure of Ownership and the Theory of the Firm. *Journal of Law and Economics*. 26(2): 375–390.
- DEVALLE, A.,ONALİ, E. Onali ve MAGARİNİ R. (2010). Assessing the Value Relevance of Accounting Data after the Introduction of IFRS in Europe. *Journal of International Financial Management and Accounting*. 21(2): 85-119.
- DİCHEV, I.D., GRAHAM, J.R., HARVEY, C. R. ve RAJGOPAL, S. (2013). Earnings Quality: Evidence from the Field. *Journal of Accounting and Economics*. 56: 1-33
- DİNÇ E., ABDİOĞLU H. (2009).İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma.*Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 21, 2009, ss.157-184.
- DOBİJA, D., KLİMCZAK, K.M. (2010). Development of Accounting in Poland: Market Efficiency and the Value Relevance of Reported Earnings. *The International Journal of Accounting*. 45: 356-374
- DONG-LİN, X.I.A.,GANG, L. (2008). Institutional Ownership and Earnings Quality, *Contemporary Finance and Economics*.2(1): 1-24.

- DONTOH, A., RADHASKRISHNAN, S., RONEN, J. (2004). The Declining Value-Relevance of Accounting Information and Non-Information-based Trading: An Empirical Analysis. *Contemporary Accounting Research*. 21(4):795-812.
- DUNG, N. V. (2010). Value-Relevance of Financial Statement Information: A Flexible Application of Modern Theories to the Vietnamese Stock Market, *DEPOCEN Working Paper Series* No. 2010/02
- DURAK, Gürol ve GÜREL, Eymen (2014). Finansal Raporların Kalitesine Etki Eden Ülkeye Özgü Faktörler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 99-105
- EASTON, P.D., HARRIS, T.S. (1991). Earnings as an Explanatory Variable for Returns. *Journal of Accounting Research*, 29(1): 19-36.
- ECKEL, N. (1981). The Income Smoothing Hypothesis Revisited. *Abacus*. 17(1), 28-40.
- ECKER F., FRANCIS J., OLSSON P., SCHIPPER, K.(2005). *Comparing Total and Current Accruals Quality*. http://faculty.fuqua.duke.edu/~fecker/EFOS_2005.pdf. (Erişim Tarihi:04.08.2019).
- EFİL, İ. (1999). *Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi* İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- EGE, İ., TOPALOĞLU, T.N. (2017). Sahiplik Yapısının Sermaye Yapısı Kararlarına Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.5 (2).
- ELİTAŞ, B.L. (2013). Muhasebe Manipülasyonu ve Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*.58: 41-54.
- ENG, L.L., NABAR, S. ve CHNG, C.K. (2005). The Predictive Value of Earnings, Cash Flows and Accruals in the Period Surrounding the Asian Financial Crisis: Evidence from Hong Kong, Malaysia, Singapore and Thailand. *Journal of International Financial Management and Accounting*. 16(3): 165-193.

- ERDEM, B., CEYLAN, U. ve SAYLAN, U. (2013). Aile İşletmelerinde Nepotizm ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi: Kütahya’da Faaliyet Gösteren Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 32 (2): 171-197.
- EREM, I. (2013). *Kurumsal Yönetim Anlayışında Mülkiyet Yapısının Performans Üzerindeki Etkisi: Türk Bankacılık Sisteminde Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERTAN, Y. (2011), *Türkiye Muhasebe standartlarının Denetim ve Muhasebe Kalitesine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi).Bursa:Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EVERT R., WAGENHOFER A. (2005). Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management.The Accounting Review. Vol. 80, No. 4, pp. 1101-1124
- FACCIO, M. ve LANG, L. H. P. (2002). The Ultimate Ownership of Western European Corporations. *Journal of Financial Economics*. 65(3): 365–395.
- FAMA, E. F. ve JENSEN, M. C. (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics*. 26(2): 301 – 325.
- FARSHADFAR, S., MONEM, R. (2013). Further Evidence on the Usefulness of Direct Method Cash Flow Components for Forecasting Future Cash Flows. *The International Journal of Accounting*. 48: 111-133.
- FASB (1978). Objectives of Financial Reporting by Business Enterprises, Concepts Statement No. 1. <http://www.fasb.org/pdf/con1.pdf> (Erişim: 15.07.2019).
- FASB (1987). Statement of Financial Accounting Standards No.95, Statement of Cash Flows. <http://www.fasb.org/pdf/fas95.pdf> (Erişim: 15.07.2019).
- FASB (2010). Conceptual Framework for Financial Reporting—Chapter 1, The Objective of General Purpose Financial Reporting, and Chapter 3, Qualitative Characteristics of Useful Financial Information (a replacement of FASB Concepts Statements No. 1 and No. 2), Concepts Statement No. 8.

<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/PreCodSectionPage&cid=1176156317989>
(Erişim: 15.07.2019)

FETTAHOĞLU A., OKUYAN H. A.(2009).*İşletmelerde Sahiplik Yapısının Kaynak Bileşimi Üzerindeki Etkisi*. Econ Anadolu 2009: Anadolu Uluslararası İktisat KongresiEskişehir,

http://econ.anadolu.edu.tr/fullpapers/Fettahoglu_Okuyan_econanadolu2009.pdf,
(Erişim tarihi: 04.05.2019).

FİLİP, A., RAFFOURNIER, B. (2010). The value relevance of earnings in a transition economy: The case of Romania. *The International Journal of Accounting*, 45:77-103.

FİNGER, C.A. (1994). The Ability of Earnings to Predict Future Earnings and Cash Flow. *Journal of Accounting Research*. 32(2): 210-223.

FRANCİS, J. , SCHİPPER, K. (1999). Have Financial Statements Lost Their Relevance? *Journal of Accounting Research*. 37(2): 319-352.

_____, LA FOND, R., OLSSON, P. M. ve _____ (2004). Costs of Equity and Earnings Attributes. *The Accounting Review*, 79(4): 967-1010.

FRANKEL, R. Lİ, X. (2004). Characteristics of a firm’s information environment and the information. *Journal of Accounting and Economics*, 37(2): 229–259.

FRİDAY, P.Y.D. , GORDON, E.A. (2005). Relative Valuation Roles of Equity Book Value, Net Income, and Cash Flows during a Macroeconomic Shock: The Case of Mexico and the 1994 Currency Crisis. *Journal of International Accounting Research*, 4(1): 1-21.

GARY B., GİLLES, H., RODRİGO,VERDİ, S. (2009).“How Does Financial Reporting Quality Relate to Investment Efficiency?”,
2009<http://management.bu.edu/academics/departments/documents/capalloc130409.pdf>, (03.04.2019).

GASSEN, J., SELLHORN, T. (2006). Applying IFRS in Germany-Determinants and Consequences. *Betriebswirtschaftliche Forschung Und Praxis*. 58(4):365-386.

- GEJERDE, Ø., KNIVSFLA, K., SAETTEM. F.(2011). The Value Relevance of financial Reporting in Norway 1965-2004. *Scandinavian Journal of Management*. 27(1): 113-128.
- GENÇOĞLU Ü.G. (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- GENÇOĞLU, Ü. G., ERTAN, Y. (2012) Muhasebe Kalitesini Etkileyen Faktörler ve Türkiye’deki Durum. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 1-24.
- GENÇTÜRK, M. (2004). *Kriz Dönemlerinde Şirketlerin Hisse Yapılarını Performanslarına Etkisi*.Bursa: Ekin Kitabevi.
- GOPALAKRISHNAN, V. (1994). Accounting Choice Decisions and Unlevered Firms: Further Evidence on Debt i Equity Hypothesis. *JournQI of FinQnciQI Qnd Strategic Decisions*. 7(3): 33-47.
- GODFREY, J. M., JONES, K. L. (1999). Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification. *Accounting and Finance*. 39(3): 229-254.
- GOLDBERG S. R., GODWIN J. H.(1997). International Differences in Financial Reporting: What U.S. CFOs Need To Know. *Journal of Corporate Accounting and Finance* 8(2): 93-102.
- GORDON E. A., JORGENSEN B. N. ve LINTHICUM C. L. (2010). Could IFRS Replaced US GAAP? A Comparison of Earnings Attributes and Informativeness in the US Market. <http://www.insead.edu/facultyresearch/areas/accounting/events/documents/CouldIFRSReplaceUSGAAP-JORGENSEN.pdf>. (12.05.2019).
- GRAHAM J. R., HARVEY C. R.ve RAJGOPAL S.(2005). The Economic Implicationsof Corporate Financial Reporting *Journal of Accounting and Economics*.40:3-73.
- GRANT, J. ve KİRCHMAIER, T. (2005). Corporate Control in Europe. *Corporate Ownership and Control*, 2(2): 65-76.

- GRAY S. J. (1988). Towards a Theory of Cultural Influence on the Development of Accounting System Internationally. *Abacus*. 24(1): 1-15.
- GREENBERG, R.R.,JOHNSON, G.L. ,RAMESH, K. (1986). Earnings versus Cash Flows as a Predictor of Future Cash Flow Measures. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*. 1: 266-277.
- GREENE, W., H.(2003). *Econometric Analysis*. Prentice Hall. New Jersey.
- GROB, K. (2006). *Equity Ownership and Performance: An Empirical Study of German Traded Companies*. New York: Physica Verlag A Springer Company.
- GÜCENME Ü.(2005). *Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- GÜNGÖR, S. (2012). *Sahiplik Yapısı ve Temettü İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜRBÜZ, A. O. ve ERGİNCAN, Y. (2004). *Kurumsal Yönetim: Türkiye’deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- GÜRSOY, G., AYDOĞAN K. (1999). *Equity Ownership Structure, Risk-Taking and Performance: An Empirical Investigation in Turkish Companies*. ERC/METU International Conference in Economics. <http://aydogan.bilkent.edu.tr/OwnershipStructure.pdf>, (Erişim tarihi:04.07.2019).
- GÜVENÇER, C. Ü. (2008). *Vekâlet Teorisi: Firma Performansına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- HABİB A.(2005). Firm- Specific Determinants of Income Smoothing In Bangladesh: An Empirical Evaluation. *Advances in International Accounting*.18:53-71.
- _____ (2008). The Role of Accruals and Cash Flows in Explaining Security Returns: Evidence from New Zeland. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxatio.*, 17: 51-66.

- HAIL, L., LEUZ, C. (2007). *Capital Market Effects of Mandatory IFRS Reporting in the EU: Empirical Evidence*. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1511671>. (05.07.2019)
- HALL, J.A. (2013). *Accounting Information Systems*. 8. Baskı ,ABD:South-Western Cengage Learning
- Hall, S. C., Stammerjohan, W. W. (1997). Damage Awards and Earnings Management in The Oil Industry, *Accounting Review*, 27 (1): 47-65
- HAN, J. C. Y., WANG, S. (1998). Political Cost and Earnings Management of Oil Industry. *Accounting Review*. 73 (1): 103 - 117
- HALONEN, E., PAVLOVIĆ, J. Ve PERSSON, R. (2013). Value Relevance of Accounting Information and Its Impact on Stock Prices: Evidence from Sweden. *Econometrics*. 9(1).
- HANSEN, BE (1995). Rethinking the Univariate Approach to Unit Root Testing: Using Covariates to Increase Power, *Econometric Theory*, 11(5), 1148–1171.
- HASHİM, H. A., DEVI, S. (2006). *Corporate Governance, Ownership Structure and Earnings Quality: Malaysian*. <https://www.researchgate.net> (12.03.2019).
- _____, _____ (2012). Institutional Monitoring ve Earnings Quality in Malaysia. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*. 65: 419-426.
- HAYN, C. (1995). The Information Content of Losses. *Journal of Accounting and Economics*. 20(2): 125-153.
- HEALY P. M. (1984). *The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions*, MIT Sloan School of Management Working Paper, http://www.archive.org/stream/effectsofbonussc00heal/effectsofbonussc00heal_djvu.txt, (Erişim Tarihi: 12.06.2019).

- _____, WAHLEN J. M.(1999). A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*. 13: 365–383.
- _____. (1985). The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions. *Journal of Accounting and Economics*. 7: 85-107.
- HELLSTRÖM, K. (2006). The Value Relevance of Financial Accounting Information in a Transition Economy: The Case of the Czech Republic. *European Accounting Review*, 15(3): 325-349.
- HEPWORTH S. R., (1953). Smoothing Periodic Income. *The Accounting Review*. 28(1):32-39.
- HİMMELBERG, C., HUBBARD, P., GLEEN, R. ve PALİA, D. (1999) ,Understanding The Determinants of Managerial Ownership and The Link Between Ownership and Performance, *National Bureau of Economic Research Working Paper*.(Erişim Tarihi: 04.06.2019).
- HOFSTEDE G.(1991). *Cultures and Organizations- Software of the Mind*, New York: McGraw- Hill.
- HOLLAND, K. (1998). Accounting Policy Choice: The Relationship Between Corporate Tax Burdens and Company Size. *Journal of Business Finance & Accounting*. 25/(3): 265- 288.
- HRİBAR, P.,KRAVET, T. ve WİLSON, R. (2010). A New Measure of Accounting Quality. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1283946 (11.07.2019)
- HSİAO, C.(2003). *Analysis of Panel Data*. Cambridge University Pres.
- HUNG, M. (2001). Accounting standards and value relevance of financial statements: An international analysis. *Journal of Accounting and Economics*. 30(3): 401-420.

- _____, SUBRAMANYAM, K. R. (2007). Financial statement effects of adopting international accounting standards: the case of Germany. *Review of Accounting Studies*. 12(4): 623-657.
- IARIDIS G.E. (2011). Accounting Disclosures, Accounting Quality and Conditional and Unconditional Conservatism. *International Review of Financial Analysis*. 20: 88-102.
- İNAN, A. (2003). Kuran'da Mülkiyet, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 16 (4), 484.
- İZCİLER, D. (2014). *Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Sürecinin Şirketlerin Performansları Üzerine Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- JAGGİ B. LOW Pek Yee (2000). Impact of Culture, Market Forces and Legal System on Financial Disclosures. *The International Journal of Accounting*. 35(4): 495-519.
- JENSEN, M. C. ve MECKLING, W. H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*. 3(4): 305–360.
- JEON, S.,KANG, I., LEE, S. (2004). The Relationship Between Persistence of Abnormal Earnings and Usefulness of Accounting Information in Hotel Companies. *Tourism Management*. 25: 735-740.
- JERMAKOWICZ, E. K., PRATHER-KINSEY, J., WULF, I. (2007). The Value Relevance of Accounting Income Reported by DAX-30 German Companies. 18(3): 151-191.
- JONES, J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigation. *Journal of Accounting Research*, 29: 193-228.
- KARABAYIR, M.E., (2012). *Uluslararası Finansal Raporlama standartları ve Muhasebe Kalitesi: İMKB Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KARABIYIK, H. (2011). Türkiye’de Firma Büyüklüğü ve Sahiplik Yapısını EtkileyenSektöre Özgü Firma Belirleyicilerinin Analizi: İmkb’de Sektörel Karşılaştırma. (Yayınlanmamış Yüksek LisansTezi).Ankara:Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARABINAR, S. (2005). *Kültür-Muhasebe Etkilesimi Açısından Muhasebe Đklimi, Muhasebeye Kültürel Bakışlar* , 1.Baskı ,Seçkin Yayınevi, Ankara.
- KARACAER S., ÖZEK P. (2010). Denetim Firmasının Büyüklüğü ve Kar Yönetimi ilişkisi: İMKB şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 48:60-74.
- KARAKAYA, A. (2004). *Mülkiyet Yapısının Firma Performansına Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARAYORMUK, K. (2010). İşletme Gruplarında Sahiplik Yapısı ile Strateji Arasındaki İlişki:Türkiye" de İşletme GruplarıÜzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon
- KARĞIN, S. (2013). The Impact of IFRS on the Value Relevance of Accounting Information: Evidence from Turkish Firms. *International Journal of Economics and Finance*. 5(4): 71-80.
- KAYALIDERE, K. (2013). Hisse Senedi Piyasasında Muhasebe Bilgilerinin Rolü: İMKB-Mali Sektör Üzerine Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 5(1): 130-151
- KEY, K. G., (1997). Political Cost Incentives for Earnings Management in The Cable Television Industry. *Journal of Accounting and Economics*. 23: 309-377
- KHANAGHA, J.B.,MOHAMAD, S., HASSAN, T. ve SORİ, Z.M. (2011). The Impact of Reforms on the Value Relevance of Accounting Information: Evidence from Iran. *African Journal of Business Management*. 5(1):96-107

- KIRKULAK, B., BALSARI, Ç. K. (2009). Value Relevance of Inflation-adjusted Equity and Income. *The International Journal of Accounting*. 44:363-377.
- KIYILAR, M. ve BELEN, M. (2006). *Kurumsal Yönetim Kavramı ve İlkeleri: Bir Kurumsal Yönetim Formu Olarak Türkiye’de Holding Yapılanma Biçimlerinin Değerlendirilmesi*, archive.ismmmo.org.tr/ (Erişim tarihi: 10.07.2019).
- KİM, M., KROSS, W. (2005). The Ability of Earnings to Predict Future Operating Cash Flows Has Been Increasing-Not Decreasing. *Journal of Accounting Research*. 43(5): 753-780.
- KONSTANTİNOS, P. P., ATHANASİOS, B. P. (2011). The Value Relevance of Accounting Information under Greek and International Financial Reporting Standards: The Influence of Firm – Specific Characteristics. *International Research Journal of Finance and Economics*. 76: 6-23.
- KORKUT, S. (2007). Parlamenter Denetim Kapsamında Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Denetlenmesi: TBMM KİT Komisyonunun Denetim Prosedürü ve KİT’lerin Denetiminde Geleceğe Dönük Öngörüler. *Yasama Dergisi*. 6: 5-47,
- KOTHARİ, S., LEONE A. J., WASLEY, C., E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39, 163-197.
- KÖSE, E. (2019). *Finansal Raporlama standartlarının Muhasebe Kalitesi Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KRİSHNAN, G.V., LARGAY, J.A. (2000). The Predictive Ability of Direct Method Cash Flow Information. *Journal of Business Finance and Accounting*. 27(1)-(2): 215-245.
- KULALI, G. (2016). *Doğrudan Yatırımlarda Yabancı Sahiplik Yoğunluğunun Belirleyicileri: Türkiye ve Almanya Örnekleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 18(2): 197-226.

KÜÇÜKSÖZEN C.(2004). *Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara:Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

LA POİNTE-ANTUNES, P., CORMIER, D., MAGNAN, M., GAY-ANGERS, S. (2006). On the Relationship between Voluntary Disclosure, Earnings Smoothing and the Value-Relevance of Earnings: The Case of Switzerland. *European Accounting Review*. 15(4):465-505.

LA PORTA R., LOPEZ DE SILANES, F., SHLEIFER, A. Ve VISHNY, R. W. (1998). Law and Finance. *Journal of Political Economy*, 106(6): 1113-1155.

_____, _____ (1998). *Capital Markets and Legal Institutions* http://www.wcfia.harvard.edu/sites/default/files/lap_paper.pdf, (Erişim tarihi: 02.07.2019).

_____, _____, _____ ve _____ (1999). *Investor Protection and Corporate Valuation*. NBER Working Paper No 7403., <ftp://all.repec.org/RePEc/fth/harver/hier1882.pdf>, (Erişim tarihi: 02.07.2019).

_____, _____ ve _____ (1999). Corporate Ownership Around the World. *The Journal of Finance*. 54(2): 471–517.

LA EVEN, L. ve LEVINE, R. (2007). Complex Ownership Structures and Corporate Valuations. *The Review of Financial Studies*. 21(2): 579-604.

LANG, M., RAEDY, J. S., YETMAN, M. H. (2003). ‘How Representative Are Firms That Are Cross-Listed in the United States? An Analysis of Accounting Quality’. *Journal of Accounting Research*, 41(2):363-386. <http://www.jstor.org/stable/3542408>(14.03.2019).

LATİF, A.W., LATİF A.S. ve FAHAD, A. (2017). Influence of Institutional Ownership on Earnings Quality: Evidence For Firms Listed on The Pakistan Stock Exchange.*Pakistan Business Review*. 668-687.

- LEUZ, C., NANDA, D., WYSOCKI, P. D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*. 69: 505-527.
- LEV, B. (1989). On the Usefulness of Earnings and Earnings Research: Lessons and Directions from Two Decades of Empirical Research. *Journal of Accounting Research*. 27:153-192.
- LINDAHL F.- SCHADEWITZ H.(2008). *Accounting Quality and the Law*. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1275971(02.06.2019).
- LIN, S., RICCARDI, W., WANG, C. (2012). Does accounting quality change following a switch from U.S. GAAP to IFRS? Evidence from Germany. *Journal of Accounting and Public Policy*. 31 (6):641-657.
- LIU J., THOMAS, J. (2000). Stock Returns and Accounting Earnings. *Journal of Accounting Research*. 38: 71-101.
- LOPEZ, J.E.M., NICHOLS, L.M. (2012). The Use of Earnings and Cash Flows in Investment Decisions in the U.S. and Mexico: Experimental Evidence. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. 21: 198-208.
- MAHER, M., ANDERSSON, T. (1999). *Corporate Governance: Effects on Firm Performance and Economic Growth*. Oxford University Press.
- MAMMAN, S., BASHIR, U.K., ABUBAKAR, M.A., BUKAR, A., ALIYU, A.A. (2016). Institutional Ownership and Earnings Quality: Evidence from Quoted Food/Beverages and Tobacco Firms in Nigeria, *Nigerian Journal of Management Technology and Development*. 7(1): 41-50.
- MANDE, V., FILE, R. G., KWAK, W. (2000). Income smoothing and discretionary R&D expenditures of Japanese firms. *Contemporary Accounting Research*. 17(2): 263-302.
- MCNICHOLS, M.F. (2002). Discussion of The Quality of Accruals and Earnings: The role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*. 77: 61-69

- MEHRANI, S., MORADI, M., HODA, E. (2017). Institutional Ownership Type and Earnings Quality: Evidence From Iran, *Emerging Markets Finance and Trade*. 53(1): 54-73.
- MENGOLI, S., PAZZAGLIA, F., SANDRI, S. (2017). Family Firms, Institutional Development and Earnings Quality: Does Family Ownership Complement or Substitute For Weak Institutions?
- MENTEŞ, A. (2009). *Kurumsal Yönetişim ve Türkiye Analizi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- MILLER, M.H., MODIGLIANI, F. (1966). Some Estimates of the Cost of Capital to the Electric Utility Industry, 1954-1957. *The American Economic Review*. 56(3):333-391.
- MISSIONER - PIERA, F.(2004). Economic Determinants of Multiple Accounting Method Choices in Swiss Context. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 15(2): 118-143.
- MOKHTARI, Z., MAKERANI, K.F. (2013). Relationship of Institutional Ownership with Firm Value and Earnings Quality: Evidence from Tehran Stock Exchange, *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*. 2(7):495-502.
- MONKS, R.A.G., MINOW, N. (2001). *Corporate Governance*, 2nd Edition, The
- MORADI, M.A., NEZAMI, A. (2011). Influence of Ownership Structure on Earning Quality in the Listed Firms of Tehran Stock Exchange, *International Journal of Business Administration*.2(4): 146-154.
- MORAIS, A. I., CURTO, J. D. (2008). Accounting quality and the adoption of IASB standards: portuguese evidence. *Revista Contabilidade & Finanças*, 19(3): 103-111
- MULENGA, M. J. (2016). International Financial Reporting Standards' Adoption and Value Relevance of Accounting Information: a Brief Literature Review. *International Journal of Economics, Commerce and Management*. 4(6):814-827.

- MULFORD C. W., COMISKEY E. E.(2002). *The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices*. New York: John Wiley and Sons.
- MUSTAKALLIO, M. A. (2002). *Contractual and Relational Governance In Family Firms: Effects on Strategic Decision-Making Quality and Firm Performance*, Helsinki University of Technology Institute of Strategy and International Business Doctoral Dissertations, 50-75.
http://www.researchgate.net/publication/36190937_Contractual_and_relational_governance_in_family_firms_effects_on_strategic_decisionmaking_quality_and_firm_performance. (Erişim tarihi: 16.07.2019)
- NACEUR, S.B., GOAİED, M. (2004). The Value Relevance of Accounting and Financial Information: Panel Data Evidence. *Applied Financial Economics*, 14: 1219-1224.
- NAGELEÇEKENLER, M. (2009). *Makroekonomik ve Finansal Zaman Serilerinin Ekonometrik Analizi: Panel Veri Yaklaşımı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Bursa:Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- NASR, B.H., BOUBARKİ, N. ve COSSET, J. (2009). “Ownership Structure and Earnings Quality: Evidence from Newly Privatized Firms”, https://www.researchgate.net/publication/228431077_Ownership_Structure_and_Earnings_Quality_Evidence_from_Newly_Privatized_Firms.
- _____, _____ ve _____ (2015). Earnings Quality in Privatized Firms: The Role of State and Foreign Owners, *Journal of Accounting and Public Policy*.34(4): 392-416.
- NOBES C., PARKER R. (1983). *Comparative International Accounting*. Britain: Philip Allan Publishers Limited.
- OHLSON, J.A. (1991). The Theory of Value and Earnings, and an Introduction to the Ball-Brown Analysis. *Contemporary Accounting Research*. 8(1): 1-19
- ORPURT, S.F., ZANG, Y. (2007). Do Direct Cash Flow Disclosures Help Predict Future Operating Cash Flows and Earnings? International Conference on Accounting Standards. Singapore Manangement University, Research Collection

School of Accountancy. http://ink.library.smu.edu.sg/soa_research/167 (Erişim Tarihi:12.08.2019).

ORUÇ, E. (2012). *Temsil Teorisi Çerçevesinde Sahiplik Yapısının İşletmelerin Finansal Kararları Üzerine Etkisi: İMKB Uygulaması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

OTA, K. (2001). The Impact of Valuation Models on Value-Relevance Studies in Accounting: A Review of Theory and Evidence, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.280873> (Erişim tarihi: 12.07.2019).

ÖCAL, H. (2005). *Ortaklık Yapısı ve Kar Dağıtım Politikası Bakımından Kurumsal Yönetim*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.

ÖRÜCÜ E. (1976). *Taşınmaz Mülkiyetine Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı; Mülkiyet Hakkının Sınırlanması*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

ÖZER, G. (1996). Muhasebe Karları ile Hisse Senedi Verimleri Arasındaki İlişkiler: İMKB'de DeneySEL Bir Analiz. Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No.31: Ankara.

_____ (2002). Firma Değerlemesinde Muhasebe Karlarının Rolü: İMKB'de DeneySEL Bir Araştırma. *İktisat İşletme ve Finans*.17(201): 112-122.

ÖZER, G., AREN, S. (2004). Kar Yönetimi Uygulamalarını Teşvik Eden faktörler: Literatürün Değerlendirilmesi. *Verimlilik Dergisi*. 2: 18-19.

ÖZKAN, S., BALSARI, Ç. K. (2010). Impact of financial crises on the value relevance of earnings and book value: 1994 and 2001 crises in Turkey. *İktisat İşletme ve Finans*, 25(288): 81-95.

ÖZKAN, S., DURUKAN, M.B. ve DALKILIÇ, F. (2005). Approaches to Measuring Quality of Earnings and Discussion of the Applicability of these Approaches to Istanbul Stock Exchange (ISE) Companies. I. Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu ve VII. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 20-24 Nisan, Antalya.

- ÖZTÜRKÇÜ, A. (2012). *Sermaye Sahiplik Yapısı ve Firma Performansı*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZVAR, K. (2015). *Sahiplik Yapısının Kar Dağıtım Politikası Üzerine Etkisi:Borsa İstanbul'da Bir Uygulama*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir:Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PAANANEN M., HENGHSIU Lin (2008). *The Development of Accounting Quality of IAS nad IFRS Over Time: The Case of Germany*.http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1066604.(Erişim Tarihi: 04.07.2019).
- PAANANEN, M. (2008). “The IFRS Adoption’s Effect on Accounting Quality in Sweden”. SSRN Working Paper: <http://ssrn.com/abstract=1097659>.(15.01.2019).
- PAIVA I. C.- LOURENÇO I. C.(2010). Determinants of Accounting Quality: Empirical Evidence From the European Union After IFRS Adoption”, http://www.aeca.es/pub/on_line/comunicaciones_xivencuentroaeca/cd/85a.pdf.
- PARKER C.S.(1989). *Management Information Systems: Strategy and Action*, McGraw-Hill International Editions, Singapore.
- PAZARLIOĞLU, M. V.,GÜLER, Ö.,K. (2007).Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*. 44(508): 35-43.
- PENMAN, S.H., ZHANG, X. (2002). Accounting Conservatism, the Quality of Earnings, and Stock Returns. *The Accounting Review*, 77(2): 237-264.
- PERVAN, R., BARTULOVIĆ, M.(2014). Value relevance of accounting information: evidence from South Eastern European countries. *Economic Research*. 27(1):181-190.
- PESARAN, M. H. (2004). “General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels.” CESifo Working Paper Series, 1229.

- _____ (2015). "Testing Weak Cross-Sectional Dependence in Large Panels." *Econometric Reviews*, 34(6-10), 1089-1117.
- PIOTROSKI, J. (2003). Segment Reporting Fineness and the Precision of Investors Beliefs çalışma Metni, University of Chicago
- REHMAN, I. U., SHAHZAD, F. (2014). The economic consequences of mandatory IFRS reporting: Emerging market perspective. *Inzerine Ekonomika-Engineering Economics*. 25(4): 401-409.
- RICHARDSON, S.A., SLOAN, R.G., SOLIMAN, M.T., TUNA, İ. (2005). Accrual Reliability, Earnings Persistence and Stock Prices. *Journal of Accounting and Economics*. 39: 437-485.
- RONEN J., YAARI V. (2008). *Earnings Mangement: Emerging Insights in Theory. Practice and Research*. England: Springer
- ROSS, S. A., Westerfield, R. W., ve Jaffe, J. (1999). *Corporate Finance* (5. b.). Singapur, Singapur: Irwin/McGraw-Hill.
- SAKARYA, Ş., KOÇAK, Z.S. (2016). Kazanç Kalitesi ve Yönetiminin İşletmelerin Finansal Performansı Üzerine Etkisi: İSO 500 Firmaları Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi*. 23(3): 733-749.
- SAKINÇ, İ. (2008) *Sermaye Sahipliği ve Firma Değeri ile İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SALTOĞLU M. (2003). Yaratıcı Muhasebede Özel Amaçlı Şirketlerin Rolü ve Enron Örneği. *Muhasebe ve Denetim Bakışı*. 3(10): 107-116.
- SANKAR M.R., SUBRAMANYAM K. R. (2001). Reporting Discretion and Private Information Communication through Earnings. *Journal of Accounting Research*, Vol.9, No.2, 2001, pp.365- 386.
- SARIOĞLU, S.E., SARIOĞLU, K. (2007). Türkiye'de Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Akışları ile Muhasebe Karlarının Hisse Getirileri Üzerine Etkisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*. 9(4).

- SARGUT, A. S. (2001), *Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim*, 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- SAYMAN, Y. (2012). *Sahiplik Yapısının Firma Performansı ve Sermaye Yapısı Üzerine Etkileri: İMKB’de İşlem Gören Üretim Firmalarında Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- SCHİPPER, K. (1989). Earnings Management. *Accounting Horizons*, 3(4): 91-102.
- SCHİPPER, K., VİNCENT, L. (2003). Earnings Quality. *Accounting Horizons*, 17: 97-110.
- SENG, D. (1997). Earnings versus Cash Flows as Predictors of Future Cash Flows: New Zeland Evidence, AAANZ Conference, Tasmania. http://otago.ourarchive.ac.nz/bitstream/handle/10523/1580/02_03_06%20Dyna%20Seng.pdf?sequence=3 (Erişim Tarihi: 12.08.2019).
- SEVER, M. (1994). *Efficient Ownership Patterns: Three Examples*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SHAH, S.Z, ZAFAR, N. ve DURRANİ, T.K. (2009). Board Composition and Earnings Management: An Empirical Evidence from Pakistani Listed Companies, *Middle Eastern Finance and Commerce*, 3: 28-38.
- SHAİKH, A.M., IQBAL, M.J., ZULFİQAR, S. ve SHAH, A. (2012). Institutional Ownership and Discretionary Accruals: Empirical evidences from Pakistani listed Non-Financial Companies, *Journal of Information Management and Business Review*. 4(4):217-222.
- SHLEIFER, A., VİSHNY, R. W. (1997). A Survey of Corporate Governance. *The Journal of Finance*. 52(2): 737–783.
- SHLEİFER, A. (1998). State versus Private Ownership. *Journal of Economic Perspectives*. 12(4): 133-150.

- SLOAN, R.G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows About Future Earnings? *The Accounting Review*. 71(3): 289-315.
- SODERSTORM N. S., SUN K. J. (2007). IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review. *European Accounting Review*. 16(4): 675-702.
- STOLOWY H., BRETON G.(2000). *A Framework for the Classification of Accounts Manipulations HEC Accounting & Management Control Working Paper No. 708/2000*,
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=263290&http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&cd=2&ved=0CCkQFjAB&url=http%3A%2F%2Fpapers.ssrn.com%2Fsol3%2FDelivery.cfm%2FSSRN_ID263290_code010321540.pdf%3Fabstractid%3D263290&rct=j&q=A%20Framework%20for%20the%20Classification%20of%20Accounts%20Manipulations&ei=Rg1PTsWvIubT4QTM5dzbBw&usg=AFQjCNFBR43Y54Vh28DVyb0BRZrrmfABuA. (Erişim Tarihi: 02.06.2019).
- SUADIYE, G. (2012). Value Relevance of Book Value and Earnings under the Local GAAP and IFRS: Evidence from Turkey. *Ege Akademik Bakış*. 12(3): 301-310
- SUN, J. (2005). Financial reporting quality, capital allocation efficiency, and financing structure: An international study. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).Colorado, ABD: University of Colorado-Department of Accounting.
- SÜRMELİ F.,ERDOĞAN M., ERDOĞAN, N., BANAR, K., KAYA, E. ve SEVİM A. (2006). *Muhasebe Bilgi Sistemi*. Eskişehir: TC. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1644, 2. Baskı,
- TAKHTAEİ, N., KARİMİ, H. (2013). Relative Ability of Earnings Data and Cash Flow in Predicting Future Cash Flows. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*. 3(1): 214-226.
- TANRIÖVEN, C., AKSOY, E. (2010). İMKB’ de İşlem Gören Şirketlerde Ortaklık Yoğunlaşmasının Firma Performansına Etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 46: 216–231.

- TECİMER, Y. (2010). *Halka Açık Şirketlerde Muhasebe Kültür Değerlerine Yönelik Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü
- THESMAR, D. (2001). The Governance of Subsidiaries: How Pyramidal Ownership Magnifies the Separation of Ownership and Control. *Institut National De La Statistique Et Des Etudes Economiques Working Papers*. 5:1–60
- THOMSEN, S., PEDERSEN, T. (2000). Ownership Structure and Economic Performance in The Largest European Companies. *Strategic Management Journal*, 21 (6): 689-705.
- TOPALOĞLU, E. E., COŞKUN, N. ve ÖZKAN, C. (2016). Sahiplik Yapısı ile Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Borsa İstanbul 30 Endeksi'ndeki Şirketlerde Test Edilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*. 53(620).
- TORRES, R., O. (2010). Getting started in fixed/random effects models using R. Data & Statistical Services. Princeton University.
- _____ (2011). Panel Data Analysis. Fixed and Random Effect: Using Stata 10.x, <http://dss.princeton.edu/training/Panel101.pdf>. (04.03.2019).
- TUNCEL, H. T. (2011). *Aile Şirketlerinde Kurumsallaş(ama)ma, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Uzmanı*, 2-8. http://www.kto.org.tr/d/file/aile_sirketi_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 15.06.2019).
- TURABOĞLU, T. T. (2002). Vekalet Teorisi: *Firma Sahiplik Yapısı ve Performans İlişkisi Türkiye Uygulaması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜKENMEZ, N. M, GENÇYÜREK, A. G., KABAKCI, C. Ç. (2016). Türk Bankacılık Sektöründe Sahiplik Yoğunlaşması ile Finansal Performans İlişkinin İncelenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 30(3): 625– 644.
- TÜREL, A. (2009). The Value Relevance of IFRS: The Case of Turkey. *Economica*. 5(1): 119-128.

TÜRK DİL KURUMU, Büyük Türkçe Sözlük. www.tdk.gov.tr (24.06.2019).

T.C. HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI, Kamu işletmeleri Raporu. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/2011-Kamu%C4%B0%C5%9Fletmeleri-Raporu-1.pdf> (25.09.2019)

T.C. Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyon Raporu (2014: 15-17

ULF, S., Marcel de Vegt.(2010). “Interim Reporting and Accounting Quality. Working Paper Series”.
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1661592.(10.03.2010).

USA: Blackwell Publishing

ULUSAN, H., DOĞAN, İ. (2008). Muhasebe Politikası Seçimi: Pozitif Muhasebe Teorisi ve Ekonomik Belirleyiciler- Ampirik Bir Çalışma. H.Ü. İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Dergisi. 26(1): 229:254

ÜNLÜ, U., BAYRAKDAROĞLU, A. ve ŞAMİLOĞLU, F. (2011), Yönetici Sahipliği ve Firma Değeri: İMKB İçin Ampirik Bir Uygulama. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 66(2): 201-214.

VAN TANDELO, B.,VANSTRAALEN, A. (2005). Earnings Management under German GAAP versus IFRS. *European Accounting Review*. 14(1): 155–180.

VELURY, U., JENKİNS, S. (2006). Institutional Ownership and The Quality of Earnings, *Journal of Business Research*, Vol. 59, No. 9, 1043-1051.

VERRECCHIA, R. E. (1983). Discretionary Disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 5:179-195.

_____ (2001). Essays on disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 32: 97-180.

VLIERT, Evert Van De at all (1999). *Culture nd Politics in International Accounting: An Exploratory Framework*, School of Management and Organizational Psychology Birkbeck, Universit of London

- WAGENHOFER, A. (1990) Voluntary Disclosure with a Strategic Opponent. *Journal of Accounting and Economics*, 12: 341-363.
- WALKER, M. (1997). Clean Surplus Accounting Models and Market-based Accounting Research: A Review. *Accounting and Business Research*. 27(4):341-355.
- WARD, J. L. (1987). *Keeping The Family Business Healthy*, San Francisco, CA: Jossey Bass, 144-150. <http://fbr.sagepub.com/content/10/4/323.full.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2019)
- WATTS R. L., ZIMMERMAN J. L.(1978) Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards, *The Accounting Review*, 53(1): 112-134.
- WATTS R. L., ZIMMERMAN J. L.(1990). Positive Accounting Theory: A Ten Years Perspective. *The Accounting Review*, 65 (1):.131-156.
- YEL, T. (2012). Kar Kalitesi ve Hisse Senetleri Getirileri Arasındaki İlişkilerin İMKB’de Test Edilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 8(16): 120-135.
- YELKİKALAN, N., AYDIN, E. (2010). Aile İşletmelerinin Yaşamlarını Sürdürebilmesinde Sonraki Kuşakların Duygusal Sahiplik Algılamasının Rolü ve Önemi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 8 (2): 81-119.
- YILGÖR, A. G., YÜCEL, E. (2012). İşletmelerin Sahiplik Yapısının İncelenmesi: Sahiplik ve Kontrol Ayrımı Konusunda Çıkarımlar. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 8(16): 41-57.
- YOON S. (2007). *Accounting Quality and International Accounting Convergence*, Oklahoma State University. <http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=08-17-2016&FMT=7&DID=1453169231&RQT=309&attempt=1&cfc=1>. (Erişim tarihi: 07.07.2019).

- YOON, S. (2007). *Accounting Quality and International Accounting Convergence*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). ABD: Graduate College of the Oklahoma State University.
- YURTOĞLU, B. B. (2000). Ownership, Control and Performance of Turkish Listed Firms. *Emprica*. 27(2): 193 – 222.
- YÜCEL, E. (2006), *Firmaların Sermaye Yapısı Kararları: Mersin ve Adana''da Sınai İşletmeler Üzerinde Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ZEFF S. A.(2002). Political Lobbying on Proposed Standards: A Challenge to the IASB. *Accounting Horizons*. 16(1): 43- 54.
- ZEİLEİS, A., HOTHORN, T. (2002). Diagnostic Checking in Regression Relationships. *R News* 2(3), 7-10. URL <https://CRAN.R-project.org/doc/Rnews/>
- ZHAO, L., El MASRY, H. E. (2013). Assessing the Ability of the Direct Method Format of the Statement of Cash Flows to Boost Financial Analysts Judgment Accuracy. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*. 9(2): 1-7.
- ZINKEVICIENE, D., RUDZIONIENE, K. (2005). Impact of Company's Leverage on Financial Accounting Method Choice. *Engineering Economies* 5(45): 25-30.
- ZINKEVICIENE, D., RUDZIONIENE, K. (2006), Research of the Impact of Company's Size on Financial Accounting Method Choice. *Engineering Economics*. 3(38)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: SERKAN DEMİRKAN

Doğum Yılı ve Yeri: 15.09.1985- SAMSUN

Eğitim Durumu: Yüksek Lisans

Lisans Öğrenimi: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Adalet Bölümü

Atatürk Üniversitesi AÖF Sosyoloji Bölümü (Halen devam/4. Sınıf)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Bilim Dalı

Yabancı Dili: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : “Auditing and Assuring Services” ve “Endüstri 4.0 ve Muhasebe Sistemi Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmaları sırasıyla Journal of MUFAD ve Enderun dergilerinde yayımlanmıştır.

İş Deneyimi: 04.01.2010-27.07.2011 tarihleri arasında T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nde Servis Görevlisi ve İç Kontrolör Yardımcısı olarak çalışmıştır.

01.08.2011 tarihinden itibaren İller Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü ve halen İller Bankası A.Ş. Samsun Bölge Müdürlüğünde Uzman olarak görev yapmaktadır.

İletişim: 0 553 597 78 85

E-Posta Adresi: sdemirkan55@gmail.com

serkan_demirkan@windowslive.com